

2021
9.

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

LENGYEL TIBOR: A pénzmosás és költségvetési csalás elhatárolási kérdései adózatlan jövedéki termékek tekintetében

URICSKA ERNA: Online reputációmenedzsment a police_hu Instagram-profilján

MAGASVÁRI ADRIENN – OLEXA PÉTER – SZABÓ ANDREA: „Kik is vagyunk valójában?” Az adó- és vámhatóság lehetőségei az emberi erőforrás-gazdálkodás fejlesztésében

FÓRIZS SÁNDOR: A német rendőrségek felvételi rendszere

NÉMETH GÁBOR: A lengyel rendőri alapképzési rendszer

DANIELISZ BÉLA: A közegészségügy belügyi igazgatásának kezdetei 1867–1876

KORINEK LÁSZLÓ – FINSZTER GÉZA: Nemzetközi Rendészeti Figyelő III.

MOGYORÓDI GERGELY: A lengyel rendőrség hivatásos állományú személyzetének kiválasztási rendszere

KRAUZER ERNŐ - SALLAI JÁNOS: Szamel Lajos a rendészettudomány megalapozója, hírnöke

KÖNYVISMERTETÉS: Edzett agy. Hogyan növeli az agyad teljesítőképességét a mozgás?

INTERJÚ: „Számomra a kutatás mindig személyes ügy volt, a visszajelzések másodlagos szerepet játszottak”
Interjú Haller József professzorról a Drogkutató Intézet vezetőjével

69.
évfolyam

BELÜGYI SZEMLE

A BELÜGYMINISZTERIUM SZAKMAI, TUDOMÁNYOS FOLYÓIRATA

69. ÉVFOLYAM

2021/9. SZÁM

BELÜGYI SZEMLE

SZERKESZTŐBIZOTTSÁG

ELNÖK	Dr. Felkai László, közigazgatási államtitkár, Belügyminisztérium
TITKÁR	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
TAGOK	Prof. dr. Finszter Géza, a Magyar Tudományos Akadémia doktora
	Prof. dr. Haller József, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Herke Csongor, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Kecskés László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Kerezi Klára, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, egyetemi tanár
	Prof. dr. Koltay András, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem rektora, egyetemi tanár
	Prof. dr. Korinek László, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Maróth Miklós, a Magyar Tudományos Akadémia rendes tagja
	Prof. dr. Mezey Barna, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Dr. Nyiri Sándor, ny. vezető ügyész, c. egyetemi docens
	Prof. dr. Patyi András, a Kúria elnökhelyettese, egyetemi tanár
	Prof. dr. Polt Péter, legfőbb ügyész, egyetemi tanár
	Prof. dr. Sándor István, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Prof. dr. Tóth Mihály, a Magyar Tudományos Akadémia doktora, tanszékvezető egyetemi tanár
	Dr. Ludek Michalek, a Cseh Rendőrákadémia tagja, egyetemi tanár
	Dr. habil. Philipp Fluri ügyvezető, Genfi Biztonságpolitikai Központ
	Detlef Schröder igazgató, Európai Unió Bűnüldözési Képzési Ügynökség
	Dr. Ciprian Maftci, belügyi attasé, Románia Magyarországi Nagykövetsége

SAKMAI TANÁCSADÓ TESTÜLET

	Bakai Kristóf püör. ezredes, a Nemzeti Adó- és Vámhivatal vámszakmai szakfőigazgatója
	Dr. Balogh János r. altábornagy, az Országos Rendőr-főkapitányság vezetője
	Dr. Bárdos Szabolcs nb. vezérőrnagy, az Alkotmányvédelmi Hivatal főigazgatója
	Dr. Bolcsik Zoltán r. altábornagy, a Nemzeti Védelmi Szolgálat főigazgatója
	Dr. Frech Ágnes, a Fővárosi Bíróság büntető kollégiumvezetője, az Országos Bírósági Hivatal szaktanácsadója
	Dr. Góra Zoltán t. altábornagy, az Országos Katasztrófavédelmi Főigazgatóság vezetője
	Hajdu János r. altábornagy, a Terrorelhárítási Központ főigazgatója
	Dr. Hatala József ny. r. altábornagy, a Nemzeti Bűnmegelőzési Tanács elnöke
	Dr. Janza Frigyes ny. r. vezérőrnagy, a Belügyminisztérium oktatási főszemléelője
	Dr. Kiss Attila r. vezérőrnagy, az Országos Idegenrendészeti Főigazgatóság vezetője

Láng István, az Országos Vízügyi Főigazgatóság vezetője
 Prof. dr. Ruzsonyi Péter bv. dandártábornok, a Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
 Rendészettudományi Kar dékánja, tanszékvezető egyetemi tanár
 Prof. dr. Sallai János r. ezredes, Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
 tanszékvezető egyetemi tanár
 Dr. Szabó Hedvig nb. altábornagy, a Nemzetbiztonsági Szakszolgálat
 főigazgatója
 Dr. Szabó Marcel alkotmánybíró, nemzetközi jogász
 Dr. Takács Tibor r. vezérőrnagy, a Terrorelhárítási Információs és Bűnügyi
 Elemző Központ főigazgatója
 Dr. Tóth Tamás bv. vezérőrnagy, a Büntetés-végrehajtás Országos
 Parancsnokság vezetője
 Dr. Túrós András ny. r. altábornagy, az Országos Polgárőr Szövetség elnöke

SZERKESZTŐSÉG

FŐSZERKESZTŐ	Dr. Dános Valér ny. r. vezérőrnagy, egyetemi magántanár
FŐSZERKESZTŐ-HELYETTES	Dr. Hornyik Zsuzsanna
FELELŐS SZERKESZTŐ	Dr. Szabó Csaba PhD r. alezredes
OLVASÓSZERKESZTŐ	Végh Zsuzsanna
IDEGENNYELVI SZAKLEKTOR	Prof. dr. Boda József ny. nb. vezérőrnagy, c. egyetemi tanár
MUNKATÁRSÁK	Dr. Hertelendi Lajos r. alezredes Luda Henrietta Csala Károly r. ezredes Havasi József Varga Anita
SZERKESZTŐSÉG	2090 Remeteszlős, Nagykovácsi út 3. Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600 szerkesztoseg@belugyiszemle.hu www.belugyiszemle.hu
ISSN	ISSN 2062-9494 (Nyomtatott) ISSN 2677-1632 (Online) LXIX. évfolyam
FELELŐS KIADÓ	Belügyminisztérium www.kormany.hu/hu/belugyminiszterium 1051 Budapest, József Attila utca 2-4.
KÉPSZERKESZTŐ	<u>Botlik László</u>
NYOMDA	Duna-Mix Kft.
FELELŐS VEZETŐ	Szakolczai Lóránt bv. ezredes Megjelenik havonta

TARTALOM

	Szerkesztőségi előszó	1509
	TANULMÁNYOK	
LENGYEL TIBOR	A pénzmosás és költségvetési csalás elhatárolási kérdései adóztatlan jövedéki termékek tekintetében	1511
URICSKA ERNA	Online reputációmenedzsment a police_hu Instagram-profilján	1529
MAGASVÁRI ADRIENN – OLEXA PÉTER – SZABÓ ANDREA	„Kik is vagyunk valójában?” Az adó- és vámhatóság lehetőségei az emberi erőforrás-gazdálkodás fejlesztésében	1549
FÓRIZS SÁNDOR	A német rendőrségek felvételi rendszere	1569
NÉMETH GÁBOR	A lengyel rendőri alapképzési rendszer	1585
DANIELISZ BÉLA	A közegészségügy belügyi igazgatásának kezdetei 1867–1876	1601
	NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ	
KORINEK LÁSZLÓ – FINSZTER GÉZA	Ajánlás a Nemzetközi Rendészeti Figyelő rovat elé	1615
PÁSZTI PÉTER GERGELY, URBÁN FERENC, MOLNÁR TAMÁS, BANDI ISTVÁN, BEKE JÓZSEF, ERDÉLYI KATALIN, KALMÁR ÁDÁM, DRAGON SÁNDOR, FIBINÉ BABOS BARBARA	Nemzetközi Rendészeti Figyelő III.	1617
	KITEKINTÉS	
MOGYORÓDI GERGELY	A lengyel rendőrség hivatásos állományú személyzetének kiválasztási rendszere	1643
	PORTRÉ	
KRAUZER ERNŐ- SALLAI JÁNOS	Szamel Lajos a rendészettudomány megalapozója, hírnöke	1659

	KÖNYVISMERTETÉS	
NÉMETH VIKTOR	Edzett agy. Hogyan növeli az agyad teljesítőképességét a mozgás?	1667
	INTERJÚ	
DÁNOS VALÉR – SZABÓ CSABA	„Számomra a kutatás mindig személyes ügy volt, a visszajelzések másodlagos szerepet játszottak” Interjú Haller József professzorral a Drogkutató Intézet vezetőjével	1673

SZERZŐK

LENGYEL TIBOR

pénzügyőr ezredes, igazgató
NAV Észak-alföldi Bűnügyi Igazgatósága
lengyel.tibor_1@nav.gov.hu

URICSKA ERNA

mesteroktató
Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Rendészettudományi Kar
doktorandusz
Budapesti Corvinus Egyetem, Szociológia és
Kommunikációtudományi Doktori Iskola
uricska.erna@uni-nke.hu

MAGASVÁRI ADRIENN

pénzügyőr alezredes, tanársegéd
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék
magasvari.adrienn@uni-nke.hu

OLEXA PÉTER

pénzügyőr tisztjelölt
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
vám- és pénzügyőri szakirány
polexa14@gmail.com

SZABÓ ANDREA

Dr. PhD, tanszékvezető egyetemi docens, pénzügyőr ezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem
Rendészettudományi Kar,
Vám- és Pénzügyőri Tanszék
szabo.andrea@uni-nke.hu

FÓRIZS SÁNDOR

Dr. PhD, ny. rendőr dandártábornok
nyugállományú egyetemi tanár
drforizs@gmail.com

NÉMETH GÁBOR

doktorandusz, kiemelt főelőadó, rendőr alezredes
Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ,
Képzésigazgatási Szervek,
Külszolgálati és Békétámogató Osztály
nemethgabi@rokk.police.hu

DANIELISZ BÉLA

igazgatás- és bűnmegelőzési szervező,
c. főiskolai docens
db@t-email.hu

- PÁSZTI PÉTER GERGELY** doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
- URBÁN FERENC** doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Iskola
ferenc.urban1980@gmail.com
- MOLNÁR TAMÁS** Dr. doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
mtamas1992@gmail.com
- BANDI ISTVÁN** tudományos munkatárs
Állambiztonsági Szolgálatok Történeti Levéltára
bandi.istvan@abtl.hu
- BEKE JÓZSEF** doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
jozsef.beke@gmail.com
- ERDÉLYI KATALIN** írásszakértő, doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Doktori Iskola
katalin@irasszakerto.hu
- KALMÁR ÁDÁM** rendőr alezredes, osztályvezető
Baranya Megyei Rendőr-főkapitányság,
Idegenrendészeti Osztály
kalmara@baranya.police.hu
- DRAGON SÁNDOR** Dr. c. rendőr ezredes, tanársegéd
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
dragon.sandor@uni-nke.hu
- FIBINÉ BABOS BARBARA** tanácsadó szakpszichológus, doktorandusz
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar,
Rendészeti Magatartástudományi Tanszék
barbi@fibi.hu

SZERZŐK

- MOGYORÓDI GERGELY** doktorandusz, mb. főosztályvezető, rendőr őrnagy
Nemzetközi Bűnügyi Együttműködési Központ,
Bűnügyi Együttműködési Főosztály
mogyorodig@nebek.police.hu
- KRAUZER ERNŐ** doktorandusz, főosztályvezető, rendőr ezredes, rendőrségi
főtanácsos
Belügyminisztérium,
Rendészeti Vezetőkiválasztási, Vezetőképzési és
Továbbképzési Főosztály
krauzer.erno@bmkzf.hu
- SALLAI JÁNOS** Prof. Dr. tanszékvezető egyetemi tanár, rendőr ezredes
Nemzeti Közszolgálati Egyetem,
Rendészettudományi Kar
sallai.janos@uni-nke.hu
- NÉMETH VIKTOR** Dr. PhD, egyetemi oktató, igazságügyi mediátor,
szervezetfejlesztő
Nemzeti Közszolgálati Egyetem, Továbbképzési Intézet
nemeth.viktor@communicatio.hu
- DÁNOS VALÉR** Dr. CsC/PhD, ny. rendőr vezérőrnagy, főszerkesztő, egyetemi
magántanár
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
valer.danos@bm.gov.hu
- SZABÓ CSABA** Dr. PhD, tanácsadó, felelős szerkesztő, rendőr alezredes
Belügyminisztérium,
Belügyi Szemle Szerkesztősége
csaba.szabo3@bm.gov.hu

SZERKESZTŐSÉGI ELŐSZÓ

Kedves Olvasó!

„A siker abból ered, hogy azt csináld, amit szeretsz.

Ha nem szereted azt amit csinálsz,

hogyan nevezhetjük sikernek?”

David Maister

A Belügyi Szemle közel hetven éve meghatározó szerepet tölt be a Belügyminisztérium tudományos és szakmai szakterületeinek fejlődésében azáltal, hogy olyan szakmai és tudományos standardokat tár az érdeklődők elé, amelyek mintaként és követendő példaként szolgálhatnak a jövő nemzedéke számára, figyelemmel elődeink munkásságára és útmutatásaira. Az 1953. januárban Rendőrségi Szemle elnevezés alatt indult előd folyóiratunk első számának előszavában a Belügyminisztérium szakmai eredményei bemutatásának fontosságát helyezték előtérbe a szerkesztőség akkori munkatársai. David Maister szavai jól mutatják azt a szellemiséget – amelyben magunk is hiszünk –, hogy a Belügyi Szemle sikerei és eredményei elsődlegesen a szakma szeretetével valósíthatók meg.

Szeptemberi számunkban továbbra is a Belügyminisztérium tudomány-szakmaiságát erősítő és fejlesztő tanulmányok bemutatására fektettük a fő hangsúlyt. Szerkesztőségünk a hazai és nemzetközi tudományos értékek és eredmények közzététele mellett a szakmai kompetenciák fejlesztésére is nagy hangsúlyt helyez. Folyamatosan igyekszünk megfelelni az új kihívásoknak annak érdekében, hogy eredményesen támogathassuk a Belügyminisztérium szakmai célkitűzéseinek megvalósulását.

A Belügyi Szemle stratégiai tervezési folyamatának kialakítása során célként fogalmaztuk meg, hogy a szerzőktől érkező tanulmányok eredményei sikeresen hasznosíthatók legyenek a minisztérium egyes szakterületei számára. A szeptemberi lapszámban megjelenő publikációk széles körűen fogják át a különböző belügyi szakterületeken tevékenységet folytató szakértők kutatási és érdeklődési területeit, amelyek nem csupán időszerű, hanem fontos és aktuális információkat tartalmaznak az érdeklődő olvasók számára. Aktuális számunkban a pénzmosság és költségvetési csalás elhatárolásának kérdéseiről, a vám- és pénzügyőrség márkaépítéséről, a nemzetközi rendészeti jó gyakorlatokról, valamint a magyar rendőrség Instagram felületen történő jelenlétéről olvasható tanulmány.

Kérjük, fogadják sok szeretettel szeptemberi számunk cikkeit, amelyek számos felvázolt kérdésre igyekeznek választ adni olvasóink számára, és reményeink szerint további kutatások forrásai lehetnek a közeljövőben.

Szerkesztőség

Lengyel Tibor

A pénzmosás és költségvetési csalás elhatárolási kérdései adózatlan jövedéki termékek tekintetében

The demarcation between crimes as money laundering and budget fraud in regard to the untaxed excise products

Absztrakt

A Büntető Törvénykönyv 2021. január 1-jétől hatályos módosítása az orgazda jellegű magatartásokat a pénzmosás tényállásába átemelte, és az orgazdaság önálló tényállását hatályon kívül helyezte. A törvénymódosítás eredményeként az adózatlan jövedéki termékek vonatkozásában a költségvetési csalás második és a pénzmosás negyedik alapesetében meghatározott elkövetési magatartások megállapíthatósága is felmerül, mely elengedhetetlenné teszi a tényállások egymáshoz való viszonyának vizsgálatát és elhatárolását. Jelen tanulmány – miután elkészítésének időpontjában irányadó bírói gyakorlat és egységes álláspont még nem áll rendelkezésre – a pillanatnyilag is formálódó jogalkalmazás mentén kívánja – kritikát tűrő megközelítésben – bemutatni az elhatárolás alapjául szolgáló azon jogi és szakmai érveket, melyek egy későbbi állandósuló, egységes jogértelmezés lehetséges kiindulópontjai lehetnek.

Kulcsszavak: halmazat, jövedéki termék, költségvetési csalás, orgazdaság, pénzmosás, elhatárolás

Abstract

The amendment of the Criminal Code to come into effect from 1st of January 2021 transferred receiver behavior to the facts of money laundering and repealed receiving as an independent fact. As a result of the amendment to the law, it is also possible to establish the behaviors defined in the second case of budget fraud and in the fourth case of money laundering concerning the

untaxed excise products. This fact makes it essential to the investigative authorities to determine and demarcate the relationship between the matter of facts. The present study, since the prevailing jurisprudence and unified official position are not available at the time of its preparation, intends to present the legal and professional arguments of the demarcation – in a criticism-tolerant approach – which can be a possible starting point for a later permanent, unified interpretation of the law.

Keywords: aggregation, excise goods, budget fraud, receiving (of stolen goods), money laundering, demarcation

Bevezetés

A Büntető Törvénykönyv (továbbiakban Btk.) 2020. évi módosítása¹ az orgazdaság tényállását a pénzmosás tényállásába – annak negyedik alapeseteként – beolvasztotta, melynek eredményeképpen 2021. január 1-jétől hatályos büntetőjogi szabályozásunk a más alpbűncselekményéhez kapcsolódó, orgazda jellegű magatartásokat immáron a Btk. 399. § (4) bekezdésében rendeli büntetni.

Jelen tanulmány a napjainkban is formálódó gyakorlat mentén kívánja bemutatni az elhatárolás alapjául szolgáló azon alapelveket és érveket, melyek egy későbbi állandósuló, egységes jogértelmezés lehetséges kiindulópontjai lehetnek.

Ennek megfelelően a büntetőjogi keretrendszer és a kapcsolódó adójogi szabályozás tükrében kísérletet tettem annak vizsgálatára, hogy a módosítást megelőzően hatályos, a Btk. 379. § (1) bekezdés a) és b) pontjaiban nevesített elkövetési tárgyak² megszerzésével megvalósuló cselekmények mely büntetőjogi minősítés megállapítását tehetik lehetővé napjainkban.

Az elhatárolási kérdések aktualitását – a törvénymódosításon túlmenően – továbbra is időszerűvé teszi, hogy már a 2020. évi módosítást megelőző büntetőjogi környezetben sem volt egyértelmű a gyakorlat számára az adózatlan dohánygyártmányokkal összefüggésben elkövetett bűncselekmények tekintetében a költségvetési csalás és az orgazdaság elhatárolása (Lengyel, 2020).

Figyelemmel arra, hogy a Btk.-t módosító törvény indokolása sem utal azon jogalkotói akaratra, mely a korábbi szabályozásban fennálló ellentmondásokat feloldaná, avagy elhatárolás szempontjából egyértelmű támpont lehetne,

1 2020. évi XLIII. törvény a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról.

2 Költségvetési csalásból származó, vámellenőrzés alól elvont nem közösségi áru, illetve jövedéki adózás alól elvont termék.

továbbra is aktuális kérdésként merül fel a Btk. 396. § (6) bekezdésében foglalt költségvetési csalás és a Btk. 399. § (4) bekezdésében meghatározott pénzmosás viszonyrendszere.

A problémafelvetés első olvasatban látszólagosnak tűnhet, miután a jogalkotó egyértelművé tette a törvénymódosítás indokolásában, hogy az gazdaság immáron a pénzmosás negyedik alapesetében kerül büntetőjogilag szabályozásra, melyből fenntartás nélkül következtethetnénk arra, hogy – a korábbi joggyakorlatot folytatva – új elhatárolási kérdések a két tényállás viszonyrendszerében fel sem merülhetnek.

Figyelemmel azonban arra, hogy a Btk. 399. § (4) bekezdésének létrehozására nem az gazdaság tényállásának változtatás nélküli szövegszerű áttemelésével került sor, ismételten szükségessé vált jelen kodifikációs megoldás tükrében a két tényállás viszonyának tisztázása.

Annak fényében, hogy a felvetett kérdéskör a hazai joggyakorlat meglehetősen szűk részét érinti és az elhatárolás alapjául szolgáló alapelvek is rendelkezésre állnak – vonatkozó bírói gyakorlat hiányában –, hipotetikus problémafelvetések tűnhet behatóbban foglalkozni a kérdéssel. Mindezek ellenére a büntetőjogi norma módosításának köszönhetően a jövedéki termékek, mint speciális – adófizetéssel érintett – termékkör vonatkozásában ismételten felértékelődik az egyes deliktumok elhatárolásának jelentősége.

A következő statisztikai adatok ugyanis egyértelműen rávilágítanak arra, hogy – marginális jellege ellenére – a dohánygyártmányokra elkövetett bűncselekményeket érintően az észak-alföldi régió bűnügyi fertőzöttsége kiemelkedően magas, így jelen területen érzékelhető leginkább azon anomáliák összessége, melyek az elhatároláshoz kapcsolódóan megjelennek.

A Nemzeti Adó- és Vámhivatal (továbbiakban: NAV) bűnügyi szervei 2020-ban 444 esetben folytattak büntetőeljárást dohánygyártmányokkal összefüggésben, melyekből 344 költségvetési csalás és 100 gazdaság gyanúja miatt került elrendelésre³. Mindezen nyomozások 55%-át (246) az Észak-alföldi Bűnügyi Igazgatóság rendelte el, melyet 200 esetben költségvetési csalás, 46 esetben gazdaság gyanúja alapozott meg⁴.

A számadatok alapján tehát tényszerűen megállapítható, hogy Magyarországon 2020-ban az adózatlan dohánygyártmányokkal összefüggésben elkövetett költségvetési csalás bűncselekmények gyanúja miatt indított nyomozások 58%-a, míg az gazdaság gyanúja miatt folytatott nyomozások 46%-a az észak-alföldi régióban, ezen belül jellemzően Szabolcs-Szatmár-Bereg megyében kerültek

3 Robotzsaru Tárgystatisztika (saját kutatás).

4 Robotzsaru NEOSTAT rendszer (saját kutatás).

lefolytatásra. Ezen, országosan egyedülálló ügyforgalom fényében alapvető szakmai követelményként jelenik meg a vonatkozó bűncselekmények egységes szempontú büntetőjogi minősítésének igénye.

A jövedéki termékekkel kapcsolatos visszaélések büntetőjogi szabályozása 2012–2020 között

Az 1978. évi IV. törvény 2012. január 1-jétől hatályos módosítása, Tóth Mihály professzort idézve „*megteremtette a költségvetési csalás olvasztótégelyét*”⁵ (Tóth, 2017), és ezzel egyidejűleg a jövedékkel visszaélés, a jövedéki orgazdaság, illetve a csempészet is hatályát veszítette. Ennek megfelelően a tényállás (1) bekezdése, mint a költségvetési csalás I. alapesete tette lehetővé a csempészet tényállásában⁶ meghatározott elkövetési magatartások megállapítását, míg a (6) bekezdés a költségvetési csalás II. alapeseteként, a korábbi visszaélés jövedékkel elkövetési magatartásait fedte le. Az újonnan létrehozott tényállás, mint költségvetési csalás 2013. július 1-jétől a jelenleg hatályos büntetőjogi szabályozásunkba⁷ lényegében változatlan formában került áttemelésre.

A 2012. évi C. törvény 396. § (6) bekezdésében gyakorlatilag változatlan formában kerültek megjelenítésre a költségvetési csalás II. alapesetének elkövetési magatartásai, azaz a jövedéki termék – jövedéki adóbevétel csökkenését eredményező – jogellenes előállítás, megszerzése, tartása, forgalomba hozatala és kereskedelme, így nehézséget sem jelenthetett a hatályos szabályozás egységes értelmezése. A jövedéki orgazdaság hatályon kívül helyezése azonban kevésbé tette egyértelművé jelen szabályozás egységes értelmezését, miután a hatályos bírói és ügyészi gyakorlat sem követte le konzekvensen a törvényi változásokat, mely a későbbiekben az ellentmondásos értelmezés egyik kiindulópontja lett. A jogalkotó az 1978. évi IV. törvény módosításának⁸ indokolásában kifejtette ugyanis, hogy a jövedéki orgazdaság bűncselekményének önálló tényállásban való meghatározása megszűnik, és az orgazdaság (Btk. 326. §) – ennek megfelelően módosított – tényállásába kerül át, melynek eredményeképpen jövedéki adózás alól elvont termékre is elkövethető a bűncselekmény.

5 A bűncselekmény címét és szövegét a 2011. évi LXIII. törvény 2. §-a állapította meg és iktatta be a Btk. rendszerében a gazdasági bűncselekmények, ezen belül a pénzügyi bűncselekmények közé 2012. január 1-jétől.

6 Az I. alapesetben a jövedéki termék is vámellenőrzés alól elvont nem közösségi áru jelleget visel.

7 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény.

8 A Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi bűncselekményekkel összefüggő módosításáról szóló 2011. évi LXIII. törvény.

Ezen kodifikációs megoldás azonban nem járt a jövedéki orgazdaság elkövetési magatartásainak teljes körű átemelésével, az alapvetően az elkövetés tárgyának bővítésével valósult meg. Mindemellett nem vette figyelembe a jövedéki termékek önálló kódexben szabályozott⁹ speciális adózási és adóztatási szabályait, mely két önálló tényállás, a költségvetési csalás és az orgazdaság látszólagos alaki halmazátát eredményezte. A gyakorlatban ennek jellemző példája volt a bűncselekményi értékhatárt meghaladó adótartamú adózatlan cigaretta törvényi feltétel hiányában történő megszerzése, tartása, kereskedelme, mely a vonatkozó adójogi szabályozás alapján adófizetési kötelezettséget keletkeztetett, minek elmaradása a költségvetésnek okozott vagyoni hátrányban jelent meg. Ezen jogsértő cselekmény elkövetési magatartása egyaránt kimeríti a Btk. 396. § (6) bekezdésében, illetve a Btk. 379. § (1) bekezdésében foglaltakat.

Kizárólag rendszertani szempontból vizsgálva a költségvetési csalás–orgazdaság Btk. Különös Részében elfoglalt viszonyrendszerét – ahogyan arra többek között Fázsi László is rámutatott (Fázsi, 2012) –, akár ügydöntő jelentőségű lehet, hogy az egyes törvényi tényállásokat a jogalkotó milyen logikai rendszerben helyezi el. A hatályos Büntetőkódex felosztása ugyanis már az Alaptörvényben megfogalmazott alapvető értékeket szem előtt tartva hangsúlyosabban juttatta kifejezésre a kiemelt védett jogi tárgyakat.¹⁰ A különböző fejezetek alá tartozó bűncselekmények a védett jogtárgy alapján szorosabb kapcsolatot alkotnak, ezért indokolt ezeket egy fejezeten belül szabályozni. Ennek megfelelően a költségvetési csalás tényállása¹¹ a költségvetést károsító bűncselekmények (XXXIX.) fejezetén belül került elhelyezésre. Az orgazdaság jogi tárgya viszont a vagyoni viszonyok fennálló rendje, melyre figyelemmel jelen tényállás a Btk. XXXVI. fejezetében, mint vagyon elleni bűncselekmény került nevesítésre¹². Ezen büntetőjogi szabályozásban megnyilvánuló jogalkotói akarat már önmagában, a vonatkozó adójogi szabályozás nélkül is kérdésessé tette az adózatlan jövedéki termékek tartásával, illegális kereskedelmével megvalósuló, tehát a költségvetési bevételeket nyilvánvalóan károsító bűncselekmények tekintetében az orgazdaság, mint sértett nélküli vagyon elleni bűncselekmény kategorikus megállapítását.

A fentiek ellenére a két tényállás egyidejű jelenléte olyan értelmezési és elhárítási kérdéseket keletkeztetett, melyek megválaszolása igen gyakran a specialitás elve mentén a Btk. 379. § (1) bekezdés b) pontja szerinti minősítés megállapítását eredményezte, az adózatlan jövedéki termék megszerzését és annak

9 A jövedéki adóról szóló 2016. évi LXVIII. törvény.

10 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény indokolása, Általános indokolás.

11 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 396. §.

12 A Büntető Törvénykönyvről szóló 2012. évi C. törvény 379. §.

célzatát előtérbe helyezve. Ezen álláspont azonban szükségszerű viszonyt keletkeztetett az eredményt tartalmazó költségvetési csalás, mint generális, valamint a célzatot tartalmazó, de eredményt nélküli orgazdaság, mint speciális tényállás között, mely relációban a költségvetésnek okozott vagyoni hátrány, mint eredmény következetesen háttérbe szorult. Mindezek hatására – annak ellenére, hogy a két tényállás viszonyrendszerére álláspontom szerint a specialitás eredeti definíciója sem volt ráilleszthető egyértelműen –, jelen volt a hazai joggyakorlatban az a szemlélet, mely a költségvetést nyilvánvalóan kiemelt módon károsító, tényállásban megfogalmazott eredményt megvalósító elkövetési magatartást minősített sértett nélküli vagyon elleni bűncselekménynek, kizárólag a termék célzatos megszerzését értékelve. A két tényállás látszólagos alaki halmazát azonban kizárólag a célzatra – mint többlet tényállási elemre – alapozva, a specialitás mentén az orgazdaság javára feloldani némileg vitathatónak tűnik. Elegendő csak a specialitás jogirodalmi példájaként emlegetett csalás és a korábbi adócsalás, ma költségvetési csalás között fennálló viszonyt áttekinteni. A költségvetési csalás ugyan nem fedi teljes egészében a csalás tényállását, mivel azzal ellentétben célzatot nem tartalmaz, mégis annak megállapítására kerül sor a gyakorlatban a csalással szemben. Tehát kizárólag a célzatra alapított specialitás mentén a költségvetési csalás–orgazdaság elhatárolását megközelíteni – annak népszerűsége ellenére – már az ismertetett példa okán is némileg sántít.

A két egymással konkuráló deliktum alapjául szolgáló cselekmények elhatárolási és minősítési kérdései azonban a korábbi büntetőjogi szabályozás keretei között nem bírtak bírói gyakorlatot egységesítő jelentőséggel, különösen azon Kúriai döntés fényében¹³, mely rámutatott arra, hogy az azonos büntetési tételkeret miatt nincs különösebb jelentősége annak, hogy az orgazdasággal szemben a helyes minősítés esetleg a jövedéki termékre megszerzésével elkövetett költségvetési csalás lenne. Ennek ellenére a minősítés gyakorlati jelentősége egyaránt megmutatkozott az elkövetési magatartás helyes értékelésében, az elkövetési érték és a bűncselekmény tárgyának megállapításában, valamint az illetékesség meghatározásában, tehát a látszólag elhanyagolható jelentőséggel bíró kérdés eltérő értelmezése a valóságban számtalan anomáliát vetett fel a jogalkalmazást érintően.

13 Kúria Bfv. I. 1.134/2018. számú határozata.

Költségvetési csalás jövedéki termékek tekintetében az adózás alól elvonás aspektusából

E tárgykörben kisebb kitérőt igényel a jövedéki termékekkel, jellemzően a cigarettával kapcsolatos visszaélések büntetőjogi minősítésének rendszerezése, miután az a költségvetési csalás első és második alapesetében egyaránt megjelenhet.

Az egységes jogirodalmi álláspont szerint, ahogyan arra többek között Madai Sándor is rámutatott (Madai, 2017), a költségvetési csalás sajátos keretdiszpozíció, ami azt jelenti, hogy egy más jogágbeli norma – adóigazgatási jogszabályok – által meghatározott körülmények is befolyásolják az elkövetését. Ennek megfelelően a Btk. 396. § esetében olyan mögöttes jogi normák alkotják a törvényi tényállás tartalmát, melyek az egyes jogalanyokat terhelő fizetési kötelezettségeket és a pénzeszközökkel történő gazdálkodás rendjét határozzák meg.

1) A Btk. 396. § (1) bekezdés a) pontjában megfogalmazott tényállásba, mint a költségvetési csalás I. alapesetébe akkor ütköztethető a cselekmény, ha például az adózatlan jövedéki termék (jellemzően cigaretta) a vámhatáron, azaz EU külső határon jelenik meg. Ebben az esetben a „becsempészni” kívánt dohánygyártmány elsődleges jellege nem uniós áru, így a költségvetésbe történő befizetési kötelezettséget az uniós vámjog végrehajtásáról szóló 2017. évi CLII. törvény keletkeztet. Jellemző elkövetési magatartása a nem uniós áru vámellenőrzés alóli elvonása, illetve a vámteher megállapítása szempontjából valótlan nyilatkozattétel, mely a költségvetésbe történő befizetési kötelezettség tekintetében vagyoni hátrány formájában megjelenő eredményt keletkeztet. Ennek megfelelően a Btk. 396. (1) bekezdés a) pontjában meghatározott I. alapeset vonatkozásában nem merülnek fel tényleges elhatárolási kérdések a pénzmosás tényállásával összefüggésben.

2) Alapjaiban eltérő a helyzet a költségvetési csalás második alapesetét tekintve, melynek tényállása az elkövetési magatartásokat tekintve számos átfedést mutatott az orgazdaság tényállásával. Tekintettel arra, hogy hatályos büntetőjogi szabályozásunk a más alapbűncselekményéhez kapcsolódó, orgazda jellegű magatartásokat már a pénzmosás negyedik alapeseteként rendeli büntetni, elengethetetlen a Btk. 396. (6) bekezdésének ezen aspektusból történő vizsgálata is.

Az orgazda jellegű magatartás meghatározása körében – szükségszerűen vizsatekintve a módosítást megelőző büntetőjogi szabályozásra – kiindulópontként vizsgáltam azon, az elhatárolás szempontjából általános és korábban egységesen alkalmazott megállapítást, miszerint „*ha a költségvetési csalás jövedéki termék adózás alóli elvonásával jár, az ilyen terméket megszerző az orgazdaságot (379. §) követi el.*” (Schmidt, 2017).

A hivatkozott, elhatárolás szempontjából alapvető tézishez kapcsolódik a Kúria kérdéskörrel kapcsolatos határozatának értelmezése, miszerint orgazdaság elkövetője azon személy lehet, aki úgy szerzi meg a jövedéki terméket, hogy a jövedéki adózás alóli elvonásban nem működik közre.¹⁴ Mindezek fényében első lépésként megkerülhetetlen a jövedéki termékek adózási és adóztatási kérdéseinek vizsgálata annak tárgyában, hogy a költségvetési csalás második alapesetét érintően valójában mikor valósul meg a jövedéki termék adózás alóli elvonása, mely magatartások és kinek keletkeztetnek adófizetési kötelezettséget, illetve mely magatartás eredményez vagyoni hátrányt a költségvetésnek.

A Btk. 396. § (6) bekezdése, mint a költségvetési csalás II. alapesete, speciális jellemzőkkel bír az I. alapesethez képest, miután abban a jogalkotó egyetlen, nagy hagyományokkal bíró sajátos adónemet, a jövedéki adóbevételeket részesíti büntetőjogi védelemben¹⁵. A bűncselekmény megvalósulásának feltétele – a tényállásban foglalt elkövetési magatartások tanúsításán túlmenően – a költségvetésnek okozott vagyoni hátrány formájában megjelenő eredmény bekövetkezése, mely a vonatkozó adójogi norma alapján ismerhető fel.

Figyelemmel arra, hogy a Btk. 396. § (6) bekezdésének háttérjoga többek között a Jövedéki adóról szóló 2016. évi LXVIII. törvény (továbbiakban: Jöt.), így az adózás alól elvonás kérdése is e jogszabály alapján közelíthető meg. A jövedéki termékekre vonatkozó adózási és adóztatási rendelkezések egyértelműen meghatározzák, hogy valójában mikor valósul meg a jövedéki termék adózás alóli elvonása, mely magatartások és kinek keletkeztetnek olyan adófizetési kötelezettséget, minek elmaradása vagyoni hátrányt eredményez a költségvetésnek. Jövedéki adókötelezettség a Jöt. 6. §-ában írt főszabály szerint a jövedéki termék belföldi előállításával és a jövedéki termék importálásával keletkezik. Ugyanakkor a Jöt. 7. §-ának rendelkezései szerint adófizetési kötelezettség keletkezik a jövedéki termékek jogellenes előállításával, behozatalával, megszerzésével, birtoklásával, szállításával, felhasználásával, forgalomba hozatalával. Míg a jogszerű előállítás és forgalomba hozatal esetében az adókötelezettség keletkezése és az adófizetési kötelezettség esedékessége az adófelfüggesztés intézménye folytán elválik egymástól, az adófizetési kötelezettség a Jöt. szerinti jogellenes esetekben lényegében azonnal esedékessé válik. Az adózatlan jövedéki termék birtoklása esetében az adófizetési kötelezettség a hatóság tudomására jutásának időpontjától válik esedékessé¹⁶. Adófizetésre kötelezett személynek adózatlan jövedéki termék adóráktáron kívül történő illegális birtoklása esetén

14 Kúria BFv. I. 1.134/2018. számú határozata.

15 A jövedéki adóról szóló 2016. évi LXVIII. törvény (Jöt.) tárgyi hatálya a jövedéki adóra és a dohánygyártmányok áfa tartamára terjed ki.

16 Jöt. 7. § (1) bekezdés h. pontja.

a Jöt. a jövedéki termék birtokosát és azon további személyeket tekinti, kik a szabálytalan tárolásban részt vesznek¹⁷. Mindemellett a Jöt. afelől sem hagy kétséget, hogy az adózatlan jövedéki termék jogellenes előállítását, megszerzését, tartását, forgalomba hozatalát és kereskedelmét olyan magatartásként értékeli, mely a központi költségvetésnek vagyoni hátrányt okoz, így a szankció mértéke is az okozott vagyoni hátrány alapulvételével kerül megállapításra¹⁸.

A hatályos adójogi szabályozást összefoglalva: az adózatlan jövedéki terméket megszerző, birtokló személy adófizetésre kötelezettnek minősül, mely kötelezettség a hatóság tudomásra jutásának időpontjában esedékes és amelynek elmaradása a költségvetésnek vagyoni hátrányt eredményez.

A vonatkozó adójogi szabályokat a Kúria fentiekben hivatkozott határozatával összevetve – miszerint a jövedéki adózás alóli elvonásban közreműködő személy nem lehet az gazdaság elkövetője – érzékelhetővé válik azon ellentmondások összessége, melyek ez idáig megmutatkoztak a költségvetési csalás és gazdaság viszonyrendszerében.

Tekintettel arra, hogy a jövedéki termékek adójogi szabályozása jelenleg is az ismertetett formában van hatályban, így elhatárolás szempontjából az napjainkban is teljes relevanciával bír a költségvetési csalás tényállási elemeként meghatározott vagyoni hátrány, mint eredmény meghatározása tekintetében.

Költségvetési csalás és pénzmosás elhatárolása az egyes tényállási elemek tükrében

Az orgazda jellegű magatartások pénzmosás tényállásába történő átemelése az ismertetett korábbi, ellentmondásokról feszülő viszonyrendszer tükrében ismételtelen szükségessé tette a költségvetési csalás második alapesetében és a pénzmosás negyedik alapesetében meghatározott tényállások egymáshoz való viszonyának vizsgálatát, az elhatárolási alapelvek megállapíthatósága érdekében.

2021. január 1-jétől az adózatlan jövedéki termékek megszerzése, tartása és kereskedelme, mint elkövetési magatartás, alapvetően a Btk. két tényállásába ütköztethető, a következők szerint.

A költségvetési csalás II. alapesete¹⁹ szerint: „... aki a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló törvényben, valamint a felhatalmazásán alapuló jogszabályban megállapított feltétel

17 Jöt. 8. § (1) bekezdés oc. pontja.

18 Jöt. 100. § (2) bekezdés.

19 Btk. 396. § (6) bekezdés.

hiányában vagy hatósági engedély nélkül jövedéki terméket előállít, megszerz, tart, forgalomba hoz, vagy azzal kereskedik, és ezzel a költségvetésnek vagyoni hátrányt okoz.”

A pénzmosás IV. alapesete szerint²⁰: „Pénzmosást követ el az is, aki a más által elkövetett büntetendő cselekményből származó vagyont

a) megszerzi, felette rendelkezési jogosultságot szerez, vagy

b) megőrzi, elrejt, kezeli, használja, felhasználja, átalakítja, átruházza, elidegenítésében közreműködik.”

Meghatározott elkövetési magatartásokat – a jövedéki termékek megszerzését, tartását, kereskedelmét – tekintve, az elkövető ugyanazon cselekménye alapján mindkét bűncselekmény megállapíthatónak tűnik, így elsődlegesen a látszólagos alaki halmazat feloldására vonatkozó elvek mentén határozható meg a cselekmény helyes büntetőjogi minősítése. Figyelemmel arra, hogy a két tényállás viszonyrendszerében a szubszidiaritás a jogalkotó kifejezett rendelkezésének hiányában fel sem merülhet, így a fennálló látszólagos alaki halmazatot a specialitás és a konzumpció mentén közelítettem meg.

1) A specialitás elve a „lex specialis derogat legi generali” szabályára épül. Ez azt jelenti, hogy az elkövető cselekménye olyan két törvényi tényállás szerint is minősíthető, amelyek közül az egyik több ismérvvvel, tényállási elemmel kerül meghatározásra (tehát speciálisabb) a másikhoz képest. Az elv lényege, hogy a speciális megelőzi (lerontja) az általánost, tehát a minősítés során a több ismérvvvel meghatározott, speciális tényállást kell megállapítani (Pallagi, 2020). Ennek klasszikus eseteként említi a jogirodalom többek között a csalás mint általános tényállás és a költségvetési csalás mint speciális tényállás viszonyát. Ezen – a költségvetési csalás vonatkozásában különféle összefüggésekben alkalmazott – elhatárolási elvből kiindulva az adózatlan jövedéki termékek megszerzése, tartása, forgalmazása esetén a Btk. 396. § (6) bekezdése mint speciális tényállás teljes egészében magában foglalja a Btk. 399. § (4) bekezdésében meghatározott IV. alapeset, mint generális tényállás ismérveit, s még ezen felül tartalmaz további tényállási elemeket. Így többek között:

- speciális törvényi szabályozás és adójogi feltételek (a jövedéki adóról és a jövedéki termékek forgalmazásának különös szabályairól szóló törvényben, valamint a felhatalmazásán alapuló jogszabályban megállapított feltétel vagy hatósági engedély hiánya);
- speciális – jövedéki adózás alá eső – bűncselekménnyel érintett termék (jövedéki termék);
- eredmény (vagyoni hátrány okozása a költségvetésnek).

20 Btk. 399. § (4) bekezdés.

Mindezen többlet tényállási elemekre figyelemmel megállapítható, hogy a két törvényi tényállás valamennyi általános elemét fedő cselekmények esetében a költségvetési csalás – mindamellett, hogy teljes egészében illeszkedik a pénzmosás mint tágabb általános tényállás kereteibe – a pénzmosásnál lényegesen szűkebb tartalmat ölel fel, ami a cselekmény költségvetési csalásként történő minősítését alapozza meg.

E tárgyban kell említést tennünk a két tényállás alapesetének eltérő büntetési tételéről, mely tekintetében kiemelést igényel, hogy a specialitás kapcsán közömbös, hogy a speciális bűncselekmény törvény szerinti büntetési tétele magasabb vagy éppen alacsonyabb, mint az általános tényállásé. A speciális tényállások mint bűncselekményi alakzatok célja ugyanis Ambrus István meghatározásával egyetértve jelentősen túlmutat a generális tényállás büntetési tételénél súlyosabb avagy enyhébb büntetés előírásán (Ambrus, 2014). Ennek elsődleges indoka, hogy a speciális tényállás kevesebb életbeli esetre illik rá ugyan mint az általános, ám amelyekre igen, azokat a generális szabálynál pontosabban körülírja, így közelebb hozza a konkrét történeti tényállást az absztrakt törvényi rendelkezéshez.

2) A látszólagos alaki halmazat vonatkozásában további kiküszöbölési elvként vizsgáltam a konzumpció mint értelmezési szabály alkalmazhatóságát, s ennek fényében tettem kísérletet a két tényállás elhatárolási kérdéseinek megválaszolására. Konzumpció esetében az elkövető cselekménye elvileg mind az úgynevezett átfogó, mind a kevésbé átfogó tényállás keretei közé beilleszthető lenne ugyan, azonban a *lex consumens derogat legi consumptae* elve alapján az előbbi, tehát a szélesebb körű és súlyosabb büntetéssel fenyegetett tényállás elnyeli (konzumálja) a kevesebbet, feltéve, hogy a tényállások találkozása in abstracto szükségképpen vagy gyakori (Nagy, 2010).

E tárgyban azonban fontos felhívni a figyelmet arra, hogy pusztán a „súlyosabb elnyeli az enyhébbet” szerinti értelmezés a konzumpció elvének durva leegyszerűsítését jelenti, miután a büntetőjogban nem létezik olyan elv, amely szerint a büntetési tétel mértéke miatt kerülne kiküszöbölésre a halmazati értékelés. Ahogyan arra többek között Pallagi Anikó is rámutat, ez az ok és az okozat összekeverése, amikor az okozattal akarjuk az okot magyarázni (Pallagi, 2020). Álláspontja szerint valóban törvényszerű, hogy az átfogó tényállás büntetési tétele súlyosabb, de nem emiatt kell a konzumpciót megállapítani és a halmazatot kiküszöbölni. A konzumpció elve átfogó tényállást jelent, azt, hogy az egyik bűncselekmény törvényi tényállásában – szükségképpen vagy legalábbis rendszerint – benne van a másik tényállás szerinti elkövetési magatartás. Ennek markáns példájául hozható fel a Btk. 395. § (1) bekezdésébe ütköző társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélés

tényállásának kapcsolata a Btk. 396. § (1) bekezdésébe ütköző költségvetési csalással. Abban az esetben ugyanis, ha a 395. § (1) bekezdésében meghatározott elkövetési magatartással okozott kár az ötszázezer forintot meghaladja, a Btk. 396. § (1) bekezdése konzumálja a társadalombiztosítási, szociális vagy más jóléti juttatással visszaélés tényállását, minek eredményeképpen a cselekmény költségvetési csalásként kerül minősítésre.

Mindezekre tekintettel a pénzmosás és költségvetési csalás látszólagos alaki halmazatának feloldására irányulóan a konzumpció elvét vizsgálva arra a következtetésre juthatunk, hogy a konzumpció a vizsgált tényállások viszonyára nem illeszthető rá egyértelműen, így elhatárolásuk elsősorban a specialitás elve mentén lehetséges.

A specialitás megállapíthatóságát támasztja alá azon általánosan elfogadott jogirodalmi álláspont is, miszerint a látszólagos halmazat fenti elvei sorrendiséget alkotnak. Először vizsgálandó a szubszidiaritás, majd a specialitás és csak ezek fent nem állása esetén a konzumpció a látszólagos halmazat feloldásában, azaz annak kiválasztásában, hogy melyik lesz a valóban megállapítandó bűncselekmény (Belovics, Gellér, Nagy & Tóth, 2014).

(Említést érdemel e tárgykörben a 2021. évi módosítást megelőző büntetőjogi környezetben a pénzmosás és az orgazdaság tényállásának látszólagos alaki halmazata, mely szintén a specialitás elve mentén került feloldásra a több ismérvet tartalmazó, pontosabban körülírt orgazdaság javára egyes ügyészségek és nyomozó hatóságok gyakorlatában.)

Gyakorlati alkalmazhatóság kérdése

A termékkörre vonatkozó adójogi szabályozást és specialitás elvét szándékoltan figyelmen kívül hagyva, az adózatlan jövedéki terméket birtokló személy cselekményét kizárólag pénzmosásnak minősítve számos olyan ellentmondással szembesülhetünk, melyek feloldása komoly kihívást keletkeztet a gyakorlat számára.

1) A Btk. a pénzmosást bűnkapcsolati tényállásként szabályozza, tehát meg kell előznie egy előzetes bűncselekmény, mely adózatlan jövedéki termékek megszerzése esetén az adó-, illetve zárjegy hiánya okán a költségvetési csalás I., illetve II. alapesete egyaránt lehet. Figyelemmel arra, hogy adózatlan jövedéki termék Magyarországon legálisan – adófelfüggesztés mellett – elsősorban adóraktárban, illetve szigorú törvényi feltételek mellett birtokolható, így az adózás alól elvonás, tehát a költségvetési csalás ténye tettenérés esetén objektíve bizonyított. Ez esetben tehát szükségszerű az adózatlan cigaretta birtokosának pénzmosásban

fennálló büntetőjogi felelőssége mellett a büntetőeljárást az alapcselekményre, azaz az ismeretlen elkövető által megvalósított költségvetési csalásra is kiterjeszteni, miután arra a Btk. területi és személyi hatálya egyaránt vonatkozik.

Nyomozás kiterjesztése esetén – az adózatlan jövedéki termékre tekintettel – az előcselekmény megállapítása és bizonyítottsága rendszerint annak Btk. 396. § (6) bekezdése szerinti minősítését eredményezné, melynek technikai kezelése további problémákhoz vezet. (Nyomozás megkerülhetetlen kiterjesztése, az elkövető ismeretlen volta esetén befejezés előtt az előcselekmény tekintetében nyomozás elkülönítése, felfüggesztése majd elévülése.)

2) Azon álláspontból kiindulva, miszerint az adózatlan cigarettát birtokló, megszerző ismert személy cselekménye pénzmosást valósít meg, a büntetőügy szükségszerűen kiterjesztésre kell kerüljön az adózatlan jövedéki termékre tekintettel (az adózás alól elvonás tényszerű volta miatt) az előcselekményre, melynek elkövetője a büntetőeljárás során rendszerint ismeretlen marad. E megközelítés eredménye tehát egy szükségszerűen kreált többlétevényállás, melynek kizárólagos funkciója a pénzmosás megállapíthatósága, minek eredményeként elválnak az adózatlan cigarettát birtokló és adófizetésre kötelezett személy pénzmosásnak minősített cselekménye a költségvetési csalástól. Történik ez mindazon adójogi rendelkezések ellenére, melyek szerint a pénzmosással gyanúsított személy valójában a jövedéki adó fizetésére kötelezett, kinek tényállásszerű magatartása vagyoni hátrányt okoz a költségvetésnek. A paradox helyzetet fokozza, hogy az adózatlan jövedéki terméket jogellenesen birtokló személyt az adóhatóság jövedéki igazgatási eljárás keretében a költségvetésnek okozott vagyoni hátrányra tekintettel jövedéki bírság formájában igazgatási szankcióval is sújtja.²¹ Mindezek eredményeként büntetőjogi és adójogi értelemben elkülönülne egymástól a költségvetésnek kárt okozó személye és felelőssége, miután a cselekmény pénzmosásként történő értékelése az adójogi normák ellenére sem keletkezett e tekintetben a termék birtokosának költségvetést károsító büntetőjogi felelősséget.

3) További ellentmondás a tetten ért, jövedéki terméket birtokló, megszerző személy cselekményének pénzmosásként történő értékelésében, hogy az megfosztja őt a költségvetésnek okozott vagyoni hátrány – akár a közigazgatási szankció – megtérítése esetén a Btk. 396. § (8) bekezdésében biztosított korlátlan enyhítés lehetőségétől, ezáltal a *ne bis in idem* elv²² érvényesülésétől. Mindezt oly formában, hogy „felkészült” terhelti nyilatkozattal e büntetőjogi

21 A kérdés európai uniós vetülete Madai (2019).

22 A kétszeres értékelés tilalma olyan alkotmányos és nemzetközi, valamint uniós jogi alapokon álló alapelv, amelynek a hazai büntető- és más eljárásokban is a lehető legszélesebb felfogásban indokolt érvényt szerezni.

minősítés alapjaiban változtatható meg a cselekmény büntetési tételének jelentős csökkentésével egyidejűleg, mely egy újabb ellentmondásos joggyakorlat kiindulópontja lehet. Abban az esetben ugyanis, ha a terhelt az általa birtokolt adózatlan jövedéki termék vonatkozásában:

- saját „csempészetet”, vagyis az Európai Unión kívülről, jellemzően Ukrajnából történő illegális behozatalt nevesít, úgy a Btk. 396. (1) bekezdés a) pontja, vagy
- Európai Unión belüli, jellemzően román, szlovák viszonylatban megvalósuló jogellenes behozatalt határoz meg, úgy a Btk. 396. § (6) bekezdése látszik megállapíthatónak lényegesen alacsonyabb büntetési tétel és korlátlan enyhítés lehetősége mellett.

Ennek okán jelentősen felértékelődne a terhelti nyilatkozatok szerepe a megállapított objektív tények ellenében. Pragmatikusan fogalmazva: ugyanazon 1000 doboz adózatlan cigaretta birtoklása eltérő büntetőjogi minősítést és büntetési tételt eredményezne tettenérések, földrajzi helyek és terhelti nyilatkozatok függvényében, melyek még inkább megalapoznák egy ellentmondásos értelmezésen alapuló joggyakorlat kialakulását. (Megjegyzést érdemel, hogy a cselekményt egységesen költségvetési csalásként minősítve mindezen anomáliák és ellentmondások teljes mértékben kizárhatók.)

4) A büntetési tételek eltérő volta okán további anomáliát okozhat annak ténye, hogy a társadalomra fokozottabb veszélyt jelentő csempésztevékenység (amelyet gyakran jellemez a szervezetség és üzletszerűség) ugyanazon értékhatár mellett alapesetben hároméves, míg a terméket belföldön megszerző cselekménye pénzmosásként öt évig terjedő szabadságvesztéssel büntetendő. Ez praktikusán azt eredményezné, hogy pénzmosásként súlyosabb büntetési tétel alá esne belföldön 500 doboz adózatlan cigaretta megvásárlása annál, mint ezen mennyiség akár tízszeresének, 5000 doboz cigarettának az országba történő illegális bejuttatása és feketepiaci forgalomba hozatala.

5) Abban a nem feltételezett esetben, ha az orgazdaság–költségvetési csalás viszonyrendszerében korábban kialakult ügyészi–nyomozóhatósági gyakorlat kerülne folytatásra, mely az orgazdaság járulékos jellege ellenére sem terjesztette ki a nyomozást az ismeretlen elkövető által elkövetett költségvetési csalásra, úgy hatásköri szempontból kényszerülünk a tényállás vizsgálatára. Hatályos büntetőeljárási szabályozásunk alapján ugyanis a NAV nyomozó hatósága pénzmosás bűncselekmény nyomozását kizárólag akkor végzi, ha az a NAV hatáskörébe tartozó bűncselekménnyel összefüggésben került elkövetésre.²³

23 A büntetőeljárásról szóló 2017. évi XC. tv. 34. § (2) g) pont.

Ezen törvényi rendelkezésre figyelemmel, költségvetési csalás mint „előcselekmény” megállapítása nélkül az adózatlan jövedéki termékek megszerzésével, tartásával, forgalmazásával megvalósuló cselekményeket kizárólag pénzmosásként értékelve a rendőrség általános nyomozóhatósági jogköre állapítható meg.

6) Figyelemmel a költségvetési csalás második alapesetében foglalt elkövetési magatartásokra, tényként állapíthatjuk meg, hogy az adózatlan jövedéki termékek megszerzése, tartása és kereskedelme pénzmosásként értékelve az előállítás kivételével teljes egészében kiürítené a Btk. 396. § (6) bekezdését, miután a jövedéki termék megszerzése, tartása, forgalomba hozatala, vagy kereskedelme mint elkövetési magatartás fogalmilag kizárt – gyakorlatilag megvalósíthatatlan – lenne a pénzmosás negyedik alapesete mellett.

Összegzés helyett

A fentiekben megfogalmazott – adózatlan jövedéki termék jogellenes megszerzésével, tartásával, kereskedelmével megvalósuló – jogsértések költségvetési csalásként minősítését megalapozó érvekkel szemben tényleges jogi, illetve szakmai érv a pénzmosás alátámasztására a jelenkor gyakorlatában nem igazán került ez idáig a felszínre.

Amennyiben a fentiek ellenére egyfajta automatizmusként a jövedéki termékhez kapcsolódó orgazda jellegű magatartások – a termék adózatlan voltát és annak eredményét figyelmen kívül hagyva – a pénzmosás negyedik alapesetében kerülnének értékelésre, úgy alappal tarthatunk attól, hogy egy korábbiakban is vitatható dogmatikai megközelítés (orgazdai minősítés) kerül oly módon továbbörökítésre, hogy az annak alapjául szolgáló jogi érvek (célzatra mint többlet tényállási elemre alapozott specialitás) jelen viszonyrendszerben már teljesen kiürültek.

Kizárólag a hatályos büntetőjogi norma szövegéből kiindulva azonban a vizsgált két deliktum elhatárolásának alapjául álláspontom szerint jelen esetben a Btk. 396. § (6) bekezdésében pontosabban körülírt elkövetési magatartás, a vonatkozó adójogi szabályozás és annak eredményként a költségvetésnek okozott vagyoni hátrány, azaz a tényállási ismérvekben gazdagabb, speciális tényállás szolgálhat. Mindezek figyelembe vételével az elhatárolási kérdéseket dogmatikai szempontból megközelítve, az eltérő minősítések gyakorlati alkalmazhatóságát és következményeit egyaránt mérlegelve arra a következtetésre juthatunk, hogy az adózatlan jövedéki termékek vonatkozásában – tényállás-szerűen – megvalósított visszaélések esetében a költségvetési csalásként történő minősítés foghat leginkább helyt.

E körben szükségszerű a figyelmet felhívni arra, hogy a helyes jogi minősítés büntetőjogon túlmutató jelentősége többek között a különböző jogágak és jogi normák viszonyrendszerében és egyensúlyában is megmutatkozik.

Jelen esetben ugyanis az elhatárolás alapjául szolgáló cselekmények költségvetési csalásként minősítése mindazon túl, hogy koherenssé teszi a büntető- és igazgatási eljárások, valamint az egyes szankciók egymásra épülő alkalmazhatóságát, elősegíti a ne bis in idem elv érvényesülését. Mindezek gyakorlati alkalmazásával tehát összhangba kerülnek az egyes, a Btk. 396 § mint kerettényállás háttérjogát biztosító „ágazati törvények” (az uniós vámjog végrehajtásáról szóló 2017. évi CLII. törvény, valamint a Jöt.) a Btk. vonatkozó rendelkezéseivel.

Felhasznált irodalom

- Ambrus I. (2014). *Egység és halmazat – régi dogmatikai kérdés új megközelítésben*. Szegedi Tudományegyetem.
- Belovics E., Geller B., Nagy F. & Tóth M. (2014). *Büntetőjog I.; Általános rész; A 2012. évi C. törvény alapján*. HVG-ORAC.
- Fázsi L. (2012). Egy „helytelen” törvényi tényállás az új Büntető törvénykönyv rendszerében. *Büntetőjogi Szemle* (3), 6-10. HVG-ORAC.
- Lengyel T. (2020). „Adócsaló orgazda” (?) avagy a költségvetési csalás és orgazdaság elhatárolási kérdései. *Magyar Rendészet*, 20(1), 77–91. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.1.5>
- Madai S. (2019). Nem csalás, de ámtítás? Dogmatikai megjegyzések a PIF Irányelvhez. *Miskolci Jogi Szemle*, 14(2. ksz.), 131–140.
- Madai S. (2017). Hazai szabályozás és az európai unió pénzügyi érdekei. In Horváth M. T., Bartha I. & Varga J. (Szerk.), *Honnan hová? A közpénzek védelméről* (pp. 271-293). Debreceni Egyetem.
- Nagy F. (2010). *A magyar büntetőjog általános része*. HVG-ORAC.
- Pallagi A. (2020). A bűncselekmények minősítésének alapkérdései a joggyakorlatban, különös tekintettel a halmazatokra. In Polt P., Pallai A. & Schubauer L. *Büntetőjog a gyakorlatban* (pp. 81-128). Dialóg Campus.
- Tóth M. (2017). Működik-e a költségvetési csalás olvasztótégelye? In Domokos A. (Szerk.), *A költségvetés büntetőjogi védelme konferencia előadásainak szerkesztett változata* (pp. 9–26). Károli Gáspár Református Egyetem.

Alkalmazott jogszabályok

2012. évi C. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2020. évi XLIII. törvény a büntetőeljárásról szóló törvény és más kapcsolódó törvények módosításáról

1978. évi IV. törvény a Büntető Törvénykönyvről

2011. évi LXIII. törvény a Büntető Törvénykönyvről szóló 1978. évi IV. törvény és egyes törvények pénzügyi büncselekményekkel összefüggő módosításáról

2016. évi LXVIII. törvény a jövedéki adóról

2017. évi CLII. törvény az uniós vámjog végrehajtásáról

2017. évi XC. törvény a büntetőeljárásról

Egyéb joganyagok

Kúria Bfv.I.1.134/2018. számú jelentős ügyben 2019. március 18-án hozott határozata

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Lengyel T. (2021). A pénzmosás és költségvetési csalás elhatárolási kérdései adóztatlan jövedéki termékek tekintetében. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1511-1527. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.1>

Uricska Erna

#instapolice#thinbluelinefamily

Online reputációmenedzsment a police_hu Instagram-profilján

#instapolice#thinbluelinefamily

Online reputation management on the Instagram profile of police_hu

„A bizalom gyalog jön és lóháton távozik.”
(Kozáry Andrea)

Absztrakt

Az elmúlt évtizedekben számos rendészeti kommunikációs szakember írt arról, hogy a lakosság és a rendőrség viszonyát elsősorban a kommunikáció minősége határozza meg. A Google felmérése szerint 2001-ben a szervezetek és a vállalatok vezetőinek és munkatársainak 22%-a keresett rá a világhálón a saját szervezetére vagy vállalatára. Ez az arány 2013-ra 56%-ra emelkedett, így feltételezhetjük, hogy ez 2021-ben még magasabb lesz. Nem csoda tehát, ha a digitális korban egy új koncepció, egy elengedhetetlenül fontos szakmai, egyúttal társadalmi készség jelenik meg: az online reputációmenedzsment. Ez napjainkban magánszemélyekre, cégekre és szervezetekre is érvényes, így a rendőrségre is, hiszen nem közömbös, hogy az adott egység milyen digitális lábnyomot hagy maga után az online térben. A reputációmenedzsment célja az, hogy megismertesse és pozitívan befolyásolja az adott szervezetről alkotott képet. A rendészeti közösségi oldalak használata a rendőrség mint szolgáltató szervezet, és a lakosság tagjai között valósul meg, ahol lehetőség van a valós idejű információmegosztásra és -szerzésre. Így a rendészeti közösségi oldalak a tájékoztatás eszközeként központi jelentőségűvé váltak nemcsak az állampolgárok, hanem az újságírók és a sajtóreferensek számára is. A rendőrök azonban nemcsak tájékoztatásra töreksenek ezeken a felületeken, hanem megpróbálják együttműködésre bírni a civileket. Érezhető az a változás, hogy lecsökkent a szöveges tartalom jelentősége, ezzel párhuzamosan pedig egyre erőteljesebb a vizuális

megjelenítés. Elmondható, hogy a lakosság a szervezet részéről a világhálón nem feltétlenül mennyiségi, hanem minőségi jelenlétet vár el. Éppen ezért nem mindig a kedvelések, hanem a hozzászólások száma és minősége árulkodik arról, hogy a felhasználók mennyire azonosultak az adott témával és annak képi világával. Jelen tanulmány a magyar rendőrség ([police_hu](https://www.instagram.com/police_hu)) Instagram-oldalának bejegyzéseit vizsgálja annak kezdetétől, 2019. július 3-tól, 2020. július 3-ig. A kutatás az egyéves időtartam tíz legnépszerűbb és legtöbb kommentet kapott bejegyzéseit jellemzi, a diskurzuselemzés módszerét alkalmazva. Ennek eredményeképpen elmondható, hogy a magyar rendőrség az Instagram-oldalán zajló folyamattal egyfajta márkaépítést valósít meg, mely méltán tekinthető a rendőrségi kommunikáció pozitív példájának, ahol jól megfigyelhetők a rendészeti digilektus¹ jellegzetességei.

Kulcsszavak: közösségi média, Instagram, magyar rendőrség, online reputáció, rendészeti digilektus

Abstract

In recent decades several experts have argued that the relationship between the police and the community is particularly determined by the quality of communication. The findings of studies carried out by Google show that 22 percent of the organisations and companies searched for themselves online in 2001. The figure was 56% in 2013, so it can be assumed that this proportion will be even higher in 2021. Thus, it is no wonder that in the digital age a new concept, an essential professional and social skill is emerging – online reputation management. It is not indifferent what type of digital footprint has been left behind in the online space, and it is not only true for citizens, but also for companies and organisations, and for the police as well, nowadays. The aim of reputation management is to make the overall picture of the organisation well-known and influence it positively. The use of policing social networking sites is applied between the police as a service provider organisation and the members of the community, and there is a chance for sharing and getting real time information. As a result, policing social networking sites bear utmost importance for citizens, journalists and press officers as well. Police officers not only seek to share information but persuade the citizens to cooperate. The limited importance

¹ A rendészeti digilektus a szerző önálló fogalma, hivatkozva Veszelszki (2017ab), akinek a digilektus szó önálló szóalkotása. A rendészeti digilektus az online térben, egyes rendészeti közösségi oldalakon használt nyelvváltozat (Uricska, 2020b).

of textual content can be seen and in parallel, the visual content has become more important. It can be stated that the members of community do not expect a quantitative, but a qualitative presence. Thus, it is the number and quality of comments that reveal how deeply users have been involved in the topic and its imagery content. This study deals with the Instagram profile of the Hungarian Police (police_hu) between July 3, 2019 and July 3, 2020. Applying the method of discourse analysis, the research characterises the most popular and most commented entries during the one-year period. As a result, it can be said that the process taking place on the Instagram of the Hungarian Police implements a kind of brand building, which can be considered as a positive example of police communication, while the characteristics of policing digilect can be well observed and analysed.

Keywords: social media, Instagram, Hungarian Police, online reputation, policing digilect

Elméleti háttér és előzmények

A közösségimédia-oldalakat mint kommunikációs felületeket széles körben alkalmazzák az élet különböző területein, így például a kereskedelem, a turizmus és az oktatás területén is (Heravi & Harrowe, 2016). Az emberek naponta több órát töltenek azzal, hogy ezeket az alkalmazásokat használják, amikor interakcióba lépnek egymással, és amikor a legfrissebb hírek után böngésznek. Ezek a felületek alapvető fontosságúak, hiszen lehetőség van a valós idejű információmegosztásra és -szerzésre, melynek eredményeképpen központi jelentőségűvé váltak nemcsak a lakosság tájékoztatásában, hanem az újságírók és a sajtóreferensek számára is.

A közösségi oldalak szerepe, lehetőségei, azok jótékony és káros hatásainak vizsgálata céljából számos nemzetközi tanulmány és kutatás látott napvilágot az elmúlt években (Boyd & Ellison, 2007; Hall, 2019), valamint Magyarországon is hasonló folyamatnak lehetünk tanúi, hiszen az élet több területén (például marketing, oktatás) is alkalmazzák ezeket az oldalakat (Vályi, 2007; Barnucz & Uricska, 2020a). Az Egyesült Államok számos tagállamában, Finnországban, de akár a szomszédos Szlovákiában is (Uricska, 2020a) a rendészeti egységek napi szinten és tudatosan használják ezeket az oldalakat a lakosság tagjainak eléréséhez. A magyar rendészeti szervezetek még nem teljes mértékben aknázták ki ezeknek az oldalaknak a lehetőségeit, azonban a jelenlegi eredmények bizakodásra adnak okot (Uricska, 2020b).

Tény, hogy e kérdéskörben Magyarországon is valódi paradigmaváltásra van szükség, azonban a szervezet kommunikációs stratégiájának folyamatban lévő reformja nem egyetlen kampányból, nem egyetlen döntésből és akcióból áll, hanem fokozatos és folyamatos változtatások szükségesegek (Farkas, Krauzer & Sallai, 2020ab). Ennek következtében a rendőrség a folyton változó társadalom tagjainak rendőrséggel szembeni elvárásaihoz igazodhat (Molnár, 2018; Farkas & Horváth, 2020). A rendőrségi reform alapkérdése az egyén és a hatalom kapcsolata is egyben, és ezzel összefüggésben a két fél kommunikációjának minősége meghatározó, ahogy azt a hazai rendészeti szakember (Less, 2015), valamint a hazai és nemzetközi rendészeti kommunikációs szakemberek is részletesen leírták (Molnár, 2018; Colbran, 2020).

Az információs társadalom megjelenésével a digitális átalakulás nem választás kérdése, hanem egy elkerülhetetlen jelenség, amelyre mindenkinek fel kell készülnie. Ezt igazolja az a kormányhatározat², amelynek jogalkotói szándékát az a gondolati előrelátás tükrözi, mely szerint 20. századi tudással senki nem lehet versenyképes a 21. században. A beavatkozási, átalakítási területek már nemcsak a köznevelés, a felsőoktatás és a felnőttkori tanulás, ezen belül a rendészeti képzés (Borszéki, 2019) területein jelentkeznek, hanem ezzel párhuzamosan a munka világát is áthatják (Pirzada & Khan, 2013; Barnucz & Uricska, 2020b). A digitális kompetenciák fontosságát, szükségszerűségét támasztja alá az a váratlan esemény is, hogy a tanulmány készítésének időpontjában, 2021 márciusában Magyarországon nagyjából egy éve van hivatalosan is jelen a koronavírus, illetve a járványhelyzet miatt a köz- és felsőoktatásban tanulók az otthonaikban tanulnak, és a felnőtt munkavállalók is otthoni munkavégzés rendszerében, digitális úton látják el feladataikat.

Valószínűleg nem túlzás azt állítani, hogy a magyar rendőrség – összehasonlítva a külföldi országok rendészeti szervezeteivel – viszonylag későn jelent meg a közösségi média platformokon: 2016 óta van a rendőrségnek Twitter-fiókja, 2019. július 3-án a police_hu oldal is elindult az Instagram alkalmazáson, és 2020 óta Facebook-oldallal is rendelkezik. A közösségi oldalakon való későbbi megjelenéssel indokolható az, hogy a rendőrség még nem aknázza ki teljes mértékben az említett fórumok lehetőségeit.

A rendőrség személyi állományának kommunikációját a rendőrség szolgálati szabályzatáról szóló 30/2011. (IX. 22.) BM rendelet szabályozza. A norma 73. pontja „*A rendőr nyilvános szereplése*” rögzíti a rendőr nyilvános szereplésének kereteit. Ez olyan jogszabályi rendelkező rész, amelynek megsértése

2 1536/2016. (X. 13.) Korm. határozat a köznevelési, a szakképzési, a felsőoktatási és a felnőttképzési rendszer digitális átalakításáról és Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájáról.

túlmutathat a fegyelemsértésen. A közösségi oldalakon történő szereplésre vonatkozó egyéb közjogi szervezetszabályozó eszköz 2019-ben született meg a közösségi média és az internetes felületek rendőrségi használatáról szóló 41/2019. (XII. 13.) ORFK utasítással. A norma 37. pontja alapján „*a Rendőrség személyi állományába tartozó munkavállaló a közösségi médiában magánszemélyként történő véleménynyilvánításkor köteles tiszteletben tartani a Rendőrség jó hírnevét és szervezeti érdekét.*” Azonban az utasítás hatályba lépését megelőzően már bevett gyakorlattá vált, hogy nyilvánosan, következmények nélkül lehet a szervezetbe vetett bizalmat aláásni, hiszen nem létezett még erre vonatkozóan hivatalos állásfoglalás. A jogszabályi háttér kiegészítése az egyéb szervezetszabályozó jogi eszközzel elengedhetetlenül szükséges volt, hiszen egyáltalán nem mindegy, hogy milyen információk látnak napvilágot az online térben magánszemélyekről, szervezetekről, és azok milyen hatással vannak a digitális identitásra (Beduschi, 2019).

A Google felmérése (URL1) szerint már 2001-ben is az emberek 22%-a keresett rá a saját szervezetére, amelyet a szakirodalomban ego-szörfözésnek vagy hiúsági keresésnek neveznek (Yonetani, Kitani & Sato, 2018). A személyes vagy céges online jelenlét ellenőrzése 2013-ban 56% volt, és ez alapján feltételezhetjük, hogy ez az adat 2021-ben még magasabb lesz. Napjainkban az üzleti lehetőségek feltérképezése, az üzleti kapcsolatok kiépítése és megszilárdítása, de akár álláskereső során is előfordul – akár a munkavállalói, akár a munkaadói oldalról –, hogy több online felületen is ellenőrzik egy magánszemély, egy szervezet vagy egy cég digitális lábnyomát (Micheli, Lutz & Büchi, 2018).

Az online jelenlét minőségének köszönhetően egyre nagyobb az igény az online reputációmenedzsmentre, ahol magánszemélyek, közéleti személyiségek vagy akár cégek is kontrollálni szeretnék a saját digitális lábnyomukat. Bár ez még egy viszonylag fiatal üzletág és kutatási terület, de egyre több cég és szakértő (McDermott, 2018; Micheli et al., 2018) foglalkozik ezzel a területtel.

Az online reputációmenedzsment az internet, a közösségi média fokozódó és folyamatos térhódításával vált ki a Public Relations (továbbiakban: PR) területtől a 2000-es évek tájékán. Az online folyamat célja egyrészt a vásárlókkal, az érdeklődőkkel való folyamatos kapcsolattartás, kommunikáció vagy kommunikációs stratégia kialakítása (Stenger, 2014); másrészt az előzőekben is említett digitális identitás befolyásolása. Molnár (2018) megfogalmazása szerint „*a stratégia egy átfogó koncepció, amely távlati célokat, cselekvési sávokat jelöl ki, valamint olyan feladatokat fogalmaz meg, amelyek hatásos eszközt jelenthetnek a szervezeti célok eléréséhez*” (Molnár, 2018). Ennek tükrében a kommunikációs stratégia tartalma általában a vezető vagy a menedzsment akarataként, írásban jelenik meg, attól függően, hogy hosszú, közép- vagy rövid távú

konceptiót fogalmaz-e meg (Molnár, 2018). Ezen stratégia célja akár az egyéni hírnév, akár egy szervezet digitális jó hírnevének elősegítése is lehet.

Az online reputációmenedzsmentnek preventív, stabilizáló, de akár helyreállító szerepet is tulajdoníthatunk, amely főleg pozitív információk gyártásáról, valamint ezeknek a megfelelő csatornákon történő terjesztéséről szól. Általánosságban az online PR során olyan információk, cikkek jelennek meg szervezetekről, magánszemélyről, amelyek előnyös színben próbálják meg feltüntetni az adott szereplőt. Bár ezek rövidtávú hatása ugyan jellemzően pozitív, a hosszú távú hatásukat nehéz mérni. A legjellemzőbb hátrányuk, hogy egy-egy ilyen megjelenés több százezer vagy akár millió forintos nagyságrendű anyagi vonzattal jár. Ha az adott cikk életciklusa lejár, tény, hogy kevesen fogják azt megtalálni és olvasni. Ebbe a folyamatba robbantak be, és forgatták fel a média világát a közösségi oldalak, ahol a szervezet közvetlenül képviselteti magát, és kommunikációs szakemberekkel próbálják pozitív irányba befolyásolni az online jelenlétet (Markos-Kujbus & Gáti, 2012).

A reputációmenedzsment célja nem pusztán a marketing és az online PR megvalósítása, és korántsem egy egyszeri tevékenység. Ennél többről van szó. A rendészeti közösségi oldalak használatának rövid távú eredménye lehet, hogy a rendőrség szolgáltató jellege az említett kommunikációs csatornákon egyre inkább kezd előtérbe kerülni. Legyen szó akár a Facebook, akár az Instagram vagy a Twitter felületéről, a szervezet tagjai közvetett módon kommunikálnak a lakosság tagjaival. Persze nem minden tagja. Az is rendkívül fontos, hogy azok, akik egy-egy ilyen felületet működtetnek, a tevékenységre felkészültek legyenek. A képzés e téren is mindenekelőtt való, ám Molnár és Tamási 2019-es tanulmányának végén megállapítja: *„A magyar rendőr kitűnő elméleti képzést kap a középiskolától az egyetemig. Tisztában van a jogszabályokkal, jobb esetben a szakma mesterfogásaival, de sokszor a legjobb felkészültség is csődöt mondhat az elhibázott kommunikáció miatt”* (Molnár & Tamási, 2019).

Az Instagramon látványos az a változás, hogy érezhetően lecsökkent a szöveges tartalom jelentősége, míg egyre erőteljesebb a vizuális megjelenítés. Ez azonban nem véletlen, hiszen a kommunikációs közeg hatást gyakorol a közvetítendő tartalom lényegére is (Benczik, 2010). Márpedig a közösségi oldalakon a vizualitás a főszerep.

Egy felület elnevezése sem lehet véletlen. Az Instagram két angol eredetű szóból, az instant camera és telegram szavakból szóösszerántással képzett szó, ezért vélhetően a névnek az üzenete hatással van arra a stílusra és tartalomra is, ami erre az oldalra felkerül. Ebből kifolyólag a képi és a szöveges elem együtt él. Népszerűek azok a bejegyzések, amelyek mellé videót és fényképet is megoszt a felhasználó. Sőt, azok a videók, amelyekben híres ember ([URL2](#)),

„celeb” (például színész [URL3], énekes, pap [URL4]) adja a nevét a rendőrség munkájához, láthatóan népszerűbbek, hasonlóan azokhoz a képekhez, amelyek csaknem művészeknek tekinthetők, és a nyílt, egyértelmű tartalom mellett látens utalást tartalmaznak, esetleg a felhasználó maga is történetet szőhet a kép köré (lásd a kutatás eredményei). Elmondható, hogy a lakosság a szervezet részéről a világhálón nem feltétlenül mennyiségi, hanem minőségi jelenlétet vár el (Uricska, 2020b).

A kutatás kérdései és hipotézisei

Jelen tanulmány a magyar rendőrség Instagram-profilja első évének tevékenységeit hivatott bemutatni, amelyet méltán nevezhetünk brandépítésnek, és a rendőrségi kommunikáció pozitív példájának. A portál 2019. július 3-án kezdte meg működését, és az első egy év alatt vizuális és verbális tartalmában egyaránt színvonalas felületet hozott létre, amit még csak kevés közigazgatási szervezet tud prezentálni 2021 elején. Még Magyarország Kormánya is több mint egy ével később, 2020. szeptember 17-én jelent meg az Instagramon (URL5). A felületek létrehozása során több tényező harmonizálását kell szem előtt tartani, annak érdekében, hogy a megosztott információ eljusson az érdeklődőkhöz.

Egy adott szervezet vagy személy jó hírnevének, reputációjának növelésére különböző módszerek léteznek. Az egyik a megfelelő kommunikáció, legyen az offline vagy online rendészeti kommunikáció. A digitális rendészeti kommunikáció jelentőségének megfigyelésére az alábbi kutatási kérdéseket vizsgáltuk:

- 1.) Van-e változás a rendőrségről kialakult kép/írázs tekintetében a korábbiakkal ellentétben (rendőrviccek, rendőri visszaélésekről szóló hírek)?
- 2.) Ha igen, milyen irányú változás figyelhető meg a rendőrségről kialakult kép vonatkozásában?
- 3.) Ha igen, minek hatására változott a rendőrségről kialakult kép a korábbiakhoz képest?

A kutatási kérdésekhez rendelve három feltételezés tesztelésére vállalkoztunk, amelyeket Veszelszki (2017ab) és Uricska (2020ab) kutatásai alapján fogalmaztunk meg:

- 1.) A police_hu oldalon létrehozott rendészeti digitális kommunikációs tartalmaknak megvan a lehetőségük arra, hogy átrendezzék a rendőrség, az egyén és a társadalom viszonyait és kapcsolatrendszerét.

- 2.) Az azonnali válaszadás lehetőségeit kihasználva a magyar rendőrség a lakosság közvetlen elérésére, bizalomépítésre, partneri viszony kialakítására törekszik, ezáltal pozitív irányban változott a társadalom tagjainak a szervezetről alkotott megítélése, amely a visszajelzések gyakoriságában és tartalmi elemeiben (komment, emotikon) is megmutatkozik.
- 3.) A magyar rendőrségnek a közösségi oldalakon a vizuális és verbális tartalmak, azaz a rendészeti digitális diskurzus minőségével, valamint a közvetlenebb nyelvhasználati stílusréteg, azaz a rendészeti digilektus alkalmazásával sikerült pozitív irányba változtatni a szervezetről kialakult képet.

Mintaválasztás – A kutatás bemutatása

A vizsgálat során a magyar rendőrség Instagram-oldalán található `police_hu` első éve (2019. július 3. – 2020. július 3.) alatt létrehozott tíz legnépszerűbb posztot vizsgáltuk a diskurzuselemzés módszerével. „*A diskurzuselemzés lényege, hogy valójában a nyelv révén tudjuk megteremteni és kifejezni szubjektivitásunkat, általa vagyunk képesek társadalmi tevékenységeket kifejtetni, hatalmi relációkat kialakítani*” (Carver, 2004). A kutatás alapsokasága $N=695$ bejegyzés. A vizsgálat ideje alatt (2019. július – 2020. július) a rendészeti közösségi oldal aktivitását, hirdetéseit és kapcsolattartási hajlandóságát vizsgáltuk a bejegyzések által. A vizsgált minta $n=10$, ahol az elemzési egységek az alábbiak: a bejegyzések témája, a kedvelések száma és a hozzájuk kapcsolódó interaktivitás, a kommentek száma és minősége.

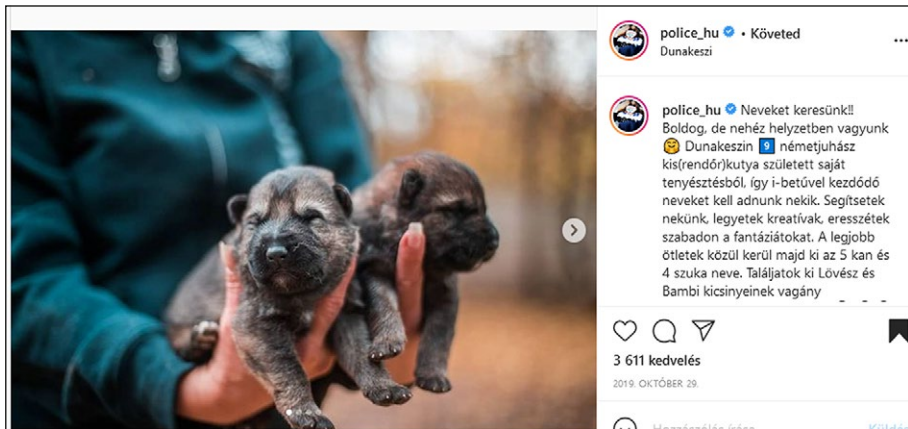
A vizsgált időszakban a lakosság tagjainak együttműködési, a párbeszédekben való részvételi hajlandósága (kommentek száma) alapján a tíz legnépszerűbb poszt tartalmi szempontból 3+1 téma köré csoportosítható: 1) a kiskutyák névadása; 2) rendőrlányok, azaz a nőiesség és a hivatás elismerése; 3) a rendőrségi szóvivő szereplésével készült fotók, és végül 4) a rendőrautók. A portál elindulását követően több hónapra volt szükség a követők számának növelésére, akik kedvelés vagy komment formájában reagálnak a bejegyzésekre. Az első átütő sikerű bejegyzés 2019 októberében keletkezett, amikor is kutyakölyköknek kellett nevet adni. Habár látszólag a témának a rendőri hivatáshoz nincs köze (természetesen van, hiszen a kölyökkutyákból szagló-, illetve keresőkutyák válnak), mégis rekordszámú komment érkezett a bejegyzésre. Érdekesség, hogy a vizsgált időtartam alatt a tíz legnépszerűbb bejegyzés közül öt a koronavírus-járvány első hullámának pár hónapjára (2020. március – 2020. június) datálható, aminek az lehet az oka, hogy a felhasználók internetezési, böngészési szokásai megváltoztak, és több időt fordítottak a közösségi média oldalainak olvasására (Aristovnik, Keržič, Ravšelj, Tomažević & Umek, 2020).

A kutatás eredményei

Névadás kutyakölyköknek

A bejegyzés létrehozásának dátuma 2019. október 29. (1. számú ábra). A bejegyzést 3600 fő kedvelte, de ami ennél is beszédesebb, az a kommentek száma. A call-to-action³ bejegyzéshez – amit leginkább „cselekvésre való felhívásnak”, esetleg „felhívás keringőre” szövszerkezeteknek fordíthatnánk – 930 komment érkezett. A cselekvésre való felhívásnak rövidnek, világosnak és meggyőzőnek kell lennie. A kiskutyáknak való névadás jó gyakorlatként is megállja a helyét, hiszen a rendőrség tagjai rendőrségi kutyáknak próbálnak nevet keresni, ezzel is ösztönözve a lakosság tagjait az együttműködésre.

1. számú ábra: Névadás kutyakölyköknek

Forrás: URL6.

A bejegyzés létrehozójának⁴ elmondása szerint két fontos mozzanat nyilvánul meg ebben a posztban, ugyanis a fotók elkészüléséhez néhány alapvető feltételnek kellett megfelelni. Egyrészt szükséges volt a különböző rendészeti szakterületekkel feltérképezni és kialakítani a megfelelő információs csatornákat, majd megtalálni azokat a szakembereket, akiktől a jelzés is érkezett a történet bemutatására. Így jutottak el a Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központba,

- 3 A call-to-action (CTA) a marketing területén használatos fogalom, mely a közösségi média népszerűségével általánossá vált gyakorlat. Jelentése olyan tartalmat jelöl, amelynek célpontja az olvasó, a néző, a felhasználó, és egy adott cselekvés végrehajtására ösztönöz.
- 4 Az információk Boross Tamástól, a magyar rendőrség Instagram-oldalának egyik kezelőjétől származnak. A beszélgetés ideje: 2021. 03. 10.

Dunakeszire, ahol a kiskutyákról első kézből tudósítottak. Másrészt fontos alapvető a követők bevonása annak érdekében, hogy interakciót generáljanak, amellyel erősíthetik a militarizált szervezet és a civilek közti bizalmi kapcsolatot, amely egyik fő célja a rendőrség Instagram-oldalának. A közel ezer komment pedig azt mutatja, hogy az irány jó, hiszen az emberek fogékonyak a rendőrség által megosztott témákra, ha azok olyan történettel szólítják meg az oldal követőit, amelybe saját magukat helyezve azonosulni tudnak.

A rendőri hivatás népszerűsítése – rendőrlányok

A bejegyzés dátuma 2019. február 26., a fényképen hat fiatal rendőrhölgy látható egyenruhában (2. számú ábra). A kép eredetileg a Zsaru Magazinban jelent meg, amelyet felhasználásra kértek az oldal kezelői és posztolták. A bejegyzéshez több mint 5500 kedvelés és nagyjából 200 komment érkezett. A hölgyek keresztnévvel és arccal is vállalják az általuk választott foglalkozást, egyértelműen kiemelik és elismerik a rendőri hivatás népszerűsítését, melyet nemcsak munkaként, hanem hivatásként definiálnak. Külön érdekesség a „család” szó használata a bejegyzés szövegében, amely egy metafora. A szervezetet a bejegyzés létrehozója a társadalmi élet legszorosabb kötelékéhez hasonlítja, melylyel egyik alapvető célja „az egy család vagyunk” érzés erősítése a hivatásos állomány körében.

2. számú ábra: Rendőrhölgyek

Forrás: URL7.

Az „egy életen át kell játszani” sor pedig Hevesi Tamás: „*Ezt egy életen át kell játszani*” című dalára utal. Azaz a verbális és vizuális kommunikációt a felhasználó összekapcsolta a zene világával, azt feltételezve, hogy a felhasználók ismerik a dalt, és tudják, honnan származik az idézet. Az oldal kezelőjének elmondása alapján a legfontosabb tanulság az volt számukra, hogy rengeteg troll⁵ írt a bejegyzéshez, ami szigorú moderálást igényelt. Az pedig alapvető, hogy mindig kiállnak a kollégáik mellett, ahogyan itt is ez történt.

Gál Kristóf, a rendőrség szóvivője

A bejegyzés létrehozásának időpontja 2020. március 11., ami már a koronavírus magyarországi megjelenési időpontja után készült (3. számú ábra). Gál Kristóf az Operatív Törzs tagjaként az Instagramon való szereplést átmenetileg vagy sem, de abbahagyta, hiszen napi szintű, sokszor erőn felüli teljesítménye a közösségi oldalon való szereplést már nem tette lehetővé. Ennek ellenére az általa hirdetett naptár a beérkező kommentek száma alapján a vizsgált időszak egyik legnépszerűbb bejegyzése volt. Személyes hírneve, elismertsége eddig sem volt kérdés, ezután azonban vitathatatlan.

3. számú ábra: *Gál Kristóf, az ORFK szóvivője*

Forrás: URL8.

5 Az internetes szlengben olyan személyt jelöl, aki gúnyos, bántó, a témához nem illeszkedő megjegyzéseivel zaklat egy online közösséget.

Az oldal kezelői Gál Kristóf szövívő ismertségét korábban is igyekeztek kihasználni, ahogy teszik ezt jelenleg is, hiszen ezáltal az üzeneteik jobban célba érhetnek. Gál Kristóf rendőr alezredes, rendőrségi szövívő népszerűsége mindenképpen párosul egy, a személyének szóló elismeréssel is, ami a kommentek tartalmából is megállapítható. Több esetben hasonlítják össze Győrfi Pállal, az Országos Mentőszolgálat szövívőjével, és számos bejegyzésben gratulálnak neki ahhoz, hogy a rendőrség végre hiteles és a társadalom által is elfogadott rendőrt, és ezzel együtt példát tudott állítani a szervezet kommunikációjának élére. Ezzel igazolható az, hogy a szubjektívitas (az állampolgárok vélekedése) és a hitelesség (Gál Kristóf szakmai hozzáértése) hozzárendelhető a szervezet (rendőrség) népszerűségéhez.

Online reputáció – kommentkiemelés

A 4. számú ábrát illetően már bizonyítottnak értékelhető az az állítás, hogy nemcsak a kedvelések, hanem a hozzászólások száma is, de még inkább azok minősége árulkodik arról, hogy a felhasználók mennyire tudtak azonosulni az adott témával és annak képi világával. A kép a magyar rendőrség Instagram-profiljának első éves történetében az egyik legsikeresebb bejegyzésének része, így a kommentfotó és kommentkiemelés sem véletlen.

4. számú ábra: Rendőrlányok – kommentfotó, kommentkiemelés

Forrás: URL9.

Egy felhasználó, aki névvel és arccal vállalva írta a kommentjét: „*Én pedig a police.hu kommentjeit író értelmes és jó humorú egyént dicsérem most meg. 😊 csak így tovább...közelebb kerülhetünk egy kicsit a rendőrség emberi oldalával is.*”

A komment két releváns információval bír. Egyrészt a kommentszekciókat olvasva az első év (2019. július 3. – 2020. július 3.) alapján egyértelmű, hogy a lakosság tagjai értékeli azt a kommunikációs stílust, amit a police_hu oldalon látnak, és dicsérik az üzemeltetők kommunikációs stílusát. Az itt alkalmazott és nap mint nap tapasztalt humorról elmondható, hogy okos, intelligens, és habár az egyes helyzetekre való helyes reagálás az oldal követői, de akár általánosságban az állampolgárok számára a legtöbb esetben nehézséget okozna, de nem így az oldal kezelőinek.⁶

Másrészt az oldal vizsgált időszaka alapján látható, hogy a lakosság kezd hozzászokni a rendőrség jelenlétéhez ezen a felületen is (hasonlóan a 2016-ban elindult Twitterhez). Természetesen nem egységes a vélemény, hiszen mint minden más esetben, itt is vannak olyanok, akik meglepődnek a szervezetnek a közösségi oldalon való közvetlen hangvételű és stílusú jelenlétén, a korábban tapasztalt hatalmi, sok esetben tekintélyelvű kommunikációs stílusú tartalombejegyzéseihez képest.

A távolságtartó stílus, a jogi és szakmai kifejezések túlzott használata, és a szakzsargon komplexitása egyébként az egész magyar rendőrségi kommunikációt mind a mai napig áthatja, pedig ezt már a kétezres évek elején nehezményezte a tisztképzésben oktató, a rendőri hivatalos írásbeli nyelvhasználatot nyelvi lektori minőségében is évtizedek óta enyhítő kommunikációs szakember, aki szerint a rendőrség kommunikációs stílusának „*mondatszerkesztésére – minden érthetőségi törekvés ellenére – a bonyolultság, a nehézkesség, a terjedelmesség, sőt terjengősség jellemző. Megmutatkozik ez a feleslegesen hosszú, sokszorosán összetett vagy éppen a végtelenségig bővített egyszerű mondatokban; a sok elemű jelzős szerkezetekben; az egyszerű szavak helyett a terjengős kifejezések, szószerkezetek alkalmazásában; a hivatalos ízű kötőszavak, névutók használatában; az igei szerkezetekkel szemben a névszóiak túlsúlyában stb. [...] A rendvédelem területén a hivatalos stílus erőteljes jelenléte adja a stílus egyik gyakori és legnagyobb hibáját. Arról van szó, amikor az egyén hétköznapi nyelvhasználatára, annak minden szegmensére (szövegszerkesztésére, mondatalkotására, szóhasználatára, modorára) a hivatalos stílus jegyei átterjednek, vagy még szemléletesebb kifejezéssel rátelepszene. Vagyis – sajnos – a hivatalos*

6 Simon Edina Tünde r. főhadnagy és Boross Tamás rendvédelmi alkalmazott nevét meg kell említenünk a magyar rendőrség Instagram-profiljának kezelői között, habár a teljes tartalom számos ember munkájának eredménye.

stílus, pontosabban a »hivataloskodás« fertőző az e stílust nap mint nap használókra nézve. Ez ellen kizárólag tudatosan, akaratlagosan lehet védekezni” (Molnár, 2002).

Mindez nem változtat azon a tényen, sőt megerősíti, hogy összességében a lakosság üdvözli a kedvezményezést, ami a kommentek számának növekedésével és minőségével érhető leginkább tetten.

A hipotézisek igazolása

Az első feltételezésünk, miszerint a police_hu oldalon létrehozott rendészeti digitális kommunikációs tartalmak átrendezik az egyén, a társadalom és a különböző szervezetek viszonyait és kapcsolatrendszerét, beigazolódott. Ezt bizonyítja az, hogy a magyar rendőrség Instagram-profilján zajló kommunikációs folyamatoknak köszönhető egyfajta átrendeződés, amely pozitív változást eredményezett a rendőrségről alkotott kép és vélemény terén; ezen megállapítás a kutatott online felület adataira épül. Megállapíthatjuk, hogy az oldal tudatos használatával a rendészeti szervezet felismerte a lakosság tagjainak párbeszéd iránti igényét; legalábbis azokét, akiknek van online elérése, Instagram-fiókja, és kíváncsi, esetleg követi a rendőrség ezen felületét. A stratégia vizsgálata ennek a tanulmánynak még nem képezte részét, de az adott célcsoporttal történő kétoldalú, partneri kommunikáció teljes mértékben megvalósult a mintavétel időszakában. Azaz a magas színvonalú rendészeti digitális kommunikációs folyamatoknak köszönhetően nemcsak a különböző szervezetek (jelen esetben konkrétan a magyar rendőrség), hanem az egyén és a társadalom egy viszonylag jól körülhatárolható rétegének viszonya és kapcsolatrendszere is átrendeződni látszik. A későbbiekben kutatás tárgyát képezheti, hogy a police_hu oldal követőivel való megfelelő és rendszeres partneri 1563

kommunikációnak milyen hatásai vannak (lehetnének) a közbiztonságra. A Police Café technika (Molnár & Uricska, 2018) alkalmazása kapcsán erről írt többek között Molnár és Tamási: „*A módszer egyébként kiváló prevenció eszköz is, hiszen ahol rendszeres és módszeres a párbeszéd a civilek és a rendészeti szakemberek között, ott kiszámíthatóan kevesebb lesz a probléma is*” (Molnár & Tamási, 2019).

Második feltételezésünk az volt, hogy az azonnali válaszadás lehetőségeit kihasználva a magyar rendőrség a lakosság közvetlen elérésére, bizalomépítésre, partneri viszony kialakítására törekszik, ezáltal a szervezet megítélése pozitív irányban változott, amelynek a visszajelzésekben (komment, emotikon) meg kell jelennie. A hipotézis második részének bizonyítására több száz

komment áll rendelkezésre, azaz hipotézisünk igazolást nyert azzal a kitételrel, hogy a police_hu moderálási elveihez (URL10) igazodva az Instagramon egy átlagos állampolgár vagy egy kutató az eltávolított kommenteket nem láthatja. A későbbiekben azonban feltétlenül értékes lehet az ezekhez való kutatási célú hozzájárulás, hiszen a szervezetről szóló negatív vélemények legalább annyira tanulságosak – nemcsak a kutató, hanem az általa nyújtott kép segítségével a szervezet kommunikációjának irányairól döntést hozók számára is –, mint a pozitívak. Érdekes feloldani azonban azt a félreértést, amely szerint a negatív véleményt moderálják a közösségi médiában. Ha valaki a negatív véleményt kulturáltan fogalmazza meg, nem személyeskedő és sértő stílusban teszi, illetve nem politizál a kommentben, akkor az a tartalom nem kerül moderálásra. A véleménynyilvánítás szabadsága a közösségi médiában is létezik, a kérdés az, hogyan él vele a felhasználó.

A vizsgált időszak alapján tehát kijelenthető, hogy az oldal tartalma a közösség tagjait nagymértékben szolgálja. A vizuális és verbális tartalmak, vagyis a rendészeti digitális diskurzus minőségével és a közvetlenebb nyelvhasználati stílusréteg, azaz a rendészeti digilektus alkalmazásával a harmadik feltételezés is bizonyítást nyert. A rendőrség hagyományos csatornáihoz (például televízió, www.police.hu) képest az oldalon létezik egy kötetlenebb stílus és nyelvváltozat, a rendészeti digilektus, amely leginkább a vizsgált bejegyzések hangvételeiből, szóhasználatából érhető tetten.

Összegzés

»Edina, Tamás, elismerésre méltó az a tevékenység, amit ezen az oldalon Ti nap mint nap véghez visztek! Az a rengeteg munka, amivel ezt az arculatot kialakítottátok és fenntartjátok, tiszteletet érdemel! Ti tettétek egyedivé, különlegessé a magyar rendőrség nevét, a „police hu” szinte már egy brand, egy márkanév itt a neten, s természetesen a tartalom, amit takar, a hivatás, az életforma, a rendeltetése, minden funkció, ami hozzá köthető, és amilyen színesnek és érdekesnek bemutattátok, illetve amilyenné Ti varázsoltátok! Edina, Tamás, naggyá tettétek ez a csodálatos feladat! Profik vagytok!« (URL11). A kutatási eredmények alapján megállapítható, hogy az Instagramon az egyoldalú, úgynevezett távolságtartó, hivatalos, hatalmi kommunikációt felváltja egy kétoldalú, partneri kommunikáció. A kétoldalú kommunikáció lehetőségének helyes alkalmazása, és a lakosság bizalmának megnyerése érdekében a rendészeti digilektus kerül előtérbe. Ez egy személyesebb, kötetlenebb nyelvváltozatot határoz meg, ami a rendészeti szaknyelv új változata is egyben. Az oldal kezelői jól érzékelik

a rendészeti szaknyelv e stílusát, amely a lehető legszélesebb befogadói réteg számára világos, érthető, ezáltal hozzájárul ahhoz, hogy a társadalom számára kialakítson egy olyan képet a rendőrségről, melynek alapja a bizalom, illetve a rendőrség és a polgári lakosság közti kommunikációs távolság(tartás) csökkentését eredményezi.

A kutatás a továbbiakban kiterjeszhető a rendőrség egyéb online platformjainak vizsgálatára, a polgári lakosság és hivatásos állomány kérdőíves vizsgálatára, illetve a nemzetközi jó gyakorlatok feltérképezésére, azok absztrahálására is. A bizalom témájának két tanulmányt is szentelt Kozáry Andrea, aki a rendőrség társadalomban elfoglalt helyének, presztízsének elsősorban politológiai-szociológiai aspektusait kutatta ugyan, de ennek részeként a kommunikáció jelentőségével is tisztában volt. Gondolatai és egy másik írásának címében idézett szöveg – „*A bizalom gyalog jön és lóháton távozik*” – itt teljes egészében helytálló (Kozáry, 2018; 2019).

A bizalom kialakításához a rendőrség a közösségi oldalon képviselt attitűdváltással (rendészeti digilektus alkalmazása) megtette az első lépéseket, amelyet az oldal követői többségi arányban elismeréssel fogadtak. Mindezt az is igazolja, hogy a kézirat leadásának napjaiban érte el az oldal a több mint másfél éves jelenlétet, és az ezredik bejegyzést, ami azt bizonyítja, hogy ennek a tevékenységnek a fenntartása időigényes, illetve folyamatos, aktív jelenlétet kíván. Ez a fajta közösségépítés azonban nemcsak mennyiségi, hanem minőségi folyamat, amely törekény is egyben.

Felhasznált irodalom

- Aristovnik, A., Keržič, D., Ravšelj, D., Tomaževič, N. & Umek, L. (2020). Impacts of the COVID-19 Pandemic on Life of Higher Education Students: A Global Perspective”. *Sustainability*, 12(20), 8438-8471. <https://doi.org/10.3390/su12208438>
- Barnucz N. & Uricska E. (2020a). Innovatív nyelvtanulási módszerek és módszertan a rendészeti szaknyelv vizsgálatában. *Új Pedagógiai Szemle*, 70(9-10), 53-63.
- Barnucz N. & Uricska E. (2020b). Kiterjesztett valóság és közösségi oldalak alkalmazása a nyelv-
-oktatásban különös tekintettel a rendészeti szaknyelvre. *Rendvédelem*, 10(2), 4-48.
- Benczik V. (2015). A médium és az üzenet. *Könyv és Nevelés*, 12(1), 5-24.
- Beduschi, A. (2019). Digital identity: Contemporary challenges for data protection, privacy and non-discrimination rights. *Big Data & Society*, 6(2), 1-6. <https://doi.org/10.1177/2053951719855091>
- Borszéki J. (2019). E-learning anyagok használata az angol rendészeti szakmai nyelv oktatásá-

- ban, *Rendészeti Tanulmányok*, 2(3), 115-149.
- Boyd, D. M. & Ellison, N. B. (2007). Social Network Sites: Definition, History, and Scholarship. *Journal of Computer-Mediated Communication*, 13(1), 210-230. <https://doi.org/10.1111/j.1083-6101.2007.00393.x>
- Carver, T. (2004). Diskurzuselemzés és a „nyelvi fordulat”. *Politikatudományi Szemle*, 13(4), 143-148.
- Colbran, M. P. (2020). Policing, social media and the new media landscape: can the police and the traditional media ever successfully bypass each other? *Policing and Society*, 30(3), 295-309. <https://doi.org/10.1080/10439463.2018.1532426>
- Farkas J. & Horváth J. (2020). *Szervezeti kultúrák és kutatásuk*. Ludovika Kiadó.
- Farkas J., Sallai J. & Krauzer E. (2020a). The History of Law Enforcement Culture in Hungary. *Belügyi Szemle*, 68(2), 37-52.
- Farkas J., Sallai J. & Krauzer E. (2020b). The organisational culture of the police force. *Internal Security*, 12(1), 77-84.
- Hall, J. A. (2019). How many hours does it take to make a friend? *Journal of Social and Personal Relationships*, 36(4), 1278-1296. <https://doi.org/10.1177/0265407518761225>
- Heravi, B. R. & Harrower, N. (2016). Twitter journalism in Ireland: sourcing and trust in the age of social media. *Information, Communication & Society*, 19(9), 1194-1213. <https://doi.org/10.1080/1369118X.2016.1187649>
- Kozáry A. (2018). „A bizalom gyalog jön és lóháton távozik.” A multikulturális társadalom legújabb kihívásai: a rendőrség és a bizalomépítés. In Dobák I. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Szakmaiság, szerénység, szorgalom. Ünnepi kötet a 65 éves Boda József tiszteletére* (pp. 415-423). Dialóg Campus Kiadó.
- Kozáry A. (2019). Töprengések a biztonságról és a rendőrségbe vetett bizalomról. In Hautzinger Z. & Gaál Gy. (Szerk.), *Gondolatok a rendészettudományról. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából* (pp. 203-208). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Less F. (2015). A közösségi hálózatok és a közösségi rendőrség kapcsolata (Mi keresni valója van a rendőrségnek a Facebookon?). *Nemzetbiztonsági Szemle*, 3(1), 26-51.
- Markos-Kujbus, É. & Gáti, M. (2012). A közösségi média, mint online stratégiai eszköz. In Piskóti I. (Szerk.), *„Coopetition”: verseny és együttműködés a marketingben* (pp. 1-10). Konferenciakiadvány.
- McDermot, M. (2018). Digital footprints: Creation, implication, and higher education. *FDLA Journal*, 3(11), 1-6.
- Micheli, M., Lutz, C. & Büchi, M. (2018). Digital Footprints: An Emerging Dimension of Digital Inequality. *Journal of Information Communication and Ethics in Society* 16(3), 242-251. <http://doi.org/10.1108/JICES-02-2018-0014>
- Molnár K. (2002). Stílusrétegek és műfajok a rendvédelmi kommunikációban. *Belügyi Szemle*, 50(11-12), 238-247.

- Molnár K. (2018). *Rendészeti kommunikáció – a média tükrében*. Kézikönyv és szemelvénygyűjtemény a rendészeti szakújságíró szakirányú továbbképzési szak hallgatóinak. Dialóg Campus Kiadó.
- Molnár K. & Tamási Zs. (2019). A rendőrség közösséggel való kapcsolatának javítási lehetőségei. *Belügyi Szemle*, 67(4), 35-56.
- Molnár, K. & Uricska, E. (2018). The Police Café – An Efficient method for improving the dialogues between the Police and the Community. In Nogala, D., Görgen, T., Jurczak, J., Meszaros, B., Neyroud, Pais, L.G. & Vegrichtova, B. (Eds.), *European Law Enforcement Research Bulletin, Special Conference Edition 4*, (pp. 221-226). CEPOL.
- Pirzada, K. & Khan, F. N. (2013). Measuring Relationship between Digital Skills and Employability. *European Journal of Business and Management*, 5(24), 124-133.
- Shearer, E., Barthel, M., Gottfried, J. & Mitchell, A. (2015). *The Evolving Role of News on Twitter and Facebook*. Pew Research Center.
- Stenger, T. (2014). Social Media and Online Reputation Management as Practice: First Steps Towards Social CRM? *International Journal of Technology and Human Interaction*, 10(4), 49-64. <http://dx.doi.org/10.4018/ijthi.2014100104>
- Uricska, E. (2020a). Proper interactive communication of the police as a (n e-) trust-building strategy. Introducing the term policing digilect. *Kosice Security Revue*, 10(2), 185-195.
- Uricska E. (2020b). Közösségi rendészet - közösségi média. Elméleti háttér és a rendészeti digilektus fogalmának bevezetése. *Magyar Rendészet*, 20(2), 153-168.
- Vályi G. (2007). Közösségek hálózati kommunikációja. *Szociológiai Szemle*, 14(4), 47-60.
- Veszelszki, Á. (2017a). *Digilect. The Impact of Infocommunication Technology on Language*. De Gruyter Saur.
- Veszelszki Á. (2017b). *Netnyelvészet. Bevezetés az internet nyelvhasználatába*. L'Harmattan Kiadó.
- Yonetani, R., Kitani, K. M. & Sato, Y. (2018). Ego-Surfing: Person Localization in First-Person Videos Using Ego-Motion Signatures. *Journal Article, IEEE Transactions on Pattern Analysis and Machine Intelligence*, 40(11), 2749-2761. <http://doi.org/10.1109/TPAMI.2017.2771767>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: 56% of Internet Users Have Searched for Themselves Online. <https://mashable.com/archive/google-yourself>
- URL2: Gál Kristóf az Instagram kommunikációjáról – videó. https://www.instagram.com/p/CB4_-6aBo4L/
- URL3: Jankovics Péter színésszel készült videó a 112 hívószámról. https://www.instagram.com/p/Bzct_lzhvHH/
- URL4: Gál Kristóf és Hodász András atya. <https://www.instagram.com/p/B5sNttKho0Y/>
- URL5: Új intézkedések a járvány ellen. <https://www.instagram.com/p/CFO3ym4BgEE/>

URL6: *Névadás kutyakölyköknek.* <https://www.instagram.com/p/B4M2XD1BPcB/>
URL7: *Rendőrhölgyek.* <https://www.instagram.com/p/B9CxiKnhXDF/>
URL8: *Gál Kristóf, az ORFK szóvivője.* <https://www.instagram.com/p/B9my1sZhxCk/>
URL9: *Rendőrlányok – kommentfotó, kommentkiemelés.* <https://www.instagram.com/p/B7eVB-47hUON/>
URL10: *Instagram, police_hu, A moderációról.*
<https://www.instagram.com/stories/highlights/17880457390558100/>
URL11: *Lakossági komment a magyar rendőrség profiján.* <https://www.instagram.com/p/CLuhWKeB-3U/>

Alkalmazott jogszabályok

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről

30/2011. (IX. 22.) BM rendelet a rendőrség szolgálati szabályzatáról

1536/2016. (X. 13.) Korm. határozat a köznevelési, a szakképzési, a felsőoktatási és a felnőttképzési rendszer digitális átalakításáról és Magyarország Digitális Oktatási Stratégiájáról

Az országos rendőrfőkapitány 41/2019. (XII. 13.) ORFK utasítása a közösségi média és az internetes felületek rendőrségi használatáról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Uricska E. (2021). Online reputációmenedzsment a police_hu Instagram-profilján. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1529-1547. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.2>

Magasvári Adrienn – Olexa Péter – Szabó Andrea

**„Kik is vagyunk valójában?”
Az adó- és vámhatóság lehetőségei az emberi
erőforrás-gazdálkodás fejlesztésében**

“Who are we really?”

**Opportunities of revenue and customs authority in development
of human resources management**

Absztrakt

A hazai adó- és vámhatóság 2020-ban bekövetkezett szervezeti átalakítása és a munkajogi jogviszonyok tervezett egyszerűsítéséhez kapcsolódó kommunikáció során több fórumon hallhattuk a „NAV brand-je”, a „NAV márkája” kifejezést. A szerzők kiemelték példaként a rendészeti feladatrendszer és közép-pontba állítva a járőrt mint a szervezet arcát, akivel a legközvetlenebb módon – például egy határátlépés vagy egy közúti ellenőrzés során – találkozhatnak az állampolgárok. Hazai és külföldi kutatások igazolják, hogy egy munkáltatói márka kialakítása és fejlesztése nemcsak a versenyszféra kiváltsága. A munkaerő-megtartás képessége, szorosan kapcsolódva a munkáltatói márkaépítéshez – tekintettel a Z generáció megjelenésére is a munkaerőpiacon –, kiemelten fontos a közszféra szereplői, munkaadói számára is. Fontos az értékek közvetítésének csatornája és tartalma, tehát az, hogy mit ígérünk és hogyan, milyen formában kommunikáljuk azt. A közigazgatás és a rendészet más munkáltatóihoz képest, amelyek egyszerűbb munkavállalói struktúrával működnek, a hazai bevételi hatóság számára sokkal összetettebb a feladat. A munkáltatói márkaépítés a szervezet minden szegmensét, minden szintjét, minden foglalkoztatottját érinti, tehát nemcsak a járőrtevékenységet, a kommunikációt, az emberi erőforrás-gazdálkodást. Tanulmányunk célja, hogy a vonzó munkáltatói márka kialakítása érdekében feltárja az adó- és vámhatóság mint munkáltató értékeit, bemutassa a munkavállalók számára nyújtható lehetőségeket, és korábbi kutatási eredményekre alapozva meghatározza a fejlesztést igénylő területeket is.

Kulcsszavak: munkáltatói márka, munkaerő-megtartás, munkahelyválasztási preferenciák, emberierőforrás-gazdálkodás, munkaerőpiac

Abstract

During the reorganization of the Hungarian tax and customs authority in 2020 and the communication concerning the planned simplification of employment relations, the term ‘Brand of the NTCA’ (National Tax and Customs Administration) was repeatedly mentioned in several forums. The authors highlighted the area of responsibility of the revenue authority’s law enforcement sector and picked patrol officers as the ‘frontline’ of the organization citizens usually see when they cross the border or get checked on their way. Domestic and foreign researches have proven that brand creation and development is not just a privilege of the private sector. The ability to retain the workforce, in close relation to the employer’s branding efforts – notwithstanding the Z generation’s appearance on the labour market – remains a priority for the public sector actors and employers. The channels and the content of the transmission of values are just as essential as what we promise, and in this relation, how formal communication happens. Presumably, it is less challenging for other employers in the public administration and the law enforcement agencies having a more straightforward employee structure than the domestic revenue authority. Employer branding affects all levels and segments of the organization and each employee, including the mobile patrolling function, communication, and human resource management. Our study’s complex objective was to explore the values of the tax and customs authority’s efforts to create an attractive employer brand. Meanwhile, the authors come across the opportunities the authority can offer to their employees and identify the development requirements based on previous research results.

Keywords: employer brand, labour retention, job choice preferences, human resource management, labour market

Bevezetés

A Magyar Kereskedelmi és Iparkamara Gazdaság- és Vállalkozáskutató Intézet 2019-ben publikált elemzése (Horváth, 2019) szerint a cégeknek az elmúlt években problémát okozott mind az új, tapasztalt munkavállalók, mind a pályakezdő munkavállalók felvétele, illetve a meglévő munkaerő megtartása is. Mindez arra ösztönözte a megkérdezett munkáltatók döntő többségét, hogy 2019

januárjára már olyan lépéseket tegyenek, amelyek elsősorban a meglévő kollégáknak megtartását segítik. Jellemzően béremelést vezettek be, de a válaszadó cégek több mint fele a munkakörülmények, munkaeszközök fejlesztésével is igyekezett vonzóbbá válni a dolgozók számára. Sokan új intézkedéseket hoztak a képzésfejlesztés, az atipikus foglalkoztatási formák terén, törekedtek az előrelépési lehetőségek javítására, illetve a vezető-beosztott kapcsolat erősítésére, továbbá új toborzási módszerek alkalmazását szorgalmazták. Fogalmazhatunk úgy, hogy a munkáltatói márka fejlesztése, erősítése érdekében tettek fontos lépéseket. Az Employer Branding Award (Munkáltatói Márkadíj) megbízásából a Brand Excellence Program (Márka Kiválósági Program) keretében végzett vizsgálatok egyébként is azt igazolták, hogy a magyar vállalkozások egyre többet foglalkoznak a munkáltatói márkájuk építésével ([URL1](#)).

A megfelelő munkaerő toborzásához, illetve a tapasztalt, jól teljesítő munkatársak megtartásához alaposan ismerni kell, hogy a munkavállalók számára mitől válik igazán vonzóvá egy vállalat, miért dolgoznak szívesen egy-egy munkahelyen. Ha a munkáltató által nyújtott lehetőségek nem találkoznak a munkatársak igényeivel, arra reagálni kell, meg kell határozni azokat a funkciókat, amelyek fejlesztést, változtatást igényelnek, amelyeknek köszönhetően a munkáltató pozitív megítélésű, vonzó munkahelyként jelenhet meg. Ennek megfelelően kell kialakítani vagy újjáépíteni a munkáltatói márkát is. Az igények megismerésében segítséget nyújthatnak olyan korábbi, az alábbiakban röviden bemutatott felmérések, amelyek a munkavállalók, leendő munkavállalók elsődleges álláskereső szempontjaira, a hosszú távú munkaviszony fenntartását motiváló tényezőkre fókuszálnak.

Egy mérőhallgatók körében Fodor (2015) által végzett kutatás eredménye szerint a mai fiatalokat meglehetősen tudatos munkahelyválasztás jellemzi. A legfontosabb mérlegelési szempontok között a következőket nevesítették a válaszadók: a vállalat stabil pénzügyi háttere (biztosan megkapják a fizetésüket), a jó hírnév, az innováció, adottak a fejlődési (tanulási, nyelvtanulási), előrelépési lehetőségek, a külföldi tapasztalatszerzés esélye. Egy másik – szintén felsőoktatásban tanuló hallgatók között végzett, a jövőendő diplomás munkavállalók munkahelyválasztási preferenciáinak megismerését, illetve munkaerőpiaci beilleszkedésének elősegítését célzó – felmérés (Csehné, 2016) tapasztalatai pedig arra irányították rá a figyelmet, hogy a fiatalok azt a munkáltatót részesítik előnyben, ahol a bérezés számukra megfelelő, hiszen a hallgatók fizetési igényei igen magasak. Legtöbbjük választását pedig befolyásolja a vezetői munkakör mihamarabbi betöltésének lehetősége is.

A világ legátfogóbb független munkáltatói márkakutatása, a Randstad Employer Brand Research (Randstad Munkáltatói Márka Kutatás) keretében – a 18–64

éves korosztály válaszadói körében – 2000 óta vizsgálják 33 országban, köztük Magyarországon is, a munkavállalók munkahelyválasztási szempontjait és motivációit. A kutatás célja továbbá, hogy évről évre díjazza a legvonzóbb munkáltatókat. A 2020-as felmérés (az adatfelvétel 2020 januárjában zárult) eredményei (URL2) szerint a magyar munkavállalók számára a három legfontosabb tényező évek óta változatlan. A válaszadók számára továbbra is a bérezés, a kellemes munkahelyi légkör és az állás hosszú távú biztonsága a legmeghatározóbb szempont. Emellett akkor számít vonzónak egy munkáltató, ha hangsúlyt fektet a munka és a magánélet egyensúlyának biztosítására és a vállalat pénzügyi stabilitására. Az előző években végzett adatgyűjtés eredményeihez képest 2020-ra sokkal fontosabbá vált a rugalmas munkarend, illetve nőtt a betöltött munkakör érdekességének jelentősége, továbbá mérvadó faktort jelent ma már a vállalat jó hírneve és társadalmi szerepvállalása is. Az alapfizetés, a rugalmas munkarend és munkaidő, a kihívást jelentő feladatok, a munkakörnyezet és a biztonság munkahelyválasztást befolyásoló szerepét a PwC Magyarország (PricewaterhouseCoopers) munkaerőpiaci preferenciákra irányuló 2020. évi felmérésének (URL3) eredményei is megerősítették.

A fentiekben felsorolt, a munkahelyválasztás során és a munkahely irányába való elköteleződésben meghatározó szerepet játszó értékek (bérezés, légkör, munka-magánélet egyensúlya, fejlődési és előrelépési lehetőségek) a jelenlegi, munkaerőpiaci szempontból is bizonytalan helyzet hatására kissé átrendeződhetnek. Az erőteljesen fizetéscentrumú választás inkább az állás biztonságát előtérbe helyező szempontok irányába mozdulhat el, ami a közszféra munkaerőpiaci szerepét fokozottan erősítheti. Nem szabad ugyanis megfeledezni arról, hogy a hazai közszektor is a globális munkaerőpiac szereplője és ennek megfelelően versenyeznie kell a tehetséges, akár a magánszférában is keresett munkavállalókért (Domokos, Jakovác & Németh, 2016; Poór, Juhász, Hazafi, Szakács & Kovács, 2019). Ezt a tényt figyelembe véve és egyetértve Urbancová & Hudáková (2017) véleményével, a közszféra munkáltatói számára ajánlott tehát számolni azokkal a tényezőkkel, amelyeket az említett kutatások alapján a válaszadók preferáltak. A közszektorbeli szervezeteknek világossá kell tenniük, hogy tudnak olyan munkahelyet kínálni, ahol a megfelelő fizetés és a biztonság mellett a munkatársak lehetőséget kaphatnak a karrierépítésre, kellőképpen egyensúlyban tarthatják a munkahelyi és a magánéletüket, kellemes munkahelyi környezetben dolgozhatnak, esélyt kaphatnak nemzetközi tapasztalatszerzésre, illetve érdekes, kihívásokkal teli feladatokat is végezhetnek. Ehhez és a 2020-as évet sújtó járványhelyzetből eredő bizonytalanság leküzdéséhez erős munkaadói márkával kell jelen lenni a munkaerőpiacon.

Tanulmányunk további részében arra keressük a választ, hogy a Nemzeti Adó- és Vámhivatal (NAV) mint az egyik legnagyobb létszámú államigazgatási szerv, ennek megfelelően az egyik legjelentősebb közszektorbeli munkáltató hol tart a munkaadói identitás (azonosság) meghatározásában, a brandépítés folyamatában.

A munkáltatói márkaépítés – szakirodalmi áttekintés

A munkáltatói márkaépítés (angolul: employer branding) egy, még a mai napig is fiatalnak számító szemlélet az emberierőforrás-menedzsment, valamint a marketing területek együttműködéséről. Maga a kifejezés Ambler & Barrow (1996) nevéhez fűződik, akik 1990-ben alkották meg, de először 1996-os tanulmányukban publikálták. Akkoriban még nem aratott osztatlan sikert, háttérbe is szorult a fogyasztói márka, illetve vállalati márka elméletekkel szemben (Kajos & Bálint, 2014). A munkáltatói márkaépítés elméletének nagyjából tíz évre volt szüksége, hogy sikeressé váljon, 2006-tól kezdett elterjedni a gyakorlatban. A készség hiány és a gyenge gazdasági növekedés szembesítette a vállalatokat azzal, hogy nem elég csak a termékeket „márkázni”, de fejleszteni kell munkáltatói minőségüket is, hogy vonzó szervezetté és munkaadókká váljanak (von Roeder, 2014). Emellett a másik tényező, amely életre hívta ezt a szemléletet, az a 2010-es években tapasztalható munkaerőpiaci változásokkal áll összefüggésben. Ebben az időszakban megjelent ugyanis egy olyan új generáció, amely számára a digitális világ már természetesnek számít és teljesen más a munkáról való elképzelésük is (Schuman & Sartain, 2010). Míg korábban a munkáltatók bőven válogathattak, szelektálhattak a jelentkezők közül, a 2018–2019-es évekre a mérleg nyelve más irányba mozdult: a potenciális munkavállaló válogathatott a cégek ajánlatai közül, a cégeknek kellett „megnyerniük” maguknak a tehetségeket, vagyis a munkáltatók versenyeztek a munkaerőpiacon fellelhető legalkalmasabb, legképzettebb, legtehetségesebb munkavállalóért.

Ahhoz, hogy megértsük a munkáltatói márkaépítés folyamatát, először a „márka” definíciójából kell kiindulnunk. Két megfogalmazást emelnénk ki: az egyik, általánosan elfogadott fogalom meghatározás az Amerikai Marketing Szövetséghez fűződik, eszerint: *„a márka lehet név, kifejezés, jel, szimbólum, forma-terv vagy ezek valamilyen kombinációja, azzal a céllal, hogy az eladó vagy az eladók adott csoportjának termékeit vagy szolgáltatásait megjelöljék és megkülönböztessék a konkurenciától”* (Kotler, 1998.). Egy másik, magyar szakemberek által meghatározott definíció szerint a *„márka olyan szimbólumok összessége, melynek feladata termékek és szolgáltatások egy meghatározott*

gyártóval, forgalmazóval való azonosítása és egyúttal azoknak más termékektől való megkülönböztetése” (Bauer & Berács, 1998).

Míg a márka (brand) egy állapot, addig a márkázás vagy márkaépítés (branding) egy folyamat. A márka megalkotásának, értékkel való megtöltésének, reklámozásának, ismertté tételének folyamata (Levine, 2003; Svéhlik, 2007). Célja az, hogy a terméket megkülönböztesse a piacon lévő versenytársaktól.

Amikor munkáltatói márkáról beszélünk, akkor egy egyedi, a versenytársaktól megkülönböztetett értékre gondolunk, amely azt mutatja, hogy a szervezet mint munkahely, munkaadó milyen értékekkel rendelkezik, milyen ott dolgozni, mit várnak el a munkavállalóktól és vice versa, mit várhat a munkavállaló a cégtől a munkájáért, tehetségéért cserébe. Kant, Jaiswal & Mishra (2017) megfogalmazásában a munkáltatói márka a vállalati hírnév és a márkaépítés fő forrása, egy erős megkülönböztető tényező a versenytársaktól. Swystun (2007) szerint pedig *„szimbolizált, kézzelfogható és megfoghatatlan attribútumok keveréke, amelyek megfelelő kezelés esetén értéket és befolyást teremtenek”.*

A kulcsemberek megtartása és az új tehetségek vonzása érdekében a szervezeteknek úgy kell meghatározniuk a márkát, hogy arra a jelenlegi és a megcélzott alkalmazottak úgy tekinthessenek, mint egy „kiváló munkahelyre” (Ewing, Pitt, de Bussy, & Berthon, 2002; Lloyd, 2002; Backhaus & Tikoo, 2004; Jiang & Iles, 2011). Ennek a kialakítása, megtervezése, népszerűsítésének folyamata a munkáltatói márkaépítés. Ha jól sikerül, a munkáltatói márka olyasmit képvisel, amely értékes, ritka és nehezen utánozható és ezért tartós versenyelőny forrása lehet (Cascio & Boudreau, 2012).

A munkáltatói márkaépítés egyik legkomplexebb meghatározását Chovan (2019) adta meg: *„A munkáltatói márkaépítés teljeskörűen felöleli az összes emberi erőforrás tevékenységet, hozzásegíti a vállalatot az értékteremtéshez a tehetséges munkavállalók megszerzésén, a kiemelkedően teljesítő munkavállalók megtartásán és motiválásán, valamint a vállalattól távozó kollégák munkaviszonyának emberséges megszüntetésén keresztül, mellyel biztosítja a vonzó munkahely megteremtését. [...] célja, hogy a megfelelő munkavállalók folyamatos szakmai fejlődési igényének, tudatosságának kialakulása kapcsán hozzájáruljon a vállalat termelékenységének és hatékonyságának előmozdításához, a vállalat céljainak megvalósulásához.”*

Ez a koncepció megmutatja, hogy a munkáltatói márkaépítés nemcsak egy egyszerűen az emberierőforrás-menedzsment feladata, hanem tulajdonképpen a szervezetek minden szegmensét, minden dolgozóját érinti, így fontos, hogy ennek megfelelően a szervezetek szinte összes, különböző területeinek együttműködését és támogatását igényli, egészen a felső vezetésig bezárólag.

A munkáltatói márka alapját az a munkáltatói értékajánlat adja, amely illeszkedik a szervezet kultúrájához, mindennapi tevékenységéhez. Egy jól kialakított értékígéret vezet a munkáltató versenytársakhoz képesti megkülönböztetéséhez, s ezáltal az adott vállalat több és jobban képzett munkaerő közül válogathat (Kajos & Bálint, 2014). Ez tehát egy stratégiai eszköz a szervezet számára, hogy egyedi értékajánlatait a már meglévő és a lehetséges, jövőbeni alkalmazottak számára is eljuttassa. Az értékígéretnek jelentik a munkáltatói márka központi üzenetét (Eisenberg et al., 2001), így fontos, hogy ez az értékajánlat külső és belső irányba egyaránt hiteles legyen.

Számos előnyét jegyezték fel a márkaépítésnek, így a növekvő jelentkezőket, a munkavállalói motiváció emelkedését, a Z és Y generáció¹ megnyerését és a csökkenő fluktuációt. Kiemelendő még, hogy mivel nem egy állandósult dologról van szó, ezért a munkáltatói márka képes reagálni a társadalmi, gazdasági, illetve munkahelyi változásokra, így folyamatosan megújítható (Kajos & Bálint, 2014).

Bár a fentiekből úgy tűnhet, hogy a munkáltatói márka, illetve a márkaépítés elsősorban a magánszektorban működő piaci vállalatok sajátossága, azonban Biba (2015) szerint a jól kialakított munkáltatói márka kiválóan működhet a közszolgálatban is, hiszen a munkavállalói hiány, a tehetséges alkalmazottak szervezethez vonzása és megtartása a közszférát (ezen belül pedig az adó- és vámhatóságot) is érinti.

Nemzetközi példák az adó- és vámhatóságok sikeres munkáltatói márkaépítéséről

Hogy mennyire hatékony lehet a munkáltatói márkaépítés alkalmazása a közszférában adó- és vámhatóságként, azt jól mutatják például a svájci adóhatóság, illetve a német vámhatóság felvételi eredményei. 2018-ban a svájci adóhivatal az új alkalmazottak körülbelül 50%-át a közösségi média csatornáinak köszönhetően vette fel, míg a német vámőrségnél az átdolgozott munkáltatói márkának köszönhetően 20%-os növekedést értek el a jelentkezők számában (Abgottspon, 2019; URL4).

Az alábbiakban néhány jó gyakorlatot emelünk ki egyes bevételi hatóságok munkáltatói márkaépítése kapcsán, a brandépítés lépéseinek megfelelően.

A munkáltatói márka kialakítása egy összetett folyamat, többféle folyamatmodell is létezik, amely összefoglalja a lehetséges lépéseket (Héder-Rima & Dajnoki, 2020).

1 Y generáció: 1980–1994 között születettek; Z generáció: 1995–2009 között születettek.

Ezek a modellek abban megegyeznek, hogy munkáltatói márka építése először a jelenlegi helyzet feltárását (értékek, szervezeti kultúra elemeinek definiálását, a vállalat erősségeinek meghatározását, belső-külső célcsoportok azonosítását, dolgozói elégedettség-, elkötelezettség-mérések, márkaismertség-kutatások elvégzését), a munkaadói identitás felülvizsgálatát követeli meg. A folyamat következő és egyben legfontosabb lépése a munkáltatói értékajánlat megfogalmazása, ennek külső és belső marketingje, közvetítése, szervezeti kultúrába való beépítése. Az is megállapítható, hogy a folyamat csak akkor lehet teljes, ha rendszeresen sor kerül az eredmények mérésére, értékelésre, amelynek köszönhetően a márka egyes elemeinek javítása, megújítása időről időre megvalósítható. A következő svéd, illetve svájci adóhatósági, továbbá német vámhatósági példák elsősorban a folyamat első két szakaszára összpontosítanak, az eredmények nyomon követésére vonatkozóan csak kevés információt adnak.

Munkaadói identitás felülvizsgálata és meghatározása

Az első lépés annak felismerését jelenti, hogy megújulásra van szükség, amely igényli a szervezet jelenlegi állapotának felmérését, kutatások elvégzését. Ezek a kutatások arra terjednek ki, hogy mit kínál jelenleg a szervezet a munkavállalók számára, illetve hol és milyen HR-funkciók (emberierőforrás-gazdálkodást érintő funkciók) esetében látható fejlődési lehetőség. Az így megszerzett információk lesznek a márkaépítés kiindulópontjai (Hallberg, 2019). A svéd adóhatóságnál e folyamat eredményeként új karrieroldalt alakítottak ki, ahol tematikus tartalmak érhetők el a szervezetről, annak küldetéséről. A Svájci Szövetségi Adóhatóságnál pedig egy portrédokumentumot készítettek, amely részletesen bemutatja a szervezetet és az adóigazgatási munkát (URL5; URL6). A német vámhatóság kutatásokat végzett abból a célból, hogy felmérje, a lakosság körében hogyan vélekednek a vámhatóságról. Ennek eredményei azt mutatták, hogy a német állampolgárok kevés információval rendelkeznek és a vámtisztákat még mindig csak a repülőtereken, illetve határátkelőkön az utasokat és a járműveket vizsgáló hatósági személyekként sztereotipizálják, ami eléggé leegyszerűsíti a valóságot. Ugyanis ez a hivatás ennél jóval sokszínűbb. Ezért egy ismertetőkampányba kezdtek, amiben bemutatják azt a számtalan lehetőséget, amit a vámhatósági munka kínál, és erre alapozva megújították a munkáltatói márkájukat (URL7).

Az első lépcsőfokhoz tartozik a célcsoportok meghatározása is. Ennek során fel kell tární azokat a szempontokat, amelyekkel a jelenlegi munkatársakat is a kötelékben lehet tartani, és meg kell határozni, hogy kik azok, akiket újaként be lehet vonzani a szervezetbe (Hallberg, 2019). A német vámszolgálat

a Z generáció tagjaira alapozott, elsősorban a 14–19 éves korosztály számára indította el az „Akcióban a tehetséged” kampányt (URL8). Svájcban a demográfiai változások nyomán 2024-re az Y generáció 45%-os arányban lesz jelen a munkaerőpiacon, ezért a munkáltatói márkát elsősorban az ő igényeikhez igazítva alakították ki (Abgottspon, 2019).

Munkáltatói értékígéret elkészítése

Mivel a munkáltatói márka nem csak kifelé, de befelé is irányul, az értékígéretnek a már meglévő munkatársak felé is hitelesnek kell lennie (Hallberg, 2019). Vagyis ezeket a tartalmakat a dolgozók bevonásával és rájuk építve érdemes megalkotni. A cél együtt olyan munkáltatóvá, munkahellyé válni, amire büszkék a munkatársak és jókedvűen járnak be dolgozni. Manapság, a járványhelyzet okozta kihívások kezelése, illetve a fiatalabb generáció igényeinek kielégítése egyre inkább igényli, hogy a szervezetek több lehetőséget biztosítsanak munkatársaiknak a távmunka és a rugalmas munkaidő terén. Ezek jelentős befolyásoló tényezők a munkahelyválasztás során is. A svájci adóhatóságnál 2019-ben a dolgozók 32%-a dolgozott heti egy vagy két napon az irodától távol (Abgottspon, 2019). Rugalmas munkalehetőséggel a német vámhatóság is tud szolgálni, ezzel családbarát minőségét is hirdetve (URL9).

A munkaadói márka felépítéséhez és hogy kiváló munkáltatóvá váljon egy szervezet, fontos a hiteles és valós értékígéret hatékony kommunikációja, megfelelő csatornák megtalálása (URL7). Ez a mai világunkban egyre inkább az online tér és a közösségi média felé tolódik, hiszen a Z generáció tagjait ott a legkönnyebb megtalálni. Ezt felismerve a svájci adóhivatal és a német vámórség is intenzíven jelen van a közösségi médiában, Instagram, Facebook, LinkedIn profillal rendelkeznek, a német vámórség még a Snapchat alkalmazást is használja a fiatalokkal való kapcsolatteremtésben (Abgottspon, 2019; URL4). A célcsoportokhoz legközelebb álló csatornák megtalálása mellett a vonzó tartalmak készítése is lényeges szempont. A fiatalabb generációkat videókkal, valós emberek valós történeteivel, tapasztalataival lehet meggyőzni. Ezek a tartalmak, ha hitelesek, segítenek a hamis képzeteket eloszlatni (Hallberg, 2019). A svéd adóhatóság saját honlapján számos olyan videót tett közzé, amelyekben szinte minden munkaterületet egy-egy dolgozójuk által mutatnak be (URL5). Rendelkezik YouTube csatornával a svájci adóhivatal és a német vámhatóság is. Utóbbi a célcsoportok számára közismert, úgynevezett influencereket, véleményvezéreket is bevonva próbál közelebb kerülni a fiatalokhoz (URL4). Ez azért is egy jó megoldás, hiszen a fiatal influencerek mint korosztályuk képviselői, olyan kérdéseket tudnak feltenni, amelyek számos más fiatalban is felmerülhetnek.

A munkatársainkra úgy kell tekinteni mint márkánk nagyköveteire. Azok a munkavállalók, akik szeretik a munkájukat és ezt el is mondják másoknak, pozitív képet adnak a munkáltatóról (Hallberg, 2019). Az ilyen informális kommunikációnak, szóbeszédnek egyre nagyobb szerep jut a pályaválasztásban (Theurer, Tumasjan, Welpeet, & Lievens, 2016). A munkát keresők 45%-a ma már családi vagy baráti vélemények alapján ellenőrzi egy szervezet hírnevét és ez komoly hatással van döntésükre (URL10). A dolgozókkal való együttműködés és közös munka tehát kulcstényező a munkáltatói márkáépítés során.

Az eredmények nyomon követése

A munkáltatói márkáépítés mérhetővé tételével kapcsolatban csak kevés adat állt rendelkezésünkre, a folyamat sikerességét azonban mindenképpen jól jelzi, hogy mind a svájci adóhatóságnál, mind a német vámőrségnél emelkedtek a felvételi arányszámok. Ugyancsak az eredményességet mutatja, hogy 2018-ban a német vámhatóság – a kampányának, munkáltatói márkája fejlesztésének hatására – a német végzős diákok között a legkeresettebb munkahelyek rangsorában a 9. helyre lépett elő, a közzszférán belül pedig a 3. helyet foglalta el (URL11).

Ez kifejezi tehát, hogy érdemes ezzel a szemlélettel komolyan foglalkozni, hogy a megváltozó munkaerőpiacon is versenyképesek maradhassanak az adó- és vámhatóságok.

Egy lehetséges NAV-brand alapjai

A NAV személyi állományának utánpótlása, a Z generáció NAV felé történő orientálása és a szervezetben való megtartása már évek óta foglalkoztatja az adó- és vámhatóság vezetőit, szocializációért, felkészítésért és megtartásért felelős szakembereit. Ennek apropóján került sor 2019 júniusában egy szakmai találkozó, a „NAV Café” szervezésére, amelyen a Nemzeti Közzszolgálati Egyetem Rendészettudományi Karának oktatói és pénzügyőr tisztjelölt hallgatói, illetve a NAV munkatársai vettek részt (Erdős et al., 2020). Az ötven részt vevő arra kereste a választ, hogy a fiatal generáció NAV felé irányítása és a szervezetben való megtartása milyen kihívásokat jelent, milyen új módszereket és eszközöket igényel. A World Café, illetve ennek mintájára hazánkban kialakított Police Café-módszer (Brown, 2001; Brown & Isaacs, 2005; Ruzsa & Szentirmai, 2014; Gáspár et al., 2014; Molnár, 2019; Molnár 2020a; Molnár 2020b) keretében zajló inspiráló beszélgetések és a közös gondolkodás során több alkalommal, több asztaltársaságnál is felmerült, hogy az említett célok eléréséhez

szükséges a NAV mint munkáltató, márkájának, illetve még ezt megelőzően, a NAV identitásának meghatározása. Ahogyan ez a Café közben el is hangzott, tudnunk kell, kik is vagyunk valójában. Ehhez először a jelenlegi helyzet feltárását kell elvégezni. Ennek keretében definiálni kell a szervezet értékeit, erősségeit, amelyekre a munkáltatói márka építhető, amelyek iránt a munkatársak maguk is elkötelezettek, illetve fel kell fedni a hiányosságokat is, amelyeknek fejlesztésével a munkatársak lojalitása fokozható. Annak érdekében, hogy a NAV valóban vonzó munkahely legyen, a hivatal és a szakma presztízsét, elfogadottságát is erősíteni kell. Szükséges továbbá azonosítani azokat a fiatalokat, csoportokat is, akiket érdemes megcélozni egy-egy toborzó kampánnyal, mert várhatóan számukra az adó- és vámhatósági munka, illetve a NAV által nyújtott lehetőségek vonzóak lehetnek. Természetesen, ehhez a szervezetnek is meg kell ismernie a fiatalok elvárásait, és lehetőség szerint ehhez igazodva kell kialakítania a munkáltatói márkáját. A siker kulcsa ugyanis legtöbbször a megváltozott trendek felismerésében és az ezekhez való rugalmas alkalmazkodásban rejlik.

Hol tart ma ebben a folyamatban ez a szervezet? Melyek azok a tényezők, amelyek feltárása már megtörtént, és amelyek a NAV-brand építésében az alapköveket jelenthetik? A következőkben azokat a jellemzőket szeretnénk feltárni, amelyek a NAV értékeit, erősségeit adják. Arra a kérdésre keressük a választ, hogy mi az, amit a szervezet kínálhat?

Kutatások azt mutatják, hogy a fiatalabb generáció tagjai szeretnék egy magasabb rendű cél érdekében dolgozni, fontos számukra, hogy munkájukat a társadalom szolgálatában végezzék. A NAV ennek a kritériumnak megfelel, hiszen dolgozói az állampolgárok érdekében is végzik mindennapi munkájukat, amellyel folyamatosan a társadalmi szükségletek kielégítését biztosítják (Magasvári, 2020). A tanulmányunk elején bemutatott kutatási eredmények azt vetítik elénk, hogy a versenyszférában az egyik legjelentősebb munkahelyválasztást befolyásoló tényező a bérezés. A NAV, mint a közszolgálat része, ugyan jelenleg nem tud versenyezni a magánszektorban biztosított fizetésekkel, de stabil bérezést nyújt, alacsonyabb kockázat mellett. A NAV honlapján közzétett toborzó kampány (URL12) adatai szerint a szervezet az alapfizetésen túl megtéríti a munkába járással kapcsolatos utazási költségeket, béren kívüli juttatást nyújt (cafetéria, utazási kedvezmények), a lehetőségekhez és a szabad kapacitáshoz mértén szolgálati férőhely vagy szolgálati lakás biztosításával támogatja a lakhatást. Ezt az utóbbi tényezőt a NAV Café résztvevőinek javaslata szerint – különös tekintettel a fővárosban uralkodó piaci lakásárakra, illetve bérleti díjakra – jelentős lakhatási támogatással (pénzbeli juttatás formájában) kellene kiegészíteni (Erdős et al., 2020). Az anyagi ösztönzők mellett az adó- és vámhatóságnál saját egészségügyi szolgálat működik, ingyenes szakorvosi

ellátással (fogászat, szemészet, nőgyógyászat, kardiológia, háziorvos), de van mód arra is, hogy a Magyar Honvédség Egészségügyi Központ Honvédkórház egészségügyi szolgáltatásait vegyék igénybe – elsősorban a pénzügyőr – kollégák. A szabadidő minőségi eltöltéséhez saját tulajdonban lévő üdülők, sport- és kulturális célú kedvezmények állnak rendelkezésre.

Azt is világossá tették a korábbiakban felvázolt felmérések, hogy a munkavállalók szerint növeli egy munkahely vonzerejét, ha ott a kollégák változatos és érdekes munkát végezhetnek. A NAV egy kihívásokkal teli, számos szakmai területtel és változatos feladatrendszerrel rendelkező szervezet, ahol bárki megtalálhatja a hozzá leginkább illő, a kompetenciáinak legjobban megfelelő munkakört. Azonban ehhez a szakterületek közötti valódi átjárhatóság megteremtése, a rendszer mobilitásának biztosítása mindenképpen szükséges lenne. Magasvári (2018) szerint a magasabb fizetés mellett a saját szakmai fejlődésüket legjobban szolgáló képzési lehetőségeket is várnak a Z generációhoz tartozó fiatalok. A szakmai és gyakorlati ismeretek megszerzésére az egyik lehetőséget a NAV belső képzési rendszere biztosítja. A másik lehetőség a szakmai fejlődésre a Nemzeti Közszerületi Egyetem Rendészettudományi Kar vám- és pénzügyőri vagy adó- és pénzügyi nyomozói szakirányának elvégzése. A Nemzeti Közszerületi Egyetem – a jogelőd Rendőrtiszti Főiskolához hasonlóan – a hazai felsőoktatásban monopol helyzetben van, egyedülként (Kerezsi & Pap, 2015) folytat rendészeti jellegű képzést (Erdős, Magasvári & Szabó, 2019; Szabó, 2018), ennek részeként pedig kifejezetten a pénzügyőrök felkészítését támogató oktatást. Mindemelllett a szervezet az önfejlesztő tréningeken, valamint továbbképzéseken való részvételt, illetve egyéb felsőoktatási intézményekben történő továbbtanulást is támogatja.

A magánszektorban végzett adatgyűjtések szerint egyre fontosabb tényező a munkahelyválasztásban a szervezet hírneve, presztízse. Hazánkban az adózás és a NAV elfogadottsága alacsonyabb a szükséges mértéknél. Ezt felismerve alkotta meg a hivatal adótudatossági stratégiáját (Nemzeti Adó- és Vámhivatal, 2020), amely az állampolgárok (elsősorban a fiatal generáció) adózási ismereteinek fejlesztését, az önkéntes jogkövetés erősítését, az adóelkerüléssel kapcsolatos elnéző attitűd megváltoztatását, illetve az adóhatósággal szembeni bizalom növekedését célozza. Az adótudatosságra nevelést célzó irányokkal párhuzamosan a NAV folyamatosan törekszik arra is, hogy munkája, intézkedései során közérthető legyen. Ezt szolgálja a „NAV Intézményi Munkaterv 2020” című stratégiai tervdokumentumában meghirdetett Közérthetőségi Program is (URL13). A pályaválasztás szempontjából egyre fontosabbá válik a rugalmas munkavégzési lehetőség (akár az otthonról való munkavégzés is, de nem feltétlenül csak ez). Sikeresebbek tehát azok a szervezetek, amelyek a teljesítményre

alapoznak és nem a kötött munkaidőre (Abgottspon, 2019). Kiemelt jelentőségű ez most, a koronavírus-járvány idején is, hogy mely munkáltatók tudtak átállni a távmunkára, így a jövőben még általánosabbá válhat ez a fajta flexibilitás a szervezetek és munkavállalóik életében. Magyarországon is sok szervezet rákényszerült arra, hogy bevezesse a távmunkát, a munkaadó által egyoldalúan elrendelhető otthoni munkavégzést (Zádori et al., 2020). Az elmúlt időszak tapasztalatai azt mutatják, hogy a NAV is felismerte a távmunka, illetve a rugalmas munkarend jelentőségét, és lehetőségeihez mérten (bizonyos munkakörökben és meghatározott feladatok esetén) biztosította a kollégák számára az otthoni feladatellátást, a szabadabb, rugalmasabb kereteket. Ahogyan arról már a nemzetközi gyakorlatok bemutatása során szóltunk, a jelenlegi helyzet feltárása kapcsán azt is fontos meghatározni, hogy kik azok, akiket újaként el lehet csábítani a szervezethez. A NAV Café részt vevői szerint a hivatalnak elsősorban a hátrányos helyzetű, szegregált (elszigetelt) területeken élő tehetséges fiatalokat kellene toborzó kampányával megcéloznia. Hangsúlyozták továbbá a szervezetben szolgálók gyermekeinek támogatását is, hiszen ez a NAV-val kapcsolatban pozitív érzéseket alakíthat ki vagy erősíthet meg, közvetve pedig inspirálhat az adó- és vámhatósági pálya választására (Erdős et al., 2020). Hasonló következtetésre jutott Christián & Erdős (2020) a rendészeti szervek, illetve a rendészeti felsőoktatás utánpótlása kapcsán. A fiatal generáció – Májer & Tóth (2017) szerint – ma már kevésbé érhető el a hagyományos kommunikációs csatornákon keresztül, ezért a leendő munkatársakat elsősorban a Facebook, Twitter, Instagram, YouTube szolgáltatások, nyereményjátékok és mobil applikációk segítségével célozhatjuk meg.

A NAV előbbieken vázolt lehetséges „munkáltatói értékajánlata” kapcsán fel kell tennünk azt a kérdést, hogy ez a kínálat mennyire vonzó a mai fiatal generációk tagjai számára. A késői Y és a korai Z generációhoz tartozó pénzügyőrök, illetve egykori pénzügyőrök körében végzett kutatások eredményei (Magasvári & Szabó, 2020; Magasvári & Szilágyi, 2019) segíthetnek bennünket, illetve a szervezetet abban, hogy megismerjük a pályaválasztó ifjúság munkahellyel kapcsolatos preferenciáit, kijelölhetik továbbá a hosszútávú megtartásukat eredményező szervezeti tényezőket, a brandépítés mérőföldköveit.

Ahogyan azt a tanulmányunk elején ismertetett vizsgálatok is mutatják, a pályaválasztásban nagyon fontos tényező a pénz. A NAV Y és Z generációs munkatársai, illetve korábbi kollégái körében végzett felmérések eredményei azonban azt igazolják, hogy az ő megtartásukban nem az anyagi jellegű ösztönzőknek van elsődleges szerepe. Persze a kérdőívek kitöltését vállaló fiatalok szerint a szervezet vonzóbbá tételét elősegítő legfontosabb tényezők között háromban is szerepet játszik a pénz (illetményrendszer, előmeneteli rendszer és jutalmazási rendszer).

Azt is szeretnénk azonban hangsúlyozni, hogy bár ez a három szempont igenis lényegi eleme a szervezet vonzerejének, de nem ezek a legmeghatározóbbak. A válaszadók szerint a kulcsszerepet a munkaterhelés játssza, hiszen a megkérdezettek többségének véleménye az, hogy a feladatellátásból adódó terheket csökkenteni kellene. Ezáltal biztosítható lenne a munkahelyi lét és a magánélet összhangjának megteremtése is, amely – a fiatalok meglátása szerint – szintén releváns szempont a munkaerő megnyerése és megtartása érdekében. A megkérdezettek szerint a NAV iránti elkötelezettség erősíthető lenne, ha a hatóság nagyobb figyelmet fordítana a vezetőire, elvárásokat támasztana a vezetők megfelelő hozzáállását, a támogató és odafigyelő attitűd fokozást érintően. Továbbá nagyobb hangsúlyt kellene helyeznie a jobb munkakörülmények (ideértve az infrastrukturális jellemzőket, a munkaidőt) megteremtésére is. Az előbbieket támasztja alá az a tény is, hogy a korábban pénzügyőrként, ma már jellemzően a versenyszféra munkavállalóként dolgozó válaszadók a legjellemzőbb munkahelyváltási okok között nem a magasabb illetményt, hanem a jobb munkakörülményeket, az egyenletesebb munkaterhelést, a munka és magánélet összhangját, a szakmai fejlődés, illetve az önmegvalósítás lehetőségét jelölték meg. A felmérésekben részt vevők az illetmény mellett olyan szervezeti intézkedéseket várnak el a munkaadótól, ami biztosítja számukra az egyéni fejlődés lehetőségét, a munka és magánélet egyensúlyát, a karriert, a jó munkakörülményeket, az atipikus, rugalmas munkavégzési formákat és az infrastrukturális fejlesztéseket is. A vezetőktől támogató hozzáállást és folyamatos visszacsatolást várnak a munkájukkal kapcsolatban.

A válaszadók a NAV munkaerő-megtartó képességét erősítő, illetve vonzerejét biztosító tényezőként azonosították a munkatársakkal való jó kapcsolatot, a jó munkahelyi közösségeket, a csapatot, a munkatársak közötti együttműködést, a vezetők kiváló szakmai felkészültségét és a munkahely biztonságát. Ezek azok a pozitív jellemzők, amelyekre alapozva már el lehet kezdeni a brand építést. Az előbbieket alapján azonban az is megállapítható, hogy a vonzó munkáltatói márkához még jó néhány „tégla” hiányzik. Az alapok megerősítése érdekében az alábbi szervezeti működést érintő területeken vagy emberierőforrás-gazdálkodási funkciók tekintetében mindenképpen változtatni szükséges:

- munkaterhelés csökkentése a magánélet és munka összhangjának biztosítása érdekében;
- ösztönzési- és illetményrendszer;
- előrelépést, tervezhető előmenetelt támogató életpálya;
- képzési és fejlesztési lehetőségek körének szélesítése;
- vezetői szemléletváltás, elmozdulás az emberközpontú vezetés felé;
- munkakörülmények (infrastruktúra, atipikus foglalkoztatás, rugalmas munkarend, távmunka).

Összegzés

Tanulmányunk elsődleges célja az, hogy láttassuk, egy közsférában működő szervezet, egy adó- és vámhatóság hogyan lehet vonzó munkáltató akár a fiatal generációk számára is. A tehetséges munkavállalóért folyó munkaerőpiaci versenyben azonban még a külföldi hatóságoknak is nehéz dolguk van. Ehhez hasonlóan a NAV jelenlegi értékei és erősségei sem állnak összhangban a magánszektor kínálatával, illetve a fiatal generációk igényeivel, még nem jelentenek kellő vonzerőt számukra. Az adottságaink azonosítása, illetve a hiányosságaink feltárása azonban iránymutatásul szolgálhat a továbblépéshez, egy megfelelő munkáltatói márka, egy elfogadható értékajánlat megfogalmazásához. Persze a vírusválság hatására a munkaerőpiaci adottságok, lehetőségek, munkahelyválasztási preferenciák várhatóan átrendeződnek majd és a fiatalok is inkább a biztonságos állást helyezik előtérbe a választás során, amely a közsféra munkaadóit sokkal előnyösebb pozícióba helyezheti. A kérdés ezzel kapcsolatban csak az, hogy egyes munkáltatók milyen gyorsan tudnak majd alkalmazkodni a megváltozott feltételekhez és mikor térhetünk vissza a régi kerékvágásba. Jó volna, ha ennek a versenyfutásnak a végén az adó- és vámhatóság is egy kész, vonzó munkaadói branddel rendelkezne, és részese maradhatna a tehetségekért vívott harcnak.

Írásunkat 2021 januárjában lezártuk, így a NAV személyi állományát, foglalkoztatottjainak jogviszonyát, emberierőforrás-gazdálkodásának egyes funkcióit érintő, 2021. január 1-jével hatályba lépő változásokat és ezek hatásait még nem volt lehetőségünk érdemben vizsgálni.

Felhasznált irodalom

- Abgottspon, P. (2019). Becoming an attractive employer with the help of design thinking. In Van nain, D., Spiteri, J. & Lempner, L. (Eds.), *The tax officials of tomorrow* (pp. 23-26). Intra-European Organisation of Tax Administrations. https://www.iota-tax.org/sites/default/files/publications/public_files/the-tax-official-of-tomorrow.pdf
- Ambler, T. & Barrow, S. (1996). The Employer Brand. *Journal of Brand Management*, 4(3), 185-206. <https://doi.org/10.1057/bm.1996.42>
- Backhaus, K. & Tikoo, S. (2004). Conceptualizing and researching employer branding. *Career development international*, 9(5), 501-517. <https://doi.org/10.1108/13620430410550754>
- Bauer A. & Berács J. (1998). *Marketing*. AULA Kiadó.
- Biba S. (2015). Az Y-Z-generációs munkáltatói márka építése a közszolgáltatásban. *Hadtudomány*, 25(különszám), 78-85.

- Brown, J. (2001). *The World Cafe: A Resource Guide for Hosting Conversations That Matter*. Whole Systems Associates.
- Brown, J. & Isaacs, D. (2005). *The World Cafe Book: Shaping Our Futures Through Conversations That Matter*. Berrett-Koehler Publishers.
- Cascio, W. F. & Boudreau, J. W. (2012). *Short Introduction to Strategic Human Resource Management*. Cambridge University Press. <https://doi.org/10.1017/CBO9781139227087>
- Chovan B. (2019). *Munkáltatói márka jelentősége az emberi erőforrás menedzsment fejlődésében*. Doktori értekezés. Szent István Egyetem.
- Christián L. & Erdős Á. (2020). Vészharang és jubileum? A rendészeti felsőoktatás kilátásai, a tisztjelöltek toborzásának és életpályára állításának nehézségei. *Belügyi Szemle*, 68(12), 11-42. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2020.12.1>
- Csehné P. I. (2016). Elvárások és realitások a munka világában. *Taylor – Gazdálkodás- és Szervezéstudományi folyóirat*, 8(2), 5-10.
- Domokos L., Jakovác K. & Németh E. (2016). A közszféra munkaerőpiaci kihívásai. *Pénzügyi Szemle online*. <https://www.penzugyiszemle.hu/hu/fokuszban/a-kozszfer-a-munkaeropi-aci-kihivasai>
- Eisenberg, B., Kilduff, C., Burleigh, S. & Wilson, K. (2001). *The role of the value proposition and employment branding in retaining top talent*. Society for Human Resource Management.
- Erdős Á., Magasvári A. & Szabó A. (2019). Új generáció a rendészeti felsőoktatásban. In Gaál Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *Gondolatok a rendészettudományról. Írások a Magyar Rendészettudományi Társaság megalapításának tizenötödik évfordulója alkalmából* (pp. 89-102). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Erdős Á., Magasvári A., Molnár K., Pócsi A., Szabó A. & Vas A. (2020). NAV Café – A Nemzeti Adó- és Vámhivatal személyi állományának utánpótlása, felkészítésük gyakorlati kérdései. *Magyar Rendészet*, 20(1), 149-167. <https://doi.org/10.32577/mr.2020.1.10>
- Ewing, M. T., Pitt, L. F., de Bussy, N. M. & Berthon, P. (2002). Employment branding in the knowledge economy. *International Journal of Advertising*, 21(1), 3–22. <https://doi.org/10.1080/02650487.2002.11104914>
- Fodor M. (2015). Employer Branding: Milyen a jó munkáltató? In Csiszárík-Kocsir Á. (Szerk.), *Vállalkozásfejlesztés a XXI. században V. Tanulmánykötet* (pp. 109-120). Óbudai Egyetem.
- Gáspár T., Király G. & Csillag S. (2014). Fehér asztal mellett. A világgávézó részvételi technika szemlélete és módszertana. *Kovács – The slow journal*, 18(1-4), 11-41.
- Hallberg, C. (2019). To Live and Build an Attractive Employer Brand. In Vannai, D., Spiteri, J. & Lempner, L. (Eds.), *The tax officials of tomorrow* (pp. 20-22). Intra-European Organisation of Tax Administrations. https://www.iota-tax.org/sites/default/files/publications/public_files/the-tax-official-of-tomorrow.pdf
- Héder-Rima M. & Dajnoki K. (2020). Kultúrám a márkám – A munkáltatói márkaépítés és a szervezeti kultúra kapcsolata. *Marketing & Menedzsment*, 54(2), 5-15. <https://doi.org/10.15170/MM.2020.54.02.01>

- Horváth Á. (2019). A munkaerőhiány percepciója és a munkaerőhiányra adott reakciók a hazai vállalkozások körében. *MKIK GVI Kutatási Füzetek (2)*, 1-22.
- Jiang, T. T. & Iles, P. (2011). Employer-brand equity, organisational attractiveness and talent management in the Zhejiang private sector. *China Journal of Technology Management in China*, 6(1) 97-110. <https://doi.org/10.1108/174687711111105686>
- Kajos A. & Bálint B. (2014). A marketingszemlélet és a HR találkozása (A munkáltatói márka-építés értelmezése, irodalma, és kutatási irányai). *Vezetéstudomány*, 45(6), 69-79.
- Kant, R., Jaiswal, D. & Mishra, S. (2017). The investigation of service quality dimensions, customer satisfaction and corporate image in Indian public-sector banks. An application of structural equation model (SEM). *Vision: The Journal of Business Perspective*, 21(1), 76-85. <https://doi.org/10.1177/0972262916681256>
- Kerezsi K. & Pap A. L. (2015). Rendészet, tudomány, doktori iskola. *Magyar Rendészet*, 15(4), 67-83.
- Kotler, P. (1998). *Marketing Management – Elemzés, tervezés, végrehajtás, ellenőrzés*. Műszaki Könyvkiadó.
- Levine, M. (2003). *A Branded World – Adventures in Public Relations and the Creation of Superbrands*. John Wiley & Sons Inc.
- Lloyd, S. (2002). Branding from the Inside Out. *Business Review Weekly*, 24(10), 64-66.
- Magasvári A. (2018). What is a good entrant into the labour market? *Tudásmenedzsment*, 19(2), 123-130.
- Magasvári A. (2020). Hivatása: pénzügyőr. In Csaba Z. & Szabó A. (Szerk.), *Közös kihívások – egykor és most* (pp. 183-208). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. <https://doi.org/10.37372/mrttpvt.2020.1.10>
- Magasvári A. & Szabó A. (2020). A Nemzeti Adó- és Vámhivatal munkaerő-megtartó képességének vizsgálata egy speciális célcsoport körében. *Magyar Rendészet*, 19(2-3), 143-162. <https://doi.org/10.32577/mr.2019.2-3.8>
- Magasvári A. & Szilágyi T. (2019). Z generációs pénzügyi nyomozók munkával kapcsolatos elvárásai. In Zsámbokiné F. Á. (Szerk.), *Biztonság, szolgáltatás, fejlesztés, avagy új irányok a bevételi hatóságok működésében* (pp. 142-156). Magyar Rendészettudományi Társaság Vám- és Pénzügyőri Tagozat. <https://doi.org/10.37372/mrttpvt.2019.1.9>
- Májner E. & Tóth B. (2017). Y és Z generáció kommunikációs kihívásai a felsőoktatásban és a munkaerőpiacon. In Reisinger A. & Kecskés P. (Szerk.), *Ifjúság – jövőképek. Konferenciakötet* (pp. 1-10). https://kgk.sze.hu/images/dokumentumok/kautzkiadvany2016/MajnerE_TothB_J.pdf
- Molnár K. (2019). *Rendőrkávéházi élményeim. Police Cafè blogkönyv*. Rejtjel Kiadó.
- Molnár K. (2020a). *Újabb rendőrkávéházi élményeim. Police Cafè blogkönyv 2. rész*. Rejtjel Kiadó
- Molnár K. (2020b). A Police Cafè hatása a rendőrség és a közösségek kapcsolatára. In Hegedűs J. (Szerk.), *Magatartástudományi kutatások a rendészeti képzés megújítása érdekében* (pp. 89-104). Nemzeti Közszolgálati Egyetem Közigazgatási Továbbképzési Intézet.

- Nemzeti Adó- és Vámhivatal (2020). Adótudatossági Stratégia 2020-2025. *Navigátor – A Nemzeti Adó- és Vámhivatal hírlevele*, 2020/9, 9.
- Poór J., Juhász T., Hazafi Z., Szakács G. & Kovács Á. (2019). Az alkalmazottak fluktuációjának és munkaerőhiányának elemzése a közszférában egy országos empirikus kutatás tükrében. *Opus et Educatio*, 6(3), 310-324. <https://doi.org/10.3311/ope.331>
- Ruzsa Á. & Szentirmai J. (2014). *Világkávéház. A társas teremtő dialógusok TTD*. Módszertani kézikönyv. Dialógusok, Világkávéház és Art of Hosting. SoL Intézet.
- Schuman, M. & Sartain, L. (2010). *Tehetségmágnesek – A kiválóakat vonzó munkáltatói márka felépítése*. HVG Kiadó.
- Svéhlik Cs. (2007). *Marketing a 21. században: Kihívások, trendek, szemléletváltás*. KHEOPS Automobil-Kutató Intézet.
- Swystun, J. (2007). *The Brand Glossary*. Palgrave Macmillan. <https://doi.org/10.1057/9780230626409>
- Szabó A. (2018). A pénzügyőri képzésektől az adóigazgatási szakirányig. *Belügyi Szemle*, 66(11), 71-80. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2018.11.7>
- Theurer, C. P., Tumasjan, A., Welpeet, I. & Lievens, F. (2016). Employer Branding. A Brand Equity-based Literature Review and Research Agenda. *International Journal of Management Reviews*, 20(1), 1-25. <https://doi.org/10.1111/ijmr.12121>
- Urbancová, H. & Hudáková, M. (2017). Benefits of employer brand and the supporting trends. *Economics and Sociology*, 10(4), 41-50. <https://doi.org/10.14254/2071-789X.2017/10-4/4>
- von Roeder, O. C. (2014). *Applicability of Employer Branding in the Hungarian Defence Forces – from a cross-national comparative Aspect*. Doktori értekezés. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Zádori I., Nemeskéri Zs. & Szabó Szilvia (2020). Deglobalizáció vagy reglobalizáció? Munkaerőpiac a vírus előtt, alatt és után. *Új Munkaügyi Szemle*, 1(3) 2-13.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Employer Branding Survey 2018 Hungary*. https://www.mprsz.hu/wp-content/uploads/2019/05/Bindermann_cikk_final.pdf
- URL2: *Employer Brand Research 2020 – sajtóközlemény*. <https://www.randstad.hu/sajtokozlemenyek/randstad-hirek/employer-brand-research-2020-sajtokozlemeny/>
- URL3: *A munkaerőpiaci preferenciára irányuló felmérés, 2020. Munkavállalói preferencia kutatás és munkáltatói márkapercepció felmérés*. https://www.pwc.com/hu/hu/sajtoszoba/2020/pwc_legvonzobb_munkaltatoi_dij_2020.html
- URL4: *Zoll-Kampagne mit 'radikaler Relevanz'*. <https://www.onetoon.de/artikel/db/074810jg.html>
- URL5: *A svéd adóügynökség honlapja*. <https://www.skatteverket.se/omoss/jobbahososs/var-tupdrag.4.309a41aa1672ad0c8377767.html>

- URL6: *A Svájci Szövetségi Adóhatóság honlapja*. <https://www.estv.admin.ch/estv/en/home/die-estv/fachinformationen/ein-portraet-der-estv.html>
- URL7: *Employer Branding für den deutschen Zoll*. <https://www.saatkorn.com/employer-branding-fuer-den-deutschen-zoll/>
- URL8: *Ausbildung beim Zoll*. www.talent-im-einsatz.de
- URL9: *A német vámőrség weboldala*. https://www.zoll-karriere.de/DTIEWeb/DE/Service/Informationen_fuer_Eltern/informationen_fuer_eltern_node.html;jsessionid=65B6A8C44AE-76E77EEACBE60B269D8D4.live4402
- URL10: *Randstad Employer Brand Research 2019, Global Report*. <https://cdn2.hubspot.net/hubfs/481927/REBR%20Global%20report%202019.pdf>
- URL11: *Weerth, C.: Zoll gehört zu den Top 10 Arbeitgeber für Schüler – Trendence-Zertifikat*. <https://bdzovbremen.blogspot.com/2019/05/zoll-gehört-zu-den-top-10-der-arbeitgeber-trendence-zertifikat.html>
- URL12: *Jelentkezz pénzügyörnek!* <https://nav.gov.hu/nav/jelentkezzpenzugyornek>
- URL13: *A Nemzeti Adó- és Vámhivatal 2020. évi Intézményi Munkaterve*. https://www.nav.gov.hu/nav/kozerdeku_adatok/kulonos_kozzeteteli_lista/strategia/NAV_Intezmenyi_Munkat20200624.html?query=%C3%A9s

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Magasvári A., Olexa P. & Szabó A. (2021). „Kik is vagyunk valójában?” Az adó- és vámhatóság lehetőségei a munkáltatói márkaépítésben. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1549-1567. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.3>

Fórizs Sándor

A német rendőrségek felvételi rendszere

The entry system of the German police organisations

Absztrakt

A publikáció a német rendőrségek – összesen 19 különálló szervezet – felvételi rendszereiből mutat be különböző követelményeket és kiválasztási eljárásokat. Röviden feldolgozza a toborzás néhány megoldását, az egészségügyi és más alkalmassági elvárások meglétének ellenőrzését. Az olvasó megismerheti a felvételi vizsgák több sajátosságát a tiszthelyettesi és a tiszti állománykategóriák esetében. A szerző az összehasonlító módszertan alkalmazásával elemzi az egyes német rendőrségek felvételi rendszerében megjelenő azonosságokat és eltéréseket.

Kulcsszavak: rendőrség, toborzás, felvételi vizsga, felvételi eljárás, alkalmasság, kizáró körülmények

Abstract

The paper presents the various requirements and selection procedures applied in the entry systems of the 19 independent German police organisations. It briefly discusses certain recruitment solutions and the verification of whether the applicants meet the medical and other suitability requirements. The author also elaborates several specific features of the entry exams for the staff categories of non-commissioned and commissioned officers. The author has analysed the similarities and dissimilarities, included in the entrance systems of particular German police organisations, by using comparatistics, i.e., a comparative methodology.

Keywords: police, recruitment, entry examination, entry procedure, suitability, exclusions

Bevezetés

Németország rendőrségi rendszere felépítésében követi a szövetségi köztársaság közigazgatási rendszerét. A rendőrség tartományi ügy, akárcsak az oktatás. Az egyes tartományok – összesen tizenhat – saját rendőrségi törvénnyel és saját rendőri szervezettel rendelkeznek (Fórizs, 2015). Mivel egy ilyen nagy ország nem nélkülözheti az egész állam területén vagy éppen a külföldön is alkalmazható biztonsági szervezeteket, ezért működik még a Szövetségi Rendőrség (Bundespolizei), valamint a Szövetségi Bűnügyi Hivatal (Bundeskriminalamt) jól körülhatárolt központi feladatokkal, és megtalálható még a parlament saját rendőrsége is. Valamennyi rendőrség maga toborozza, veszi és készíti fel, fizeti és alkalmazza tiszthelyetteseit és tisztjeit. A tiszti állomány egységes oktatása először a főtisztképzés (rendőr tanácsos) esetében valósul meg országosan Münsterben, a Német Rendőrség Főiskoláján (Deutsche Hochschule der Polizei – DHPol) kétéves nappali egyetemi felkészítés keretében, egységesítve az ország rendőrségei csúcsvezetésének látásmódját és tevékenységét (Sallai, 2001; Szabó, 2012; 2014). A tiszthelyettesek 2–2,5 éves kiképzése és a jövőbeni tisztek hároméves nappali főiskolai felkészítése viszont már a tartományok hatáskörébe tartozik, az általuk finanszírozott intézményekben történik. Természetesen nem hiányozhatnak az országosan egységes oktatási mozzanatok, irányok. A szolgálatba álló rendőrök képzettségi szintje és intézkedési módszerei lényegesen nem térhetnek el egymástól, hiszen adott esetben, szükség szerint, átvezénylik őket más tartományokba, általában tömegrendezvények biztosítására (például Hannover Világkiállítás, atomhulladék szállításának biztosítása) vagy katasztrófák következményeinek felszámolása céljából. Publikációmban a toborzás, kiválasztás, a felvételi eljárások és alkalmassági követelmények néhány általános és az egyes tartományokra jellemző sajátos vonásait kívánom bemutatni. Természetesen nincs lehetőségem egy ilyen nagy ország és ennyi szervezet esetében teljes körkép bemutatására

Hamburg

Hamburg városa egyben egy önálló német tartomány (URL1) és az Európai Unió legnagyobb tengeri kikötői közé is tartozik (Németországban a legnagyobb). Ismereteim szerint ez az egyetlen olyan tartományi rendőrség, ahol vízi rendőrségi képzés is működik a 15 tartomány számára, a városban kikötői rendőrség tevékenykedik számtalan olyan feladattal, amelyet máshol nem is ismernek. Ennek megfelelően mind a tiszthelyettesképzésre, mind pedig a tisztképzésre –

a közbiztonsági rendőrség mellett – a vízi rendőrséghez is külön toboroznak jelentkezőket, s felkészítésük egy intézményen belül, az akadémián, valamint egy kiképző ponton történik. A hamburgi rendőrségnek 9851 munkatársa van, akik közül 1219 igazgatási területen dolgozik; 30 rendőr és 34 polgári alkalmazott pedig külföldi állampolgár.

A toborzás legfontosabb eszköze az internet, amely az érdeklődők számára lényegében mindent bemutat – szöveges és gazdag képi illusztráció formájában – a rendőrség munkájáról. A rendőrség honlapján szerepel a toborzással, a felvételi eljárással foglalkozó iroda címe, internetes elérhetősége és telefonszáma, a jelentkezéshez online kitöltendő és beküldendő okmányok (külön a tiszthelyettesi és a tiszti pályához), a korábbi végzettséget igazoló dokumentumok. Egy táblázat tartalmazza azokat az időpontokat, amikor tiszthelyettesi kiképzésre vagy rendőri felsőfokú tanulmányokra lehet jelentkezni. Ezek 2021. április, augusztus, október és 2022. február, március. A kimutatásban a jelentkezési határidők, az első és második felvételi vizsganap, valamint a várható döntési időpont található. A két felvételi vizsganap időben egymástól eltolva kerül megszervezésre.

Ezek szerint például 2020. november 2-ig lehetett jelentkezni a következő évre, majd 2021. január 18-tól volt az első és február 22-től a második vizsganap, júniustól pedig a felvételi döntés. A pontos időpontokat 14 nappal az eseményt megelőzően írják ki. A felvételi napjára a rendőrség szállást biztosít.

A kiválasztási folyamatban történő részvétel feltételei.

- Tiszthelyettesképzés: befejezett, legalább kétéves szakmai képzés, 8–10 év alaptanulás. Érettségi nem szükséges.
- Főiskolai tisztképzés: érettségi, főiskolai képzésre jogosító más végzettség vagy egy hasonló értékű képzettségi szint (szakgazda, mesterlevél).

A német állampolgárság nem szükséges feltétlenül a jelentkezéshez, de a pályázónak Németország területére vonatkozó hosszú idejű tartózkodási engedéllyel szükséges rendelkeznie. Uniós állampolgárok eleve jogosultak jelentkezni. Az eredeti állampolgárság a munkába állást követően is megtartható. Természetesen a különböző tartományokból „keresztbe” lehet pályázni.

Egyéb követelmények:

- 16–34 éves kor (a rendszerbe kerülés időpontjában, ez a képzés első napja, amikor a jelentkező „visszahívható”, azaz próbaidős hivatásos állományba kerül és aláírja az esküt);
- legalább 160 cm testmagasság;

- nem lehet túlsúlyos vagy kisebb súlyú, a testtömeg indexe (Body Mass Index, BMI) legyen 18 és 27,5 között;
- „B” típusú vezetői engedély vagy kötelezettségvállalás ennek megszerzésére legalább az előkészítő szolgálat első évében, esetleg a 18. év betöltését követő első hat hónapban;
- a német úszójelvény bronz fokozatának megléte, illetve legkésőbb a második vizsganapon történő bemutatása;
- legalább megfelelő iskolai osztályzatok.

Egészségügyi követelmények:

- nem lehet szervezeti funkcionális akadály, mozgás korlátozás, amely befolyásolja a futást, ülést, állást, írást;
- teljesítményképes szív működés, vérkeringés (ajánlott a rendszeres folyamatos tréning);
- épp hormonrendszer;
- megfelelő, kielégítő látóképesség segédeszköz (szemüveg) nélkül;
- térlátás;
- jó hallóképesség;
- rendbehozott, hiánytalan fogsor, befejezett fogkezelés;
- nem lehet színtévesztés (a férfiak 8%-a esetében jelentős vörös-zöld tévesztés jelentkezik, amely kizáró egészségügyi ok), színvaktság, éjjeli vaktság;
- távollátók esetében a +2,5 dioptriánál nagyobb eltérés alkalmatlanságot jelent, szintén kizáró ok a látásteljesítmény 30%-os csökkenése már egy szem esetében is húsz éves kor felett, 50%-os csökkenése húsz éves kor alatt.

Műtétek bekövetkezése esetén a teljes felgyógyulást, regenerációt követően van lehetőség az alkalmasság megítélésére. A tájékoztató 31 különböző kizáró (részben) egészségügyi problémát sorol fel, közöttük korábbi öngyilkossági kísérletet, kábítószer-függőséget, még a felgyógyulást követően is. 2019. április elseje óta a vízirendőrségi munka iránt érdeklődők szakirányú előképzettség nélkül is jelentkezhetnek a közbiztonsági rendőrségre vonatkozó követelmények szerint. A toborzó anyag részletesen felsorolja azokat a szakmai előképzettségeket, okleveleket, amelyekkel előnyösebb feltételekkel lehet pályázni. Ilyenek a tengerészkapitány, első tiszt, őrtiszt, hajó technikai tiszt, hajó második technikai tiszt, a kis és nagy tengeri halászatnál kapitány és elsőtiszt, elektronikus hajóstiszt, gépmester. Az ezen dokumentumokkal jelentkezők már a felkészítés során emelt szintű díjazásban részesülnek (összegét a toborzó okmány is tartalmazza), s a hároméves tisztképzés sikeres elvégzése után azonnal rendőr főhadnagyok lesznek (rendőr főfelügyelő). Az előképzettséggel nem rendelkező hallgatók

a 2,5 éves felkészítést követően rendőr őrmester, a hároméves tisztképzést követően pedig rendőr hadnagy rendfokozattal kezdik szakmai pályafutásukat.

Felvételi vizsga

A tiszthelyettes és tiszti pályára jelentkezők számára azonosan zajlik az első felvételi vizsganap, a résztvevők hasonló tesztet oldanak meg, amely a következőkből áll.

- Tollbamondás, amely a helyesírást és az írásjelek alkalmazásának képességét ellenőrzi. Az internetes tájékoztató mintadolgozatokat is bemutat.
- Egy kognitív teljesítmény teszt, amely a nyelvi, matematikai, logikai és elvonatkoztatási képességeket vizsgálja. Mintateszt szintén elérhető a tájékoztatóban gyakorlás céljából.

Második vizsganap programja.

- Bemutató beszélgetés a felvételi bizottsággal, amelynek során a bizottság képet kíván alkotni a jelentkező személyes képességeiről, kompetenciáiról, motivációiról és a megpályázott foglalkozásra vonatkozó alkalmasságáról.
- Egy szerepjáték, csak a tiszti pályára jelentkezőkkel. A rendőri foglalkozáshoz kapcsolódó személyes alkalmasságot vizsgálják.
- Rendőri orvosi alkalmassági vizsgálat. Felhívják a jelentkező figyelmét, hogy az általa esetleg benyújtott egészségügyi igazolásokat csak a vizsgálatot követően értékeli. Az eljárásra a hamburgi egyetemi klinikán kerül sor.
- Sport teszt, amely a jelentkező fizikai állóképességét, a rendőri végrehajtó szolgálatra történő megfelelést vizsgálja. Szintén az egyetemi klinikán végzik.

Toborzás, szakmai napok az iskolások körében

A kilencedik osztálytól, legalább 14 éves életkortól kezdve pályázhatnak iskolások – lányok és fiúk egyaránt – egy egyhetes rendőrségi gyakorlatra, hogy megismerjék a rendőrség feladatait, működését. Megadott e-mail címen jelentkezhetnek a diákok a vízirendőrségen vagy a közbiztonsági rendőrségen eltöltendő tapasztalatszerzésre. A pályázáshoz csatolni szükséges: másolat az iskolai osztályzatokról, fényképes önéletrajz, iskolai engedély a gyakorlatra, rendőrségi/ügyészségi igazolás a büntetlenségről, balesetbiztosítás igazolása, az interneten megadott gyakorlati időpontok egyikének megjelölése. A kezdeményezés népszerűségét mutatja, hogy 2020 októberében már minden időpont foglalt volt 2022-re is. 2022-re és 2023-ra 9–9 hetet kínálnak fel, de 2023-ból az első három hét már szintén betelt.

A gyakorlat lefolyása a következő. Az első napot a felvételi irodánál töltik, ahol megismerkednek a rendőrség feladatrendszerével, szervezetével. Ezt követi négy nap egy rendőrőrs különböző részlegeinél, ahol bemutatják nekik a részlegek feladatait és elkísérnek egy szolgálatban lévő gépkocsizó járőrt. A toborzásnál alkalmaznak még „nyílt”, információs napokat, interneten elhelyezett tájékoztató és papírformában kiadott anyagokat, megadják a felvételi iroda(ák), kapcsolattartó/tanácsadó személyek elérhetőségét, a felvételi honlap elérhetőségét, amely tartalmazza a jelentkezés és a bekerülés valamennyi fontos kérdését, a letölthető, elektronikusan beküldhető dokumentumokkal és a felvételi feladatokkal együtt.

Berlin

A berlini rendőrségnek 25 000 munkatársa van ([URL2](#)). A szervezet 2020 októberében 2021. szeptember 1-jei kezdéssel hirdetett pályázatot a közbiztonsági rendőrséghez tiszthelyettesi munkakörbe. Körülbelül 312 főt kívántak felvenni, közöttük 30–39 éves életkorral is. 2021. október 1-jei kezdéssel tisztképzést is hirdettek 210 közbiztonsági és 90 bűnügyi tisztjelölt részére (lehetőség van mindkét terület megjelölésére). Ebben a tartományban a két szakirányra a képzés kezdetén lehet jelentkezni. A többi iskolában általában a harmadik évben bontják kétfelé a hallgatókat. A pályázók figyelmét külön felhívják, hogy egy jelentkezési lap kitöltésével mindkét állománykategóriára (tiszt, tiszthelyettes) pályázhatnak. Akinek az elért pontszáma nem elegendő a tisztképzésre, annak automatikusan felajánlják a tiszthelyettes felkészítésben történő részvételi lehetőséget. Pályázni csak online lehet. A felvételi iroda internetes tájékoztatásán a hamburgi követelményekhez hasonló elvárások találhatók. Az Európai Unió állampolgárai szabadon pályázhatnak, az unión kívüliek számára külön érdeklődést, tájékozódást ajánlanak. Az úszás képességet 200 méter folyamatos úszásban jelölik meg vagy a bronz úszójelvény bemutatást kérik. A szemüvegeseket külön rendőrorvos ellenőrzi. A büntetett előélet természetesen kizáró ok. Az anyag külön megemlíti a demokratikus államrend, a szövetségi köztársaság és Berlin tartomány alkotmányai iránti elkötelezettséget.

A rendőrség módosította a tetoválásokkal kapcsolatos állásfoglalását. A férfi és női jelentkezők, akik a nyári öltözet fölött látható tetoválást viselnek szintén pályázhatnak, amennyiben ezek a nyilvánosság előtt összeegyeztethetők a rendőrségi semleges viselkedéssel. Erről a felvételi bizottság egyénenként dönt. A láthatóságtól függetlenül a rendőri szolgálattal továbbra sem egyeztetettek össze azok a tetoválások, amelyek:

- jobb- vagy baloldali radikalizmust, extrémizmust képviselnek;
- szexuális jellegűek, nőellenesek;
- az erőszakot, emberek megvetését hirdetik;
- megalázók, lealacsonyítók.

A berlini alkotmány 29. cikk 1. § értelmében a rendőri szolgálatban látható módon nem viselhetők vallási, illetve világnézeti jelképek, amelyek a szemlélő számára egy meghatározott vallási vagy világnézeti csoporthoz való tartozást demonstrálják, és nem viselhetők vallási vagy világnézeti jelképeket tartalmazó ruhadarabok sem. Ez a szabályozás vonatkozik a látható tetoválásokra hasonló szimbolikák esetén. A látható testfelületen továbbra sem lehetnek különböző jelölések, branding¹, hegtetoválás, implantátum.

A tiszthelyettesi munkakörre jelentkezés feltétele a szakképzésre történő iskolai szint elérése és a 16–29 éves életkor. A 30–39 év közöttiek esetében befejezett, legalább kétéves szakképzettség és legalább kétéves főállású foglalkoztatás igazolása szükséges. Érettségi nincs előírva.

A tisztképzésre jelentkezés felső korhatára 31 év. Feltétele a középfokú végzettség, amellyel a főiskolai tanulmányok megkezdhetők. A felvételizők korábbi iskolai végzettsége szintjével kapcsolatban nem írnak elő követelményt. A külföldi okmányokkal, dokumentumokkal képzésre jelentkezők számára a berlini szenátus (kormány) külföldi dokumentumok elfogadását elismerő irodáját ajánlják tájékozódás céljából.

Felvételi vizsga

A felvételi vizsga különböző számítástechnikai támogatottságú tesztekkel áll.

- Intelligencia és személyiségstruktúra teszt, a megbízhatóság vizsgálata, pszichikai terhelhetőség, utalás a teljesítménymotivációkra és a szakma iránti érdeklődés szintjére.
- Német nyelvtan és helyesírás.
- Általános politikai és társadalmi, interkulturális ismeretek.

A fizikai felvételi feladatok a következők.

- Tornatermi akadálypálya leküzdése (a tájékoztató film bemutatja a pálya elemeit), ugrások, lengések, bukfencek, falon történő átmászás.
- 2000 méteres futás. Férfiak 09.20, nők 11.20 perc, 30 év felett férfiak 09.50, nők 11.50 perc időkorlással.

¹ A bőr megjelölése, minta felvitele forró, izzított tűvel.

- A testi adottságok vizsgálata fegyverek és szolgálati járművek alkalmazására.

Az eljáráshoz kapcsolódik egy személyes interjú és egy rendőrorvosi vizsgálat. A felvételi tájékoztató írásban ismertet tipikus, problémás helyzeteket (balesetek, öngyilkosság), amelyek a rendőri szolgálat teljesítése során előfordulhatnak. Célja: a jelentkező eldöntheti, hogy jelleme, egyénisége illik-e a választott munkához.

Brandenburg

A 8000 munkatársat foglalkoztató rendőrség külön toboroz tiszthelyettesi és tisztí pályára jelentkezőket ([URL3](#)). Az anyag megszólítja a Szövetségi Véderőtől (Bundeswehr) leszerelő szerződéses katonákat is, akik korhatár nélkül jelentkezhetnek a katonai szolgálatuk letöltését követő hat hónapon belül. A jelentkezés nyitott a német és uniós állampolgárok számára 16 és 36 éves életkor között. A jelentkezéshez megkívánt bronz úszójelvény nem lehet három évnél régebbi. A hároméves, 30 hónapos tisztképzésre jelentkezés feltételei lényegében megegyeznek a tiszthelyettesével. Ebben az esetben a meghatározó többletelváras a felsőoktatási tanulmányokat lehetővé tevő középiskolai végzettség. A kétnapos felvételi eljárás lényegesen nem különbözik a korábbiaktól. Külön felhívás, toborzás szerepel a rendőrség honlapján a véderő tábori rendőri szolgálatot legalább kilenc éve ellátó katonái részére rendőrtiszthelyettes munkakör betöltésére ([URL4](#)). Évente kétszer van jelentkezési határidő. A felvettek 18 hónapos felkészítésben részesülnek. Kedvezményként kínálják az azonnali próbaidős hivatásos állományba vételt az ottani A8-as illetménykategóriában ([URL5](#)) (induló 2497 euró fizetés havonta, éves növekedéssel +pótlékok), a szolgálati hely megválasztását a tartományon belül, ingyenes egészségügyi ellátást, jó munka és előmeneteli körülményeket.

Észak-Rajna–Vesztfália

A legnagyobb létszámú rendőrséggel rendelkező tartomány 50 000 alkalmazottjából 42 000 a hivatásos rendőr ([URL6](#)). A rendőrség részére kizárólag tisztképzés folyik hároméves főiskolai rendszerben. A jelentkezés alapfeltétele ennek megfelelően olyan középiskolai végzettség, amely lehetővé teszi a bekapcsolódást a felsőoktatási tanulmányokba. A jelentkezés néhány egyéb feltétele: a német vagy európai uniós állampolgárság, legalább 163 centiméteres

testmagasság férfiak és nők esetében egyaránt, rendezett anyagi körülmények, büntetlen előélet. A tájékoztató külön előírja a német bronz sportjelvényt, mellette a német mentőúszó jelvény bronz fokozatát vagy a német úszójelvény arany fokozatát. A jelentkezés elektronikus úton történik, majd ezt követően 14 napon belül szükséges postai úton beküldeni az előírt okmányokat (személyes dokumentumok másolatai). A kétnapos felvételi felépítése szokványos. Külön megemlíti a „Bécsi Teszt” nevű számítógépes programot, amellyel képességeket, reakció időt, terhelhetőséget mérnek. Két szerepjáték és egy rövid előadás kapcsolódik a második naphoz. Jelenleg egy rendőr hallgató havi nettó 1200 euró javadalmazásban részesül, a végzést követően hadnagyként kezdő fizetésként 2600 euróra, plusz az egyéb juttatásokra (például családi pótlék) számíthat az érintett.

Bajorország

A bajor rendőrség 41 400 alkalmazottal, közülük 33 500 hivatásossal Észak-Rajna–Vesztfália után a második legnagyobb tartományi rendőrség ([URL7](#)). A toborzás külön történik a tiszthelyettesi és külön a tisztii pályára. A belépő iskolai követelmények a többi tartományéval megegyeznek. Itt is feltűnő számomra, hogy a tiszthelyettesi felkészítéshez nincs előírva a felsőoktatási tanulmányokat lehetővé tévő végzettség, azaz a magyar viszonylatú gimnáziumi érettségi. Felvételi a naptári évben két alkalommal, márciusban és szeptemberben van, ezekre a jelentkezési határidő az előző év április és november vége. A felvételi eljárás két nem egymást követő napon zajlik. Ennek szerkezeti felépítése és hasonló az eddig bemutatott rendőrségekéhez. Sajátosságként jelentkezik a sport felmérésnél a fekvenyomás súllyal, illetve a Cooper teszt. A fekvenyomásnál 22,5 kg súllyal a saját testsúly, férfiaknál 60%-át, nők esetében 45%-át kell kinyomni. A továbbiakban nyelvi teszt (90 perc), alapképesség teszt (50 perc), csoportos beszélgetés 4-8 fős csoportban egy meghatározott témáról (45 perc) található a feladatok között. Amennyiben a pályázó ezt a három akadályt eredményesen vette, egy egyéni beszélgetés következik (45 perc). Tiszthelyettes felkészítés nyolc, tisztképzés két helyen zajlik a tartományban. Egy jelentkezéssel mindkét szintű képzésre elfogadnak pályázatot. A hároméves tisztképzésre közvetlenül a középiskolából, valamint a tiszthelyettesi állományból lehet jelentkezni. Meghatározó a 240 perces írásos teszt, amelynek összetett tartalmát a német nyelv helyes alkalmazása, földrajzi, gazdasági, politikai ismeretek, Németországgal és az Európai Unióval kapcsolatos tudásanyag képezik. Ezen tesztek eredményes teljesítést követően hívják be az érintettet további eljárásra.

A beiskolázási létszámot 2020-ban jelentősen megemelték, így nőttek a bekerülési esélyek. A közvetlenül középiskolai végzettséggel jelentkezők korhatára 17–30 éves kor, legalább 165 centiméteres testmagasság, német állampolgárság, a látható testfelületeken nem lehet tetoválás, német ifjúsági úszójelvény vagy az új német úszójelvény bronz fokozata, a többi egyezik a korábban bemutatottakkal.

Hessen

A hesseni rendőrség 15 500 hivatásos és 2500 polgári alkalmazottat foglalkoztat, s egyik sajátossága, hogy minden belépő hároméves képzésben részesül a Hesseni Rendőri és Közigazgatási Főiskolán ([URL8](#)). Ennek megfelelően nem toboroznak külön tiszthelyettesi és tiszti állománykategóriákra, valamenyny végzős hadnagyi (felügyelő) rendfokozatot kap. A másfél napos felvételi/kiválasztási eljárásra Wiesbadenben a rendőr akadémián kerül sor. Folyamata a korábbiakhoz hasonló lépésekből áll: számítógépes és sport teszt, csoportos feladat, egyéni interjú, rendőrorvosi vizsgálat. A komputer teszt 2,5 órás és az intelligencia, a koncentráció képesség, a helyesírás és a személyiség egyes összetevőinek mérését szolgálja. A honlap gyakorló tesztek kipróbálását is biztosítja. A félérás csoportmunka a többi felvételizővel közösen a team jellegű feladatmegoldáshoz kapcsolódó képességeket méri. Módszere függ a csoport nagyságától. A toborzó honlap lehetőséget nyújt személyes tanácsadás kérésére, igénybevételére valamelyik kapitányságon, felsorolva az ezzel a feladattal foglalkozó rendőrmunkatársak elérhetőségét és a fogadó órákat. Jelentkezni 36 éves korig lehet, minimum 155 cm-es testmagassággal, érettségivel vagy annak megfelelő egyéb végzettséggel. Nem uniós állampolgárok esetében letelepedési engedély és ötéves németországi tartózkodás szükséges. Azon uniós állampolgároknak, akik nem rendelkeznek állandó bejelentett lakcímmel Németországban, hazájukból kell rendőrségi igazolást bemutatni.

A felkészítés évente kétszer, februárban és szeptemberben kezdődik és ennek megfelelően évente két felvételi eljárás zajlik.

Szövetségi Rendőrség (Bundespolizei)

A Szövetségi Rendőrség 46 500 munkatársat foglalkoztat, 31 500 hivatásos rendőrrel (2020. októberi adat – [URL9](#)). A tiszthelyettesi és a tiszti munkakörökre külön történik a toborzás. A honlap az egész országot átfogó tanácsadói hálózatot tartalmaz az elérhetőségek feltüntetésével. Közel 8000 fő felkészítése

folyik egyidőben. A tiszthelyettesek képzése két és fél éves, 4600 órás program. Jelentkezni 16–27 év között, reáliskolai végzettséggel (8–9 év tanulmányok) vagy valamilyen szakmai képzettséggel lehet. Szakképzést követő hároméves gyakorlattal az életkori jelentkezés felső határa 35 év. A felvételi előfeltételek általában megegyeznek a már felsorolt toborzó anyagban foglaltakkal. Az arcon, a nyakon és a kézen nem lehet tetoválás, a többbit ruhával fedni szükséges. Az iskolai oklevélben a hozott jegyeknél angolból legalább 4-es az elvárás és az érintett legyen képes megértetni magát angolul. Német nyelvből 4-es, sportból legalább 3-as osztályzattal kell rendelkezni. A tisztképzésre (3 év főiskola) a jelentkezés felső határa a 33 éves kor és előírt a középiskolai végzettség. A követelményeknél itt jelenik meg először a „jó angol nyelvtudás” és alapismeretek egy második idegen nyelvből. A felvételi eljárás négy napos, tagozódása, mint a többi rendőrségnél, láthatóan magasabb elvárásokkal. A személyes interjú és egy csoportos beszélgetés mellett sajátosságként jelentkezik egy előadás megtartása valamilyen választható témából. A felvételi vizsgára történő utazás költségeit megtéríti a rendőrség és annak idejére szállást biztosít.

Rendőrőrség (Wachpolizei)

A rendőrőrség, egyes tartományokban központi objektumvédelem néven, a rendőrség szervezetén belül működő korlátozott feladatrendszerrel ellátó egyenruhás, fegyveres szervezet (Fórizs, 2016; [URL10](#)). Tagjai nem hivatásos rendőrök, hanem állami alkalmazottként dolgoznak. Csupán néhány tartomány – Szászország, Hessen, Berlin (a létszámuk a fővárosban 1600 fő), Hamburg, Sachsen-Anhalt, Bremen – alkalmazza ezt az állománycsoportot, eltérő helyi jogszabályok, törvények alapján. Felkészítésük, kiképzésük három és hat hónap között zajlik tartományonként.

Szászországban a felvételi követelmények az alábbiak:

- nem lehet pirszing és tetoválás a látható testfelületeken,
- német állampolgárság,
- legalább szakképzettség,
- rendezett anyagi körülmények,
- minimálisan 160 cm-es testmagasság,
- 20 és 32 év közötti életkor,
- büntetlen előélet,
- „B” típusú vagy azzal egyenértékű vezetői engedély,
- jellembeli és fizikai megfelelés.

A hesseni tartományi rendőrség több kapitánysága is hirdet felvételt a rendőrség állományába internet útján. Felvételi követelmények:

- 18–39 év közötti életkor,
- legalább 155 cm-es testmagasság,
- fizikai és szellemi alkalmasság a szolgálatra,
- a német nyelv birtoklása írásban és szóban,
- nem volt szabadságvesztésre vagy pénzbüntetésre ítélve,
- „B” típusú vezetői engedély,
- német vagy uniós állampolgár, unión kívüli államok polgárának letelepedési engedéllyel és ötéves németországi tartózkodással szükséges rendelkeznie.

A felvételi eljárásban írásos feladat (helyesírás, érzékelési és koncentrációs, valamint intelligencia teszt), orvosi vizsgálat (benne drogteszt), egy általában 30 perces egyéni beszélgetés szerepel. A körülbelül 18 hetes kiképzés során sport tesztet és több teljesítménypróbát kell teljesíteni. A felételre kerültek a hesseni közszolgálati bérezési megállapodás 8. számú bérkategóriájába kerülnek, valamint egyéb kedvezményekben, például támogatott utazási lehetőségben részesülnek.

Niedersachsen

Alsó-Szászországban a rendőrségnél 18 500 hivatásos és 4500 polgári alkalmazott tevékenykedik ([URL11](#)). Csak hároméves tisztképzésre toboroznak, nincs tiszthelyettes felkészítés. Itt említik meg először, hogy különösen várják a migrációs háttérrel rendelkezők jelentkezését. A német rendőrségek szívesen foglalkoztatnak más nemzetiségű, elsősorban török származású munkatársakat abban a reményben, hogy ők könnyebben eligazodnak egy eltérő vallási/nemzetiségi környezetben. Ebben a pályázatban, mint írják, az Európai Unió és az Európai Gazdasági Térség országain kívül is szeretnének szolgálati érdekből jelentkezőket fogadni. Rendőrségi és főiskolai látogatásokat szerveznek tanulóik részére. Itt is szerepel a pályázati kiírásokban az élsportolók és a leszerelt szerződéses katonák megszólítása.

Volt katonák esetében az alábbi feltételeket támasztják:

- 32 éves korhatár a felvétel napjával, az egykori katona is lehet külföldi állampolgár, akár harmadik ország állampolgára is, amennyiben letelepedési engedéllyel rendelkezik ([URL12](#));
- érettségi németből és matematikából legalább 4-es osztályzattal;

- B1-es angol nyelvvizsga;
- legalább 1,63 m testmagasság, bronz úszójelvény, vezetői engedély.

A középiskolából érkezőkkel szemben támasztott követelmények a szokásosak. Sajátosság a tartományban, hogy a 11 osztályos képzést (szakképzés) befejezők részére, akik a tartomány felsőoktatási törvénye alapján nem jogosultak felsőfokú tanulmányokra, szintén tartanak felvételi eljárást a rendőrséghez. Az ezen sikeresen szereplőknek a főiskolán egy éves kurzust indítanak, amelynek eredményes befejezését követően újabb felvételi nélkül kezdhetik meg hároméves rendőrségi tanulmányaikat. Az illető nem lehet 31 évesnél idősebb.

Konklúzió

Az összehasonlítás módszertana segítségével megállapítható, annak ellenére, hogy Németországban 19 önálló rendőrség működik és a rendőrség fenntartása részben tartományi ügy, a német rendőrségek felvételi rendszerei és a felvételi eljárásban alkalmazott módszerek jelentősen hasonlítanak egymásra, de lényeges helyi sajátosságok is érvényesülnek. Hasonló módszerek figyelhetők meg orosz és magyar vonatkozásban is (Deák, 2016; 2017). A toborzás fő eszköze az internet, mellette rövid, színes papíralapú tájékoztatókat is alkalmaznak. A toborzás és a felvételi eljárás lefolytatása mindenütt erre szakosodott irodák és munkatársak segítségével bonyolódik le. Külön kapcsolati pontok, tanácsadók elérhetősége található a honlapokon, fogadó órákon várják az előre bejelentkezőket. A toborzás a legtöbb esetben külön történik a tiszthelyettesi és a tiszti életpályára. A tiszthelyettesnek jelentkezéskor nem kívánják meg az érettségit. A belépés korhatára 16–36 év között mozog, ezért egyes tartományokban már 18 éves kiképzett rendőr őrmesterrel is találkozhatunk. Néhány tartományban már csak hároméves tisztképzés folyik, amelynek előfeltétele a gimnáziumi érettségi vagy az ezzel egyenértékű középfokú végzettség, itt megszűnik a tiszthelyettes állománykategória. A felvételi eljárások másfél-négy nap hosszan tartanak és közel azonosan tagozódnak, évenként egyszer vagy kétszer zajlanak. Az orvosi, valamint a fizikai felvételi követelmények hasonlóak. Nem egységes az általános műveltség, a társadalmi ismeretek szintjére vonatkozó elvárás. Nevesített tesztek, ellenőrzési fogások között említendő a rendőrség németországi sporttesztje (Kasten Bumerang Test), a bécsi pszichológiai tesztrendszer (Wiener Test), a Cooper teszt és az új munkatársak kiválasztására szolgáló értékelő központ alkalmazása (Assesment Center). A tájékoztató anyagokban értekelhető, hogy a létszámában jelentősebb rendőrségek (Szövetségi Rendőrség,

Észak-Rajna–Vesztfália rendőrsége) nagyobb követelményeket támasztanak a pályázókkal szemben. Feltűnő, hogy az úszástudást mindenütt megkövetelik. Az angol nyelv ismerete a Szövetségi Rendőrségnél jelentkezési feltétel. A felvételin jelentkező szállás- és utazási költségeit a rendőrség fedezi. Néhány felhívás kitér az iskolából hozott osztályzatok szintjére, mások megelégednek a bizonyítvány meglétével.

Példás módon valamennyi honlapon videókon és letölthető próbateszteken mutatják be a fizikai és tudásellenőrzés várható feladatait, az érdeklődők ellenőrizhetik testtömeg-indexüket, minden segítséget megadnak a felkészüléshez. A jelentkezők lehetséges állampolgárságával kapcsolatban viszont jelentős eltérések találhatók. A skála: csak német állampolgár; uniós állampolgár is; harmadik ország polgára is tartózkodási engedéllyel; esetleg még öt éves megelőző németországi lakhatás. Egységes követelmény az alkotmány és a demokratikus államrend eszméinek, előírásainak elfogadása, a büntetlen előélet, a rendezett anyagi körülmények, a német nyelv szóban és írásban történő megbízható ismerete, a vallási és politikai szimbólumok használatának kerülése, a tetoválások és egyéb testdíszek eltakarása. Az utóbbiak arcon, nyakon, kézen viselése kizáró ok, de például Berlinben a felvételi bizottság egyéni döntése alapján engedik a látható testfelületen viselt tetoválást is. A hadsereg állományából a leszerelő szerződéses katonák közül és a katonai rendőrség kötelékéből is keresnek munkatársakat, mindezt a bekerülés könnyítésével, rövidített felkészítéssel, magasabb tiszthelyettesi besorolással, így kedvezve számukra. A toborzás a legtöbb esetben nem nevesíti a későbbi szakterületet. Hamburgban lehet külön a vízi rendőrséghez, Berlin tartomány esetében a bűnügyi vagy a közbiztonsági rendőrséghez jelentkezni. A többi helyen a specializálódás később következik be. A tartományi belügyminisztereknek általában lehetőségük van a felvételi előírásoktól történő eltérés engedélyezésére. A magyarországi viszonyoktól lényegesen eltér a rendőr főiskolákra történő felvételi abban a vonatkozásban, hogy nem kapcsolódik a polgári felvételi rendszerhez, közvetlenebbül érvényesülhetnek a rendőrségi igények, sajátosságok. Nem veszik figyelembe a hozott pontokat, s a meglévő tudást, képességeket maguk mérik fel. Egyes esetekben előírják a német, angol, matematika tantárgyak elvárt osztályzatát. A német rendőrségek felvételi pályázati kiírásai az egész országra vonatkozóan egy honlapon keresztül elérhetők ([URL13](#)).

Felhasznált irodalom

- Deák J. (2016). Az Oroszországi Föderáció Szövetségi Biztonsági Szolgálat határőrtiszt képzésének történetéből, módszereiből napjainkig. In Deák J., Gaál Gy. & Sallai J. (Szerk.), *A toll sokszor erősebb, mint a kard* (pp. 52-68). Rendészettudományi tanulmányok. NKE Szolgáltató Nonprofit Kft.
- Deák J. (2017). Határőrizeti és testületi modernizációtól a mai népvándorlás határrendészeti kezeléséig: a határrendészeti tisztképzés negyedszázada. *Határrendészeti tanulmányok*, 14(2), 70–79.
- Fórizs S. (2015). Gondolatok Németország rendőrségi rendszeréről. *Belügyi Szemle*, 63(10), 47-64. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2015.10.4>
- Fórizs S. (2016). Speciális állománykategória a német rendőrségeknél. *Belügyi Szemle*, 64(11), 97-107. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.11.6>
- Sallai J. (2001). Felsőszintű rendőrségi vezetőképzés a münsteri Rendőr Vezetési Akadémián (PFA) Németországban. *Rendőrtiszt Főiskola*, 26. OSZK.
- Szabó A. (2012). A németországi rendészeti felsőoktatásról. In Ádám A. (Szerk.), *PhD tanulmányok 11* (pp. 535-552). Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.
- Szabó A. (2014). *A bolognai folyamat és hatása a rendészeti felsőoktatásra az Európai Unióban*. PhD értekezés. Pécsi Tudományegyetem Állam- és Jogtudományi Kar.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Rendőrségi karrier, Hamburg. Felvételi eljárás.* <https://karriere-polizei.hamburg.de/einstellungsverfahren/>
- URL2: *Berlin, rendőrség. Pályázás, felvétel.* <https://www.berlin.de/polizei/beruf/polizist-polizistin-werden/bewerbung-einstellung/>
- URL3: *Brandenburg, rendőrség. Felvételi feltételek.* <https://polizei.brandenburg.de/seite/einstellungsvoraussetzungen-fuer-den-mit/60157>
- URL4: *Rendőrség Brandenburg, katonai rendőrök.* <https://polizei.brandenburg.de/seite/feldjaeger>
- URL5: *Illetménytáblázat. Brandenburg.* <https://bravors.brandenburg.de/br2/sixcms/media.php/68/Anlage%204.47297081.pdf>
- URL6: *Észak-Rajna-Vesztfália. Rendőrség, toborzás, felkészítés.* <https://www.ausbildungspark.com/news/polizei-nrw-bewerbung-und-ausbildung/>
- URL7: *Bajorország. Miként lesz az ember rendőr?* <https://www.ausbildungspark.com/news/wie-wird-man-polizist/>
- URL8: *Hessen, rendőrség, felvételi eljárás.* <https://karriere.polizei.hessen.de/eignungsauswahlverfahren/>
- URL9: *Szövetségi rendőrség. Toborzás, rendőr végrehajtó szolgálat.* <https://www.komm-zur-bundespolizei.de/bewerbung/polizeivollzugsdienst>

- URL10: *Rendőr őrség*. https://de.wikipedia.org/wiki/Wachpolizei#Sonderfall_GSU
- URL11: *Niedersachsen, rendőrség, tanulmányok, karrier*. https://www.polizei-nds.de/berufundkarriere/beruf_karriere/studium-polizei-niedersachsen-110137.html
- URL12: *Rendőrségi tanulmányok, előfeltételek-katonák*. <https://polizei-studium.de/voraussetzungen/>
- URL13: *Kiképzési lehetőségek. Miként lesz az ember rendőr*. <https://www.ausbildungspark.com/news/wie-wird-man-polizist/>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Fórizs S. (2021). A német rendőrségek felvételi rendszere. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1569-1584. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.4>

Németh Gábor

A lengyel rendőri alapképzési rendszer

Basic police training system in Poland

Absztrakt

Lengyelországban a rendőrség és általában a fegyveres szervek, a határőrség, a lengyel fegyveres erők rendszerváltás utáni népszerűsége töretlen. A lakosság nagyobb része bizalommal tekint a rendőrségre és azt, egy az állampolgárok biztonságát védő, az állampolgárokat szolgáló szervezetnek tekinti. A kommunizmus évtizedeiben, mint minden, a keleti blokk országaiiban működő rendőrség a párt irányítása alatt tevékenykedett, és fő feladata a szocialista államrend védelme volt. Működését áthatotta a teljes politikai befolyás. Ebben az időszakban az állampolgárok szolgálata helyett a párt hatalmának megőrzése volt az egyik fő feladata a lengyel rendőrségnek is. A kommunizmus évtizedeiben többször léptek fel a rendőrök brutálisan a rendszerrel elégedetlen békés tüntetőkkel szemben, például 1970 decemberében a gdyniai rendőrsortűznek 18 halálos áldozata volt (URL1), vagy a rendszerkritikus Jerzy Popieluszko plébánost szintén rendőrök ölték meg 1984-ben (Domány, 1999). A rendszerváltozás után ebből a rendőrségből kellett egy európai színvonalú, szolgáló és védő, jól működő, átlátható, elszámoltatható, az állampolgárok biztonságára vigyázó rendőrséget felépíteni. Számomra úgy tűnik ezt a célt sikerült elérni Lengyelországban.

Kulcsszavak: Lengyelország, rendőrség, képzés, hatékonyság, megbecsülés

Abstract

In Poland, the popularity of the police, the border guards, and the Polish armed forces after the political changes is very high and unbroken. The majority of the population has confidence in the police and sees them as an organization that protects the safety of citizens and serves them. During the decades of communism, like all police in the Eastern Bloc, the law enforcement operated

under party's full control and its main task was to protect the socialist state order. Its operation was permeated by total political influence. During this period, maintaining the power of the party instead of serving the citizens was one of the main tasks of the Polish police. During the decades of communism, police officers brutally acted against people who were not satisfied with the political system and criticized it. For example, in December 1970 there were 18 victims after the police used firearms and live ammunition in Gdynia demonstration. Or also the system critic Roman Catholic priest Jerzy Popieluszko was murdered by some policemen in 1984. After the change of regime, this police force had to be made up of a law enforcement agency according to the European standard, serving and protecting the citizens. It has to be well-functioning, transparent and accountable. It seems to me that this aim has been fully achieved by our Polish friends.

Keywords: Poland, police, training, effectiveness, respect

Néhány szóban a lengyel rendőrségről

A Lengyel Nemzeti Rendőrséget ([URL2](#)) 1919-ben alapították a függetlenség újbóli elnyerése, a második Lengyel Köztársaság kikiáltása után. A lengyel parlament (Sejm) 1919. július 24-én fogadta el a Lengyel Állami Rendőrség felállításáról szóló törvényt ([Porwisz, 2019](#)). Érdekes párhuzam, hogy a 5047/1919. számú ME kormányrendelet államosította Magyarországon a rendőrséget, és ez a 1920. évi I. törvénycikkkel emelkedett törvényi szintre (Sallai, 2019) Így pár hónap eltéréssel alakult meg a Lengyel és a Magyar Nemzeti Rendőrség, az előbbi tavaly, míg a magyar az idén ünnepelte alapításának 100. évfordulóját.

A lengyel rendőrség tagjaival először személyes munkakapcsolatba 2008–2009-ben kerültem, amikor az EULEX Koszovó Misszióban ([URL3](#)) teljesítettem szolgálatot. Lengyelország az egyénileg vezényelt rendőrök és határőrök mellett egy 97 fős csapaterős egységet is az EU rendelkezésére bocsátott, amely jelenleg is ellátja az EU személyzetének és objektumainak védelmét Koszovóban. A helyi rendőrség mögött második reagáló erőként szükség esetén részt vesz a közrend és közbiztonság fenntartásában, főként a szerbek lakta Észak-Koszovóban. A lengyel század magasan motivált, jól képzett, professzionális munkát végző tagjait nagy megbecsülés övezi a misszióban. Szakszerű feladatellátásukat dicséri, hogy a korábbi három nemzetközi rendészeti csapaterős századból a létszámcsökkenések után a lengyel század maradt a műveleti területen.

Az utóbbi években nagyon jó kapcsolatot sikerült kialakítani a lengyel rendészeti szervekkel (rendőrség, határőrség) a rendészeti képzés területén. A Rendőrségi Oktatási és Kiképző Központ (ROKK) kezdeményezésére 2017 novemberében a ROKK csopaki objektumában került sor első alkalommal a Visegrádi Négyek (V4) országai rendészeti szerveinek bevonásával egy közös határrendészeti válsághelyzetet szimuláló törzsszervezési gyakorlat végrehajtására, ahol a lengyel fél (határőrség) kilenc fővel képviseltette magát. A tavalyi év óta a ROKK Külszolgálati és Békétámogató Osztálya által évente szervezett kéthetes EU nemzetközi válságkezelő alaptanfolyamon való részvétel lehetőségét a magyar hallgatók mellett a V4 országok rendőrségei tagjainak (1–1 fő) is biztosítjuk. A rendőrség 2019-ben csatlakozott az Európai Unió Rendőri és Civil Szolgáltatások Képzési Programhoz (URL4) (European Union Police and Civilian Services Training, EUPCST), amelyen keresztül tovább erősödött a magyar és lengyel rendőrség közötti képzési együttműködés. A két ország történelme, gazdasági, kulturális fejlődése, jelene sok hasonlóságot mutat, így van ez a rendészet területén is. A 20. században két világháború, majd a szovjet befolyás, az 1990. évi politikai rendszerváltozás hasonlóan hatott a két nemzet társadalmi fejlődésére. Hasonló belbiztonsági és nemzetközi kihívásokkal (határon átnyúló nemzetközi szervezett bűnözés, illegális migráció, terrorizmus stb.) kell megküzdenünk. Ezért kiemelten fontos az országaink közötti rendészeti, azon belül is a képzési együttműködés, ahol lehetőség van a tapasztalatok megosztására, az egymástól tanulásra. Lengyelország geopolitikai helyzete, mérete és földrajzi elhelyezkedése okán azért különbözik Magyarországtól. Az ország lakossága 38 523 351 fő, területe 312 685 km² (URL5). A lengyel rendőrség hivatásos állománya 100 000 fő, a magyar rendőrségé 39 010 fő (G. Kovács, I. Kovács & Piros, 2019). Viszont Lengyelország rendelkezik – a kelet-nyugati irányú illegális migráció elleni védekezés és az EU leghosszabb külső szárazföldi határának védelme érdekében – egy 15 000 fő hivatásos állományt számláló önálló határőrséggel. Talán egy más cikk témája lehet a két ország határőrizeti rendszerének összehasonlítása, mik azok az okok, amelyek alapján az egyik ország politikai vezetése az önálló határőrség megszüntetése, a másik annak megtartása mellett döntött. A nyolcvanas évek vége, kilencvenes évek eleje táján a politikai rendszerváltozás időszakában hasonló kondíciókkal indult a két rendőrség, mégis más utat járt be a magyar és a lengyel rendőri képzési rendszer fejlődése, ezért is tartom hasznosnak az ez irányú tapasztalatok egymás közti megosztását. A lengyeleknél rövidebb idővel a rendszerváltás után szinte azonnal megjelent a rendőrségről szóló 1990. április 6-án kelt törvény (ACT of 6 April, 1990). A törvény alapján a lengyel rendőrség egyenruhás, fegyveres szerv, amely a társadalmat szolgálja, és célja az állampolgárok biztonságának védelme, a közbiztonság megteremtése, a közrend fenntartása.

A lengyel rendőri alapképzési modell

A tavalyi évben egy háromfős delegáció tagjaként részt vehettem egy háromnapos tanulmányúton Lengyelországban, ahol lehetőséget kaptunk arra, hogy személyes tapasztalatokat szerezzünk a lengyel rendőri alapképzési rendszeréről. A 2019 szeptemberében tett tanulmányút keretében a Leginowoi Rendőrségi Kiképző Központot és a Szczytnoi Rendőr Akadémiát látogattuk meg. Lengyelországban a rendőri alapképzés, amelyet minden hivatásos rendőrnek teljesíteni kell, öt rendőrségi képzési intézményben zajlik: a słupski, a katowicei, a piłai Rendőr Iskolákon, a legionowoi Rendőrségi Kiképző Központban és a szczytnoi Rendőr Akadémián. Az alapképzés 7,5 hónap gyakorlatorientált iskolai képzésből (55% gyakorlati és 45% elméleti képzés) és 2,5 hónap valós körülmények között végrehajtott gyakorlati (csapatgyakorlat) felkészítésből áll. Ez utóbbi a tanulók leendő szolgálati helyén, járőrtárs szolgálati feladatok ellátásával történik, mely során az általános közrendvédelmi feladatok mellett csapaterős feladatokra való felkészítésre is sor kerül.

Legionowoi Rendőrségi Kiképző Központ

Varsó külvárosában, Legionowoban található, 60 hektáros területen elterülő Rendőrségi Kiképző Központ ([URL6](#)) egyike annak az öt intézménynek, ahol a lengyel rendőri alapképzés zajlik, évente körülbelül ezer hallgató részvételével. A rendőri alapképzés mellett több mint 80 különböző speciális képzést (az 5–10 napostól a több hónapos képzésekig), továbbképzést szerveznek évente a rendőrség aktív állománya részére a kiképző központban.

A legionowoi intézményben adottak a feltételek a rendőrtanulók eredményes felkészítéséhez, a különböző továbbképzések végrehajtásához. Az intézményben 75, a legmodernebb audiovizuális eszközökkel felszerelt tanterem áll a hallgatók rendelkezésére, két, több száz fő befogadására alkalmas teremben lehet konferenciákat, állománygyűléseket és egyéb sok résztvevős eseményt rendezni. A kollégium kétágyas szobáiban 1300 fő elhelyezésére van lehetőség, emellett egy 80 fő befogadására alkalmas szálló áll az iskolába érkező vendégek részére.

A lövészeti komplexumban négy különböző lőtér található, egy 50x20 m és három 25x25 m alapterületű, ahol a tanulók a szakszerű, gyors, pontos és balsetmentes fegyverkezelést sajátíthatják el. A lőterekhez tartozik egy-egy „tűkórterem”, ahol a fegyveres „szárazgyakorlás” során a hallgatók saját maguk tudják az egyes mozgásokat korrigálni, a fegyver elővételésének, csőre töltésének, a különböző tüzelési testhelyzetek felvételének mozzanatait tökéletesíteni.

A lőtereket határoló oldalfalak lövedékfogó burkolattal vannak bevonva, amelyek lehetőséget nyújtanak a feladatok 270 fokban történő végrehajtására. A célanyagok elektromosan előre, hátra mozgathatók és forgathatók. Az 50x20 m nagyságú lőtér alkalmas arra, hogy a lövészeti feladatokat mozgó gépjárműből lehessen végrehajtani. A tanulók a lengyel rendőrségnél rendszeresített kézi fegyverekkel (pisztoly, géppisztoly, karabély) gyakorolnak. A rendszeresített pisztolyok 9x19 mm Luger kaliberű, modern, műanyag tokos oldalfegyverek (német gyártmányú Walther P99, osztrák Glock 17 és 19 típusú fegyverek). A lőtéren szolgálatot teljesítő lökiképzők elmondták, hogy az alacsony tárkapacitás, megbízhatatlanság, valamint a lőszer rendészeti feladatokban való alkalmazhatatlansága miatt a korábban használt 9x18 mm Makarov kaliberű fegyvereket évekkel ezelőtt kivették a rendszeresített lőfegyverek köréből, ilyen típusú fegyvereket a lengyel rendészeti szervek, fegyveres erők már nem használnak.

Az intézmény sportkomplexumában uszoda, több száz négyzetméteres, jól felszerelt kondicionáló terem, továbbá három tornaterem segíti a tanulók fizikai állóképességének fejlesztését, valamint a rendőri feladatokra történő eredményes felkészítést. A képzés végére minden rendőrtanulónak magabiztos úszástudással szükséges rendelkeznie, és sikeres vizsgát kell tennie vízből mentésből.

Az intézkedéstaktikai komplexum 11 szobájában életszerű körülmények között gyakorolhatók az épületen belüli mozgások, intézkedések, a kényszerítő eszközök alkalmazása. Az itt található termék falai lövedékfogó anyaggal burkoltak, ezért éles lőfegyverrel történő feladatvégrehajtásra is lehetőség nyílik. A szóbeli tájékoztatást követően személyesen is megtekinthették az intézményt, valamint a fent felsorolt létesítményeket.

A kiképzőközpont bemutatása után a Lengyel Rendőrség Humánigazgatási Szolgálatának képviselője adott információkat a lengyel rendőri kiválasztási, előmeneteli és illetményrendszeréről. A lengyel rendőrség kiválasztási rendszerét a 2004-ben elfogadott korrupcióellenes törvény szabályozza, melynek értelmében minden, a rendőrség hivatásos állományába csatlakozni szándékozó 18. életévet betöltött, legalább középiskolai végzettséggel rendelkező lengyel állampolgárnak ugyanazon a kiválasztási eljáráson kell keresztül esnie, függetlenül attól, hogy milyen beosztásba jelentkezik. A kiválasztási eljárást központi és területi szervként kijelölt bizottság végzi. A felvételi eljárás fizikai állóképesség-felmérésből, pszichológiai alkalmassági vizsgálatból, intelligenciatesztből, egészségügyi alkalmassági vizsgálatból és nemzetbiztonsági ellenőrzésből áll. Amennyiben a jelentkező bármelyik részterületen sikertelenül teljesít, nem vehető fel a rendőrség állományába. Minden jelentkezőnek a felvételét követően el kell végeznie a fent leírt rendőri alapképzést. A felvételt nyert rendőrhallgató az egyhetes „próbaidő” leteltét követően közrendőrként

azonnal a rendőrség állományába kerül, és a képzés ideje alatt kb. 200 000 forintnak megfelelő alapfizetést kap, továbbá a szállás és a teljes ellátás a képzés ideje alatt térítésmentes a számára. A képzés befejezése után az alapilletmény közel 300 000 forintnak megfelelő összeg. A rendőrök egyéb juttatásként évente 13. havi illetményt, ruházati költségtérítést, üdülési támogatást kapnak. Azok, akik a lakóhelyüktől távol teljesítenek szolgálatot és ezért albrletben kell lakniuk, lakhatási támogatásban részesülnek. A rendőrség hivatásos állományú tagjai 25 év szolgálati viszony teljesítését követően választhatják a nyugdíjba vonulást, ebben az esetben a részükre megállapított nyugdíj 60%-ára jogosultak, ami évente +3%-kal emelkedik, de a 67 éves életkor eléréséig nem haladhatja meg a teljes nyugdíj 75%-át. Kérdésünkre a lengyel rendőrség képviselői elmondták, hogy a fent leírt juttatások jogszabályban rögzítettek, azokat sem politikai, sem társadalmi szinten nem kérdőjelezi meg senki. Lengyelországban nagy tisztelet övezi a rendészeti szervek és fegyveres erők tagjait. A társadalom elfogadja azt, hogy az egyenruhások a köz szolgálatában életüket, testi épségüket veszélyeztetve végzik feladataikat, ezért részükre jogosan járnak plusz juttatások. Elmondták továbbá, hogy ezekkel a juttatásokkal tudják versenyképessé tenni a piacon a rendőri hivatást. Az utóbbi években 18–20 ezer fiatal jelentkezett a rendőri alapképzésben meghirdetett 4500–5000 helyre, de néhány évvel korábban ez a szám még a 40 000 főt is elérte. Az alapképzésre meghirdetett felvételi létszámot a következő évben tervezetten nyugdíjba vonulók létszámának megfelelően határozzák meg, a végzett rendőrtanulók a megüresedő helyeket fogják betölteni. A tanuló tanulmányai megkezdésekor már tudja, hogy a sikeres záróvizsgát követően hol fog szolgálatot teljesíteni. A lengyel rendőrség hivatásos állományának létszáma jelenleg 103 309 fő, és évente kb. 5000 fő hagyja el a szervezetet, akiknek nagy része nyugdíjba vonul, egyéb okok miatt elenyésző számban hagyják el a rendőrséget. Az iskolai képzés ideje alatt a tanulóknak összesen 38 témazáró vizsgát – az egyes témakörök lezárásaként elméleti és gyakorlati számonkéréseket – kötelező teljesíteniük, melyeken bizonyítaniuk kell, hogy megszerezték a szükséges elméleti és gyakorlati ismereteket és azokat alkalmazni is tudják. Például egyedül és párban számot kell adniuk az egyes kényszerítő eszközök jogszerű, szakszerű, eredményes gyakorlati alkalmazásáról, úgy, hogy az alájátszók folyamatosan passzív, aktív ellenállást tanúsítanak, vagy különböző eszközökkel támadnak a vizsgázókra. Ha valamely témazáró vizsgán nem sikerül a minimum követelményeket teljesíteniük, lehetőségük van kétszeri vizsgaismétlésre. Igény szerint a vizsgákra való eredményes felkészülés érdekében konzultálhatnak az adott témakör oktatóival, vagy tanítás után gyakorolhatnak a tornateremben. Amennyiben az adott témazáró vizsga harmadjára sem sikerül, a tanulót elbocsájtják

és a képzés további szakaszában nem vehet részt. Az alapképzés egy komplex záróvizsgával fejeződik be, melyre azon tanulók bocsáthatók, akik mind a 38 témazáró vizsgán megfeleltek. A záróvizsga abszolválását követően az érintettek rendőrájáró kinevezést kapnak. A lengyel rendőri alapképzés teljes tematikáját, vizsgarendjét a lengyel rendőrség parancsnokának 2019/168. sz. parancsa tartalmazza. A 257 oldalas utasítás teljes részleteiben leírja a képzés menetét, az egyes tantárgyakhoz kapcsolódó tematikát, követelményrendszert. A 7,5 hónapos képzés alatt 1123 tanóraban sajátítják el a hallgatók a rendőri munka alapvető ismereteit. A tanórákat alapvetően hétfőtől péntekig tartják. A leckeórák száma 45 perces egységekben számítva nem haladhatja meg a napi 8 órát. A rendőri alapképzés tíz szakmai modulra van osztva. Az egyes szakmai modulokhoz különböző óraszámok tartoznak.

Az egyes szakmai képzési modulok

Az egyes számú szakmai modul: Általános rendőri alapismeretek. Összesen 154 órában tanulják a hallgatók a rendőri alapismereteket, amelynek keretében elsajátítják az alapvető jogi ismereteket, megismerik az egyes bűncselekmények, szabálysértések törvényi tényállásait, azok felismerését, a helyszínbiztosítást, a tanúk meghallgatását, továbbá emberi jogi ismereteket, rendőri etikai és a diszkriminációmentes intézkedésekkel kapcsolatos ismereteket szereznek.

A kettes számú szakmai modul: Járó szolgálati alapismeretek. 340 órában tanulják a járőrszolgálat ellátásával kapcsolatos ismereteket, úgymint: személyek, járművek ellenőrzése, személyazonosság megállapítása, személyek, járművek, csomagok, rakományok, helyiségek átvizsgálása, a kényszerítő eszközök alkalmazásának, a fegyverhasználatnak az elméleti és gyakorlati alapjai, elsősegélynyújtási ismeretek, alkohol és kábítószer befolyásoltsága alatt álló személyekkel szembeni intézkedésekkel kapcsolatos ismeretek.

1. számú ábra: *Intézkedéstaktikai „témazáró” vizsga, a támadó földre vitele, megbilincselése egyedül, Legionowo.*

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

Hármas számú szakmai modul: Informatika. Rendőrségi kommunikációs rendszerek, adatbázisok kezelése, 94 órában a rendőrségnél használt egyes informatikai rendszerek ismerete, személyek, tárgyak keresése az adatbázisokban, a járőrszolgálatban használt mobil adatátviteli rendszerek, eszközök ismerete, nemzetközi információcsere végrehajtásával kapcsolatos ismeretek.

Négyes számú szakmai modul: Személyek őrzése-védelme. 21 órában elfogott, őrizetben lévő személyek kísérése, őrzése, szállítása, a fogva tartás szabályaival kapcsolatos ismeretek.

Ötös számú modul: Közlekedésrendészet. 72 órában forgalomirányítás, közúti ellenőrzések végrehajtása, közlekedési balesetek helyszínének biztosítása, helyszínelés végrehajtásával kapcsolatos alapismeretek.

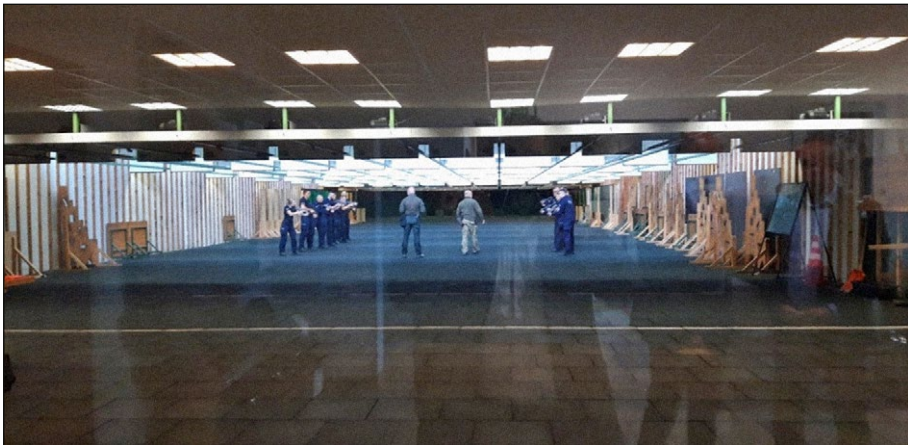
Hatos számú modul: Bűnügyi ismeretek. 45 órában büntető eljárásjogi alapismeretek, gyanúsítottak, tanúk meghallgatásával kapcsolatos ismeretek, kisebb súlyú bűncselekményekkel kapcsolatos eljárásrend.

Hetes számú modul: Alaki, csapaterős feladatok. 44 órában alaki ismeretek, egyéni és alakzatban történő mozgás, csapaterős feladatok ellátása, taktikai mozgások alakzatban, tömegkezelési feladatok ellátásával kapcsolatos alapismeretek. A modul gyakorlati részét a képzés végén a 2,5 hónapos „csapatgyakorlat” alatt hajtják végre.

Nyolcas számú modul: Bűnmegelőzési ismeretek. 14 órában fiatalkorúakkal való kapcsolattartás.

Kilences számú modul: Lőkiképzés. 144 órában fegyverkezelési és lövészet-
ti ismeretek. A hallgatóknak meg kell ismerniük a lengyel rendőrségnél rend-
szeresített fegyvereket, azok működését és biztonságos, szakszerű kezelését,
minden rendszeresített fegyverrel vizsgalövészetet kell végrehajtani statikus
és taktikai lövészet formájában. Itt szeretném megjegyezni, hogy a lengyel hi-
vatásos rendőrök az oldalfevereiket otthon, lakhelyükön kialakított tároló-
helyen kell hogy tartsák, ezzel biztosított, hogy szükség esetén rövid időn belül
intézkedőképesek legyenek, akár a szabadidejükben vagy munkába menet-jövet.

2. számú ábra: Lőtér, Legionowo

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

Tízes számú modul: Sport. 195 órában fizikai erőnlét erősítése, testi kényszer,
kényszerítő eszközök gyakorlati alkalmazása, a rendőrt ért támadások elhárí-
tása eszközzel, eszköz nélkül. Minden rendőrnek képessé kell válni arra, hogy
saját magát, társát vagy az állampolgárok testi épségét, ha kell, saját testi ere-
jével is meg tudja védeni, ennek érdekében a képzési intézmények saját oktatói
mellett neves, küzdősportokban kiemelkedő eredményeket elért lengyel spor-
tolók is támogatják a lengyel rendőri képzést. Például Dariusz Michalczewski,
Európa- és többszörös világbajnok ökölvívó ([URL7](#)) és szakmai stábjá is tart
edzéseket a lengyel rendőrség aktív hivatásos tagjai, valamint a rendőri kép-
zésben részt vevő hallgatók számára. Rendszeresen szerveznek különböző küzdő-
sportversenyeket iskolai és nemzeti szinten, ahol bármelyik hallgató elin-
dulhat, megmérettetheti magát. Továbbá a képzés végére minden hallgatónak
olyan szinten kell tudnia úszni, hogy képes legyen bajba jutott személy vízből
mentését végrehajtani.

3. számú ábra: Önvédelmi foglalkozás, Szczytno.

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

4. számú ábra: Uszoda, Szczytno.

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

A képzés végére a hallgatók mentálisan, fizikálisan felkészültek a rendőri feladatok ellátására. A maximálisan gyakorlatorientált képzés biztos alapot ad arra, hogy intézkedéseiket szakszerűen, jogszerűen, eredményesen hajtsák végre. A felkészítés hatékonyságát jelzi, hogy Lengyelországban nagyon alacsony a rendőrök elleni támadások száma, az állampolgárok tisztában vannak azzal, hogy nincs sok értelme a rendőrre támadni.

Rendőr Akadémia Szczytno

A tanulmányút keretében lehetőség nyílt a szczytno-i Rendőr Akadémia meglátogatására is, ahol az intézmény rektorhelyettese mutatta be a képzési rendszerüket. A rendőrképzés 1954-ben kezdődött a városban. Intézményük a legmodernebb és a legjobban felszerelt rendőri képzési intézmény Lengyelországban, amely jelenlegi elnevezését 1990-ben kapta. Az akadémia része a lengyel rendőri képzési rendszernek, jelentős szerepe van a végrehajtói és vezetői állomány képzésében, továbbképzésében. Az intézmény egyedülálló abból a szempontból, hogy az előzőekben részletesen leírt rendőri alapképzés mellett itt rendészeti célú főiskolai, egyetemi és doktori képzés is zajlik. A lengyel rendőri előmeneteli rendszerben csak azok szerezhettek tiszti rendfokozatot, beosztást, akik először teljesítették a rendőri alapképzést, majd szolgálatuk ellátása során beosztottként kiemelkedően teljesítenek, és a parancsnok javasolja, hogy részt vehessenek a tisztképzésben. A főiskola sikeres befejezése után csak akkor kapnak tiszti kinevezést, ha van üres tiszti beosztás, amelyet elfogad az érintett. Az akadémián civilek is folytathatnak felsőfokú rendészeti tanulmányokat. Ha, később közülük a diploma megszerzését követően valaki szeretne rendőrtiszt lenni, ahhoz először el kell végezni a fent bővebben leírt rendőri alapképzést, és a végrehajtásban, beosztottként kell szolgálnia, később a parancsnoka javaslatára megüresedő tiszti helyre kinevezhető. A más civil főiskolákon, egyetemeken diplomázottak tiszti kinevezésére is hasonló szabályok vonatkoznak, csak akkor nevezhetők ki tiszti beosztásba, ha a rendőri alapképzést elvégezték és a végrehajtó szolgálatban kiemelkedően teljesítenek. A kampusz egy 33 hektár nagyságú, zárt, őrzött területen fekszik. Az objektumban tantermek, kiszolgálóhelyiségek találhatóak, továbbá étterem, konyha, kollégium, szálló a vendégek részére, konferenciaterem, könyvtár, modern lőtér és taktikai komplexum, sportcsarnok, uszoda és konditerem segíti a felkészülést. Az oktatás több mint 90 modern, audiovizuális eszközökkel felszerelt tanteremben zajlik. Ezekon kívül az intézmény rendelkezik gépjármű-vezetéstechikai szimulátorral, valamint taktikai házzal, ahol az általános rendőri intézkedések gyakorlása mellett lehetőség van közlekedési balesetek, bűncselekmények helyszínelésének és a fegyveres elkövetőkkel szembeni eredményes, hatékony fellépésnek a gyakorlására is. Rendelkezésre állnak nyelvi, bűnügyi technikai és kiberbiztonsági laborok, továbbá konferenciaterem, ahol a többnyelvű tolmácsolás biztosított. Az intézményben több mint hatvan év rendészeti oktatási tapasztalata halmozódott fel. Az intézmény az egyetlen az országban, ahol a végrehajtó és a vezetői állomány rendészeti alap-, közép-, felsőfokú és doktori képzésben részesülhet. A hallgatók jogi, társadalomtudományi és rendőrszakmai ismereteket kapnak. Az akadémia évente több konferenciát, szemináriumot, szimpóziumot, műhelyvitát

szervez, amelyek lehetőséget biztosítanak arra, hogy a hazai és külföldi szakemberek megosszák egymással szakmai tapasztalataikat. Az akadémia magasan képzett oktatói, kiképzői gárdával rendelkezik, akik sokéves rendőrszakmai és oktatói tapasztalattal bírnak. A saját oktatók mellett külső előadók, aktív szolgálatot ellátó rendőrtisztek is támogatják az akadémia munkáját. Minden, a lengyel rendészeti képzésben, oktatásban dolgozó hivatásos állományú rendőrnek 3–5 évente legalább egy hónap időtartamban „vissza kell mennie” a végrehajtásba, és szolgálatot kell teljesítenie a szakterületének megfelelő helyi, területi vagy központi rendőri szervnél. Ennek célja, hogy az oktatók, kiképzők ne szakadjanak el a „való világtól”, naprakész ismeretekkel rendelkezzenek az aktuális rendőrszakmai kihívásokról, ismerjék a legújabb technikai eszközöket, legyenek tisztában a képzés megrendelőinek igényeivel.

Az akadémia napi kapcsolatban áll az ország rendvédelmi szerveivel, folyamatosan a szakmai tapasztalatok megosztása. Az intézmény együttműködik a Nemzeti Kutatásfejlesztési Ügynökséggel, és több hazai, valamint EU-s projekt keretében folyamatosan fejlesztik a létesítményt. EU-s forrásból épült a jelenleg több mint 300 000 kötetet tartalmazó könyvtár, amelynek szórakoztató irodalmi részlegét az intézmény tanulói mellett a város lakói is igénybe vehetik. Szintén EU forrásból épült az Elemző-Értékelő és Kutató Intézetnek nevezett intézkedéstaktikai komplexum, ahol a tanulók a közterületet, szórakozóhelyeket, magánlakást, okmányhamisító műhelyt, droglabort stb. szimuláló szobákban gyakorolhatják a különböző rendőri intézkedéseket, az igazoltatástól a házkutatásig, a tömegrendezvények kezelésétől a titkos információgyűjtést szolgáló technikai eszközök telepítéséig, felderítéséig.

5. számú ábra: „Kannabisz ültetvény”, Szczytno.

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

6. számú ábra: „Okmány- és pénzhamisító műhely”, Szczytno.

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

Szintén EU-s forrásból épült a vezetésirányítási szimulációs központ, ahol a leendő parancsnokok felkészítése zajlik. Ott a különböző tömegrendezvények kezelésének, természeti, ipari katasztrófák és más rendkívüli események elhárításának tervezését, szervezését, vezetését, irányítását gyakorolják. Lehetőség van a csapaterős egységeket igénylő rendőri műveletek tervezésének, szervezésének, irányításának gyakorlására. Az akadémia együttműködik a Lengyel Nemzetvédelmi, Haditengerészeti, Légierő Akadémiával, tagja a CEPOL-nak, az EU online rendőri képzési hálózatnak és az Európai Rendőrtiszti Főiskolák Szövetségének, továbbá szorosan együttműködik a német, francia, magyar, orosz, ukrán, amerikai és az Egyesült Királyság rendőrtisztképzést folytató intézményeivel.

7. számú ábra: A vezetésirányítási szimulációs központ irányítóterme, Szczytno.

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

8. számú ábra: Könyvtárépület, Szczytno.

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

9. számú ábra: Könyvtárbelső, Szczytno.

Forrás: A szerző saját készítésű fényképe.

Összegzés

A lengyel társadalomban, mint minden demokráciában, jogos az állampolgárok igénye arra, hogy az állam biztosítsa számukra a biztonságot, tartsa fenn a közrendet, közbiztonságot. A lengyel rendőrség hivatásos állományú tagjai, mint a polgárok szolgálatára felelős személyek, mindent megtesznek a közrend, közbiztonság fenntartása érdekében. Szakmai körben teljes az egyetértés és

elfogadott, hogy minél jobb a rendőrség képzési rendszere, annál hatékonyabban képes ellátni a feladatát, azaz meg tudja előzni a bűncselekmények jelentős részét, képes reagálni a váratlan veszélyhelyzetekre, és azokat megfelelő szinten tudja felszámolni. A rendőri alapképzést sikeresen befejező hallgatók az iskolából kikerülve fizikálisan és mentálisan jól felkészülten állhatnak szolgálatba, ahol napi feladataikat magas szinten, eredményesen, hatékonyan, jogszerűen és szakszerűen képesek végrehajtani. A fent bemutatott jól felépített és jól működő képzési rendszernek is köszönhetően a lengyel rendőrség a rendszerváltás előtti egyik leggyűlöltebb, politikailag mélyen befolyásolt fegyveres testületből mára az egyik legmegbecsültebb, az állampolgárok által nagy tiszteletnek örvendő, valóban szolgáló és védő szervezetté vált. A legutolsó, 2020. március elején végzett közvélemény-kutatás alapján Lengyelország lakosságának 80%-a elégedett a lengyel rendőrség munkájával (URL8).

Köszönetemet fejezem ki Boguslaw Koldys r. alezredesnek, a Lengyel Köztársaság hazánkba akkreditált rendészeti attaséjának a cikk megjelenéséhez nyújtott támogatásáért.

Felhasznált irodalom

- Domány A. (1999). A Popieluszko-gyilkosság. *Beszélő Folyóirat*, 4(4), 75-78. <http://beszelo.c3.hu/cikkek/a-popieluszko-gyilkosság>
- Kovács G., Kovács I. & Piros A. (2019). A magyar és lengyel rendőrség vezetés-irányítási rendszerének összehasonlító elemzése. *Rendőrségi tanulmányok*, 2(4), 21–102.
- Porwisz, M. (2019). Competences of the Police in Criminal Proceedings - Experience and Present - Legal and Comparative Approach in the 100th Anniversary of the Establishment of the Police. *Internal Security* (S.I.), 127-137. <https://doi.org/10.5604/01.3001.0012.8408>
- Sallai J. (2019). *A magyar rendészet története*. Rendőrség Tudományos Tanácsa.

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *Amikor a lengyel rendőr a saját népére lőtt*: <https://mult-kor.hu/amikor-a-lengyel-rendora-sajat-nepere-lott-20151217>
- URL2: *Polish National Police*: <http://www.policja.pl/pol/english-version/4889,Polish-National-Police.html>
- URL3: *European Union External Action – Kosovo*: <https://www.eulex-kosovo.eu/>
- URL4: *European Union Police and Civilian Services Training*: <https://english.defensie.nl/topics/international-cooperation/other-countries/eupst-ii>
- URL5: *Lengyelország, Népeség*: <http://nepesseg.population.city/lengyelország/>

URL6: *Centrum Szkolenia Policji*: <http://csp.edu.pl/csp/inne/73,POLICE-TRAINING-CENTRE-in-Legionowo.html>

URL7: *Darius „Tiger” Michalczewski portré*: <http://www.profiboksz.hu/portrek/darius-tiger-michalczewski-portre/>

URL8: *Policja Jedną Z Najlepiej Ocenianych Instytucji W Polsce*: <http://policja.pl/pol/aktualnosci/186709,Policja-najlepiej-oceniana-instytucja-w-Polsce.html>

Alkalmazott jogszabályok

ACT of 6 April 1990 on the Police (Lengyel Rendőrségi Törvény)

A lengyel rendőrség parancsnokának 2019/168. sz. a rendőri alapképzésről szóló parancsa

5047/1919. M. E. számú kormányrendelet a rendőrség államosításáról

1920. évi I. törvénycikk az alkotmányosság helyreállításáról és az állami főhatalom gyakorlásának ideiglenes rendezéséről

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Németh G. (2021). A lengyel rendőri alapképzési rendszer. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1585-1600. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.5>

Danielisz Béla

A közegészségügy belügyi igazgatásának kezdetei 1867–1876

The beginnings of public health administration 1867-1876

„Én is bízom nemünk tökéletesbülésében s meg vagyok győződve, hogy haladásunk csaknem határtalan, de határtalan hosszúságú időben.”

Eötvös József

Absztrakt

Mária Terézia egészségügyi alaprendeletéig visszatekintve az egészségügyi igazgatás elemeit a biztonság részeként definiálhatjuk. A belügyi igazgatásról érkező szakírók, jogászok egyértelműen a belügyi igazgatás tárgykörébe sorolták az egészségügy irányítását. A kiegyezés után megalakuló felelős minisztériumok között az egészségügy irányítása a belügyminisztérium szervezeti keretei közé került. A minisztérium többszöri szervezeti és hatásköri átalakuláson ment keresztül, de az egészségügyi irányítás mindvégig, vagyis az Osztrák-Magyar Monarchia fennállása alatt a belügyminisztérium szervezetén belül maradt. Élénk viták voltak a minisztérium költséghatékonyságáról, létszámáról, egyes hatásköeiről, valamint a miniszterek személyi alkalmasságáról, de ez nem befolyásolta a profi igazgatási apparátus kiépítését és működését. Az egészségügy szerteágazó feladatrendszerét a belügyminisztérium ügyosztálya intézte. A községi és közegészségügyi törvény tovább pontosította a feladat- és hatásköröket, mindvégig fenntartva a belügyminiszter legfőbb joghatóságát. Élénk vita folyt a közegészségügy központi és állami irányítása tárgyában, nevezetesen, hogy az önkormányzatok kapjanak nagyobb irányítási és felügyeleti jogkört. Ez a vita azonban a centrális irányítás irányába dőlt el.

Kulcsszavak: kiegyezés, egészségügy, népegészségügy, Belügyminisztérium, egészségügyi rendőrség

Abstract

Looking back to Maria Theresa's basic health decree, elements of health administration can be defined as part of safety. Specialist authors and lawyers discussing about home affairs administration definitely classify health guidance under the head of home affairs administration. From among the responsible ministries established after the Compromise, health administration got under the control of the ministry of home affairs. The ministry underwent many changes in organisation and competence, but health management remained in the frames of the ministry for the entire time throughout the Compromise, i.e., the duration of the Austro-Hungarian Monarchy. There were intense debates about cost-effectiveness, manpower and different competencies of the ministry, as well as the ministers' personal suitability, but it did not influence establishing and operating of professional administrative apparatus. The diversified system of health care duties was handled by a department in the ministry of home affairs. There was an intense debate about the centralized and governmental guidance of public health care, notably to give local governments a bigger power in managing and supervising. However, in this debate centralised managing version proved to be the winner.

Keywords: compromise, health, public health, Ministry of Interior, health police

Történeti előzmények

A történelmi Magyarországon Mária Teréziáig nyúlnak vissza a közegészségügy szabályozásának kérdései. Korszakos jelentőségűnek tekinthetjük Mária Terézia egészségügyi alaprendeletét 1770-ből (Generale Normativum in Re Sanitatis).

A rendeletnek természetesen voltak előzményei Nyugat-Európában, de a Habsburg Birodalomban is. Ezekből az egészségügyi tárgyú előzményekből épül fel az említett alaprendelet. A főszabályzatként is említett rendelkezés kétségtől egy Habsburg-birodalmi rendelet magyarországi adaptációja (Balázs, 2007).

„...a magisztrátusok két vonatkozásban teljesítik hivatali kötelezettségüket: éberség egyrészt természetesen a határok mentén fekvő tartományokban, amelyekben a járványos betegség váratlanul és hatalmas pusztítást okozva jelentkezhet, másfelől éberség a kedvező belső egészségügyi közállapotok fenntartása érdekében” (Balázs, 2007).

Ennek a dolgozatnak nem tárgya az alaprendelet részletes bemutatása, mindössze előképként hivatkozunk rá, mely szerint a rendészeti-, belügyi igazgatás már a kezdetektől jelen van a magyar közegészségügy egészében, irányításában és szankciórendszerének érvényesítésében.

A 18. század a rendőrség mint önálló szakigazgatási szerv elkülönülésének, és a közigazgatástól történő különválásának évszázada is. Johann Heinrich Gottlob von Justi 1756-os munkájában a rendőr tudomány keretei közé sorolta a belső igazgatás valamennyi teendőjét. Ide értette az egészségügyet és a válásügyet is (Deák, 2015).

Mindebből következik, hogy jelentős történelmi hagyománya van annak az igazgatási modellnek, mely a közegészségügyet a belügyi irányítás alá tartozónak tekinti.

A legnevesebb magyar jogtudósok az alábbiakban ismertettek szerint vélekedtek a közegészségügy igazgatásban elfoglalt helyéről. Mindez alátámasztja azt az okszerű következtetést, hogy a korabeli jog- és rendszettudomány művelői a rendészet részének tekintették az egészségügy, közegészségügy irányítását.

Karvasy Ágost: A közrendészeti tudomány című, 1862-ben megjelent művének (első kiadás) első oldalán így vélekedik:

„1. §. A közrendészeti tudománynak és a közrendészeti hatóságnak fogalma.

A közrendészeti tudomány (Polizeywissenschaft) azon elveknek foglalhatja, melyeknek alkalmazása által az államban a fenyegetődző veszélyek és háborítások közvetlenül elháríthatnak, azoknak káros következményei megszüntetnek vagy enyhíthetnek, és az emberek finomabb szükségletei, melyeket a magasabb műveltség kíván, kielégíttetnek.

A veszélyek és háborítások, melyeknek elhárítása a közrendészeti tudomány tárgyát képezi, származhatnak vagy az emberek gonosz akaratából, vagy azoknak vigyázatlanságából, vagy a természeti elemektől, azaz az emberi akaratától független eseményektől.

Azon hatóság, melynek hivatása a sértéseket és háborításokat czélszerű intézkedések által megelőzni, és a társaság finomabb szükségleteiről gondoskodni, közrendészeti hatóságnak vagy rendőrségnek (Polizey) nevezetetik.” (Karvasy, 1862)

„Az orvosi rendőrség, vagyis a közegészségügy.

84. §. Az orvosi rendőrség fogalma.

Az orvosi rendőrség foglalhatja azon intézkedéseknek, melyek az egészség fenntartására céloznak, ezen intézkedések két nemre oszlanak t. i. olyanokra, melyek által a polgároktól a betegségek eltávolíthatnak, és olyanokra, melyek a kiűtött betegséget gyógyítván az egészség helyreállítására szolgálnak.” (Karvasy, 1862)

Concha Győző: A rendőrség természete és állása szabad államban címmel megtartott Akadémiai előadásának nyomtatott változatában 1901-ben a következőket írta:

„Tágabb értelemben a közrend elemeihez számítjuk a természet rendjét is. [...] Ép ily pozitív alkotó eleme, ösztönzője az állami rendnek az állam céljából az is, a mit általános szabálylyal előre meg nem állapítottak, p. o. miként változtatandó a jog az állam céljából kifolyólag, mit kíván az állam becsülete, érdeke külügyi tekintetben, mit kíván belügyekben egyes esetekben a közgazdaság (szénakiviteli tilalom), a közerkölcs (korcsmák száma), a közegészség (népfürdő, vízvezeték).” (Concha, 1901)

„A természet rendjének megbomlása (tűzvész, árvíz, hegyomlás, pestis) megbontja az állam és társadalom rendjét is.” (Concha, 1901)

„A közrend előbbi részének előfeltételei könnyen meghatározhatók. Ha a gyógyítás külön orvosi karnak kiváltsága, ebből következik a kuruzslók megakadályozása, másrészt a gyógyszerélelyzet kényszerítése, hogy működését végezze is. (Kib. btk. 92—96. §.) A hol a járványok megelőzését, elnyomását a jogrend elfogadja, ott ennek előfeltétele, orvosok, a családfeők, az ipari, neveldei feők különös fejljelentési és gyógyítási kötelessége.” (Concha, 1901)

„A rend az emberi erőknak, javaknak, tevékenységnek belső összefüggése, a rendőrség pedig e belső folyamatnak csak időleges, külső támogatója örködő szolgáltatásával, hozzávetőleges, hamaros eszközeivel. Mint a jó orvos óvhatja, támogathatja, időleg helyettesítheti az organismus működéseit, de nem teremtheti.” (Concha, 1901)

Mint láthatjuk a kor klasszikusai a közegészségügy irányítását és felügyeletét egyértelműen a belügyi igazgatás részeként fogadták el. Az egészségügy helyzetét pedig egyértelműen az állami szerepvállalás egyik fontos tényezőjeként kezelték.

A 1867-es kiegyezés számos változást hozott a magyarországi rendfenntartás szervezetében. Alapvető, hogy a felelős magyar kormány kezébe került vissza – 1848 után ismét – a belügyek kezelése.

A kiegyezés következményeként feloszlásra került az állam ügyeit addig intéző Helytartótanács. Ügyköreit elosztották a megalakuló minisztériumok között.

A belügyminisztérium az alábbi ügyeket kapta:

„A magy.kir. Ministeriumhoz beosztott, s eddig a magy.kir. helytartótanácsnál tárgyalt ügyek jegyzéke.

II. A belügyministeriumhoz beosztott ügyek:

[...] A közegészség minden ügyei, nevezetesen: egészségállapotróli jelentések, himlőoltás, gyógyászati kontárkodás, bonczolások, hullák szállítása, temetők, halottas szobák, és a közegészségi rendőrség.

Járványok és azok elleni intézkedések, kivéve az állatok körüli intézkedéseket. Fürdők és mindennemű ásványvizek orvosi szempontból, orvosi személyzet és bábák, gyógyszerárak minden ügyei, gyógyszerári számadások felülvizsgálata in linea medica; véleményezések orvosi műszaki tekintetben.” (Magyarországi Törvények és Rendeletek Tára, 1867).

A Belügyminisztérium szervezeti felépítése a kiegyezés után

A kiegyezést követően elkészült szervezeti és létszám tagolását bemutató előterjesztést Szilágyi József államtitkár jegyezte. Ennek alapján a Belügyminisztérium témánk szempontjából releváns szervezeti egységei:

5. Községi ügyosztály, feladatköre: a rendezett tanáccsal ellátott városok, mezővárosok és falvak szervezése, belviszonyai, költségvetése és számadása, határvillongások, gyarmatosítás, adóügy politikai tekintetben.

8. Ínségi ügyosztály: ideiglenesen elnöki hatáskörben, feladatköre korábbi és egykori ínség- és szegényügy.

9. Philantropicus országos alap ügyosztály, feladatköre: Philantropicus intézetek, kórházak, gyógyszertárak, lelencek, országos tébolyda és elmebetegek ügyei, az országos nemzeti színházi alap,

10. Közegészségügyi ügyosztály feladatköre: egészségügy és közegészségügy.

Mint az alábbi dokumentumokból látszik, a Belügyminisztérium sokféle és szerteágazó szabályozási hatáskörrel rendelkezett, természetesen ez folyamatosan változott, leginkább terebélyesedett. Már a kezdet kezdetén több egészségügyi tárgyú rendelkezés látott napvilágot: *A m. kir. belügyministernek 1867. márcz. 22. kelt valamennyi, megyei, kerületi és sz. kir. városi ínségi bizottmányhoz intézett körlevele, vagy A magyar ki r. belügyministerium rendelete az ország valamennyi törvényhatóságához, a közpénztárak rovására történő orvosi rendelvevényezések tárgyában.*

A magyar orvostársadalom ösztönzésére igen korán megalakult egy tanácsadó testület, mely az orvosi, közegészségügyi viszonyok szabályozásához járult hozzá észrevételeivel és szakmai állásfoglalásaival.

Országos Közegészségügyi Tanács (1868)

A 19. század második felében az ország előtt álló feladatok között egyre sürgetőbbé vált a magyar közegészségügy szervezetének kialakítása. 1863-ban Grósz Lajos (az 1848-as szabadságharc egykori tisztje, később nemességet kapva) és

Csatáry Lajos (egy több generációs orvos család sarja, amelybe később többek között Grósz Emil is tartozott) Bihar megye főorvosaként A magyar orvosok és természetvizsgálók IX. pesti nagygyűlésén fogalmazta meg egy erre hivatott testület létrehozásának igényét. 1868-ban jött létre az a belügyminiszter által vezetett szakbizottság, amelynek tagjai a kor vezető szaktekintélyei közül kerültek ki, többek között: Balassa János, Jendrassik Jenő, Korányi Frigyes, Markusovszky Lajos. Ők készítették elő az Országos Közegészségügyi Tanács megalapítását. „Emlékirat” címet viselő tervezetben fogalmazták meg a közegészségügy és orvosi ügy rendezése tárgyában, hogy a „... feladatokat egy független, tudományos szakértő testületre kell ruházni, melyben minden a közegészségi, és államorvostanra vonatkozó tudomány, név szerint az orvosi és természettudományok szakértő jeles egyének által legyenek képviselve, melynek tagjai nem állandó hivatalnokok” (URL1).

Az Emlékirat az Országos Közegészségügyi Tanács feladatát az alábbiakban fogalmazta meg: „Szükséges, hogy a kormány, mely ezen törvények indítványozására első helyen hivatva van, és mely azok kivitele felett örködik, oly egyénekből álló testülettel rendelkezessék, mely megkívántató tudományok és tapasztalatok színvonalán állván, képes legyen a kormányt feladatában tanácsával segíteni, mely tehát nemcsak egyes előforduló esetekben adjon szakértő véleményt, hanem a közegészség, az orvosi rendészet és orvosi törvényszéki eljárásra nézve a törvényjavaslatokat is elkészítse, s ezek alapján a szükséges utasításokat kidolgozza, vagy felülvéleményezze általában azon legyen, hogy mindaz, amit a tudomány a fenn nevezett célokra nézve hasznosat felfedez, a közjó érdekében hasznosíttassék.” (URL1)

1871-ben Gróf Lónyay Menyhért¹ következett a miniszterelnöki székben. Belügyminisztere Tóth Vilmos volt. Tóth 1871. február 10-től töltötte be a belügyminiszteri tisztséget, majd 1873. március 5-től Tóth Vilmost Szapáry Gyula gróf váltotta a belügyminiszteri székben.

Ezekben az esztendőben előbb kisebb változások, majd jelentős átalakulások jellemezték a belügyminisztérium szervezetét. Ezek közül most csak a közegészségügyet és az inségi ügyeket tekintjük át. A 8. osztály 8 fővel látta el az inségi ügyeket, elemi csapások és annak következményeit, valamint a *philantropicus* rendeltetésű alapítványok és alapok ügyeit. A IX. osztály 6 fővel látta el a közegészségügy teljes kérdéskörét. Ekkorra már összesen 12 osztály végezte a belügyi igazgatás teendőit. A parlamenti munkából kiragadva, a korabeli jegyzőkönyvek alapján érdekes vita képe rajzolódik ki a közegészségügy szakmai megközelítésének tekintetében.

1 Miniszterelnök 1871. november 14. és 1872. december 5. között.

A felszólalás részletei:

„Tény az, hogy egészséges testben lakik egészséges lelki és testi erő; tény az, hogy fő-feltétele ez az egyén tevékenységi képességének, és az összes egyének tevékenységi képessége mi más, mint az állam produktív tehetségének összessége. Az állam produktív tehetsége azt hiszem nem más, mint az állam hatalmának s az állam jólétének kifejezése. Es épen azért, t. ház, miad azok, melyek közegészségi szempontból megoldják azon föltételeket, melyek az egyesek életszükségére vonatkoznak, megoldják egyúttal az állam legnagyobb és legfontosabb kérdését.” (URL2)

Patrubány képviselő álláspontja szerint, ha az egyének életszükségletei megoldottak, az jelentős részben hozzájárul az állam legfontosabb kérdéseinek megoldásához. Ezért tartja fontosnak, hogy a Parlament tagjai tisztába legyenek a közegészségügy fontosságával és szerepével.

„Azért a törvényhozásnak nem szabad figyelem nélkül hagyni a köz egészségügy ismeretét és természetét; nem szabad azért, mert az állam jólétének, munkaképességének alapja, az az: az állam fölvirágzásának föltétele. Mindenütt, de kiválólag nálunk, hol általánosan elismert tény, hogy a szaporodás, a munka-erő honunkban mily kevés. A tudomány és tapasztalás mindinkább azon meggyőződésre jutott, hogy az állam nagy gazdasági intézkedései közt sokkal fontosabb, sokkal könnyebb dolog elejét venni, úgy szólva fölfogni úgy az egyesek, mint a tömegeknél, mint a már létező és romboló betegségeket orvosolni.” (URL3)

Az ország jelentős problémájaként jelentkezik, hogy kevés a munkaerő és alacsony a népesség szaporulat. A megelőzésre helyezi a hangsúlyt, melyet hatékonyabbnak tart, mint a már fellépő betegségek utólagos gyógyítását.

„...hanem az újabb időknek azon vívmányairól, melyek a közegészségi tanak értelmét és érdemét kiemelik. Nem akarom regisztrálni ezen vívmányokat, csak bátor vagyok a t. háznak figyelmét fölhívni arra, hogy elkezdve az iskolák- s fegyencz-házaknál már figyelemre méltatott tér- s légfogati szükséges élettani mértéktől, figyelembe véve mindazon ártalmakat, melyek az emberre nézve a légben, a vízben, földben vannak, le mindazon követelésekig, melyek az építkezések, gyárak, csatornák, vízvezetési tisztaság s ventilaciónál fogva szemmel tartandók [...] Engedje meg a t. ház megjegyezmem, hogy mindazon vívmányok, melyek a közegészségügyi téren tétettek, nem mások, mint épen azon vívmányok, melyek a természettudományok művelésében és azoknak az ipar- és kereskedelem terén alkalmazásában nyertek kifejezést. Itt is a természettudományok törvényeinek az életre való alkalmazása az, mely ezen vívmányokat constatirozza.” (URL4)

Fontos a természettudományi vívmányok felhasználása a korszerű közegészségügy kialakításánál, akár az iskolák, akár a börtönök tekintetében.

»A közegészségi ügy kezelésének szintén két formája van, egyik a központosított, midőn az állam kormánya tartja kezében ezen intézkedések megtételét és végrehajtását; e tekintetben látjuk Poroszországot és Franciaországot, hol ilyen kezelés uralkodik; másik a decentralisatió formája, mely Belgiumban, Hollandiában és különösen Angliában áll fen, az úgynevezett helyi közegészségi hatóság, „local board of health”, alakul ez a választó polgárok kebeléből, mint választmány, melyben orvosok, mérnökök, építésszek is vannak, vannak hivatalnokai, gondos figyelemmel kísérik azon intézkedéseket, melyeket a közegészségi tanács elrendel. Az angol nép, mely szabadságára nagyon féltékeny, jőzanságánál fogva belátta, hogy egyéni szabadságából a közhaszonra másoknak némi részt helyesen enged át, s azért nem hogy zúgolódnék, sőt ellenkezőleg nagyon is követeli a törvények határai között a „helyi egészségügyi hatóság” szigorúságát.

Én részemről határozottan kijelentem, hogy a decentralisatiós kezelést tartom csak jónak a közegészségi ügyekben. « (URL4)

A képviselő összehasonlítva a közegészségügy igazgatási modelljeit, a centralizált megoldások helyett a decentralizált ügyintézés mellett érvel. Példaként az angol, holland modellt említi.

„Nálunk idejekorán kell szoktatni a népet arra, hogy ne várjon mindent a kormánnytól, mert ha mindent a kormánynak kellene tennie, az óriási költséget nem bírná meg az ország.” (URL4)

Felhívja a figyelmet a lakosság önállóságának növelésére és az önkormányzatok jogainak megerősítésére, határozati javaslatában később helyi bizottságok felállítását szorgalmazza.

„Van oly országos közegészségügyi tanács. Meg vagyok győződve, hogy ezen országos közegészségügyi tanács által mindazokat, melyekre figyelmeztetve van a pénzügyi bizottság által, a belügyminisztérium eszközölni fogja. De ezen közegészségügyi tanács egy fej test nélkül, hogy ha magát azon intézkedések által, melyek szükségesek, a decentralisált helyi egészségügyi hatóságokkal össze nem kapcsolja és olvaszthatja.

Tekintve, hogy az országos egészségügyi tanács, mely a belügyminisztérium mellett szervezve van, működési föladatának mindaddig nem felelhet meg, míg az országban közegek nincsenek, melyeknek egyedüli célja a közegészségügy előmozdítása, és melyek nélkül az egészségügyi tanács az ország egyes részeinek közegészségi állapotára körülményes betekintéssel nem bírhat, melyek nélkül a legüdvösebb egészségügyi intézkedések egész terjedelmökben, mint ez szükséges lenne, végre nem hajthatók, sőt azok gyakran a közjólét legnagyobb kárára meghiúsulnának, indítványozom, hogy a belügyminisztérium utasítsa: miszerint az országos közegészségügyi tanács által mihamarább dolgoztasson

ki tervet az iránt, hogy mikép legyenek országszerte az angol helyi egészségügyi hatóságok (local board of health) mintája szerint, egészségügyi bizottságok föllállítandók.” (URL4)

A képviselő felszólalásában helyesen mutat rá, hogy végrehajtó hatalom nélkül a közegészségügyi javaslatok betarthatatlanok és végrehajtásuk sem garantált. Ezért – angol mintára – szükségesnek tartja kiépíteni az egészségügyi bizottságok rendszerét, melyek rendelkeznek megfelelő közegekkel.

A parlamenti vita érdekessége, hogy végül a belügyminiszter támogatható, ám a községi törvény keretébe ágyazandó javaslatként értékelte a felszólalást, és ígéretet tett annak kidolgozására, így a képviselő a javaslatot visszavonta. A következő esztendőben született jogi szabályozás a községek feladat- és hatásköréről. A jogszabály kimondta, hogy a községek kezelik a tűz- és közrendőrséget, valamint a szegényügyet. Hozzájuk tartozik a közegegészségi rendőrség is.

1871. évi XVIII. tc. a községek rendezéséről

„A községek jogairól és teendőiről

74. § Orvosnak csak az választathatik meg, a ki a magyar államban érvényes orvostudori oklevéllel bír és egy évi gyakorlatot mutat ki.”

Érzékenyen érintette az országot az 1872–1874-ben dúló kolerajárvány. Ennek hatására került megalkotásra a közegészségügyet szabályozó törvény (1876).

„1872–73-ban kolerajárvány Magyarország és Erdély egész területén, valamint Horvát- és Szlavonország egyes megyeiben tombolt.

A kolera első hulláma az észak-keleti vármegyékben lepett fel. A második hullám 1873 tavaszán lángolt fel, de meg 1874-ből is jelentenek eseteket.

Az 1872. okt. 18-tól egy éven át uralkodott kolerajárvány Magyarország és Erdély egész területére lesújtott. A 6250 település 8434632 lakosa közül 431406 főnél okozott megbetegedést, s ebből 181672 fő hunyt el. A legtöbb halálozás Zemplénben (13766 fő), Biharban (10980), Hevesben (9248) és Bekesben (7803) történt.

Az 1872–74-es kolerajárványban, az országban mintegy négyszázötvenezen vesztettek életüket. 1872 márciusában jelent meg a járvány Máramarosban és 1873 szeptemberére az egész országban elterjedt a fertőzés. Csak Pesten 5284 megbetegedést és 2558 halottat számoltak össze. A járványt követően az ország több részén éhínség is kialakult, egyebek mellett a rossz termés miatt (erről számolnak be pl. a Somogy megyei egykorú adatok is).” (Gazda, 2017)

Tekintettel arra, hogy a községi törvény a rendezett tanácsú városok feladatává tette a közegészségügyi rendőrség működtetését, ezeknek a hatóságoknak

jelentős szerepük volt a kolerajárvány elleni küzdelemben. Vélhetőleg az országos tapasztalatok is közrejátszottak abban, hogy a közegészségügy rendezéséről szóló törvényben megerősítést nyert a belügyminiszter feladat- és hatásköre.

Kiemelhetjük a belügyi igazgatást megmozdító események közül a „*keleti marhavész*” elnevezéssel ismertté vált állategészségügyi járványt, mely első sorban a szarvasmarha állományt sújtotta (pestis bovina). A kór gyakorlatilag évszázadok óta jelen volt az állatállományban. Magyarországon első sorban 1827 és 1857 között pusztított folyamatosan. Ennek hatására született meg az 1874. évi XX. törvénycikk „A keleti marhavész elleni intézkedésről”. A jogszabály többek között rendelkezik a határőrizetről és a határzár kérdéséről. Külön kiemeli az állatrendőri bizottsági tagok bejelentési kötelezettségét (31. §). A 42. § állategészségügyi-rendőri szempontok szerint rendelkezik a teendőkről. A 61. § a bűnvádi eljárások mértékét el nem érő cselekményeket rendőri kihágásként rendeli közigazgatási úton rendezni (korabeli szóhasználat szerint „fenyítettik”).

Később a törvényt módosította az 1880. évi XXVI. törvénycikk, mely technikainak tekinthető. A tapasztalatok alapján született meg az 1888. évi VII. törvénycikk az állategészségügy rendezéséről. Ezt követte a jogalkotásban az 1900. évi XVII. törvénycikk az állatorvosi közszolgálat államosításáról, mely az állami közigazgatás hatálya alá vonta az állategészségügyi szolgálatot.

1876. XIV. tc. a közegészségügy rendezéséről

A közegészségügy rendezéséről szóló törvény az első szakaszában egyértelművé teszi, hogy a közegészségügy vezetése az állami igazgatás köréhez tartozik. A közegészségügy elleni kihágások pedig rendőri bíraskodás tárgyát képezik (2. §). A háromfokú bíraskodási rendszerben a harmadfokot a belügyminiszter képviselte. További jogosultságok mellett az 56. § kizárólag a belügyminiszter hatáskörébe utalja a köz- és magánkórházak és gyógyintézetek alapításának engedélyezését (az illetékes törvényhatóságok meghallgatásával).

A 60. § szerint „*Állami kórházak és gyógyintézetek közvetlenül a belügyminiszter felügyelete és főigazgatása alatt állanak.*

Ily kórházak és gyógyintézetek azonban - a fővárosban létezők kivételével - tisztasági, gazdálkodási s pénztári tekintetben a főispán által bármikor vizsgálhatók.

Minden egyéb köz- és magán-kórház és gyógyintézet felett az illető törvényhatóság a közigazgatási bizottság útján gyakorolja a közvetlen felügyeletet.”

A 153. § rendelkezik a törvény végrehajtásáról, valamint az ebből fakadó különféle belügyminiszteri szabályok és rendeletek foganatosításáról – egyértelműen a törvényhatóságok tekintetében.

„165. § Az összes közegészségi ügyet a belügyminister vezeti és az ország közegészségi viszonyairól az országgyűlésnek évenként jelentést tesz.

166. § A vezetése alatti ministerium közegészségi osztályában állandóan alkalmazott orvosok a többi államhivatalnokokkal egyenlő jogokban és elbánásban részesülnek.

167. § A belügyminister felügyeletet gyakorol, intézkedik, felfolyamodások felett végsőfokulag dönt, szabályrendeleteket bocsát ki és engedélyeket ad mindazon ügyekben, a melyeket jelen törvény, mint hatásköréhez tartozókat jelöl ki.

168. § A belügyminister bármely közegészségi ügyben és bárhová kormány-biztosokat küldhet oly célból, hogy a jelen törvény korlátain belől kiadott utasításainak érvényt szerezzen.”

A közegészségügy rendezéséről szóló törvény jogszabályi rendezettségi szintre emeli az Országos Közegészségi Tanácsot, mely véleményező testületként működött és működik ezt követően is.

»169. § A közegészségi ügyek tudományos tárgyalása céljából egy véleményező s indítványozó testület állittatik fel, melyben minden, ez irányban jelentékeny szakma képviselve legyen.

E testület czíme:

„Országos közegészségi tanács”

E testület tagjai nem tisztviselek; a közegészségi ügyekre nézve csak véleményt adnak, de közigazgatási ügyek elintézésére s végrehajtására hivatva nincsenek. A minister közegészségi ügyekben egyéb szakértő és tudományos testületeket is meghallgathat.

170. § Az országos közegészségi tanács feladata:

1. a véleményezés a kormány által hozzá intézett tárgyakban;
2. a közegészség emelésére, fertőző, átörökölhető és járványos kórok meggátolására s általán az orvosi, állatgyógyászati, gyógyszerészeti, fürdészeti s orvostörvényszéki ügy javítására, illetőleg rendezésére vonatkozó rendszabályok indítványozása;
3. Felülvéleményezés a hozzáutasított orvos-törvényszéki esetekben;
4. véleményezés orvosi műhibák felett;
5. véleményezés a kormány által állami közgyógyintézeteknél alkalmazandó orvosi személyek iránt;
6. gyógyszerkönyv és árszabály-tervezetének szerkesztése.«

Magyary Zoltán 1942-ben megjelent művében a „Magyar közigazgatás”-ban a Belügyminisztérium alá rendelt szervek között sorolja fel a hatósági orvosokat az 1936. évi IX. tc. alapján. A hatósági orvosi szolgálat a tiszti főorvosok és a tisztiorvosok, valamint a városi orvosok, községi orvosok és a községi

körorvosok összessége. A tiszti főorvosokat és tiszti orvosokat a belügyminiszter közvetlenül is utasíthatta. A tisztiorvosok 1936-óta állami alkalmazottak voltak, kivéve Budapestet, ahol az önkormányzat szervezetén belül maradtak (Magyary, 1942). A komplett egészségügyi rendszer tekintetében a belügyminiszter hatásköre érvényesült.² A törvény végrehajtásáért a belügyminiszter felelt.

Következtetések

Az elmúlt több mint hét évtized alatt változott a szervezeti struktúra, és az egészségügyi szakmai megközelítés is számos ponton átalakult, de a közegészségügyi feladatai ma is szinte ugyanúgy definiálhatók, mint akár Mária Terézia idejében vagy a kiegyezést követően, vagyis az emberi életek megmentése, orvoslás vagy megelőző orvoslás keretében, odafigyelve a természeti és épített környezet állapotára.

Jelen szabályozást összevetve a korábban idézett definícióval láthatjuk, hogy jelentős megközelítésbeli hasonlóságok vannak:

1997. évi CLIV. tv az egészségügyről

„36. § (1) *A népegészségügy feladata a lakosság egészségi állapotának és az erre ható tényezőknek a folyamatos monitorozása és rendszeres elemzése – különös tekintettel az egészség előfeltételeire: lakás, munkahely, sportolás, üdülés, oktatás, élelem, jövedelem, stabil ökológiai rendszer, fenntartható erőforrások, társadalmi igazságosság és egyenlőség –, amelynek keretében:*

a) fel kell tárni az emberi szervezet, illetőleg a környezet kölcsönhatásait, egészségkárosító tényezőit, valamint ezek hatását az emberi szervezetre;

b) meg kell határozni

ba) fizikai, kémiai, biológiai és pszichés hatások egészséget még nem veszélyeztető mértékét,

bb) a megelőzés és az egészséget károsító hatások csökkentésének módzatait,

bc) az egészséges élet-, gondozási, nevelési, oktatási és munkakörülmények feltételeit;

c) rendszeresen felül kell vizsgálni az egészségügyi határértékeket, továbbá szükség szerint gondoskodni kell módosításukról;

2 1936. évi IX. törvénycikk a hatósági orvosi szolgálatról és a közegészségügyi törvények egyéb rendelkezéseinek módosításáról.

d) el kell végezni az egészségkárosító kockázatok becslését, és – a szükséges mértékben – intézkedni kell csökkentésük érdekében;

e) ki kell alakítani a környezeti hatásokkal összefüggő egészségkárosodások, illetve megbetegedések bejelentési rendszerét, és intézkedni kell csökkentésük érdekében;

f) rendszeresen ellenőrizni kell

fa) a környezet emberi szervezettel kapcsolatba kerülő tényezőinek állapotát,

fb) az épített környezet és a munkakörülmények közegészségügyi megfelelőségét.”

E történelmi korszak bemutatásán keresztül is látható, a kiegyezéskori rendészeti és jogi szakírók a belügyi igazgatás szerves részeként gondoltak a közegészségügy irányítására és működtetésére. A Mária Terézia idejéből származó egészségügyi alaprendelet is az állami igazgatás részeként, mint biztonsági tényezőre utal az egészségügyi irányítás és felügyelet rendszerére. Olyan hagyományt vizsgáltunk tehát, mely hordoz magában követendő elemeket!

Figyelmezzünk ezért Eötvös József bölcsességére, immár másodszer is: „*Aki haladni akar, annak egy irányba kell előre törekedni. Nem a tehetség, nem is erős iparkodás, hanem inkább a következetesség hiányának tulajdonítható, hogy távolabb fekvő célok oly ritkán éretnek el.*” (Eötvös, 1999)

Felhasznált irodalom

Balázs P. (2007). *Mária Terézia 1770-es egészségügyi alaprendelete*. Magyar Tudománytörténeti Intézet.

Botos J. (1994). *A Magyar Királyi Belügyminisztérium a dualizmus korszakában*. BM Kiadó.

Concha Gy. (1901). *A rendőrség természete és állása szabad államban*. Magyar Tudományos Akadémia.

Deák Á. (2015). „Zsandáros és policzajos idők” *Államrendőrség Magyarországon, 1849-1867*. Osiris Kiadó.

Eötvös J. (1999). *Gondolatok*. Palatinus Kiadó.

Gazda I. (2017). *Magyar Közegészségügyi Kronológia 1867–1896*. Magyar Tudománytörténeti és Egészségtudományi Intézet.

Gratz G. (1934). *A Dualizmus kora*. Magyar Szemle Társaság.

Karvasy Á. (1862). *A közrendészeti tudomány*. Emich Gusztáv.

Magyary Z. (1942). *Magyar Közigazgatás*. Magyar Királyi Egyetemi Nyomda

Révai Nagy Lexikona (1911). *Az ismeretek enciklopédiája*. Révai testvérek irodalmi Intézet Részvénytársaság.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *Egészségügyi Tudományos Tanács*. https://ett.aeek.hu/ett_tortenete/

URL2: *Képviselőházi napló (1869)*. https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KN-1869_05/?query=bel%C3%BCgyminiszt%C3%A9rium*%20szervezete*%201867*&pg=231&layout=s

URL3: *Képviselőházi napló (1869)*. https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KN-1869_05/?query=bel%C3%BCgyminiszt%C3%A9rium*%20szervezete*%201867*&pg=239&layout=s

URL4: *Képviselőházi napló (1869)*. https://library.hungaricana.hu/hu/view/OGYK_KN-1869_05/?query=Patrub%C3%A1ny&pg=281&layout=s

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Danielisz B. (2021). A közegészségügy belügyi igazgatásának kezdetei. 1867–1876. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1601-1614. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.6>

Ajánlás a Nemzetközi Rendészeti Figyelő rovat elé

A Rendészettudományi Doktori Iskola hallgatói által készített recenziók a külföldi szakirodalomból több olyan tanulmányra hívják fel a figyelmet, amelyek – a hagyományos témák mellett – olyan összefüggésekre mutatnak rá, melyek ritkán kerülnek a rendvédelmi szakirodalom érdeklődési körébe. A rendőr személyiségének szépirodalmi ábrázolása, és annak a rendészeti igazgatás társadalmi elfogadottságára gyakorolt hatása feltétlenül ebbe a kivételezett tartományba sorolható. Hasonlóan egyedi a vadvilág védelmének kriminológiai megközelítése, ami hozzájárulhat a környezettudatos magatartás erősödéséhez. A COVID-19 világjárvány továbbra is visszatérő tematikája a rendészetnek, azonban ezúttal új megközelítésben, mert a különleges jogrend és az emberi jogok védelme között feszülő ellentmondásokról kapunk figyelmeztetést. A kivételek mellett olvashatunk a rendészeti szakirodalom visszatérő kérdéseiről, a büntetések általános megelőzést szolgáló hatásairól, a zéró tolerancia stratégiájának legújabb megjelenéseiről, a rendészet militarizálódásának következményeiről, a hagyományos büntető felelősségre vonást helyettesítő jogkövetkezményekről, avagy az erőszakos cselekmények veszélyeit előre jelző algoritmusokról.

Preliminary recommendation for the column International Law Enforcement Observer

Recensions of foreign special literature, made by students of the Doctoral School of Law Enforcement, call attention to several papers which present coherences coming seldom into the interest circle of law enforcement literature. The presentation of the policeman in fiction books and its effect on acceptance of law enforcement by the society belong absolutely to this special category. The criminalistic approach of the protection of wildlife, that can support ecoconscious perspective of behaviour, is similarly special. The COVID-19 world pandemics is further a constant topic of law enforcement, but in a new approach, as it gives

a warning on contradictions between special legal order and the protection of human rights. Beside exceptional topics you can read about recurrent questions of law enforcement literature, the general preventive effects of punishment, the newest forms of zero tolerance strategy, the consequences of militarisation of law enforcement, legal consequences replacing traditional criminal prosecution, or about algorithms forecasting dangers of violent actions.

NEMZETKÖZI RENDÉSZETI FIGYELŐ

**Pászti Péter Gergely, Urbán Ferenc,
Molnár Tamás, Bandi István, Beke József,
Erdélyi Katalin, Kalmár Ádám, Dragon Sándor,
Fibiné Babos Barbara**

Nemzetközi Rendészeti Figyelő III.

International Law Enforcement Observer III.

Pászti Péter Gergely

**A kulturális kriminológia felfedezése: a rendőrök világának
ábrázolása a szépirodalomban**

Exploring Cultural Criminology: The Police World in Fiction

A tanulmány a kortárs európai bűnügyi irodalom rendőrábrázolásának bemutatásával foglalkozik. Különböző országok és kultúrák közkedvelt krimijeinek alapos áttekintésével próbálja igazolni azt az állítását, hogy a mai bűnügyi irodalom sokkal élethűbben ábrázolja a rendőri munkát, mint korábban bármikor. A szerző bemutat egy, a rendőr és a rendőri szervezetek irodalmi megjelenésével foglalkozó hosszú távú kutatást, összeveti a kitalált történetek rendőr- és rendőrségszerepeit azzal, amit a különböző kriminológiai és szociológiai kutatások alapján a rendőrségről tudunk. Selmini ebben a munkájában, az elmúlt 30 évben Európában megjelent 57 olyan elbeszéléssel foglalkozott, amelynek a fő karakterei rendőrségi állományban szolgáló hivatásos rendőrök.

Napjainkban a média szinte mindenhol a világon elárasztja a társadalmakat a hétköznapi emberekre nagy hatást gyakoroló, különböző bűnügyekkel foglalkozó műsorokkal és sorozatokkal, filmekkel és könyvekkel. Az emberek többségének általában semmilyen kapcsolata nincs a rendőrséggel, így az elképzelésüket

annak működéséről, a rendőrök munkájáról, viselkedéséről nagy százalékban a média befolyásolja. A vizsgált művek főszereplői általában középkorú férfiak, akik nem magánnyomozóként, hanem hivatásos állományban végzik a munkájukat. Valamennyien egyszerű emberek, hétköznapi gondokkal. Ezeknek a karaktereknek az irodalmi megjelenítése – mint azt kutatások is alátámasztják – a rendőri munka valóságával kapcsolatba kerülve elősegíti egy olyan új imázs kialakulását, amely magának a jelenségnek a lényegét ragadja meg, kombinálva azt egyedi vonásokkal. A szerző itt kitér a „media loops”, azaz a „média hurroknak” nevezett elmélet leírására. Megfigyelése szerint a valóság és a média által nyújtott ábrázolás összemosza a realitást a fikcióval, és ennek hatására a befogadó többé nem tudja elkülöníteni egymástól a valóságot és annak művi megjelenítését.

A szerző egy külön részben, több kutató eredményeit felhasználva bemutatja, hogy a bűnügyi történetekből kibontakozó rendőri munka mennyire közelíti meg a szolgálat valóságát, és azt, ahogyan a kívülállók elképzelik ezt a munkát. A különböző irodalmi karakterek sajátosságainak, gondolkodásmódjának, munkával kapcsolatos érzéseinek, viselkedésének részletes leírását szembesíti a rendőri magatartás szakmai és tudományos igényességgel elvégzett vizsgálataival. Hangsúlyozza, hogy bár van kapcsolat a média által közvetített és a valós rendőri munka között, de a közös jegyek és az elválasztó ismérvek nagyon összetett képet mutatnak, és sok esetben az ebből levonható következtetések sem egyértelműek.

A publikáció következő részében a szerző kifejti a rendőri identitással kapcsolatos kutatások eredményeit, és összeveti azokat az irodalmi művekben megjelenő rendőri karakterekkel. A tényleges munka velejárójaként kialakult, általában azonos jellegzetességeket mutató viselkedés és stílus a kitalált történetek főbb szereplőire nem vagy csak alig jellemző. Míg az egyedüllét és a társadalmi elszigetelődés – mint egyéni élethelyzet – gyakran jellemzi a főhőst, addig a testületekben jelenlévő negatív tünetek, mint például a rasszizmus vagy a szexizmus kizárólag a szervezet velejárójaként, de nem egyéni sajátosságként jelenik meg. A szerző felhívja a figyelmet a témával foglalkozó kutatásokban leírt előítéletes rendőrségi kultúra tényleges valósága és annak fikciós ábrázolása között mutatkozó lényeges különbségekre. A kitalált főhősök lehetnek cinikus, kirekesztett emberek, de sohasem rasszisták vagy nőgyűlölők. Azok kizárólag a kollégák vagy más rendőrség tagjai lehetnek.

Selmini szerint azért is olyan népszerűek a detektívtörténetek, mert a negatív rendőri sztereotípiák helyett alternatívákat kínálnak. A rendőrök megértő, nyitott, becsületes, nem politizáló, de a társadalommal kapcsolatban kritikát megfogalmazó tisztviselőkként jelennek meg. Olyan emberekként, akik a való világba áthelyezve elfogadhatóbbá, legitimmé tudják tenni a rendőrséget Európa szerte.

Ezek a kitalált hősök egyfajta modellként is szolgálnak a rendőrség számára. A szerző szerint ennek köszönhetően az igazságosságuk, és az emberekkel való pozitív kapcsolatuk ábrázolását megjelenítő irodalmi műveknek egyre nagyobb az olvasótábora, és mint arra több tanulmány is rámutat, ez magával hordozza a változás lehetőségét a rendőrségi testületekben is.

Felhasznált irodalom

Selmini, R. (2020). Exploring Cultural Criminology: The Police World in Fiction. *European Journal of Criminology*, 17(5), 501-517. <https://doi.org/10.1177/1477370820939362>

Urbán Ferenc

Az elrettentésre való differenciált alkalmasság, mint a negatív generálprevenció bizonyításának alapja – a kriminológiai ismeretbázis felmérése

Evidence on differential deterrability: a narrative review

A tanulmány abból a problémafelvetésből indul ki, hogy általános felfogás szerint a negatív generálprevenció a társadalom számára megoldásként szolgálhat a kriminalitás elleni küzdelemben. A negatív generálprevenció lényege, hogy büntetőjogi számonkérhetőség a büntetéstől való félelmet válthat ki, és a potenciális bűnelkövetőt visszatartja a bűncselekmény elkövetésétől. E mögött az elképzelés mögött a racionálisan cselekvő ember ideálképe sejlik föl, aki egy adott helyzetben a költségek és a haszon figyelembevételével dönt a különböző cselekvési lehetőségek között.

Az állami büntetőhatalom fenyegetése a cselekvés során költségként jelentkezik, amelynek az elrettentő ereje a büntetés súlyossága, megvalósulásának valószínűsége és az időszerűség alapján ítéltető meg. A kriminológiai kutatások arra jutottak, hogy az elrettentési stratégiák sikeressége e három tényező közül elsősorban a büntetés megvalósulásának valószínűségén nyugszik. Amíg a büntetés súlyosságának és gyorsaságának hatékonyságára vonatkozó esélyek visszatartó ereje csekélyebb, addig a büntetés bekövetkezésének nagyobb valószínűsége – a vizsgálatok szerint – erőteljesebb preventív hatást gyakorolnak.

A szerző megállapítja, hogy az egyes emberek különböző mértékben érzékenyek a büntethetőség esélyével szemben. Ez a jelenség ismert a modern kriminológia szakirodalmában, amit az elrettentésre való differenciált

alkalmasságnak neveznek. A kutatási kérdések nem arra vonatkoznak már, hogy a büntethetőség lehetősége elrettentő erővel bír-e, hanem hogy mikor, kire, milyen körülmények között, hogyan hatnak, milyen módon gátolnak a büntett elkövetésében? A cikk fő kérdése, hogy mely jellegzetességek határozzák meg a leginkább az elrettentésben megjelenő visszatartó erőt. A kutatás ezen belül leginkább a belső normakövetési hajlandóságra, az önkontrollra, és a bűnelkövetői csoportokhoz való kapcsolatra koncentrált. A kutatáshoz a szerzője fogalmi keretként Per-Olof Wikström „*Situational Action Theory*” (SAT) néven ismertté vált elméletét használja fel. A SAT alapján egy emberi cselekvést belső jellemzők és a környezeti tényezők által kiváltott észlelési-cselekvési folyamat határozza meg.

A tanulmány leszögezi, hogy az elrettentésre való differenciált alkalmassági kutatások elméleti alapját a „*Perceptual Deterrence*” elmélet adja, amely kimondja, hogy a büntetési gyakorlat a jogkövető magatartást csak akkor tudja befolyásolni, ha az a polgárok látóterébe kerül. Az azonban kevésbé ismert, hogy a jogszabályok által a büntetéssel való fenyegetés vagy a bírósági ítélethozatali gyakorlat hogyan befolyásolja a büntetések észlelését. Az nagy bizonyossággal elmondható, hogy az állampolgárok nem rendelkeznek megfelelő ismeretekkel a bírósági ítélezési gyakorlatról és a valós büntetési esélyekről. A közvélemény a bűntény felfedezésének és a büntethetőségnek az esélyét általában felülértékeli, míg a kirótt büntetés súlyát általában alábecsüli. Elmondható, hogy a bíróságok ritkábban ítéleznek, de súlyosabb ítéleteket hoznak, mint azt az állampolgárok gondolják.

Fontos megállapítás, hogy a korábbi büntetések a bűnelkövetés során felmerülő rizikótényezők magasabbra történő értékeléséhez járulnak hozzá, míg a büntetlenség a bűncselekmény vélelmezett következményeinek alulbecslésével jár együtt. A kutatások szerint a bűnelkövetői társasággal barátkozó fiatalok jelentősen alacsonyabban értékelik a büntetés lehetőségét, mint azok a fiatalok, akik nem ismernek bűnelkövetőket.

Az úgynevezett „*Perceptual Deterrence Studies*” alapján vizsgálható a kapcsolat az egyén büntethetőségre és rizikó észlelésre vonatkozó elvárásai és az egyéni jogkövetés között. A kérdőíves kutatások arra a következtetésre jutnak, hogy a súlyosabb büntetések nem csökkentik a bűnelkövetés valószínűségét.

Keresztmetszeti vizsgálatok szerint viszonylag gyenge összefüggés van a lebukás- és a büntetés lehetőségének egyéni megítélése, valamint a bűncselekmény elkövetése között.

A felmérés során az alacsonyabb kockázatérzékelési képességgel rendelkező megkérdezettek több bűncselekményről számoltak be, ha egy harmadik változó is bekerült az elemzésbe, mint például az önkontroll mértéke vagy a bűnelkövető

barátok száma. Ilyenkor az összefüggés meggyengül, és olykor a statisztikai valószínűség szintje alá süllyed.

A kockázaterzékelési képesség és a bűnelkövetés közötti kapcsolatot jellemzően a korábbi egyéni tapasztalat befolyásolja. Ennek alapján megállapítható, hogy rutinos bűnelkövetők a bűncselekmény felfedezésének és büntethetőségének lehetőségét a valósághoz közelebb, vagyis alacsonyabbnak értékelik, mint az olyan személyek, akik még nem követtek el bűncselekményeket, vagyis nem állapítható meg klasszikus értelemben vett elrettentő hatás. Ahhoz, hogy az elrettentés és a bűnelkövetői tapasztalat közötti összefüggést elválasszuk, hosszú-idősoros-panelvizsgálatok szükségesek. Ezek a vizsgálatok arra a következtetésre jutottak, hogy a bűnös szándék valóra váltásában az egyéni bűnelkövetői tapasztalatok erőteljesebben hatnak, mint a büntetés esélyének elrettentő hatása.

A büntetés lehetősége a bűncselekmény elkövetését különböző emberek esetében eltérő mértékben befolyásolja. Ezzel tulajdonképpen az elrettentésre való differenciált alkalmasság elmélete kerül megerősítésre, amely abból indul ki, hogy a büntetéssel való fenyegetés az egyesekre különböző mértékben hat. A befolyás mértéke függ az egyén tulajdonságaitól és a cselekmény körülményeitől is. A büntetéssel való elrettentést támogatók szerint a büntethetőség esélye minden személyre ugyanolyan mértékben hat, az elrettentésre való differenciált alkalmasság hívei szerint a büntetésre való esély eltérően hat az egyes személyekre.

A kutatási eredmények azt mutatják, hogy az elrettentő erő elsősorban a kevésbé súlyos, a hétköznapi élet során felmerülő bűncselekmények esetében jelentkezik, illetve olyan deliktumoknál, amelyek a racionális szükségletkielégítő kategóriába sorolhatók. Ilyen bűncselekményekre példaként szolgálnak a bolti lopások, adózással kapcsolatos bűnügyek vagy biztosítási csalások.

Már a szociológia klasszikusai is tudták, hogy azoknál, akiknél a belső kötődés a büntetőjogi normakövetéshez erős, nincsen a bűncselekmény szempontjából költség-haszon számítás, mivel a bűncselekmény elkövetésének esélye szóba sem kerülhet. Csak azoknál a személyeknél képzelhető el a bűn választása, akiknél az erkölcsi iránytű csődöt mondott. Esetükben történik meg a bűnelkövetés hasznának és költségének számbavétele, és csak ők lehetnek befolyásolhatók a büntethetőség nagyobb valószínűségével.

A téma szempontjából fontos fogalom az önkontroll, amely egy adott személy azon képességét mutatja, hogy képes olyan közvetlen hedonisztikus óhajnak, nyomásnak és különböző negatív impulzusoknak ellenállni, amelyek kielégülése esetén magasabb értékek sérülnek. A SAT az önkontrollt olyan képességnek tekinti, amelynek segítségével az egyéni erkölcsisége erősödik. Így lesz képes ellenállni olyan kísértéseknek, amelyek ellentétesek az egyén erkölcsi beállítottságával.

Akik kevésbé erős önkontrollal rendelkeznek, többször követnek el bűncselekményt, ezért nekik szükséges a büntetés lehetőségének erősítése, az elrettentő erő fokozása. Az erős önkontrollal rendelkezők jellemzően a saját erkölcsi meggyőződésüket követik, ami esetükben az elrettentést szükségtelenné teszi.

A büntetéssel fenyegetés jelentősége a csökkenő önkontrollal szemben növekszik. Ez a hatás a normakövetésre kevésbé hajlamos fiataloknál különösen erősen jelentkezik.

Az egyéni elrettentés hatékonyságánál erősebb a bűnelkövetői barátokhoz fűződő kapcsolat mértéke. A SAT elmélet alapján a büntethetőségtől való félelem a bűnelkövetői körökkel kapcsolatban álló fiatalok esetében gyengébb, mert náluk nagyobb az esélye, hogy a felelősségre vonást elkerülő lehetőséggel találkozzanak. A racionális döntés-elmélet alapján a bűnözői körrel rendelkező személyek esetében a büntethetőségtől való félelem csekélyebb, mivel az antiszociális hálózatok tagjainak a büntetéssel kevesebb vesztenivalójuk van, és ezért kevesebb negatív következménnyel is számolnak. A társadalomban elismert szerepet betöltő személyeknek sokkal több vesztenivalójuk van. Ők azok, akik egy bűncselekménnyel elveszíthetik mindazt az elismertséget, amelyet korábban kivívtak.

A statisztikai elemzések alapján látható, hogy a büntetés lehetőségével való fenyegetésnek csekély hatása van az elkövetés valószínűségére. Megállapítható, hogy az elrettentésnek leginkább akkor van hatása, ha az egyéni normakövetés mértéke lecsökkent, az önkontroll is sérült, és viszonylag nagy számban vannak a potenciális elkövető környezetében bűnözőtársak. A szigorú büntetések akkor bírnak fenyegető erővel, ha a büntetőügyekben hozott ítéletek publikussága a polgárok körében növekszik, ám ezzel kapcsolatban egyelőre kevés kutatási tapasztalat áll rendelkezésre.

A szerző álláspontja szerint azt is meg kell vizsgálni, hogy azok a személyek, akiknél nagyfokú érzékenységet mutatható ki a büntetés lehetőségével szemben, egyáltalán fogékonyak-e az ilyen jogkövetésre felszólító üzenetekre.

Felhasznált irodalom

Hirtelehner, H. (2020). Differenzielle Abschreckbarkeit als Evidenzgrundlage negativer Generalprävention – Eine Bestandsaufnahme der kriminologischen Wissensbasis. *Monatsschrift für Kriminologie und Strafrechtsreform*, 103(3), 221-233. <https://doi.org/10.1515/mks-2020-2051>

Molnár Tamás

A vadvilág kriminológiája

Wildlife Criminology

A Wildlife Criminology filozófiai, jogi és kriminológiai szempontokat ötvözve mutatja be a vadon élő állatok sérelmére elkövetett cselekmények legújabb kutatási perspektíváit. Angus Nurse, a Middlesex Egyetem tanárának élővilágot érintő elméleti kriminológiai és jogi tudását szerencsésen kiegészíti Tanya Wyatt, a Northumbria Egyetem oktatójának rendőrként szerzett tapasztalata. A mű nyolc fejezete tematikusan arra fókuszál, hogy logikusan érvelve bontsa le az emberi gondolkodásban megszilárdult, „ez csak egy állat” kifejezéssel körülírható axiómát.

A bevezetés a kár meghatározásakor az élőlények érzelmi képességének tudatosításával puhítja fel azokat a megközelítéseket, amelyek szerint a kár kizárólag jogszabályokban megjelenő meghatározásokon keresztül értelmezhető. Az első fejezetben kapott helyet a téma aktualitásának indoklása is, amelyet vitathatlan természettudományos ismeretekkel támasztottak alá.

A második fejezet a vadállatot mint a tulajdonjog tárgyát elemzi. Rövid történeti áttekintést kapunk arról, hogy ezek jogi státusza hogyan változott a magántulajdon megszilárdulásáig. A jelenlegi állatvédelmi rendelkezések kritikája, hogy a legkevesebb figyelmet szentelik az ökológiai rendszer részét képező vadállatokra. Ezután a mű a szórakoztatóipar állatokra gyakorolt ártalmait mutatja be állatkeretek, akváriumok és cirkuszok tevékenységének mélyreható feltárásával. A szerzők arra töreksenek, hogy az állatokat érő valamennyi negatív hatást a kár fogalmába integráljanak. Ennek elősegítése érdekében a fejezet második része a vadvilágot az élelmiszer-, gyógyszer- és feldolgozóipar kimeríthetetlennek tűnő nyersanyagforrásaként vizsgálja. Külön kitér a világháló által megteremtett értékesítési csatornák szerepére, valamint a veszélyeztetett vadon élő állat- és növényfajok nemzetközi kereskedelméről szóló egyezmény (CITES) gyakorlati végrehajtására.

A harmadik fejezet a vadvilágot mint táplálékforrást szemléli. A problémá felvetés azokon az empirikus kutatási eredményeken alapul, amelyek szerint a Természetvédelmi Világszövetség (IUCN) vörös listáján szereplő mintegy 39 500 faj csaknem felének populációja csökken, amelynek hátterében – a hullók kivételével – a húsfogyasztás áll. Az étkezési szokások kulturális és etnikai identitást egyaránt tükrözhetnek, az állatok étrendben történő megjelenésének hátterében álló okok a luxusfogyasztástól a kizárólagos fehérjeforrásig terjednek. Szerteágazó figyelemmel elemzi a bozóthús (bushmeat) fogyasztását, ami mára olyan szokás, hagyomány, presztízs és nosztalgia, amelynek helyi, városi és nemzetközi vonatkozásai is vannak. A fejezet az énekesmadarak fogyasztására

is kitér, mely jelenség Európa egyes részein a jogi tilalmak ellenére is vitathatatlanul jelen van. Az állatok által átélt szenvedés megértéséhez elegendő a fogyasztási procedúra rövid felvázolása, amelyet a szerző kellő alapossgal megtesz. A kaviár példáján keresztül szemlélteti, hogy egy adott faj táplálkozásban betöltött szerepe mennyire változékony. Az orosz kaviár jellemzője volt az 1800-as években a tömegesség és az olcsó piaci ár, mára azonban a kevés és drága ételek sorában említhetjük. A kialakított jogi szabályozás a legális és az illegális kereskedelem egybefonódását eredményezte, míg a vadon élő kaviár iránti töretlen kereslet azt, hogy számos kereskedő vadonból származónak tünteti fel az egyébként legálisan előállított kaviárt.

A negyedik fejezet a vadvilág egy meglehetősen sajátos kiaknázási lehetőségét, a sportot veszi górcső alá. A téma felvetés indoka a korábbiaktól eltérően nem az egyes állományok csökkenése, hanem a jelenség legális és illegális vonatkozásainak egyidejű jelenléte. A szerzők gyakorlati tapasztalatok alapján jellemzik a hajtóvadászatot, az orvvadászatot, a szabadidős horgászatot, valamint a rodeó lovaglást és a bikaviadalokat.

A következő fejezet tárgyalja a vadvilágot mint az emberi erőszak tükrét. Az általánosan elfogadott nézőpont szerint a vadon élő állatok erőszakosak, míg az ember különleges képessége az együttérzés és az önzetlenség. Az emberi erőszakot hajlamosak vagyunk állati eredetre visszavezetni, ahogy azt a kriminálantropológia képviselői is tették. Etológusok bebizonyították, hogy ennek az asszociációnak a fordítottja igaz, mert az állatok azokon a területeken agresszívak más fajok egyedeivel, ahol az ember beavatkozott a természet zavartalan rendjébe. Az állatvilágban az agresszió alapvető szükségletek kielégítését szolgálja, ez az emberi erőszakról aligha mondható el.

A hatodik fejezet az erőszakot állat és ember közötti relációban vizsgálja, s arra a következtetésre jut, hogy az egyénben rejlő ez irányú erőszakos cselekmények kitűnő indikátorai annak az agresszív hajlamnak, amely a későbbiekben interperszonális erőszakká fajulhat, és amely ritkán éri el az igazságszolgáltatási rendszerek ingerküszöbét. A jelenséget tágabb kontextusba helyezve fontos tényezőként azonosíthatja a szerző az állatok tehetetlensége mellett az elkövető családon belüli hatalmi viszonyait.

A hetedik fejezet az állatok jogalanyiségének kérdését vizsgálja. Valamennyi jogrendszerben az emberi érdekek védelmének dominanciája aszimmetrikus helyzetet eredményez a többi élőlény sérelmének tolerálása által. A szerző a jogbölcslethez már jól ismert akarat- valamint érdekelmélet ismertetését követően bontja ki saját gondolatait. Empirikus kutatási eredményekre hivatkozva megállapítja, hogy az állatok többségének van személyisége, de a mai jogrendszerek mindegyike dologként kezeli őket. Ezen a megszilárdult állásponton

ütnek foltot azok a jogesetek, amelyekben a bíróság elismeri az állatok bizonyos jogát és személyiségét. Különösen érdekes színfoltja az állatjogok melletti érvelésnek Sandra, a Buenos Aires-i orángután történetének bemutatása, amely után nem tűnik a valóságtól elrugaszkodottnak az állatok jogi személyként történő elismerése, mert a fiktív jogalanyiség a gazdasági társaságok esetében már adott jogintézmény.

Az utolsó fejezet a kriminológia e témában betöltött szerepére és jövőjére koncentrál, fő kérdése, hogy a kutatások segíthetnek-e kiközösíteni az embereket az állatvilágot övező dologközpontú gondolkodásmódból. A tulajdonjog korlátjai az élővilág vonatkozásában lassan, de egyre biztosabban körvonalazódnak, amelynek legjobb példája Sandra esete. A kriminológusok feladata – az állatokra káros magatartások azonosítása mellett – az alaptalan fogyasztási hagyományok megingatása is. A klímaváltozással egy időben a fajmegmentés iránti igény újabb kérdéseket indukál, hiszen a klímaválságot az ember idézte elő, és mi fogjuk eldönteni, hogy egy-egy fajmegmentési programba mely populációk kapnak esélyt a túlélésre.

A könyv az állatvilágot övező emberközpontú meggyőződések lebontására, és a téma iránti érzékenység kialakítására maradéktalanul alkalmas, felépítése logikus, nyelvezete jól érthető. Az állatok jogalanyiségének megteremtésével kapcsolatban azonban számtalan kérdés merül fel. Történetileg az állatvilággal való szükségszerű kapcsolatunkat az alázat és a mértékletességre törekvés jellemezte. A plurális világkép térhódításával egyidejűleg azonban a jogrendszeren kívüli társadalmi struktúrák meggyengültek. A keletkezett erkölcsi és morális hézagot a jog egymaga betölteni nem képes, de értékrend közvetítésével elősegítheti azok megerősödését és újragondolását. Az állatok jogalanyiségának gondolata egy irreálisan romantikus és a valóságtól elrugaszkodott jogrendszer kialakítását célozza ahelyett, hogy az ember és a természet egyensúlyának újraalakítását szorgalmazná. Az egyes kormányzatok felelőssége, valamint a jogrendszerek által kínált lehetőségek kiaknázása ebben állhat.

Javaslom a könyvet jogásznak, kriminológusnak és jogalkalmazónak, és mindazoknak, akik nem tudnak azonosulni az állatvilág kiaknázásának jelenlegi gyakorlataival, és érdeklődnek a változások szükségességét alátámasztó azon tényekre, amelyeket a kritikai kriminológiai irányzat zöld ága közvetít.

Felhasznált irodalom

Nurse, A. & Wyatt, T. (2020). *Wildlife Criminology*. Policy Press. <https://doi.org/10.1332/policypress/9781529204346.001.0001>

Bandi István

A „törött ablakok” másolása posztszovjet városokban: a társadalmi kontroll kibővítése bizonytalan időkben. Egyszerű másolás vagy találékony alkalmazás?

Mimicking „broken windows” policing in post-soviet cities: expanding social control in uncertain times. Easy to copy or ingenious to use?

A szerző, Erica Marat, a közép-ázsiai és oroszországi bűnözés, korrupció és álbűnözés feltárásában kiterjedt gyakorlati tapasztalattal rendelkező kutató első komolyabb kötete „*The Tulip Revolution*” címmel, egy évvel Askar Akajev krigiz elnök bukása után jelent meg. Dr. Marat, aki tudományos karrierje kezdetén még Erika Iskakova néven publikált, számos tudományos munkát írt. Az említett kötetben stratégiai szempontból vizsgálta a közép-ázsiai köztársaságban végbement gyors államigazgatási és társadalmi változásokat. Elemzéséhez három forrást használt fel: kirgizisztáni médiumokat, szemtanúkat és személyes megfigyeléseit. Ezek összevetésével hiteles képet rajzolt Kirgizisztán új állami berendezkedéséről.

Marat 2009-ben újabb szempontok szerint vizsgálta a közép-ázsiai országokat „*The military and the state in the Central Asia: from Red Army to independence*” című művében. A hadseregnek központi szerepe volt a közép-ázsiai államok politikai fejlődésében, az államszervezetben, a külpolitikában és a mindennapi életben a huszadik század elejétől napjainkig. Ebben a munkájában a közép-ázsiai katonai intézmények szervezettörténeti fejlődését, valamint az adott államra és társadalomra gyakorolt hatását vizsgálta. Elemzésének módszertanánál a katonaszociológia, a politológia és a történelem eszköztárát használta.

Tudományos munkásságának következő fontos állomását képezi a 2012-ben a DCAF-nél (Geneva Centre for the Democratic Control of Armed Forces) megjelent „*Security Sector Reform in Central Asia*” című munkája, mely biztonságpolitikai szempontok szerint vizsgálja a közép-ázsiai államokat. Ez a műfajilag jelentősnek minősülő elemzés négy közép-ázsiai állam biztonsági szerveinek reformját járja körül.

A rendfenntartás területén a 2014-ben bővített formában kiadott „*Reforming the Police in Post-Soviet States: Georgia and Kyrgyzstan*” kötetével alkotott jelentőset. Ebben a könyvben Grúzia és Kirgizisztán eseteinek vizsgálatával sikerült azonosítania és bemutatnia a volt szovjet államokban bekövetkezett rendőri reformok meghatározó tényezőit. A két példát úgy választotta meg, hogy azokban kirajzolódott a reformok két drasztikusan eltérő megközelítése. Grúziában a kormány reformprogramja alapvetően átalakította a rendőrséget, de

mege erősítette az elnök, Mihail Szaakasvili rezsimjének pozícióit a rendőrség irányításában. Egy évtized alatt két politikai rendszerváltozással Kirgizisztán kudarcot valló reformtörekvése a bűnüldöző szervek növekvő korrupciójához, és erőszakos, nem állami csoportok térnyeréséhez vezetett. Grúzia és Kirgizisztán tapasztalatai azt mutatják, hogy a militarizált rendőri erők reformja nem lehet sikeres, még akkor sem, ha a tágabb politikai környezet demokratikusabbá vált.

Marat a 2018-ban megjelent könyvében – „*The Politics of Police Reform: Society against the State in Post-Soviet Countries*” – már Ukrajnát is elemzése tárgyává tette.

A fentiek alapján nem meglepő, hogy a »*Mimicking „broken windows” policing in post-soviet cities: expanding social control in uncertain times*« (A „törött ablakok” másolása posztszovjet városokban: a társadalmi kontroll kibővítése bizonytalan időkben) című tanulmányában Erica Marat a már korábban felgyűlt tapasztalatai alapján, és módszertanilag felvértezve vetette össze az Egyesült Államokban már elavulttá vált „törött ablakok” rendfenntartási gyakorlatnak a posztszovjet államokba, Kazahsztánba és Ukrajnába való átültetését.

Tanulmányában a szerző elemzi a posztszovjet államok bűnözésének alakulását és a büntető igazságszolgáltatás teljesítményét. Analitikai szigorúsággal és empirikus részletek bemutatásával tárja fel a kazahsztáni és ukrainai rendőri erők rendfenntartó rendészeti reformját. Annak ellenére, hogy a törött ablakoknak elnevezett rendfenntartás elve nagyon sok egyesült államokbeli városban elavulttá vált, a koncepciót újraértelmezik és adaptálják olyan országokban, ahol attól eredményeket várnak.

A rendfenntartó rendészeti modell alkalmazásnak elemzését a szerző főleg a kazahsztáni Almatyban és az ukrainai Kijevben 2015 és 2017 között folytatott terepmunkára építette fel. Negyven mélyinterjút készített a politikai elit tagjaival, a rendőrségi tisztviselőkkel, akik részesei voltak az említett rendészeti reformoknak. Az interjúalanyok között szerepeltek a civil társadalom képviselői, valamint a rendőri reformok végrehajtásában részt vevő szervezetek munkatársai. Az nem derült ki tanulmányából, hogy Kazahsztánban miként sikerült a járőrök munkáját belülről megfigyelni, tény viszont, hogy Ukrajnában a szerző járőröző rendőrökkel készített interjúkat.

Az amerikai „törött ablakok” modell – eredeti rendeltetésétől eltérően – valójában a zérótolerancia-rendészet formáját öltötte, a büntetések szigorodásához, a börtönépesség növekedéséhez vezetett, ezért a 2000-es évek első felében már komoly ellenvetésekkel találta magát szembe. A szerző szerint mint a várospolitikai intézkedések kiegészítő eleme komoly hiányosságokat mutatott fel: aránytalanul érintette a gazdaságilag jogfosztott csoportokat. A módszer nem igazán volt képes visszaszorítani az erőszakos bűncselekményeket,

rAADÁSUL a prevencióra támaszkodó rendészeti eszközök hatékonyabbnak bizonyultak a bűnözés elleni küzdelemben.

A szerkezetileg arányosan három részre tagolt elemzés a rendészeti modell elméleti és gyakorlati alkalmazásának példáin keresztül érzékelteti az előnyöket és a hátrányokat. Először a rendészeti modell átvételének kérdését járja körül. Kazahsztán és Ukrajna rendészeti szervei csak a formát és kevésbé a tartalmat vették át. Marat szerint a vizsgált államokban a politikai elit a társadalom felé való nyitás helyett az erősebb rendőri fellépést részesítette előnyben. Kazahsztánban és Ukrajnában ez a felfogás egybeesett a középosztály nagyobb városi területeken történő térnyerésével, ahol a rendőrség magasabb népszerűségi indexet kapott, amikor szigorúbb intézkedéseket hozott a kevésbé jelentősebb bűncselekmények elkövetői ellen.

Kazahsztánban a rendészeti reformok széles körben publikált nemzeti stratégiára támaszkodtak, amelyek szigorúan meghatározott időbeli és működési célokat tartalmaztak. A szerző arra is rávilágított, hogy a rendészeti reformok sajátos interpretációja is jelen volt, hiszen a nemzetközi példákat szelektív módon használták fel, így a „törött ablak” rendészet megfelelő keretté vált.

Erica Marat az ukrán példán keresztül a „törött ablakok” rendészeti modell egy másik gyakorlati alkalmazását mutatja be. Szerinte az ukrainai rendőri reformok bevezetését a civil aktivisták, politikai vezetők és a nemzetközi adományozó közösség együtt tudták megvalósítani. A 2013-ban és 2014-ben a Janukovics elnök elleni tüntetések megnyitották az utat egy új rendőri szervezet kialakításához. A szerző elképzelése szerint a rendfenntartó intézkedések kezdeményezései olyan politikai célok eszközeivé váltak, mint az európai nemzetekhez való közeledés, illetve a szovjet múlttól való eltávolodás. A reform bevezetői nagy hangsúlyt fektetettek a pozitív fogadtatásra, amely egyben a politikusokat is ösztönözte arra, hogy reagáljanak a lakosság igényeire. A reform mögött meghúzódó legfontosabb elképzelés a zéró tolerancia kultúrájának kiépítése volt, s küzdelem a korrupció ellen nemcsak a rendőrség köreiben, de a teljes kormányzati intézményrendszerben. A strukturális megújulás a beosztotti állomány lecserélését is magával hozta, melynek során számos nehézség merült fel. Az újoncok túlnyomó többsége nem rendelkezett rendőri tapasztalattal, noha mindannyian felső végzettségűek voltak. Az új rendőrség mindenütt jelen volt. Gyorsan tudtak reagálni a polgárok segítségkérésére, és szükség esetén veszélyes helyzetekbe intézkedtek. A rendfenntartó rendészet ukrán változata arra összpontosított, hogy megakadályozza a rendőrséget abban, hogy aránytalan erőszakot alkalmazzon a civilek ellen, valamint felvette a küzdelmet a rendőrség köreiben elburjánzott korrupció ellen is. Az ukrán belügyminisztérium gondosan formálta a közvéleményt, de a reform során vonakodott a bűnügyi

statisztikák nyilvánosságra hozásától. Az aktív, alulról felfelé irányuló részvétel ellenére a civil társadalmi csoportok fokozatosan háttérbe szorultak, a hagyományos hierarchia erősebbnek bizonyult, a változások a belügyminisztériumon belül, felülről lefelé valósultak meg.

Felhasznált irodalom

Marat, M. (2019). Mimicking „broken windows” policing in post-soviet cities: expanding social control in uncertain times. *Policing and Society*, 29(9), 1005-1021. <https://doi.org/10.1080/10439463.2018.1448396>

Beke József

A szélsőséges radikalizálódás és az erőszak kockázatértékelése

Risk assessment of extremist radicalisation and violence

A szerző a napjainkban emelkedő tendenciát mutató radikalizálódási folyamatokhoz köthetően, a szélsőségesen erőszakos elkövetők kockázatértékelésére alkalmas, dinamikusan fejlődő eszközöket mutat be, és hasonlít össze.

Bevezetőjében kifejti, hogy 2010 óta jelentősen megnövekedett a többé-kevésbé megbízható kockázatértékelésre alkalmas eszközök (RbeG-eszközök – Risikobeurteilungsinstrumente) száma. Ausztriában állami és nem állami szereplők foglalkoznak a kockázatelemzéssel, amelyek hangsúlyos elemei különbözők, attól függően, hogy a biztonság mely területére vonatkoznak. Ausztriában általánosan a RADAR nevű eszközt fejlesztették ki és használják, ami 15 kockázatra releváns szűrőből, és 27 további speciális indikátorból áll. A módszer az ideológiai jellemzők, a szociális kapcsolatok és az erőszakos cselekmény elkövetésére való hajlandóság területén teszi lehetővé az analízist. Ezen túlmenően három releváns védőfaktor is jelen van a rendszerben, aminek az a célja, hogy azonosítsa a radikalizálódásra hajlamos, sebezhető személyeket. A RADAR nevű eszköztől, és annak megbízhatóságáról és pontosságáról nincsenek információk.

A szerző a továbbiakban bemutatja és összehasonlítja a három leginkább elterjedt kockázatértékelésre alkalmas eszközt.

Erőszakos szélsőségesség kockázatértékelése (Violent Extremism Risk Assessment, VERA)

2009-ben került kifejlesztésre a rendszer, melyet 2015-ben továbbfejlesztettek (VERA-2R). Az elemzéséből kitűnik, hogy a VERA-2 az egyik legismertebb RbeG-eszköz, amit az Európai Tanács „Horizont 2020” nevű programjának keretén belül egy sor EU-tagállamban bevezettek. Ha a VERA és VERA-2R-t bemutató tudományos kísérőpublikációkat összehasonlítjuk, elsőként az tűnik fel, hogy sem az eljárás, sem a kiértékelési metodika nem változott lényegesen a fejlesztés során. Ezzel egyidejűleg az elméleti „struktúra” évről-évre mégis komplexebb és bonyolultabb lett. További érdekesség, hogy a sebezhetőség faktorai mellett három kategóriából álló protokollt fejlesztettek ki. Ezek a visszaradikalizálódás, a kiemelési- és védelmező faktorok. A cikk kiemeli, hogy a VERA-2R „Catch-all” eszköz hírében áll, ami minden extrém erőszakot, rendellenességet érdemben kimutatni képes. Ezen felül a VERA-2R-t még a korai kiszűrésre/felismerésre is alkalmasnak tartják. Ez a képesség azonban felveti a kérdést, vajon egyetlen ellenőrző lista képes-e a politikailag, ideológiailag, világnézetileg motivált erőszak minden előfordulását és motivációs helyzetét, továbbá valamennyi radikalizálódási állomást hitelesen, eredményesen és megbízhatóan mérni? A szerző még egy lépéssel továbbment, és azt állította, hogy a VERA-2R most már egy komplett, dinamikus, okozati modellen alapszik, illetve leképezi azt, ezért a szükséges és elégséges okozati tényezőket figyelembe veszi. Hiányossága viszont, hogy eddig nem alakultak ki olyan szabályok, amelyek alapján a feltárt okozati tényezők a „szükséges” és/vagy „elégséges” markerek szerint besorolhatók lennének.

Terrorista radikalizálódásának elemzése (Terrorist Radicalization Assessment Protocol, TRAP)

A szerző szerint a TRAP egy nyomozási célú „sablonként” szolgál a magányos terrorista kiszűrésére. Esetfeldolgozáshoz való segédletnek szánták. Pszichodinamikus és pszichoszociális modellen alapszik, ami empirikusan még nem került tesztelésre, de megbízhatónak és érvényesnek tűnt. Azonban a nem megfelelően bizonyított érvényessége miatt jelen pillanatban nem nevezhető SPJ (structured professional judgment) prognóziseszköznek. Mivel a kontrollcsoportokkal való összehasonlítás is hiányzik, nem tekinthető továbbá olyan eszköznek sem, ami identifikálná a terrorista szándékú veszélyes személyeket. A fejlesztők ezért a TRAP használatát a VERA és az MLG (Multilevel Guidelines) kombinációjával ajánlják, ami a kiértékelési folyamatot feltételezhetően jelentősen megnehezítené.

Sebezhető emberek azonosítása (Identifying Vulnerable People, IVP)

Az IVP-t az Office for Security and Counter Terrorism megbízásából az Egyesült Királyságban azzal a céllal fejlesztették ki, hogy a közszolgálatban dolgozókat tájékoztassa a releváns sebezhetőségi faktorokról, valamint, hogy így felismerhessék és kiszűrjék a folyamatban lévő radikalizálódást. Mivel a fejlesztők interneten hozzáférhető, nyilvános forrásokat használtak az adatbank feltöltéséhez, ezért az értelemszerűen nem volt teljes. A 16 rizikó kategória közül hétnél az információ több mint 60%-a hiányzott! Érthető módon ez kihatott az eszköz érvényességére és megbízhatóságára. A szakirodalom szerint az IVP a „konvencionális” terroristáknál (ír republikánusok, iszlamisták) és szélsőjobboldali elkövetők esetében magasabb megbízhatóságot mutatott ki, a radikális állatvédők és iskolai ámokfutók esetében azonban kevésbé volt megbízható. Az IVP eszköz az ideológiai alapú szélsőségesek negatív előrejelzésében volt a leghatékonyabb, vagyis annak a kérdésnek a megválaszolásában, hogy ki nem fog súlyos bűntettet elkövetni.

Összegzés

A megbízható rizikófeltáráshoz alkalmas eszközök Szent Gráljaként az SPJ-eljárás (structured professional judgment) mutatkozik. Az eszközök tesztelése nagyrészt néhány jól ismert és kutatott eset megítélésére korlátozódott. A további tesztek szervezési és finanszírozási okok miatt elmaradtak. Összességében megállapítható, hogy a kockázatokat jelző eszközök a különféle célcsoportok tekintetében csapdákat rejthetnek. Ha egy tévesen negatív értékelés esélyét szeretnénk minimalizálni, akkor nagy a veszélye annak, hogy ez a biztonság egy hasonlóan magas, tévesen pozitív értékelésszám árán valósulhatna meg. Egy ilyen egyoldalú biztonsági csomag – amelyben elfogadott lenne a tévesen-pozitív esetek aránytalanul nagy száma – gyengítheti a terrorral és szélsőségekkel szembeni védekezés hatékonyságát.

Felhasznált irodalom

Logvinov, M. (2019). Risikobeurteilung extremistischer Radikalisierung und Gewalt. *SIAK-Journal*, 3, 51-64. <https://doi.org/10.1007/978-3-658-25123-9>

Erdélyi Katalin

Az átláthatóságon túl: a kommunista időszak titkosrendőrségi archívumai a posztszocialista Kelet-Európában

Beyond Transparency: the Communist-Era Secret Police Archives in Post-socialist Eastern Europe

A kommunista idők titkosrendőrségi archívumai sajátos utóélettel rendelkeznek. Őrzik az igazságosságról és a társadalmi átalakulásról kialakított különböző elképzeléseket, ugyanakkor ambivalens vágy- és szorongástárgyakká is váltak a populáris kultúrában, filmekben, színházi darabokban, médiahírekben, politikai botrányokban, de még az igazságügyi folyamatokba is beférköztek.

A cikk a rendőri akták egyik legizgalmasabb, „Files” című dokumentumjátékának elemzését nyújtja, amelyet a jól ismert disszidens kollektíva, a „Nyolcadik Nap Színháza” mutatott be. Ezen keresztül hívja fel a figyelmet a valószínű történelmi dokumentumok megismerésének, megértésének és érzelmi feldolgozásának szükségességére. A szerző az állami Nemzeti Emlékezet Intézetben (Instytut Pamięci Narodowej, a továbbiakban IPN) végzett néprajzi kutatásaira támaszkodva elemzi a posztszocialista Lengyelország kommunista titkosrendőrségének kulturális-politikai életét. Megvizsgálja, hogy az archívumok hogyan váltak a hegemon politikai küzdelmek részévé, amelyek nemcsak az állami intézményekben, hanem a kulturális produkciókban is jelen vannak.

Az IPN kezeli a kommunista korszak titkosrendészeti archívumait, a legjelentősebb olyan intézmény, amely közoktatási programjai és kulturális eseményei által formálja a közművelődést. A kulturális produkciók, például a színházi darabok, filmek kulcsfontosságúak a tudás, az archiválás alternatív formáinak újragondolásához és terjesztéséhez. Mivel az intézményt egyre inkább radikális nacionalista csoportok uralják, ezért a 2000-es évek közepe óta a kritikák keresztüzebe került, ezzel a levéltárak növekvő nyilvánosságát és átpolitikálódását okozva. A jobboldali nacionalista csoportok uralmának fokozódásával a formális politikai szférában és a nemzeti intézményekben, például az IPN-ben, a kommunista múlttal összefüggő különböző közszereplőkkel kapcsolatos informális médiaáldozatok egyre gyakoribbá és kínosabbá váltak.

A levéltárak ellentmondásos érzelmeket keltenek az emberekben, vonzónak és lenyűgözőnek tűnnek a világ számára, ugyanakkor fenyegetők a nem kívánt információk nyilvánosságra hozatalának lehetősége miatt. Így nem meglepő, hogy az állami levéltárakra a megfigyelés és az elnyomás érvényes. A tudósok szerint a dokumentumgyűjteményeket az igazságosság, a béke, az emberi jogok

és a demokratizálódás érdekében hasznosítani lehetne: a megfigyelés és az uralom eszközei az erőszak dokumentálásával és nyilvánosságra hozatalával, valamint az igazság megismerésével az igazságszolgáltatás és a jóvátétel eszközeivé válhatnának. A szerző szkeptikus azzal kapcsolatban, hogy az elnyomás archívumát át lehetne-e alakítani az igazságosság vagy az emberi jogok archívumává. Ezért azt mutatja be, hogy a megfigyelés és az uralom formái miként reprodukálódnak az archiválási gyakorlatok által, hogy a nacionalista csoportok hogyan alkalmazták a kommunista idők titkos archívumait antikommunista történelem- és emlékpolitikájukba, hogyan igyekeztek hegemónná tenni a rendőri levéltári anyagok saját politikai céljaik szerinti értelmezését. Noha az archívum ilyen koncepciójának kritikája a tudományos szakirodalomban mára jól megalapozott lehet, mind gyakorlati, mind politikai okokból döntő fontosságú annak megvizsgálása, hogy az archívumoknak politikai célokra való alárendelése, miként torzíthatja, különösen a rendőrségi levéltárak eredeti rendeltetését.

Noha a kulturális előadások (filmek, színdarabok stb.) önmagukban nem feltétlenül képesek kikezdeni a hatalom és az uralom bejáratott intézményeit, a kultúra, ha valóságos értékek hordozója, hiteles értelmezője lehet a történelmi múltnak, és alakítója a történelmi jövőnek.

Felhasznált irodalom

Gökariksel, S. (2020). Beyond Transparency: the Communist-Era Secret Police Archives in Postsocialist Eastern Europe. *Archives and Records*, 41(3), 236-253. <https://doi.org/10.1080/23257962.2020.1815524>

Kalmár Ádám Katonák rendőr szerepben

Soldiers in police roles

A világon az emberölések nagyjából harmadát Latin-Amerikában követik el. Évente több mint 60 000 esettel Brazília az az ország, amely egy államok közötti konfliktusoktól mentes térségben mégis mélyen fertőzött az erőszakos bűnözéssel. Sok ország próbálkozik a rendőrségi és katonai jellemzők vegyítésével megfékezni az elharapódzó szervezett bűnözést. A tapasztalatok alapján szakértők széles körben egyet értenek abban, hogy a katonai jellegű szervezetek nem felelnek meg a belső biztonság fenntartásával kapcsolatos követelményeknek,

elsősorban a képzés hiánya miatt, és azért, mert a paramilitáris rendvédelmi szervezetek nehézségekkel szembesülnek a legitim erőszak alkalmazásakor, főként a fokozatosság, szükségesség, arányosság érvényesítésében.

Christoph Harig Brazília preventív típusú katonai rendőrsége, a Polícia Militar tagjainak tapasztalataira, valamint a képzés megfigyelésére alapozva vizsgálta meg a közrend-közbiztonság fenntartására irányuló műveleteket, annak fényében, hogy az utóbbi időszakban azokba egyre több ENSZ békefenntartói tapasztalattal rendelkező katona került bevonásra. A brazil Polícia Militar az országban az elsődleges rendőri erő, ami azonban felépítését és kiképzését tekintve a katonai egységeket másolja. Akcióik nagy számban halálos kimenetelűek, 2009 és 2015 között Brazíliában 17 500 ember vesztette életét rendőri akciók következtében. Csak 2016-ban 4222 főt rendőrök lőttek le.

A széles körű konszenzus ellenére – mely szerint a katonák nem arra vannak felkészítve, hogy a települések közterületein lássanak el szolgálatot, és megfelelő eszközök sincsenek az állampolgárok ellenőrzésére – Brazília tovább militarizálta közbiztonsági intézkedéseit, és növekvő számban alkalmazza a fegyveres erők tagjait a közbiztonság fenntartását biztosító akciókban. Amellett, hogy az ország katonai egységei rendvédelmi funkciókat is ellátnak, az ENSZ Haitibe telepített béketámogató missziójába (MINUSTAH) is a legnagyobb kontingenseket delegálták. Az ország katonai vezetői és a diplomaták is egy olyan képet kívánnak a közvélemény felé közvetíteni, miszerint katonáik a meggyőzésen alapuló, többségében erőszakmentes, támogató, „brazil típusú békefenntartó” tevékenységet folytatnak.

Ezeket az állításokat korábban empirikus bizonyítékokkal alig támasztották alá, így a tanulmány szerzője alapvetően három kérdést vizsgált kvalitatív módszerekkel. Elsőként, hogy miként befolyásolja a rendőri műveletekben való részvétel a katonák rendvédelmi képességeit, másodsor azt, hogy milyen ismereteket hasznosítanak kölcsönösen, egyfelől a békefenntartó, másfelől pedig a belbiztonsági akciók tapasztalataiból. Harmadszor pedig, hogy milyen megközelítés érvényesül a legitim erőszak fokozatos alkalmazása során.

Brazíliában a rendészet erősen militarizált, és az ország ezt a közbiztonság területén a paramilitáris rendőri egységek növekvő számával tovább fokozza. A szövetségi köztársaságban az egyes szövetségi államok kormányzói kérhetik a katonaság bevonását a közrend-közbiztonság fenntartásába, ha az ott szolgálatot ellátó rendőri egységeik nem elérhetők, vagy a probléma méretéből fakadóan azt már nem tudják önállóan kezelni. Az ilyen kérések száma, köre és időtartama annak ellenére növekszik, hogy ezek az akciók elméletileg csak végső megoldásként, előre meghatározott időtartamban és területen, jelentős korlátozások bevezetésével alkalmazhatók. Brazíliában a belső rend fenntartásával

kapcsolatos műveletek során – mintegy igazolásként – ENSZ békefenntartói tapasztalattal rendelkező, és szándékosan a kék sisakosokéhoz hasonló ruházatba öltözött és jelzéseket viselő katonákat alkalmaznak. Ezek a műveletek az 1990-es években már visszatérő jellemzőivé váltak a közrend fenntartásának, de rendszerint kisebb erővel, legfeljebb két hónapos időtartamban kerültek végrehajtásra. Ezután – Lula da Silva elnöksége idején – engedélyeztek hosszabb időtartamú közbiztonsági műveleteket Rio de Janeiro állam rendjének megszüldésére érdekében. Ekkor 2010 és 2015 között két hosszú távú (1–1,5 év időtartamú) művelet során katonai erővel foglaltak el három favelát (nyomornegyedet), majdnem 30 000 fő rendfenntartó bevetésével, ami több volt, mint a Haitibe küldött békefenntartók száma tíz év alatt. A kutatók megállapítják, hogy a hazai kiegészítő műveletek és a bűnbandák felszámolása érdekében vívott harc tapasztalatai egyértelmű versenyelőnybe juttatták a brazil békefenntartókat, ezért a nagyhatalmak vezető szerepet szántak a kéksapkásainak a Port-au-Prince-i bandák felszámolásában is.

A szerző kérdőíves felmérést végzett, félig strukturált interjúkat vezetett le, és fókuszcsoportokban dolgozott az ENSZ misszióban és a hazai közbiztonság megteremtését célzó rendőri műveletekben dolgozó katonák körében. Elsőként a brazil katonai egységeket, a rendőri szerepre felkészítő képzést vizsgálta, majd azt, hogy a katonák a korábbi békefenntartó bevetések során szerzett tapasztalatokat tudták-e hasznosítani a hazai közbiztonsági műveletek végrehajtásában. Górcső alá vette azt is, hogyan kezelték a lakosságot. Sajnos a legtöbb fókuszcsoport arról számolt be, hogy a Rió-i favelák népe ellenségesebb volt velük szemben, mint Haiti lakossága. Ezek alapján a városi műveletek nehézségei, a bonyolultabb helyzetek választás elé állították az állományt, hiszen végső soron a jogállamiság szembe került a katonai hatékonysággal, és ők az utóbbit részesítették volna előnyben. Már azt is eredményként értékelték, hogy a favelákban legalább ideiglenesen rendet tudtak tartani, ott, ahol addig csak a fegyveres bandák uralkodtak. A szerző megvizsgálta azt is, hogy a katonák hogyan kezelték a kritikus helyzeteket, a városi tömegoszlatást, a kényszerítő eszközök alkalmazását, vagyis hogyan formálódott rendész a békefenntartóból egy olyan környezetben, ahol a lakosság az új technikai eszközökkel folyamatosan filmezte a rendőri intézkedést, és csak azt várta, hogy a hatóságok mikor reagálják túl a helyzetet. A katonák azzal szembesültek, hogy annak ellenére, hogy technikailag képesek voltak rendőri szerepben dolgozni, abban a pillanatban, hogy fenyegetéssel álltak szembe, fennállt a veszélye, hogy a katonai énjük agresszióval reagál, hiszen a tudatuk az ellenség legyőzésére fókuszál akkor is, ha feladatuk a rendfenntartás. Ekkor a legitim erőszak alkalmazásának elvei – főként a fokozatosság – sérülhetnek, ezért a rendőrszerepbe került

katonák számára sokkal frusztrálóbb a hazai műveletekben, honfitársaik között rendészeti tevékenységet folytatni. Számukra ez a feladat, a katonai műveletekkel összehasonlítva, alacsonyabb presztízsű.

A tanulmány által bepillantást nyerhetünk a rendőri szerepbe került katonák kettős feladatrendszerébe, és annak pszichikai terheibe is. Kiderül, hogy a békéfenntartói tapasztalatokkal rendelkező, és rendőri képzésben is részesült katonák az ellentmondásos szituációkban képesek voltak megfelelően cselekedni, még akkor is, ha jelentős visszafogottságot kellett tanúsítaniuk a fegyveres bandák elleni közbiztonsági műveletek során. Eszerint pedig a kutatás igazolta, hogy továbbra is érvényesek azok az aggodalmak, hogy az ilyen feladatokban részt vevő katonák jelentős kockázatot jelentenek az emberi jogok védelmének alapelveire, magára a demokratikus jogállamiságra. Fennáll a veszély, hogy a katonák helytelenül reagálnak azoknál a bevetéseknél, amelyeket saját alapvető szakmai tapasztalataik alapján nem tartanak megfelelőnek. Azonban főként a latin-amerikai térségben továbbra is életbevágóan fontos lesz a drogháborúban a rendészeti felkészítésen is átesett katonai egységek alkalmazása. Ezért további vizsgálatokra lesz szükség a témával kapcsolatban. Főként a civil-katonai kapcsolatok feltérképezése indokolt. Ennek során a katonai és a rendészeti képességek pszichikai vonatkozásai, a közbiztonsági műveletekben szükséges intézkedések nehézségei várnak elemzésre.

Tudott, hogy a globalizáció kihívásai világszerte felerősítették a rendőrségek militarizálódását. Európából nézve ez elsősorban a terrorizmusra és az illegális migrációra adott válasz miatt van így, és csak kisebb mértékben a kábítószerek-kereskedelemmel foglalkozó erőszakos szervezett bűnözői csoportok elleni harc hívta életre. A globális drogháborúban Brazília régóta folytat küzdelmet, így a szerző megállapításai – véleményem szerint – fontos adalékot jelentenek a hazai rendészeti kutatások számára is.

Felhasznált irodalom

Harig, C. (2019). Soldiers in police roles. *Policing and Society An International Journal of Research and Policy*, 30(9), 1097-1114. <https://doi.org/10.1080/10439463.2019.1650745>

Dragon Sándor

A büntetőjogi felelősség alóli mentesség szociálkriminológiai jellemzői

Socio-Criminological Characteristics of Exemption from Criminal Liability

A tanulmányt a Bajkál Állami Egyetem tudományos folyóiratában, az Összoroszországi Kriminológiai Újságban publikálták, amely újság méltán híres a széles körű jogi publikációiról.

J. E. Pudovocskin hazájában ismert kutató a büntetőjog területén, de írásai jelentek meg a büntető politikáról, a különböző bűncselekmény-kategóriákról, az emberi jogok védelméről, illetve más társadalomtudományi kérdésekről. Elmondható, hogy nagy szakmai felkészültséggel rendelkező kutató, aki a választott témakörök kimagasló szakértője.

A szerző úgy véli, hogy az eddigi kutatások nem tisztázták kellő mélységben a büntetőjogi felelősség alóli mentesség intézményét. A téma szociológiai és kriminológiai megközelítése helyett egyfelől jogesetelemzésre, az empirikus anyagok meglévő bázisának kutatására, másfelől az Orosz Föderáció Legfelsőbb Bíróságának Igazságügyi Osztálya által nyilvánosságra hozott statisztikai adatok tanulmányozására van szükség.

„Csak abban a statisztikában hiszek, amit én magam hamisítok” ([URL1](#)), ismétlik a statisztikában nem bízók Churchillre hivatkozva, bár a mai napig is csak találgatások vannak arra vonatkozóan, hogy ezt ki és mikor mondhatta.

Először a statisztikai számadatokkal kell megismerkedni, majd megérteni azokat, és csak utána lehet a kutatásban továbbhaladni, ezzel is megalapozva a későbbi értékeléseket és következtetéseket. Jelen tanulmány a büntetőjogi felelősség alóli mentesség tanulmányozását a bírósági gyakorlat széles körű bemutatására alapítja.

A tanulmány nem egymást követő fejezetekből áll, hanem egymásból következő logikus gondolatok, következtetések, elemzések felvonultatásából, amelyeket a jobb megértés és áttekinthetőség érdekében táblázatokkal tett egyszerűbbé, amelyek az alábbiak:

- megbékélés az áldozattal;
- aktív bünbánat;
- bírói bírság;
- nevelési intézkedések alkalmazása.

Az előbbi elemeket a felelősség alóli mentesség szerkezete egészíti ki, amelyben arra kapunk választ, hogy a büntetést kerülő intézmények alkalmazása miként oszlik meg százalékosan az egyes bűncselekmény-kategóriák között.

A táblázatban feltüntetett statisztikák kiválóan mutatják a kialakult tendenciákat, azokból az olvasó le tudja vonni a szükséges következtetéseket. A tanulmány rámutat az évek során történő, százalékokban kifejezhető változásokra, bemutatja ezek összefüggéseit az Orosz Föderáció Büntető Törvénykönyvében bekövetkezett módosulásokkal, valamint összehasonlításokat végez egyes bűncselekmény-kategóriákban bekövetkezett változások alakulásának tekintetében. A büntetőjogi felelősség alóli mentesség alkalmazására az átlagos vagy kisebb és közepes súlyú bűncselekmények esetében kerülhet sor. A tanulmányában a 2000–2019 közötti időszakra tekintettel felsorolja azon bűncselekményi kategóriákat, amelyek esetén alkalmazzák azokat.

A teljesség igénye nélkül például:

- a vagyon elleni bűncselekmények;
- a korrupciós bűncselekmények;
- a gazdálkodás rendjét sértő bűncselekmények;
- az élet, a testi épség és az egészség elleni bűncselekmények;
- az egészséget veszélyeztető bűncselekmények;
- az emberi szabadság elleni bűncselekmények;
- a gyermekek érdekét sértő és a család elleni bűncselekmények;
- az emberi méltóság és egyes alapvető jogok elleni bűncselekmények;
- a közlekedési bűncselekmények;
- a környezet és a természet elleni bűncselekmények;
- a fogyasztók érdekeit és a gazdasági verseny tisztaságát sértő bűncselekmények;
- a katonai bűncselekmények stb.

Az elemzés megállapításai között fontos kiemelni például, hogy a korábbi időszakhoz képest az abszolút százalékos arányban csökkenés mutatkozott, de a bevezetett intézkedések ellenére is a bíróságon a mentesített személyek aránya szinte változatlan maradt az utóbbi öt évben, 18–22% közötti tartományban mozgott a 2009-es 21,6%-os eredményhez képest, amely stagnálást mutat.

Felhasznált irodalom

Pudovocskin, J. E. (2020). Социально-криминологическая характеристика освобождения от уголовной ответственности. *Всероссийский криминологический журнал*. 14(4), 581-592.

URL1: *Mégsem Churchill mondta a neki tulajdonított híres mondatot?* https://hvg.hu/napi_merites/20100111_churchill

Fibiné Babos Barbara

Amit a COVID-19 elárult az egészségről, az emberi jogokról és a WHO-ról

What COVID-19 Revealed About Health, Human Rights, and the WHO

A tanulmány aktualitása vitathatatlan: a COVID-19 a mai napig szedi áldozatait világszerte.

Az Egészségügyi Világszervezet (WHO) a SARS-CoV-2 új koronavírus által okozott pusztító betegséget hivatalosan COVID-19-nek nevezte el 2020. február 11-én, és járványhelyzetet hirdetett 2020. március 11-én, mely egyúttal a betegségre adott globális válasz kezdetét jelentette.

A tanulmány célul tűzi ki, hogy összefoglalja a pandémia okozta frusztrációkat. Nem minősíti a WHO járvány idején mutatott teljesítményét, noha az 2020-tasza óta a viták széles körű középpontjában áll. A WHO által a COVID-19-cel kapcsolatos publikációk elemzésével feltárja, hogy a COVID-19 miatt helyezi más megközelítésbe az emberi jogok és az egészség összefüggéseit.

A szerzők igyekeznek párhuzamot vonni a 1918-as influenzajárvány és a jelenlegi járványhelyzet között, bár az 1918-as influenzajárvány hatásai csak részben hasonlítanak a COVID-19 járvány esetére. 1918-ban a háborús körülmények és a fertőző betegségek korlátozott ismerete palliatív ellátásra, és a fertőzés megelőzésére szolgáló, úgynevezett nem gyógyászati intézkedésekre (NGYI) szorította a válaszokat. Az 1918-as járvány idején alkalmazott NGYI-k jellemzően az elszigetelés és a karantén, az iskolabezárások és a tömeges gyülekezési tilalmak voltak, melyek a kézmosástól az arctakarás ajánlásain át, a betegek elszigeteléséig terjedtek.

A COVID-19 járvány esetén a kormányok lényegében ugyanazokat a járványügyi protokollokat követték: izoláció és karantén, iskolák bezárása és nyilvános gyülekezések betiltása a közegészségügyi hatóságok tanácsai alapján.

A tanulmány álláspontja szerint az 1918-ban alkalmazott intervenciók folytatása nem bizonyult megfelelő stratégiának. Olyan világban élünk, ahol az emberi jogok széles skáláját az államok nagy többsége elfogadta, és számos globális intézmény létesült az emberi jogok védelmére. Széles körben elfogadott

tény, hogy az egészséghez való jogot nem lehet az emberi jogok egyetemes elfogadása és védelme nélkül megvalósítani. Alkotmányos elv, hogy minden embernek alapvető joga van az egészséghez. A WHO alapítása óta az egészség jogszempontú megközelítésének erősítésén fáradozik.

A WHO kiemeli a Siracusa-elvek – amely elvek az emberi jogok védelmét szolgálják, amikor a kormány rendkívüli helyzetekben korlátozhatja az egyéni jogokat – etikai megfontolásait, különösen elszigeteltség, karantén, határellenőrzés és társadalmi bezárkózást jelentő intézkedések esetén. Az alapelvek különös figyelmet fordítanak a hátrányos megkülönböztetés, megbélyegzés vagy elszigeteltség által leginkább kiszolgáltatottakra.

A pandémiára való felkészülési tervek két kulcsfontosságú eleme – a közegészségügyi megfigyelés és a mozgást korlátozó NGYI-k (például utazási korlátozások és karantén) – ezekben az etikai dokumentumokban kiemelésre érdemesek. Potenciális etikai dilemmát vethet fel az a kérdés, hogy a fertőzések megelőzésének és megfékezésének érdekében milyen mértékben szükséges korlátozni a magánélethez és a szabad mozgáshoz való jogokat.

Az egészséghez való jog elsőbbségét jelentheti a tény, miszerint a WHO a COVID-19 járvány idején meglehetősen hallgatott az emberi jogokról. A WHO nem utasította kifejezetten az országokat arra, hogy mérlegeljék technikai ajánlásainak emberi jogi következményeit, nem emlékeztette az államokat a Siracusa-alapelvek betartásának szükségességére, és nem hangsúlyozta a kölcsönösség és az arányosság fontosságát az agresszívnek is nevezhető korlátozások bevezetése esetén.

A WHO számos kulcsfontosságú emberi jogi problémát azonosított, de mégsem nyújtott elegendő háttérrel vagy útmutatást a COVID-19-hez kapcsolódó esetleges jogsértéseknek a kezeléséhez. A WHO végül hetekkel az eredeti ajánlások után átfogó javaslatokat tett közzé a közegészségügyi és szociális intézkedések és a jogvédelem összhangjának biztosítása érdekében.

Kiemelendő, hogy 2020 márciusának végén 2,6 milliárd ember élt valamiféle egészségügyi célú mozgáskorlátozás alatt. Ezeket az átfogó közegészségügyi intézkedéseket az egész világon irányítás és megfontolás nélkül hajtották végre a legkiszolgáltatottabbak – például az élelmezési és lakhatási bizonytalansággal élő, mentális egészségi problémákkal küzdő, családon belüli bántalmazást elszenvedő vagy egyéb betegséggel élő emberek – esetében.

Az emberi jogok és a közegészségügyi szempontok összehangolása olyan feszültségeket generálhat, amelyek válságok idején még inkább előtérbe kerülnek. A tanulmány egy olyan globális problémakör átfogó elemzésére vállalkozik, ami 2020 tavasza óta világszerte milliőkat érint. Az egészséghez való jog és az emberi jogok egyensúlyának fenntartása rendkívül nehéz.

Mindennek következményeként a COVID-19-re adott intézkedések során a betegségek megelőzésének primátusa mellett alapvető emberi jogok sérülhetnek.

Felhasznált irodalom

Wong, Wendy H. & Wong, Eileen A. (2020). What COVID-19 Revealed About Health, Human Rights, and the WHO. *Journal of Human Rights*, 19(5), 568-581. <https://doi.org/10.1080/14754835.2020.1819778>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Pászti Péter G., Urbán F., Molnár T., Bandi I., Beke J., Erdélyi K., Kalmár Á., Dragon S. & Fabiné Babos B. (2021). Nemzetközi Rendészeti Figyelő III. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1617-1641. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.7>

K I T E K I N T É S

Mogyoródi Gergely

A lengyel rendőrség hivatásos állományú személyzetének kiválasztási rendszere

The selection system of the Polish police officers

Absztrakt

Ez a publikáció a lengyel rendőrség hivatásos állományú személyzetének kiválasztását rendszerszinten mutatja be. Ennek érdekében az általános szervezeti és a képzési jellemzők, a toborzási eljárás, a személyi és a képesítési követelmények, valamint az alkalmassági vizsgálatok tanulmányozására került sor. A kutatás az angol nyelvű nyílt források és a szakirodalom összegyűjtésével, elemzésével, továbbá egy strukturált írásbeli és szóbeli interjú felvételével történt. Ezt megelőzően, ezzel a kérdéskörrel, ilyen formában idehaza nem foglalkoztak, ezért a cikk ismeretbővítőnek és hiánypótlónak is tekinthető. A beszerzett információkból megállapítható volt, hogy a lengyel rendőrség, hasonlóan az általam eddig tanulmányozott európai országokhoz (Írország, Anglia és Wales, Észak-Írország, Skócia, Csehország, Málta, Ciprus és Szlovénia), ugyanolyan alapokon, de a területi sajátosságokat figyelembe véve építi fel a rendőr kiválasztásának szisztémáját.

Kulcsszavak: lengyel rendőrség, kiválasztási eljárás, alkalmassági vizsgálatok, szervezeti jellemzők, toborzás

Abstract

This paper examines the selection system of the Polish police officers. To present this, the general organizational and educational characteristics, the process of recruitment, the personal and the qualification criteria, furthermore the eligibility requirements were studied. The research was performed by

collecting and analyzing open sources in English and the relevant literature, besides a structured written and oral interview was applied. Previously, this topic was not addressed in Hungary, therefore it can be considered as knowledge-expanding and suppletory. The conclusion is that the Polish Police - just like other European countries studied up-to-now (Ireland, England and Wales, Northern-Ireland, Scotland, the Czech Republic, Malta, Cyprus and Slovenia) - structure the police selection system on similar principles, taking into account territorial particularities, too.

Keywords: Polish Police, selection process, eligibility requirements, organizational marks, recruitment

Bevezetés

A külföldi mintákról, gyakorlatokról szerzett információk alkalmasak lehetnek arra, hogy a saját helyzetünkről, fejlődésünkről tisztább képet kapjunk, jobban megértsünk egyes hazai és más országokban lezajlott folyamatokat (Jaschke et al., 2007), melyek akár fejlesztéseink irányára is kihatással lehetnek. A hazai irodalom bővelkedik a nemzetközi kitekintésű tanulmányokban, erről több publikáción keresztül lehetne elemzést írni. Ezek közül kisebb számban jelentek meg a témához szorosan illeszkedő művek, legfőképpen olyanok, amelyek a rendőrök felkészítésével foglalkoztak. Lásd például Fórizs Sándor műveit (Fórizs, 2009; Fórizs, 2011a; Fórizs, 2011b; Fórizs, 2011c; Fórizs, 2011d; Fórizs, 2012a; Fórizs, 2012b; Fórizs, 2013a; Fórizs, 2013b; Fórizs, 2013c; Fórizs, 2013d; Fórizs, 2014; Fórizs, 2016a; Fórizs, 2016b). Még szűkebb azoknak az írásoknak a köre, ahol a szerzők kifejezetten a lengyel rendőrség valamely jellemzőjét taglalják.¹ A szakirodalomkutatás alapján megállapítható, hogy az általam vizsgált témával korábban, hasonló formában itthon más kutatók és szakemberek sem foglalkoztak², ezért ebben a tekintetben a tanulmány hiánypótlónak tekinthető. Mindemellett az újszerűsége felveti a kérdéskör alacsony prioritásának, másfelől kutathatóságának a kérdését is. Az első bekezdés gondolatait figyelembe véve, meglátásom szerint a külföldi rendőrségek kiválasztásának tanulmányozása állandó jelentőséggel bír, a személyzeti

-
- 1 Példaként említhető a magyar és lengyel rendőrség szervezeti irányítását összehasonlító Kovács, Kovács és Piros (2019) szerzők, illetve az európai rendőrségek kiképzéseivel foglalkozó Less (2012) eredményei.
 - 2 Az angol és walesi (Mogyoródi, 2016a), az ír (Mogyoródi 2016b), az észak-ír (Mogyoródi, 2018a), a szlovén (2019a), valamint a cseh és máltai (2019b) rendőrkiválasztási rendszerekről korábban megjelentek publikációim. Emellett a témában Skócia és Ciprus tekintetében tervezek tanulmányokat megjelentetni.

kérdésekhez kapcsolódó vizsgálatok mindig aktuálisak. Ahogy a magyar nyelvű, úgy a külföldi, angol nyelven megjelent szakirodalom is egy-egy témakörhöz kapcsolódva, csak kis mennyiségben tartalmaz naprakész információkat a lengyel rendőrség bemeneti követelményeiről, a kiválasztás rendszeréről. A szervezeti jellemzőkről Ivkovic és Haberfeld (2000), a képzésükről Plywaczewski és Walancik (2004), valamint Plywaczewsky (2007), míg a kiválasztásukkal kapcsolatban Domagała (2015) és Próchniak (2009) műveit találtam relevánsnak. A nyílt források között különböző hírportálok is közöltek angol nyelvű cikkeket a lengyel rendőrség személyzeti és toborzási helyzetéről. A rossz munkakörülmények és az alacsony fizetés miatt bekövetkező, főleg a friss felszerelőkre jellemző fluktuációról Gocłowski és Witenberg (2018), míg a német rendőrség lengyel állampolgárokat toborzó mechanizmusáról Chazan (2018) publikált írásokat.

A világnyelven alacsonyabb számban elérhető szakirodalom, valamint a nyelvi különbségek alapján, ahogy erre fent már említést tettem, a kérdéskör meglátásom szerint nehezen kutatható. Ennek ellenére a lengyel rendőrség kiválasztási rendszerének vizsgálatát azért láttam szükségesnek mert Lengyelország társadalmi sajátosságai, kultúrája és politikai berendezkedése sok közös vonást mutat Magyarországgal, emellett a két ország közszolgálati modellje is egyező (Linder, 2014), mivel a magyar és a lengyel közszolgálati modell egyaránt vegyes rendszerű. A kutatáshoz egy angol nyelvű, strukturált interjút készítettem. A kérdéseket, magyar nyelvre lefordítva, a tanulmány mellékletében helyeztem el.³ A kérdéssort a Magyarországra delegált lengyel rendőri összekötő tisztviselőnek adtam át, aki az illetékes lengyel szervezeti egységeken keresztül gyűjtötte össze a kért információkat. Ezt követően az írásban rendelkezésre álló adatokat, kvázi szóbeli, angol nyelvű interjú keretében összegeztük. A tanulmányban ennek eredményét fogom közölni. A fentieket összefoglalva a cikkben a lengyel rendőrök kiválasztásáról rendszerszinten lesz szó. Ennek keretében, a kontextusba helyezés érdekében, először bemutatom a szervezetre és az állományra, valamint a képzésére vonatkozó jellemzőket. Ezután a személyi követelményeket, az eljárás menetét, illetve az alkalmassági kritériumokra vonatkozó ismérveket. A publikációt a megállapítások összefoglalásával fejezem be.

A kutatásomat 2018 márciusában végeztem el, ezért a cikkben az ekkor összegyűjtött adatokat fogom ismertetni.

3 Ezt a kérdéssort használtam a 2. lábjegyzetben leírt országok rendőrkiválasztási rendszerének vizsgálatára is. A kutatási módszerrel kapcsolatban a Magyar Rendészetben publikáltam (Mogyoródi, 2018b). Megjegyzem, hogy a kérdések közül nem mindegyikre vonatkozóan sikerült adatot gyűjteni, így ezekre nézve kutatási eredményt nem tudtam közölni.

A lengyel rendőrség és a képzési rendszerük

Ebben a részben a szervezetre és az állományra vonatkozó adatok mellett szükséges mértékben a földrajzi és demográfiai adatokra is kitérek, amivel kifejezetten a rendszerjellemzők megértését kívánom támogatni. Az Európai Unió honlapja szerint Lengyelország 312 000 négyzetkilométer területű, lakossága körülbelül 38 millió fő, fővárosa Varsó ([URL2](#); [URL3](#)). A Lengyel Nemzeti Rendőrség (eredeti nevén: Policija) centrális, fegyveres, egyenruhás szervezet, amelynek a munkáját a lengyel Közigazgatási és Belügyminisztérium irányítja ([URL4](#)). A lengyel rendőrség honlapja ([URL1](#)) szerint a szervezet a következő alapfeladatköröket végzi: a személyek életének és testi épségének, valamint a vagyonuknak a védelme, a közrend és a közbiztonság védelme, a közösségi rendőrség kialakítása és szervezése, a bűnmegelőzés, a bűncselekmények és a szabálysértések észlelése, a bűnelkövetők letartóztatása, a közéleti és a közterületi szabályok betartatása, más országok rendőrségeivel és a nemzetközi szervezetekkel való együttműködés. A határvédelmi feladatokat önálló szervezetként a határőrség látja el. A szolgálatok alapvetően a közigazgatási területeknek (16 vajdaság és a főváros) megfelelően, három szintre tagozódnak: központi, területi és helyi. Mellettük pedig különböző szakfeladatokat ellátó egységek dolgoznak (például a belső elhárítási feladatokat ellátó szervezet). A 2018. februári 1-jei adatok szerint 103 309 hivatásos beosztás állt rendelkezésre⁴, amelyből ekkoriban 5117 betöltetlen volt. A nők szervezetben belüli aránya a 2018. január 1-jei adatok alapján a teljes létszám hatod része (15 843 fő) volt. A 100 000 lakosra jutó rendőr 258 volt, ami az európai átlaghoz képest alacsonyabbnak tekinthető (Mazzocco, 2017). A szervezetben belül jelentős a közszolgálati beosztások (12 171), illetve a munkajog hatálya alá tartozó munkavállalók száma is (12 449). A rendfokozati struktúra hasonlóságot mutat a magyar rendőrségével, amelyről a lengyel rendőrségről szóló törvény rendelkezik. A tiszthelyettesek esetében őrmesteri és zászlósi, tisztelnél pedig tiszt, főtiszt és táborszaki rendfokozatok találhatók.

A lengyel rendőrség képzési rendszere alapvetően két főelemre különíthető el. Ebből az egyik a rendőrök alapszintű képzése, másik pedig a rendőrök felsőoktatása. Az előbbit négy különböző rendőriskolában (Ślupsk, Pila, Lodz és Katowice), míg az utóbbit Szczytno-ban, a Rendőr Akadémián (továbbiakban: akadémia) folytatják, ahová kizárólag rendőri szakmai múlttal lehet bekerülni. (Az akadémia, mint felsőoktatási intézmény része a Bologna-rendszernek.)

4 Az állomány méretét 2017-ben 1000 fővel megemelték.

Valamennyi felszerelő számára, függetlenül a pályázó előzetes végzettségétől, az alapszintű képzés kötelező. Ennek a hathónapos oktatási programját az országos rendőrfőkapitány hagyja jóvá. Felépítése összesen tíz modulból áll, ezek közé tartozik például a büntető és rendőrségi törvény oktatása, szolgálati, bevetési és beavatkozási ismeretek, a közlekedésrendészet vagy a lövészet. Célja a szolgálat ellátásához szükséges elméleti tudás és szakmai készségek átadása. Az iskola elvégzése után (felszereléskor) 38 szolgálaton át, amely körülbelül két hónap szolgálati időt jelent, a frissen végzettek próbaidősként végzik a munkájukat (Dekanoidze & Khelashvili, 2018).

Az akadémia képzésén az állományban lévők a szolgálati igények szerint, parancsnoki jóváhagyás függvényében vehetnek részt. Az itt megszerzett végzettség a tiszti beosztások betöltéséhez szükséges. Az akadémia egyben kutatóintézetként is üzemel, s kiterjedt nemzetközi kapcsolatokkal rendelkezik. Kapacitása alapján egyszerre 1000 fő befogadására képes. Az elméleti és gyakorlati ismereteket különböző laboratóriumok (kábitószer-elleni, forenzikus, kriminál-analitikai stb.) és szimulációs termek (például vezetéstechnikai vagy veszélyhelyzetben alkalmazott műveleti) segítik (Dekanoidze & Khelashvili, 2018).

A továbbképzési formákat központi⁵, helyi és külső szervek (gazdasági társaságok) által tartott oktatásokra lehet bontani. Az első megszervezéséért a rendőroktatási intézmények felelnek. A második esetben az adott területi szerv az igényekhez mérten állítja össze a felkészítési programot. Az utolsó esetben pedig olyan kurzusok sorolhatók, amelyeket a rendőrség saját erőből nem tud elvégezni. Továbbképző intézmények Legionowo-ban és Łódź-ban találhatók.

A kiválasztási eljárás menete

Ebben a részben néhány gondolat erejéig a toborzásról, majd a személyi követelményekről, ezt követően pedig a kiválasztás folyamatáról lesz szó. A toborzás részletes taglalását azért nem láttam szükségesnek, mert a lengyel rendőrség által alkalmazott eszközök egyeznek az általában ismert módszerekkel, különleges és újszerű eljárásrendet ebben a tekintetben nem alkalmaznak. A felvételi kiírás a központi szerv, valamint a vajdaságok (mint területi szervek) honlapján található meg. Az előbb említett weboldalon emellett az alapképzésről, továbbá a rendőrök feladatairól egy részletes programkiírás (leírás) található. A jelenlegi kiválasztási folyamatot 2005 óta alkalmazzák, amelyen azóta összesen hat alkalommal módosítottak (legutóbb 2017 februárjában, amikor a rendészeti

5 Dekanoidze és Khelashvili (2018) szerint összesen 16 regionális képzési centrum van.

szakirányú középiskolai végzettségért járó többlet pontot kettőről négyre emelték). Az eljárást és az egyes követelményeket, különböző szintű jogszabályok⁶ határozzák meg. A jelentkezési kérelmet a felvételi eljárásért felelős humánigazgatási egységnél kell benyújtani. A toborzás folyamatos, ennek megfelelően a kiválasztási időpontok is időről időre változnak. A benyújtott dokumentumok között csatolni kell a jelentkezési lapot, a kitöltött személyi kérdőívet, a végzettséget igazoló okiratokat, a korábbi munkahelyekről beszerzett igazolásokat, illetve minden olyan iratot, amely a felvételi eljárás elbírálása szempontjából releváns lehet. Lengyelországban kötelező a sorkatonaság, amely rendőri szolgálattal is kiváltható, ezért a szolgálatra kötelezetteknek a katonai könyvüket is be kell mutatniuk.

A hivatásos állományú rendőröknek a következő személyi és képesítési feltételeknek kell megfelelniük:

- lengyel állampolgárság,
- „jó hírnév”,
- büntetlen előélet,
- állampolgári jogok teljes birtoklása,
- legalább középfokú végzettség (érettségi),
- fizikai és mentális alkalmasság a fegyveres erőknél történő szolgálatellátáshoz,
- szolgálati titok megőrzésének biztosítása.

A szolgálati viszony létesítésnek akadályai közé azok a körülmények tartoznak, amely a megfelelési feltételekkel ellentétes.

A jelentkezéssel indul meg a kiválasztási eljárás (tulajdonképpen az alapképzésen való részvételért folytatott versenyeljárás), ami az alábbi szakaszokra bontható:

- tudásfelmérő teszt,
- fizikai, pszichológiai és orvosi alkalmassági vizsgálatok,
- interjú, amelyet egy kettő-négy főből álló bizottság hajt végre, és akiket a kiválasztásért felelős humánigazgatási egység nevez ki,
- végül a biztonsági ellenőrzések elvégzése.

6 Törvények: a lengyel rendőrségről, valamint a minősített adatok védelméről. Belügyminiszteri rendeletek: a toborzásról és a felvételi eljárásról, illetve a rendőrség, a határőrség, a tűzoltóság és a kormányőrség egészségi és alkalmassági kategóriáiról.

Amennyiben a jelentkező valamely alkalmassági vizsgálaton alkalmatlan minősítést szerez, a teljes felvételi eljárás eredménytelen lesz. A kiválasztás során szerzett pontok alapján rangsort állítanak fel, majd az előzetesen meghatározott felvehető létszámra tekintettel döntenek az alapképzésre bocsáthatók számáról. Azokról a jelentkezőkről, akik a kiválasztási eljáráson megfeleltek, de a felvételhez nem volt elegendő a pontszámuk, várólistát vezetnek, majd amennyiben a következő időszakban felállított rangsor szerint elegendő pontszámmal rendelkeznek, az ismételt eljárást mellőzik, és az alapképzésre bocsátják. A kiválasztási eljárás során összesen 220 pont szerezhető, amely az 1. számú táblázatban foglaltak szerint számítandó.

1. számú táblázat: *A felvételi eljárás egyes szakaszain elérhető pontszámok*

Vizsgálati szakasz	Elérhető pontszám	Elvárt minimum
Tudásfelmérő teszt	40	
Fizikai alkalmassági vizsgálat	60	43
Pszichológiai alkalmassági vizsgálat ⁷	60	
Interjú	60	36

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A 220 pont mellett 20 többletpont szerezhető (összesen tehát 240) különböző iskolai végzettségekért, illetve szakmai szempontból releváns szakképesítésekért.⁸ Az eljárás alatt az egyes részeredményeket folyamatosan közlik a pályázókkal. Emellett írásban értesítik őket, ha:

- a felvételi eljáráshoz előírt dokumentumokat nem nyújtják be vagy nem töltik ki a jelentkezési lapot;
- nem felelnek meg a személyi feltételeknek, az alkalmassági kritériumoknak és a biztonsági előírásoknak;
- valótlan adatot közölnek vagy bármilyen releváns adatot elhallgatnak;
- nem vesznek részt az eljárás valamely szakaszában;
- a szolgálattal össze nem egyeztethető bármely okból elutasítják a jelentkezési kérelmet.

7 Elvárt pontminimumról adatot nem kaptam, azonban bármilyen rendellenesség (mentális betegség) is jelenthet alkalmatlanságot.

8 Mester diplomáért, amely a rendőrség számára hasznosítható (például jogi, közigazgatás jogi, közigazgatási, nemzetbiztonsági vagy belbiztonsági) nyolc pont, olyan mester diplomáért, amely nem hasznosul a szolgálat számára hat pont szerezhető. Alapszakon szerzett diplomáért, valamint rendészeti szakirányú középiskolában szerzett végzettségért négy többletpont szerezhető. Többletpont szerezhető továbbá a következőképesítésekért: négy pont: mentő és rohammentő, harcművészeti instruktor, vízi mentő, sportlövész, mélymerülő vagy motorsportoló. Két pont: könnyűbívarkodás, víz alatti munkavégzési engedély, A és C kategóriás vezetői engedély.

Felülvizsgálatra és jogorvoslati kérelem benyújtására az eljárás bármely szakaszában van lehetőség. Elutasítás esetén az egyes szakaszokat csak meghatározott idő után lehet megismételni:

- hat hónap után: hiányos iratok benyújtása, a fizikai alkalmatlanság vagy a sikertelen interjú esetén;
- egy év után: pszichológiai és orvosi alkalmatlanság, valamint a biztonsági ellenőrzés sikertelensége miatt.

A 2. számú táblázat azt foglalja össze, hogy 2014 és 2017⁹ között milyen arányban vették fel a jelentkezőket.

2. számú táblázat: *A felvételi eljárás számadatai (az írásbeli interjúra érkezett válasz fordítása)*

Év	Jelentkezők száma	Felvehető létszám	Felvettek száma
2014	31 036	4030	4015
2015	22 621	3005	3005
2016	22 445	5062	5048
2017	23 814	5814	4111

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A kiválaszthatóságot tehát a benyújtott dokumentumok alapján vizsgálják, amelyet követően a tudásfelmérő tesztre kerül sor. Ez a közigazgatásra, a végrehajtó hatóságok szerepére, valamint a közbiztonságra vonatkozó ismeretek ellenőrzésére irányul, összesen 40 kérdésből áll, amelyben helyes válaszonként egy pont szerezhető.

Az alkalmassági vizsgálatok

A tudásfelmérő teszt után az alkalmassági vizsgálatok következnek, amelynek a végrehajtásáért a Közigazgatási és Belügyminisztérium illetékes egészségügyi bizottsága felel. A fizikai alkalmassági vizsgálat célja, hogy a pályázó fizikai állapotát, állóképességét a szolgálati szükségletek függvényében ellenőrizze a következő módon. A pályázóknak egy akadálypályán kell különböző gyakorlatokkal (sorrendben: hason fekvésből indul, majd két bója körbe futása, buk-fenc előre hátra, próbababa cipelése meghatározott körben, gátfutás, négy darab medicinlabda elhajítása öt méteren túlra, tíz darab felülés medicinlabdával,

⁹ A kutatás elvégzésekor frissebb adat nem állt rendelkezésre.

akadályok átugrása, ingafutás) áthaladni 1 perc 41 másodpercen belül. Az értékelés nemtől és kortól függetlenül egységesen történik.¹⁰ A vizsgálat eredményeit 2014 és 2017 között a 3. számú táblázat foglalja össze.

3. számú táblázat: *A fizikai alkalmassági vizsgálat eredményei (az írásbeli interjúra érkezett válasz fordítása)*

Év	Részvevők száma	Sikeres jelentkezők száma	Sikertelen jelentkezők száma
2014	32 509	24 131	8378
2015	18 237	14 676	3561
2016	19 109	15 008	4101
2017	19 333	15 173	4160

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A pszichológiai alkalmassági vizsgálat célja a jelentkező személyiségjegyeinek és intellektuális képességeinek ellenőrzése. Ennek során vizsgálják a pályázó társas viselkedését, személyiségének stabilitását és a munkához való hozzáállását. A feltérképezés egy számítógépes tesztből, valamint egy szóbeli elbeszélgetésből áll. Utóbbit, a számítógépes teszt eredményei alapján végzik, ami főként az élettapasztalatok, attitűdök és a különböző hajlamok megismerésére irányul. A kettő együttes értékelése alapján döntenek a jelentkező alkalmasságáról és a pontok számáról. Alkalmatlanságot jelent, ha akár a számítógépesteszt, akár a szóbeli elbeszélgetés eredménytelen. A vizsgálat eredményeit 2014 és 2017 között a 4. számú táblázat foglalja össze.

4. számú táblázat: *A pszichológiai alkalmassági vizsgálat eredményei (az írásbeli interjúra érkezett válasz fordítása)*

Év	Részvevők száma	Sikeres jelentkezők száma	Sikertelen jelentkezők száma
2014	22 010	6353	15 657
2015	19 493	5876	13 617
2016	17 295	5424	11 871
2017	14 820	5086	9734

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

Az interjút végrehajtó bizottság összetételére fent már utaltam. Ebben a szakaszban a pályázó szociális attitűdjeit, a rendőrséghez történő jelentkezés motivációját, a kommunikációs készségeket (önkifejezés és másokkal való kommunikáció)

¹⁰ A lengyel rendőrség honlapján (URL5) egy videó mutatja be az akadálypálya végrehajtását.

vizsgálják. Az interjú eredményeit 2014 és 2017 között az 5. számú táblázat foglalja össze.

5. számú táblázat: *Az interjú eredményei (az írásbeli interjúra érkezett válasz fordítása)*

Év	Részvevők száma	Sikeres jelentkezők száma	Sikertelen jelentkezők száma
2014	5750	5185	565
2015	5882	5355	527
2016	5521	5277	244
2017	5373	5076	297

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

Az orvosi alkalmassági vizsgálat célja, hogy diagnosztizálja a pályázó egészségi állapotát és a szolgálatra való alkalmasságát, amit különböző szakorvosi (ortopédus, kardiológus, neurológus stb.) tesztek, korábbi kezelések eredményei alapján döntenek el. Az alkalmassági követelményeket előre meghatározott protokoll szerint vizsgálják. A 2014 és 2017 közötti eredményeket a 6. számú táblázat foglalja össze.

6. számú táblázat: *Az orvosi alkalmassági vizsgálat eredményei (az írásbeli interjúra érkezett válasz fordítása)*

Év	Részvevők száma	Sikeres jelentkezők száma	Sikertelen jelentkezők száma
2014	3621	2795	826
2015	3311	2720	591
2016	4539	3904	635
2017	4360	3721	639

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

A biztonsági ellenőrzések során a pályázó által megadott és a nyilvántartásokban található adatok összevetésére kerül sor. A tényleges ellenőrzések pedig minden olyan személyi körülmény vizsgálatára kiterjednek, amelyek kockázatot jelenthetnek a szolgálati titok megőrzésére nézve. A biztonsági ellenőrzések eredményeit 2014 és 2017 között a 7. számú táblázat foglalja össze.

7. számú táblázat: *A biztonsági ellenőrzés eredményei
(az írásbeli interjúra érkezett válasz fordítása)*

Év	Részvevők száma	Sikeres jelentkezők száma	Sikertelen jelentkezők száma
2014	3157	3155	2
2015	2856	2846	10
2016	4380	4372	8
2017	4118	4102	16

Forrás: A szerző saját szerkesztése.

Megállapítások

A kiválasztási eljárás folyamatából és az egyes részekből észlelhető, hogy a bemeneti követelmények a lengyel rendőrség esetében is, ahogy az eddig általam vizsgált országokban, a személyi, a képesítési és az alkalmassági kritériumokra tagozódnak. A kiválaszthatósági szempontok (személyi és képesítési követelmények) mellett a legnagyobb hangsúlyt a tudásfelmerő teszten elért eredmény jelenti. Ebben a rendszerben sem jelenik meg a jelentkezők komplex alkalmassági megítélése, az egyes elemeken egyenként kell megfelelni a sikeres felvételhez. Ennek megfelelően az egyes alkalmasságvizsgálatok között, a sorrendiség miatt dominancia figyelhető meg. Ez a rendszerjellemző, a bemeneti követelményekhez hasonlóan, egyezőséget mutat az általam korábban vizsgált külföldi rendőrségeknél alkalmazott eljárásokkal. Egyedinek tekinthető az a megoldás, hogy a kötelező sorkatonaság helyett a rendőrségnél lehet szolgálatot teljesíteni, ami (még ha csak ideiglenesen is) pozitívan hathat az angol nyelvű, nyílt forrásokban megjelenő fluktuációs és létszámproblémákra. A rendelkezésre bocsátott statisztikai adatokból látható, hogy a jelentkezők száma a korábbi évekhez képest csökkenő tendenciát mutat, amelynek az oka a pálya iránti érdeklődésre vezethető vissza. Észlelhető az egyes alkalmassági vizsgálatok szűrőereje is, míg a fizikai teszten a jelentkezők negyede, addig a pszichológiaiain hozzávetőlegesen a harmada szerez alkalmatlan minősítést. Ezekhez képest a pályázók magasabb arányban lesznek alkalmasak az orvosi vizsgálaton és elenyésző mennyiségben zárul sikertelenül a biztonsági vizsgálat. A kimutatásokból látszik továbbá az is, hogy az eljárás során a jelentkezők között csökken az érdeklődés, azaz az egyes szakaszokat sikerrel teljesítők közül sem mindenki megy el a további vizsgálatra. A felkutatott és vizsgált magyar, valamint idegennyelű szakirodalmak, illetve az interjúból származó adatok sem indikálták, hogy a követelményrendszerben, az eljárás menetében a létszám-gondok és a fluktuációs problémák változásokat idéznének elő, továbbra is a környezeti hatásoktól függetlenül, a rendszer szakmai preferenciák alapján működik.

Melléklet - interjú kérdések

I. Külföldi rendőrség szervezetére, képzésére vonatkozó kérdések

1. Mi a rendőrség hivatalos megnevezése?
2. Milyen a rendőrség szervezeti felépítése? Lehetőség szerint, szíveskedjenek egy szervezeti ábrát küldeni.
3. Melyik minisztérium alárendeltségébe tartozik a rendőrség?
4. Mely szervek, szervezetek felügyelik a rendőrség munkáját?
5. Mekkora a rendőrség létszáma? Ezen belül hogyan oszlik meg a hivatásos és a polgári alkalmazottak, valamint a nők és a férfiak aránya?
6. Milyen állománykategóriák léteznek? Milyen a beosztási/rendfokozati struktúra?
7. Van-e próbaidő vagy polgári segítő?
8. Milyen gyakori a pályaelhagyás (fluktuáció), általában milyen okok miatt?
9. Az utóbbi időben történt-e, illetve terveznek-e a rendőrség létszámát érintő nagyobb változást?
10. Hogyan épül fel országuk rendőrképzési rendszere? A képzés kapcsolódik-e a Bologna rendszerhez? Valamennyi végzett hallgatót alkalmaznak valamely rendőri szervnél?
11. Hogyan toboroznak, és ezzel kapcsolatos milyen tapasztalataik vannak?

II. Külföldi rendőrség felvételi eljárására és az alkalmassági kritériumokra vonatkozó kérdések

1. Milyen hivatalos fórumokon keresztül lehet a felvételi eljárásról tájékozódni?
2. Milyen hivatalos tájékoztatók állnak rendelkezésre a rendőri hivatás jellegéről, és ezekhez hogyan lehet hozzáférni?
3. Mík a jelentkezés feltételei?
4. Melyek a szolgálati viszony létesítésének kizáró okai?
5. Milyen módon lehet rendőrnek jelentkezni?
6. Milyen iratokat/igazolásokat kell a jelentkezéshez mellékelni?
7. Melyik hónapban indul, és meddig tart a felvételi eljárás?
8. Milyen elemei vannak a felvételi eljárásnak? Az egyes szakaszok mely szervezeti egység(ek)/gazdasági társaság keretein belül zajlanak?
9. Miért a megjelölt vizsgálatokat alkalmazzák?
10. Mikor változtattak utoljára, illetve terveznek-e változtatni a felvételi eljárás menetén? Ha igen, miért?

11. Amennyiben fizikai alkalmasság vizsgálatot alkalmaznak, milyen standardok mentén végzik? Kérem, az erre vonatkozó protokollt is szíveskedjenek mellékelni.
12. Amennyiben egészségügyi alkalmassági vizsgálatot alkalmaznak, milyen standardok mentén végzik? Kérem, az erre vonatkozó protokollt is szíveskedjenek mellékelni.
13. Amennyiben pszichológiai alkalmasság vizsgálatot/kompetencia tesztet alkalmaznak, milyen standardok mentén végzik? Kérem, az erre vonatkozó protokollt szíveskedjenek mellékelni.
14. Milyen minősítések szerezhetők a vizsgálatok során?
15. Az egyes vizsgálatokon milyen arányban jutnak tovább a jelentkezők? Lehetőség szerint, szíveskedjenek az elmúlt évekre (lehetőség szerint 5 év) vonatkozó kimutatásokat is mellékelni.
16. Mikor és hogyan tájékoztatnak a felvételi eljárás eredményről?
17. Milyen jogorvoslati lehetőségek vannak a felvételi vizsgálatok során?
18. Általában milyen arányban fordul elő a pályaelhagyás közvetlenül a képzés megkezdését követően?
19. Milyen normák, szakmai protokollok szabályozzák a felvételi eljárás menetét és a bemeneteli követelményeket?
20. Kérem, jelöljenek meg egy kontakt személyt/személyeket, akivel a kiválasztásról angol nyelven konzultálni lehet.
21. Részt vennének-e egy Magyarországon, a fenti kérdések megvitatásával kapcsolatosban esetlegesen megrendezésre kerülő konferencián?

Felhasznált irodalom

- Chazan, G. (2018). *German police open up to applicants from Poland*. Financial Times. www.ft.com/content/9f62345e-43a7-11e8-93cf-67ac3a6482fd
- Dekanoidze, K. & Khelashvili, M. (2018). *Police education and training systems in the OSCE region*. OSCE.
- Domagała J. (2015). Vasil Gluchman's ethics of social consequences and the professional ethics of a Polish Police Officer. *Ethics & Bioethics. Central Europe*, 5(1-2), 115-119.
- Fórizs S. (2009). Irányok az Európai Unióban a rendőrtisztek felkészítésében. *Magyar Rendészet*, 9(3-4), 83-85.
- Fórizs S. (2011a). Rendőrtiszt képzés Berlinben. *Magyar Rendészet*, 11(4), 43-52.
- Fórizs S. (2011b). A Cseh Rendőr Akadémia. *Magyar Rendészet*, 11(3), 43-52.
- Fórizs S. (2011c). A rendvédelmi elvárások tükröződése négy ország rendőrtiszt-képzésében. Konferenciaelőadás-absztrakt. *Rendvédelem Történeti Hírlevél*, 20(35-36), 86-87.

- Fórizs S. (2011d). A Szlovák Köztársaság rendőrtisztai főiskolája. *Magyar Rendészet*, 11(1), 103-108.
- Fórizs S. (2011e). Az osztrák rendőrtiszt-képzés. *Magyar Rendészet*, 11(2), 105-112.
- Fórizs S. (2012a). A hamburgi rendőrtisztai főiskola. *Magyar Rendészet*, 12(2), 85-91.
- Fórizs S. (2012b). Brandenburg tartomány rendőrtiszt képzése. *Magyar Rendészet*, 12(3), 67-76.
- Fórizs, S. (2013a). Police training and education in Hungary. In Stanislas, P. (Eds.), *International Perspectives on Police Education and Training* (pp. 175-192). Routledge – Taylor and Francis Group.
- Fórizs S. (2013b). Rendészeti kihívások – németországi válaszok. In Gaál, Gy. & Hautzinger, Z. (Szerk.), *Tanulmányok „A változó rendészet aktuális kihívásai” című tudományos konferenciáról. Pécsi Határőr Tudományos Közlemények*, 14. (pp. 43-62). Magyar Rendészettudományi Társaság.
- Fórizs S. (2013c). Rendvédelmi elvárások tükröződése négy ország rendőrtisztképzésében. *Rendvédelem-történeti füzetek*, 23(27-30), 65-76.
- Fórizs S. (2013d). A sorállományhoz kapcsolódó határőr tisztképzés végnapjai. In Gaál, Gy. & Hautzinger Z. (Szerk.), *A modernkori magyar határrendészet száztiz éve* (pp. 245-256). Magyar Rendészettudományi Társaság Határrendészeti Tagozat.
- Fórizs S. (2014). Az alsó-szászországi rendőrtisztképzés. *Magyar Rendészet*, 14(3), 121-134.
- Fórizs S. (2016a). Speciális állománykategória a német rendőrségeknél. *Belügyi Szemle*, 64(11), 97-107. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2016.11.6>
- Fórizs S. (2016b). Rendőrképzési modellek Németországban. *Határrendészeti Tanulmányok*, 13(1), 37-50.
- Gocłowski, M. & Witenberg, K. (2018). *Polish policemen protest demanding pay rises*. www.reuters.com/article/us-poland-protests/polish-policemen-protest-demanding-pay-rises-idUSKCN1MC1RT
- Ivkovic, S. K. & Haberfeld, M. R. (2000). Transformation from militia to police in Croatia and Poland – A comparative perspective. *Policing: An International Journal of Police Strategies & Management*, 23(2), 194–217. <https://doi.org/10.1108/13639510010333831>
- Jaschke, H.-G., Bjørgo, T., Romero Francisco, D. B., Kwanten, C., Mawby, R. & Pagon, M. (2007). *Perspectives Of Police Science In Europe*. PGEAPS Final Report. www.cepol.europa.eu/sites/default/files/website/Research_Science/PGEAPS_Final_Report.pdf
- Kovács G., Kovács I. & Piros A. (2019). A magyar és lengyel rendőrség vezetésirányítási rendszerének összehasonlító elemzése. *Rendőrségi Tanulmányok*, 2(4), 21-102.
- Linder V. (2014). *Nemzetközi trendek a közszolgálatban*. Nemzeti Közszolgálati Egyetem.
- Mogyoródi G. (2016a). Anglia és Wales hivatásos rendőri állományának kiválasztási eljárása és annak összevetése a hazai követelményekkel. *Magyar Rendészet*, 16(6), 93-108.
- Mogyoródi G. (2016b). Az An Garda Síochána (az ír rendőrség) képzési és állománykiválasztási rendszere. *Magyar Rendészet*, 16(5), 123-137.
- Mogyoródi G. (2018a). Észak-Írország hivatásos állományú rendőreinek alkalmassági követelményei és a felvételi eljárás menete. *Belügyi Szemle – Ordinem Facere*, 1(1), 56-64.

- Mogyoródi G. (2018b). Az interjú és a kérdőív alkalmazásának gyakorlati tapasztalatai nemzetközi közegben. *Magyar Rendészet*, 18(1), 99-108.
- Mogyoródi G. (2019a). Rendőrök kiválasztása: esettanulmány Szlovéniáról. *Magyar Rendészet*, 19(4), 139-147. <https://doi.org/10.32577/mr.2019.4.10>
- Mogyoródi G. (2019b). Európai rendőrségek bemeneti követelményei a szervezeti és képzési jegyek tükrében: Csehország és Málta esete. *Belügyi Szemle*, 67(7-8), 133-146. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2019.7-8.7>
- Plywaczewski, E. W. & Walancik, P. (2004). Challenges and Changes to the Police System in Poland. In Caparini, M. & Marenin, O. (Eds), *Transforming Police in Central and Eastern Europe* (pp. 92-110). Lit Verlag.
- Plywaczewski, W. (2007). Polish Police Training System and Current Crime Threat. In Kratoski, P. P. & Das, D. K. (Eds.), *Police Education and Training in a Global Society* (pp. 275-280). Lexington Books.
- Próchniak, P. (2009). Polish Police Officers: Personality and Risk Taking. *Journal of Police and Criminal Psychology*, 24(2), 104-107. <https://doi.org/10.1007/s11896-009-9049-8>

A cikkben található online hivatkozások

- URL1: *A lengyel rendőrség angol nyelvű honlapja – Polish National Police.* www.policja.pl/pol/english-version/4889,Polish-National-Police.html
- URL2: *Az Európai Unió honlapja – Az egyes uniós tagállamokról röviden (Lengyelország).* https://europa.eu/european-union/about-eu/countries/member-countries/poland_hu
- URL3: *Az Európai Unió honlapja – Élet az Európai Unióban.* https://europa.eu/european-union/about-eu/figures/living_hu#tab-1-1
- URL4: *Az Interpol honlapja/Tagállamok – Lengyelország.* www.interpol.int
- URL5: *A lengyel rendőrség angol nyelvű honlapja – videó a fizikai alkalmasságvizsgálatról.* <http://praca.policja.pl/>

Alkalmazott jogszabályok

1994. évi XXXIV. törvény a Rendőrségről
2015. évi XLII. törvény a rendvédelmi feladatokat ellátó szervek hivatásos állományának szolgálati jogviszonyáról.

57/2009. (X. 30.) IRM–ÖM–PTNM együttes rendelet egyes rendvédelmi szervek hivatásos állományú tagjai egészségi, pszichikai és fizikai alkalmasságáról, közalkalmazotti és köztisztviselői munkaköri egészségi alkalmasságáról, a szolgálat-, illetve keresőképzetlenség megállapításáról, valamint az egészségügyi alapellátásról

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Mogyoródi G. (2021). A lengyel rendőrség hivatásos állományú személyzetének kiválasztási rendszere. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1643-1658. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.8>

P O R T R É

Krauzer Ernő – Sallai János

**Szamel Lajos
a rendészettudomány megalapozója, hírnöke**

Lajos Szamel, the establisher and messenger of law enforcement science

„Professzor nem a katedrától, hanem a tanítványaitól lesz valaki.”

Absztrakt

A publikáció bemutatja Szamel Lajos (1919–1998) életútját és munkásságát, a rendészettel kapcsolatos megállapításait és elért eredményeit. Megjelent művein keresztül betekintést kapunk a rendészetről alkotott elmékedéséről, amely során elhatárolta a rendőrséget, mint szervezetet, a rendészettől, mint tevékenységtől. Megalkotta a rendészet fogalmát, illetve rámutatott arra, hogy a rendészet az államigazgatás része.

Kulcsszavak: rendészet, államigazgatás, rendőrség, közbiztonság

Abstract

The publication presents the life and work of Lajos Szamel (1919–1998), his findings and achievements in policing. Through his published works we gain insight into his findings on policing, in the course of which he separated the policing as an organization from the police as an activity. He created the concept of law enforcement and pointed out that policing is part of state administration.

Keywords: policing, state administration, police, public security

Bevezetés

A magyar rendészettudomány lassan egy évtizede elismert tudományág, s művelőinek köszönhetően egyre ismertebbé válik. A rendészet kifejezés 1806-os, illetve a közrendészet, a közrendészeti tudomány szavak 1843-es első előfordulása óta nagyon sok közigazgatási és jogtudós, valamint gyakorlati rendészeti szakértelmiség műveivel erősítette a rendészettudomány tartó oszlopait. Zsoldos Ignác, Karvasy Ágoston, Fekete Gyula, Rédey Miklós, Laky Imre, Concha Győző, Tomcsányi Móric jeles tudósok sorába illeszkedik Szamel Lajos munkássága, aki 1943-ban „*Rendészet*” című államtudori értekezését Magyary Zoltán és Szandtner Pál egyetemi tanárok előtt védte meg. A második világháború után Magyarországon, az azt követező baloldali fordulatnak köszönhetően, a szovjet rendészeti modell átvétele hatására az állam a rendészet témakörét tabuként kezelte, így annak elméleti művelése néhány évtizedig parkoló pályára került. Szamel Lajos ugyanakkor már a hatvanas években és az azt követő szocializmus utolsó évtizedeiben is, tudományos művekben publikált a rendészet-ről, a rendészettel kapcsolatos cikkeket (Szamel, 1963). Így például az 1972-es Magyar államigazgatási jog (Berényi, Martonyi, Szamel & Szatmári, 1972) tankönyv különös részében fejtette ki a rendészeti igazgatásról a tudnivalókat, majd később folyamatosan a rendészet témakörével foglalkozott, megalkotta annak fogalmát, majd 1985-ben, korát meghaladva kifejtette a globalizáció rendészet szempontjából kiemelkedő veszélyforrásait, ezzel a rendészettudományt megalapozva maradandót alkotott. A fentiek alapján nemcsak a jog- és közigazgatás-tudomány művelőinek, hanem a rendészettudománnyal foglalkozó kutatóknak, oktatóknak és gyakorlati végrehajtóknak is illik ismerni Szamel Lajos életét és munkásságát, amelyet az alábbiakban a rendészettudomány aspektusából ismertetünk.

Szamel Lajos munkássága

Szamel Lajos 1919. november 26-án Budapesten született. A reál gimnáziumot az akkor még önálló Újpesten, majd a jogi egyetemet Budapesten végezte el (Fábián & Bencsik, 2008). A jogi egyetem zárásaként elkészített tudori értekezésének témája a „*Rendészet*”, amelyet Tomcsányi professzor helyett nem kisebb név, mint Magyary Zoltán és a másik bíráló, Szandtner Pál professzor előtt kellett megvédenie¹, amelyet ő sikeresen teljesített. A disszertáció első

1 1943. szeptember 24-én.

részét a rendészetfogalom kifejtésének szánta, amelyben rögzítette, hogy a „*dolgozatnak a tárgyát a rendészetnek, mint funkciónak, nem pedig a rendőrségnek, mint szervezetnek a fejtegetése képezi*” (Szamel, 1943). Véleménye szerint előfordulhat, hogy összetévesztik még a rendet, közrendet, a rendészettel. Ezt azért tartotta hibának, mert véleménye szerint a közrend állapot, a rendészet pedig tevékenység. Szamel jól ismerte a rendészeti szakirodalmat, különösen Concha és Tomcsányi műveit, és fontosnak tartotta Concha megállapítását, amely szerint a rendészet legjellemzőbb sajátossága preventív jellege. Szamel szerint a rendészet nem hoz létre pozitív eredményeket, hanem a közigazgatás, az állam előfeltételeit biztosítja. Egyetlen pozitív eredménye lehet, s az is ideiglenes, a biztonság. A disszertáció második részében a rendészet eszközeiről írt. Ezek közül elsőként az állandó örökösét fejtette ki, amely Szamel szerint a rendészet legfőbb eszköze. Szamel felismerte, hogy nemcsak a veszély gyors, időbeli felismerése, hanem az arra adott gyors válasz is fontos a rendészet hatékonyságában. Ezért a rendészetet gyakorló hatóságnak bizonyos skálán szabad kezét kell adni, amely nem más, mint a diszkrecionális jog, amelyet a szerző több oldalon keresztül fejtett ki. Szamel a dolgozat harmadik részét a rendészet felosztásának szánta. E szerint a rendészetet működés szerint az alábbiakra osztotta fel:

- a) biztonsági, közigazgatási, politikai;
- b) általános vagy helyi;
- c) több vagy egy egyénnel szemben fejti ki a tevékenységet a rendőrség.

Szamel a rendészet területén ezt követően hosszú ideig nem publikált, teljesen az állam- és közigazgatás-tudományra és az oktatásra koncentrált. Pécsre került az egyetemre, ahol „*Az államigazgatás szervezése és vezetése*” című kollégiumot adta elő, majd alkotmányjogot és közigazgatást tanított. Nyugdíjazásáig a pécsi egyetemen tevékenykedett és generációkat tanított a jog és törvényesség tiszteletére. Az ötvenes években részt vett a formálódó államigazgatás és tanácsigazgatás létrejöttében. 1960-ban társszerzője volt a „*Magyar államjog*” című egyetemi tankönyvnek, amelyet oroszul is kiadtak, így a szocialista tábor is megismerhette, s amely könyv már szembefordult számos tudományos dogmával. Kandidátusi és MTA doktori címe megvédése után több tudományos testületnek lett tagja. Munkáját a legmagasabb szinteken elismerték, háromszor kapott Akadémiai Díjat, kétszer Oktatásügy Kiváló Dolgozója címet, egyszer a Munka Érdemrend aranyfokozatát (Fábián & Bencsik, 2008). Szamel állam- és közigazgatás, illetve igazgatásszervezési, továbbá vezetési témakörökben számtalan publikációval, tankönyvvel példát mutatott az oktatói és hallgatói állománynak egyaránt.

Az ötvenes, hatvanas években döntően jogi, államigazgatás jogi témák között visszatért a rendészethez, amikor is 1963-ban a belügyi szervek munkájának társadalmisításáról szóló cikkében megállapította, hogy a belügyi szervek nem tisztán igazgatási, hanem inkább rendészeti működést fejtenek ki (Szamel, 1963). Szamel a társadalom anyagi és kulturális szükségleteinek kielégítéséhez az elengedhetetlenül fontos szükségletek előállításnak feltételeként szabta a rendet és a biztonságot. Ugyanebben a cikkében emelte ki a szilárd felelősségtudat és fegyelem szükségességét, valamint, hogy a „*belügyi szervek egyenruházsága ennek a tartalomra is visszaható formai kifejezése*” (Szamel, 1963).

A hetvenes évektől egyre több bátor írása jelent meg a rendészettel kapcsolatban. Ezek közül is kiemelhető a „*Magyar államigazgatási jog – Különös rész*” című, 1972-ben megjelent tankönyv, amelynek 2. fejezetében a rendészeti igazgatás témáját tárgyalva a rendészet fogalmának fejlődését mutatta be. A kort meghaladva, a közigazgatás-tudomány jeles művelőinek példáit követve a rendészet megfogalmazásánál teljesen figyelmen kívül hagyta az uralkodó szocialista nézeteket, az állambiztonság elsőbbségét, és a következőként indította elmélgését: „*Rendészetten azt az államigazgatási tevékenységet értjük, amelynek feladata a közbiztonság és a közrend, valamint az állampolgárok személyes biztonságának megóvása, továbbá közreműködés a megsértett rend helyreállításában*” (Berényi et al., 1972). Világossá tette, hogy a rendőrség és a rendészet nem azonos fogalmak, és a rendészet, amely korábban a rendőrállam idején felölelte az egész államigazgatást, a modern államokban már átalakult, az államigazgatás egyik ágazata lett. A rendészeti működés alapelveként említette a diszkrecionális, szabad belátáson alapuló működés és a törvényesség elvét. A rendészeti tevékenység lényege Szamel szerint, hogy a rendészet államigazgatási tevékenység, amelyet céljával és rendeltetésével lehet leginkább jellemezni. Ezt követően a rendőrség feladatrendszere és hatásköre megfogalmazásánál ismét nagy bátorságról tett tanúbizonyságot, amikor – ismerve az 1955. évi 22. számú törvényerejű rendeletet – a rendőrség feladatait nem az állambiztonság védelmével kezdte, hanem a bűnözés elleni harccal, melynek érdekében a rendőrség személyes szabadságot korlátozó intézkedéseket vezethet be, nyilvántartásokat vezethet azokról, akik bűncselekményt követtek el, továbbá szabálysértési hatóságként járhat el. A rendőrség feladataként rögzítette még a közrend védelmét, a közlekedés és az igazgatás rendészetét, valamint az útlevel- és idegenrendészetet. A fejezet további részében az 1955. évi 22. számú törvényerejű rendelet szerint meghatározta a rendőrség szervezetét és működését, a fegyverhasználat jogát, illetve a rendőri munkát segítő társadalmi tevékenységet. A rendészetre vonatkozóan Szamel tett egy olyan kijelentést, amely azt mutatja, hogy az 1970-es évek elején már lényegesen szabadabb

légkör uralkodott az 1950-es évekéhez képest. Eszerint: „*A rendészet jellegének és az államigazgatási szervezetben elfoglalt helyének megítélését illetően [...] nincs jelentős eltérés a szocialista nézet és a polgári jogállamiság híveinek nézetei között. A szocialista és a polgári állam rendészete közötti lényeges különbség abban van, hogy milyen társadalmi rend védelmét látják el*” (Berényi et al., 1972).

Szamel Lajos tudományos munkássága során ezt követően nagyon sokat foglalkozott a rendészettel, a rendészetfogalommal. 1985-ben egy jubileumi tanulmánykötetben, „*A modern rendészetfogalom és következményei*” című cikkében elemezte a rendészet elméletével foglalkozó német és magyar tudósok (Stein, O. Mayer, Concha és Magyary) nézeteit, akik hatással voltak a rendészet kialakulására, megszilárdítására. Szamel a rendészet kulcsfogalmának a közrendet és a közbiztonságot tartotta. A közrendet „*olyan többnyire íratlan szabályok összességének minősíti, amelyeknek követése az uralkodó szociális és etikai felfogás szerint elengedhetetlen előfeltétele a közösségen belüli sikeres együttélésnek*” (Szamel, 1990). Ennél egyértelműbb a közbiztonság megfogalmazása, mely alatt szerinte „*az emberek életének, egészségének, becsületének, szabadságának és vagyonának, valamint az állam és intézményei működésének sértetlenségét, illetve akadályozatlanságát értik, s ezen belül különösen a jogtárgyak megóvását a bűncselekményektől és a rendsértésektől (szabálysértésektől)*” (Berényi et al., 1972). 1985-ben már nem az 1955. évi 22. számú törvényerejű rendelet, hanem az állam- és közbiztonságról szóló 1974. évi 17. számú törvényerejű rendelet volt hatályban, mely szerint a szerző a közrendet az állam- és közbiztonság részelemeként sorolta be. Szamel Lajos is – a korábbi szerzőkhöz hasonlóan – kuszának és rendezetlennek tartotta azt a helyzetet, ami a rendészet fogalma, meghatározása terén kialakult. Továbbá, ha a rendőr-állam idején kialakult rendészeti fogalomból ki kell iktatni azokat az elemeket, amelyek csak abban a korszakban kerültek bele, akkor csak egy kulcsfogalomra, a közrendre kell összpontosítani. Mert ahol a közrend fennáll, ott az élet- és vagyonbiztonságot nem fenyegeti veszély, ami lényegében a közbiztonságot garantálja. Eszerint a szameli rendészetfogalom a következő: „*a rendészet úgy határozható meg, mint olyan állami tevékenység, amely a közrend megzavarásának megelőzésére, a közvetlen zavaró magatartás megakadályozására és a megzavart rend helyreállítására irányul*” (Berényi et al., 1972).

Szamel Lajos e publikációjában azonban nemcsak a rendészet elméletével, történetével, hanem a jövőjével is foglalkozott, és 1985-ben (Szamel, 1985) a következők terén látta a rendészet jövőjének kihívásait, kockázatait:

- szervezett terrorizmus,
- a kormány érdekkörében létrejövő maffiák, lobbyk elszaporodása,

- a fegyver- és kábítószer-kereskedelem világméretű üzletággá válása,
- a közélet világszerte észlelhető korrumpálódása és
- az ipari technológia robbanásszerű fejlődése (géntechnológia, adatátviteli forradalom stb.) folytán a személyiségjogok sérülése.

Mindezen kihívásoknak Szamel elgondolása alapján csak akkor lehet megfelelni, ha új, specializálódott rendőri szervek kerülnek felállításra. A közrendet csak tudományos felkészültségű emberek szervezett együttműködésével lehet megbontani, veszélyeztetni, ezért Szamel szerint ezeket a veszélyeket is csak magas színvonalon felkészített szakemberekkel, szervezetekkel, intézetekkel lehet elhárítani. A rendőrséget ahhoz, hogy a kihívásoknak megfeleljen, profiltisztává kell tenni, azaz csak rendőri feladatok végzésére, a bűnüldözésre szabad összpontosítani. Továbbá az őrző-megelőző rendészeti szervek hálózatát bővíteni kell, illetve a rendészeti intézeteknek a hálózatát kell létrehozni, még azon az áron is, hogy ez költségvetési többletkiadásokat fog jelenteni.

Összegzés

Szamel Lajos a katedrán és az írásaival egyaránt nemzedékeket tanított, indított útnak a közigazgatásban és alkotott maradandót a rendészettudományban. A Pécsi Tudományegyetemen – ahol 1950-től 1987-ig tanított – 1989-ben díszdoktorrá avatták. Ötven jegyzet és tankönyv, húsz monográfia, száznál is több tanulmány maradt utána, és a rendészet fogalma.

Felhasznált irodalom

- Berényi S., Martonyi J., Szamel L. & Szatmári L. (1972). *Magyar államigazgatási jog. Különös rész.* Tankönyvkiadó Vállalat.
- Fábián A. & Bencsik A. (2008). Szamel, a közigazgatási jog pécsi professzora. In Kajtár I. (Szerk.), *Pécsi jogászprofesszorok emlékezete (1923-2008)* (pp. 147-161). Pécsi Tudományegyetem.
- Szamel L. (1943). Rendészet. Államtudori értekezés a „Politiká”-ból. *Rendészet Újpest, 4.*
- Szamel L. (1963). A belügyi szervek munkája társadalmisításának főbb elvi kérdései. *Belügyi Szemle, 11*(9), 5-15.
- Szamel L. (1985). A modern rendészetfogalom és következményei. In Ádám A. (Szerk.), *Jubileumi tanulmányok, 40.* Janus Pannonius Tudományegyetem és Jogtudományi Kara.
- Szamel L. (1990). A rendészet és a rendőrség jogi szabályozásának elméleti alapjai. Magyar Tudományos Akadémia, *Államtudományi Kutatások Programirodája, 13.*

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Krauzer E. & Sallai J. (2021). Szamel Lajos a rendésettudomány megalapozója, hírnöke. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1659-1665. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.9>

K Ö N Y V I S M E R T E T É S

Németh Viktor

Edzett agy Hogyan növeli az agyad teljesítőképességét a mozgás?

Trained brain
How can movement increase performance of your brain?

Absztrakt

Az élethosszig tartó tanulás az uniós irányelvekhez illeszkedve a magyar oktatási stratégia szerves részét képezi ([URL1](#)). A tanulási képességek elősegítése érdekében a rendszeres mozgás, a mindennapi testnevelés formájában szintén jelen van a magyar oktatási rendszerben ([URL2](#)). Utóbbinak számos kutatás és tanulmány által bizonyított hatása, hogy egyértelműen pozitívan befolyásolja a tanulás folyamatát. Anders Hansen könyve a mindennapi mozgás az emberi agy működésére gyakorolt hatásait magyarázza és mutatja be gyakorlati példákon keresztül. Ezek az egyszerű gyakorlatok és napi szokások minden korosztály számára eszközígény nélkül elvégezhetőek, hatásukat pedig közérthető nyelven tolmácsolja a szerző a legújabb idegtudományi eredmények segítségével.

Kulcsszavak: élethosszig tartó tanulás, neuroplaszticitás, tudatos életmód, neurogenezis

Abstract

Lifelong learning is an integral part of the Hungarian education strategy in line with EU guidelines ([URL1](#)). In line with the maintenance of learning abilities, the school movement culture in the form of everyday physical education has also entered the Hungarian education system ([URL2](#)). The latter has been proven to

have a distinctly beneficial effect on learning processes by a number of researches and studies. Anders Hansen's book presents and explains the effects of everyday movement on the brain through practical examples. These simple exercises and daily habits can be done at all ages without the need of tools. And their effects are interpreted in plain language by the author, using the latest neuroscientific findings.

Keywords: lifelong learning, neuroplasticity, conscious lifestyle, neurogenesis

Bevezető

Ritka az a könyv, amely adekvát és friss tudományos eredményeket képes mindennapi gyakorlati példákon keresztül bemutatni olyan könnyen értelmezhető és emészthető stílusban, amely több generáció számára is inspirálóvá és élvezetessé teszi az olvasását, de Hansen könyve ilyen. Ezt bizonyítja az is, hogy harminc nyelven, négymillió példányban kelt el négy év alatt. A szerző a mindennapi testmozgás hatásait mutatja be az agyi plaszticitás – vagy másnéven neuroplaszticitás – legújabb tudományos eredményein keresztül. Több generáció számára is fontos témával kapcsolatos információkat és tudományos kutatási eredményeket oszt meg az olvasóval, úgy mint az időskori demencia megelőzése, az ADHD-s gyerekek figyelmének növelése vagy a mentális betegségek megszüntetése.

Áttekintés

A könyv 10 fejezetben, 224 oldalon keresztül egymáshoz logikusan kapcsolódó részekben, jól felépített koherens szerkezeti egységet alkot. Végig vezeti az olvasót az agy funkcióinak bemutatásán az őskortól a digitális kor drámai mozgásigénycsökkenéséig. Ez az alapgondolat, amely viszonyítási pontot jelent az agy, mint fizikai szerv használatának megértésében. Annak megértésében, hogy miért kell a mozgást akkor is fenntartanunk és szerves részévé tenni az életünknek, szokásainknak, kultúránknak, ha mára már mindent megkaphatunk egy kattintásra is. Ennek a folyamatnak a fenntartását taglalja az egyes fejezetekben különböző aspektusokból. A könyv valóban minden egészségre tudatosan törekvő ember számára hasznos. Tartalma mellett kifejezetten szellemes stílusa miatt is: *„Egészséges felnőttek homloklebenyét vizsgálva ugyanis azt találták a kutatók, hogy aki rendszeresen órák hosszat sétál, annak homloklebenyi agykérge nőni kezd. Gondoljunk csak bele: nagyobbra tudjuk sétálni a homloklebenyünket!”* (Hansen, 2020).

A fejezetek tartalmi bemutatása

Az első fejezetben az agy változásának, épülésének és leépülésének folyamatait és jellemzőit ismerhetjük meg. Az igazi nóvum az a megközelítés, amely az ember mozgásmennyiségét és agytevékenységének minőségi jellemzőit kapcsolja össze. Egy MRI-vel végzett, egyévig tartó kísérlet igazolta, hogy a hatvanas éveikben járó kísérleti alanyok azon csoportja, amely rendszeres sétát végzett, jobban teljesített: *„agyműködésük hatékonyabbá vált, vagyis a testmozgás javította idegi összeköttetéseiket”* (Hansen, 2020). A kísérlet során biológiailag megállt az öregedési folyamat. Ezen agyi folyamatok pedig erőteljesen kihatnak a szellemi képességeink javulására is, mivel az egyes agyterületek kapcsolata erősödik. Az idegsejtek az egyes agyterületek között – a megfelelő kondicionálás révén – nagyon hamar kapcsolódni tudnak, létrehozva így az adott feladathoz szükséges idegi pályákat, kapcsolatokat. Ezt a folyamatot hívjuk neuroplaszticitásnak.

A második fejezetben a mozgást mint gyógyszereket helyettesítő alternatív megoldást mutatja be a szerző a stresszel kapcsolatban. A krónikus stressztől szenvedő embereknek csökkenek a kognitív képességeik, mert csökken az idegpályák vastagsága és így az összeköttetésük minősége a gondolkodásért és a túlélésért felelős agyi részek között. A gyógyszeres vagy terápiás kezelés mellett a szorongást és a stresszt egyértelműen oldja a pulzusemeléssel járó testmozgás; a gyaloglás és a futás, kerékpározás. A pulzusszám növekedésével a stressztűrésünk is növekedni fog, mert a hevesebb szívdobogás immár ismerős lesz a szervezetünk számára.

A harmadik fejezetben a koncentrációról, azaz a szelektív figyelemről és a rendszeres testmozgásról összegyűjtött információkat olvashatjuk. Különös tekintettel a figyelemzavaros vagy hiperaktív gyerekekkel kapcsolatos kutatási eredményekre. *„A dopaminszint leginkább mozgás után nő meg, még hozzá néhány perccel azután, hogy befejeztük az edzést, majd egy vagy több órán át nem esik vissza, néhány perccel a mozgás után nő meg. (...) Az intenzívebb mozgás nagyobb dopaminszint termeléssel jár, ezért ilyen szempontból jobban járunk, ha futunk mintha csak sétálnánk”* (Hansen, 2020).

A negyedik fejezetben az intenzív mozgásnak a depresszió és más mentális betegségekre felírt antidepresszánsokkal szembeni hatásosságát és előnyeit elemzi konkrét eseteken keresztül a szerző. Kétségtelen előnye minden gyógyszerrel szemben, hogy semmilyen mellékhatást vagy függőséget nem okoz.

A könyv ötödik része az agyi funkciók szinten tartásáról szól. Az 1990-es években megdöntött tételről, mely szerint az agyban 25 éves kor után nem termelődik több idegsejt. A kutatások bebizonyították, hogy a sejtermelődés vagy

neurogenézis folyamata felnőtt korban is létrejön. „*Mozgás és edzés hatására több idegsejt jön létre, az inergazdagabb környezet pedig javítja a túlélési esélyeiket*” (Hansen, 2020).

A hatodik fejezet a kreatív gondolkodás és a mozgás közötti kapcsolatról szól. Itt rengeteg példát találhatunk ismert és sikeres emberekről, akik saját tapasztalataik alapján azt gondolják, hogy a rendszeres mozgás hozzájárul kimagasló sikereikhez. Néhány név kedvcsináló gyanánt: Murakami Haruki, Albert Einstein, Steve Jobs vagy Charles Darwin.

A következő rész a tanulás és mozgás kölcsönhatásáról szól. A gyermekek PISA eredményeit és azok tendenciózus negatív változását figyelembe véve von le következtetéseket és tesz ajánlásokat a szerző: „*A testnevelés feladata a matematika és nyelvtanulás feltételeinek fejlesztése*” (Hansen, 2020). Ennek alátámasztásául több ide vágó svéd és amerikai – nagy mintán végzett – kutatási eredményt elemez részletesen Hansen. A korábbi fejezetek mondanivalója itt nyer komplex értelmet a tanárok, intézményvezetők számára. A teljesítménykülönbség szignifikáns a mindennapi testnevelésen részt vevők javára.

A könyv nyolcadik fejezetében az idősebb korosztály mentális képességei megőrzésének különböző egyszerű, gyakorlatias módjai kerülnek górcső alá. Ez a jelenlegi, élethosszig tartó tanulás, vagyis a felnőttkori továbbképzések rendszerében jelentős támogatást jelent az érintett korosztály tagjainak.

A könyv lezárásaként tekinthető kilencedik és tizedik fejezetekben arról kaphatunk világos leírást, hogy a modern ember a digitális korban még mindig kőkorszaki ingerekre (elsősorban mozgásingerekre) reagál. Másképp fogalmazva: agyunk akkor képes kiemelkedő teljesítményre, ha a megfelelő mennyiségű és típusú – mozgás általi – ingert kapja. A könyv legvégén néhány konkrét gyakorlati tanácsot olvashatunk arról, hogy mennyit és milyen intenzitással mozogjunk.

Összegzés

Akár tudatos átlagemberként, szülőként, közintézmény-vezetőként vagy bármilyen oktatási intézmény oktatójaként olvassuk ezt a könyvet, teljesen érthető nyelven, frusztráció mentesen érthetjük meg lépésről-lépésre a rendszeres mozgás és a szellemi teljesítmény összefüggéseit. Egy könyv, amely a mindennapi tudatos életben segít a folyamatosan fenntartható mozgásformák fontosságának és hasznosságának megértésében. Szemléletes és aktuális példákat találhat benne minden korosztály. Az aktualitása mellett fontos kiemelni, hogy a könyvben feldolgozott kutatási forrásanyag kifejezetten bőséges és magas színvonalú, így maga is kitűnő alapként szolgál.

Felhasznált irodalom

Hansen, A. (2019). *Edzett agy. Hogyan növeli az agyad teljesítőképességét a mozgás?* Barcz & Conrad Books.

A cikkben található online hivatkozások

URL1: *A tanács ajánlása az egész életen át tartó tanuláshoz szükséges kulcskompetenciákról.*

<https://eur-lex.europa.eu/legal-content/HU/TXT/HTML/?uri=CELEX:52018DC0024&from=LT>

URL2: *A mindennapos testnevelés 2018.* <https://www.mszo.hu/index.php?oldal=alap.php&id=121>

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Németh V. (2021). Edzett agy. Hogyan növeli az agyad teljesítőképességét a mozgás? *Belügyi Szemle*, 69(9), 1667-1671. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.10>

I N T E R J Ú

Dános Valér – Szabó Csaba

**„Számomra a kutatás mindig személyes ügy volt,
a visszajelzések másodlagos szerepet játszottak”**

**Interjú Haller József professzorral
a Drogkutató Intézet vezetőjével**

**“Research has always meant a personal effect for me,
feedbacks have played a secondary role only”**

Interview with Prof. József Haller, leader of the Drug Research Institute

Absztrakt

Haller József professzor neurobiológus, kutató, egyetemi tanár, doktori iskola vezető, 2004 óta a Magyar Tudományos Akadémia doktora. Szakterülete a magatartás neurobiológiája és a kriminálpszichológia. Három évig a hollandiai Leideni Egyetem vendégoktatója, majd hazatérve a Kísérleti Orvostudományi

Kutatóintézet tudományos tanácsadója volt. Oktatói munkát végzett az Eötvös Loránd Tudományegyetemen, valamint a Semmelweis Egyetem doktori iskolájában. Jelenleg tanszékvezető professzor a Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Kar Kriminálpszichológiai Tanszékén, valamint a Drogkutató Intézet igazgatója, az Interdiszciplináris Drog szemle folyóirat felelős szerkesztője. Professzor urat elsősorban az agresszivitás természetéről, a drogok egyes hatásairól, az NKE Rendészettudományi Karán folyó doktori képzésről és a Belügyi Szemle lehetséges szerepéről kérdeztük a doktori képzésben. Prof. dr. Haller Józseffel Dános Valér a Belügyi Szemle főszerkesztője és Szabó Csaba felelős szerkesztő beszélgetett.

Kulcsszavak: interjú, kriminálpszichológia, Drogkutató Intézet

Abstract

Professor József Haller, neurobiologist, researcher, university teacher, doctoral school headmaster, doctor of the Hungarian Academy of Sciences since 2004. His special field is neurobiology of behaviour and criminal psychology. He had been guest tutor at the Leiden University and after his return home scientific adviser of the Experimental Research Institute of Medicine. He was tutor at the Eötvös Loránd University and at the doctoral school of the Semmelweis University. Presently he is tenured professor of the Department of Criminal Psychology at the Faculty of Law Enforcement of the National University of Public Service and director of the Drug Research Institute, managing editor of the journal Interdiszciplináris Drog szemle. First of all we asked Professor Haller about the nature of aggressivity, then about special effects of drugs, about the doctoral education at the National University of Public Service and about the possible role of Belügyi Szemle in doctoral education.

Prof. Dr. József Haller was interviewed by Valér Dános, editor-in-chief of Belügyi Szemle and Csaba Szabó, managing editor of the journal.

Keywords: interview, criminal psychology, Drug Research Institute

Őn nemzetközileg is elismert agressziókutató. A média azt közvetíti felénk, hogy az agressziókultusz soha nem látott mértékben eluralkodik világszerte. Különösen aggasztó jelenség, hogy a fiatalok körében mind a verbális, mind a fizikai erőszak rohamosan terjed. Valóban ilyen súlyos a helyzet? Miként értékeli Ön ezt a jelenséget? Mit tehet az állam, a társadalom e folyamat megállítása érdekében?

Jómagam elsősorban a különböző agresszióformák neurobiológiájához értek, de természetesen rálátásom van az agresszió irodalmára általánosságban is. Az a nagyjából folyamatos növekedés, amelyről Ön beszél, valamikor a 1990-es években tetőzött, és azóta az erőszakos bűncselekmények száma többé-kevésbé folyamatosan csökken. Országok között és az erőszakos bűncselekmények típusa szerint természetesen óriási különbségek vannak, de egy interjúban nem lehet részletkérdésekre kiterjedő árnyalt képet nyújtani egy ilyen komplex jelenségről. Elégé egyértelmű azonban, hogy az elmúlt harminc év – globálisan – az erőszak enyhülését hozta. Ezek tények, de a magyarázatot illetően a vélemények megoszlanak. Van, aki a jogi és rendészeti intézkedések sikereként könyveli el a csökkenést, van, aki ideiglenesnek, vagyis statisztikai véletlennek tartja, és olyanok is vannak, akik az általános civilizációs haladás következményének tekintik. Egyetlen olyan agresszióforma van, amely egyértelmű növekedést mutatott az elmúlt egy-két évtizedben, és pedig az online térben megnyilvánuló agresszió. Virtuális jellege ellenére ez igen komoly lelki gyötrődést képes előidézni. A jelenség új, és bár elindult a szisztematikus kutatása, a virtuális tér szabályozásának kérdésköre túlmutat az agressziókutatók kompetenciáján.

Ön nemrégben egy interjúban a következőket mondta: „... a marihuána nem gyógyszer, inkább kapudrog”. Igaz ez a kapudrogelemélet más, úgynevezett könnyűdrogok esetében is?

A „kapudrog” kifejezést sokan félreértik, néha szakemberek is. Az kétségtelen, hogy a kifejezésnek van egy szociológiához közel álló megközelítése is. Kimutatható, hogy minél korábban kezdi, és minél rendszeresebben fogyaszt valaki marihuánát, annál valószínűbb, hogy valamilyen más drogra is rászokik. Ez azonban pusztán egy statisztikai megfigyelés, amelyet sokféleképpen lehet magyarázni, és a „kapudrog-hipotézis” csak egyike a lehetséges magyarázatoknak. A szó eredetileg azonban neurobiológiai fogantatású, és két egymással összefüggő mechanizmust takar. Először is az endokannabinoid szignalizáció, amelyre a marihuánában található $\Delta 9$ -THC hat, része azoknak az idegrendszeri folyamatoknak, amelyek a drogfüggést kialakítják, másodsorban a kamaszkorban rendszeresen fogyasztott marihuána megzavarhatja az agy fejlődését, és olyan sajátosságokat alakíthat ki, amelyek később megkönnyítik a drogaddikció megjelenését. Szeretném kihangsúlyozni, hogy kockázatról, és nem ok-okozati viszonyról beszélünk. Vannak, akik védettek a hasonló következményekkel szemben, és vannak, akik nem. Bár az előzőek vannak abszolút túlsúlyban, az utóbbiak száma sem elhanyagolható, társadalmi léptékben pláne nem. Ami az egyén szempontjából talán még fontosabb: senki sem tudhatja előre, hogy melyik csoportba tartozik; azok közé, akiknek életében a drog egy kellemes epizód

marad, vagy azok közé, akiknek az életét a drog tönkreteszi. Hogy konkrét kérdésre is válaszoljak, nem szempont, hogy egy drog „könnyű” vagy „kemény”. Az a kérdés, hogy milyen neurobiológiai következményei vannak a rendszeres fogyasztásának. Nem a marihuána az egyetlen kapudrog, nagyjából hasonló hatása van a nikotinnak is. Más drogok, legyenek „könnyűek” vagy „kemények”, nem kapudrogok, vagyis nem fokozzák annak veszélyét, hogy valaki függővé válik egy párhuzamosan fogyasztott másik drogtól. A közbeszéd olyannyira felkapta a kapudrog kifejezést, hogy lassan elveszti minden jelentését, és egyfajta attitűdtükörré kezd válni. Aki haladónak tekinti magát, az tagadja a hipotézist, és maradónak tekinti azt, aki „elhiszi”. Ez azonban nem vélekedés kérdése, a jelenség neurobiológiai valóság. Nem véletlen, hogy a drogfüggést jó ideje „brain disease”-nek nevezik (az agy betegségének). Terveim között szerepel, hogy írok róla egy részletes tanulmányt, hogy akit valóban érdekel, megértse, mit is jelent a fogalom.

Önt 2020 novemberében Freund Tamás, a Magyar Tudományos Akadémia elnöke kinevezte a Drogkutató Intézet élére. Kérjük, mutassa be a Belügyi Szemle olvasóinak az intézmény működését, céljait az eddig elért hazai és nemzetközi eredményeit.

Nem tudom, honnan ered ez a tévhit, de sok embertől hallom, hogy az Akadémia elnöke nevezett ki. Freund Tamás akadémikus urat természetesen jól ismerem, hiszen tizenöt évig volt igazgatóm a Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézetben, több kutatásban működtünk együtt, és egy tucatnyi közös nemzetközi publikációnk van. Ezzel együtt, kinevezésemért nem „hibáztatható”. Sőt, az intézet élére tulajdonképpen ki sem neveztek, kinevezési okmányom sincs, csak munkaszerződés. Az intézet fiatal kutatói közössége kért fel arra, hogy vállaljam el a vezetésüket, amit némi tépelődés után elfogadtam. A tépelődés oka elfoglaltságomban rejlett; nem voltam biztos benne, hogy tudok annyi időt szánni rájuk, amennyit megérdemelnek. Az intézet többségében pszichológus alapképzetségű fiatalemberekből áll, akik valamilyen minőségben már dolgoztak droggal kapcsolatban munkakörben, például valamilyen segélyszolgálatnál, van, aki önkéntesként. Amikor alkalmaztak, egy étellel teli, színes honlapot működtettek a drog témakörében. Kutatói tapasztalatuk az életkoruknak felelt meg, többségük doktorandusz státuszban volt, és valódi kutatói tevékenységet csak az intézet keretein kívül folytattak. Az alkalmazásom mögötti szándék vélhetőleg éppen a kutatási tevékenység fejlesztése volt. Jelenleg három fő missziót vállalt magára az intézet. Először is, hiteles információkkal szeretnénk ellátni a lakosságot a drogokkal kapcsolatban. Ennek médiuma az intézet honlapja, illetve egy online havilap, amelyet mostanában indítottunk útjára. A második misszió egy szakértői fórum

létrehozása, amelynek médiuma az Interdiszciplináris Drog szemle folyóirat lenne. Ennek létrehozása a célegyenesben van. Ezt a fórumot egyáltalán nem tekintjük az intézet belügyének, sőt, országos fórummá szeretnénk alakítani, amelyben a droggal kapcsolatos szakmák legkiválóbb képviselői szólalnak meg. Elvállik, hogy ez sikerül-e. A folyóiratpiac eléggé telített, a szakemberek pedig elfoglaltak, minden új lapnak meg kell küzdenie ezekkel a problémákkal. Optimizmusunkat az táplálja, hogy egy ilyen lapra szüksége volna a hazai tudományos közéletnek, és bízunk abban, hogy a majdani szerzők vállalják annak kockázatát és terhét, hogy egy eleinte még jegyzetlen folyóiratban publikáljanak. Az intézet harmadik pillére a kutatás, amelynek médiuma nem az Interdiszciplináris Drog szemle, hanem a nemzetközi tudományos lapok lennének. A missziók teljesítésének záloga egy fiatalokból álló közösség, és néhány tapasztalt kutató, rajtam kívül Dr. Christján László a Nemzeti Közszoigálati Egyetem rektorhelyettese és Dr. Németh Zsolt, az ismert kriminológus. Bízom benne, hogy a „tapasztaltak” közreműködésével a fiatal csapat felnőtt a feladathoz, és néhány éven belül olyanná válik, amilyenek megálmodta magát.

Mint a tudomány és az oktatás elkötelezettjei, fontosnak tartjuk azon elv gyakorlati tételét, hogy egy felsőoktatási intézménynél kutassák azt, amit oktatnak, és oktassák azt, amit kutatnak. Ön egyetért ezzel a gondolatisággal? Ma is érvényes ez a megállapítás?

Megszorításokkal, de igen. Senki sem kutathatja egy egész tudományág minden részterületét, és a tantárgyak sem szűkülhetnek le egyetlen kutatási terület oktatására vagy több kutatási terület mozaikjára. Az egyetemen azonban már tudományt oktatunk – nem közismereteket – és csak akkor oktathat tudományt valaki, ha azt profi szinten műveli is. A hallgatónak is el kell merülnie a tudományban, ha diplomát akar szerezni. Erre való a szak- és diplomamunka. Az oktatótól többet várunk, nevezetesen azt, hogy oktatói státusza mellett tudós is legyen. Nemcsak arról van szó, hogy ez teszi hitelessé, hanem arról is, hogy a tudományt csak művelőjeként értheti meg igazán, és adhatja tovább azoknak, akiből a holnap szakemberei lesznek.

Professzor úr! Ön rendszeresen publikál magasan jegyzet hazai és nemzetközi tudományos folyóiratokban. Milyen üzenetet tudna megfogalmazni a fiatal hazai kutatóknak a nemzetközi tudományos térben történő publikálás nehézségeinek leküzdése érdekében?

Az első tanácsom, hogy olyan területet válasszanak maguknak, amely akár évekig is képes lelkesedéssel eltölteni őket. A kutatás ugyanis nem egy egyestés film, hanem filmsorozat, és kitartó lelkesedés és elkötelezettség nélkül nincs

termékeny kutatói pálya. Másodszor vegyék figyelembe, hogy a tudomány egy szakma. Kell valaki, akitől magas szinten el lehet sajátítani, és kell egy műhely, amely egyszerre támogat és versenyhelyzetet is teremt. Számomra ez a közeg a Kísérleti Orvostudományi Kutatóintézet volt. Végezetül: ne zárkózzanak be szűk keretek közé! A profi kutatók természetes közege a nemzetközi tudományos élet, függetlenül attól, hogy az illető helyileg mely ország lakosa. A tudomány ugyanis – beleértve a rendészettudományt – nemzetközi vállalkozás. Focizni a grundon is lehet, de ha igazi teljesítményt várunk egy focistától, tudomásul kell vennünk, hogy csak a nemzetközi porond tudja felszínre hozni azt, ami benne rejlik. Bár nyilván vannak kivételek, a lokális tudomány – országtól függetlenül – tükröz, a nemzetközi alkot. Ha a fiatal kutatók a fentiekkel többé-kevésbé összhangban tervezik meg pályájukat, a nemzetközi publikálásnak nem a nehézségeit látják majd, hanem az örömét.

Magyarországon Ön az egyik legmagasabb Hirsch-indexszel rendelkező tudós, egyetemi oktató. A Hirsch-index arányosan növekszik a szerző publikációira kapott hivatkozások számával. Mennyire nyújt releváns visszacsatolást a kutatók számára a hivatkozások száma?

A hivatkozások száma – és az ebből sajátos módon származtatott Hirsch-index – tipikusan alapkutatási mérőszám, ami közvetett módon azt mutatja meg, hogy egy kutató milyen mértékben járult hozzá a tudomány fejlődéséhez. Ipari fejlesztési analógiában ez az új termék piaci sikerének felel meg. Elmúlt a magányos nagy tudósok korszaka, ma már minden jelentős felfedezés mögött kutatók százainak, sőt, ezreinek munkája áll, akik mintha épületet emelnének: a felfedezés minden téglája a korábban lerakott téglákon nyugszik. Ennek az egymásra épültségnek a mutatója a hivatkozások száma. Ha egy munkát nem hivatkoznak, akkor az nem járult hozzá a felfedezés épületének megalkotásához, amelyik munkát sokszor hivatkozzák, az fontos elemet tett hozzá. Ebben a megközelítésben a hivatkozások száma nem annyira minőség-, hanem inkább hozzájárulás-jelző funkcióval bír, amit saját munkáim kapcsán is tapasztaltam. Egyik leghivatkozottabb kutatásunkat viszonylag egyszerű eszközökkel viteleztük ki, és a mögötte álló gondolati háttér sem volt különösebben bonyolult. Van ugyanakkor olyan munkánk is, amely a legfejlettebb kutatási arzenált vonultatta fel egy rendkívül eredeti gondolat jegyében, és az eredményeket egy kiemelkedő, úgynevezett D10-es folyóiratban publikáltuk. Ennek ellenére eddig nagyjából 50-en hivatkoztak rá, ami az előbbi tanulmány 300-as hivatkozásszámához képest eléggé kevés. A tudományterületnek nyilván nagyobb szüksége volt az előző kutatás eredményeire, mint az utóbbiéra. Kutatófüggő, hogy az effajta visszajelzéseket ki, hogyan értékeli, és hogy ez mekkora hatást fejt ki a további

tevékenységre. Van, aki kifelé figyel, és arra halad, amerre kutatásának következményei „húzzák”, míg mások befele figyelnek, és személyes érdeklődésük és meggyőződésük irányítja őket. Ez azt hiszem az alkotás minden területén így van. Jómagam a második csoportba tartozom, számomra a kutatás mindig személyes ügy volt, a visszajelzések másodlagos szerepet játszottak. Szerencsére így sem jártam rosszul, bár nyilván sokan vannak, akik előttem járnak.

A Nemzeti Közszolgálati Egyetem Rendészettudományi Doktori Iskola vezetőjeként hogyan látja a doktori iskola eddigi időszakát, és milyen szakmai elképzelései vannak a jövőre nézve a doktori iskola működésével, fejlesztési célkitűzéseivel kapcsolatban?

A Rendészettudományi Doktori Iskola az ország fiatalabb doktori iskolái közé tartozik, amelynek ráadásul – bár nem a semmiből jött létre – nem voltak olyan gazdag hagyományai és előzményei, mint például az orvostudományi, természettudományi vagy éppen jogi doktori iskoláknak. Jelenleg mindennel rendelkezik, amivel egy doktori iskolának rendelkeznie kell, és elkezdte kibocsátani első, fokozatot szerzett hallgatóit is. Létrejöttében és a kezdeti lépések megtételében fontos szerepe volt az iskola első vezetőjének, dr. Kerezsi Klárának. A világ természetesen folyamatosan fejlődik, ez részben szükségszerű, részben követelmény, és a mi doktori iskolánkra is érvényes. Fél éve vezetem az iskolát, s ez alatt – természetesen a napi feladatok elvégzése mellett – sikerült átvilágítanom pénzügyileg és szakmailag egyaránt. Kialakult bennem egy terv a fejlődés irányaira nézve, amelyet azonban nem egyedül szeretnék meghatározni, hanem a Tudományági Doktori Tanács tagjainak segítségével, illetve a témavezetők és oktatók közreműködésével. Nézetem szerint ugyanis, és ez lesz talán az első reformszerű intézkedésem, az iskola irányítása kollektív és nem egyéni feladat. Remélem, hogy a kollégák együttműködők lesznek, a kezdeti tapasztalataim ez irányban kedvezőek. Rövid távon az iskola működésének konszolidálását látom a legfontosabb feladatnak. Ez kiterjed az oktatási tevékenység racionalizálására és fejlesztésére ugyanúgy, mint például a témavezetőkkel és hallgatókkal szembeni elvárások rendszerének pontosítására és fejlesztésére. Nagy jelentőséget tulajdonítok ugyanakkor a pénzügyi ésszerűségnek és fegyelemnek is. Középtávon a doktori iskola személyi állományának kiegészítését és megújítását tervezem. Nincs jövő utánpótlás nélkül. Hosszabb távon azt szeretném elérni, hogy az iskola hallgatói – témavezetőikkel karöltve – a jelenleginél nagyobb mértékben legyenek jelen a nemzetközi tudományos életben. Talán itt van a legtöbb tennivaló, mert ebben az irányban az iskolán belül aránylag kevés a tapasztalat. Hiszem azonban, hogy megbízatásom végére már elindulnak majd azok a folyamatok, amelyek e célt elérhetővé teszik.

Ön a Belügyi Szemle szerkesztőbizottságának tagja. Milyen együttműködési lehetőségeket lát a közeljövőben a Rendészettudományi Doktori Iskola és a Belügyi Szemle között?

Megítélésem szerint a folyóirat és az iskola között kiváló a kapcsolat. Hálásak vagyunk Belügyi Szemlének, amiért fórumot biztosít az iskola hallgatói által írt recenziók számára, és bízunk benne, hogy sok – esetleg minden – hallgatóknak megadatik a lehetőség, hogy ebben a rangos hazai folyóiratban publikálja kutatásainak eredményeit. Ez némileg ellentétben van azzal, amit korábban a profi kutatók természetes közegéről mondtam, de van elképzelésem arról, hogy a hazai és nemzetközi publikációkat hogyan lehet egyensúlyba és összhangba hozni. Nézetem szerint minden ország szakmai közösségének szüksége van egy tudományos fórumra, amely lehetővé teszi az új információk elérését, és általában véve a magas szintű szakmai tájékozódást. Erre a célra a Belügyi Szemle, amelynek olvasói közössége – amennyire meg tudom ítélni – elsősorban gyakorlati szakemberekből áll, kiválóan megfelel. A nemzetközi tudományos folyóiratok olvasóközönsége ezzel szemben nem gyakorlati szakemberekből, hanem a publikálóhoz hasonló kutatókból áll, akik közös erőfeszítésként gazdagítják tudományos ismereteinket. A kétféle közösségnek lehet ugyanarról írni, de másképpen és más távlatból, mert mások az igényeik. Kész receptem még nincs, de elképzelésem már igen, és bízom benne, hogy a doktori iskola és a folyóirat közötti együttműködés segít egységbe fogni a kétféle célt.

A cikk APA szabály szerinti hivatkozása

Dános V. & Szabó Cs. (2021). „Számomra a kutatás mindig személyes ügy volt, a visszajelzések másodlagos szerepet játszottak”. Interjú Haller József professzorral a Drogkutató Intézet vezetőjével. *Belügyi Szemle*, 69(9), 1673-1680. <https://doi.org/10.38146/BSZ.2021.9.11>

KÖZLÉSI FELTÉTELEK

A Belügyi Szemle kiemelten a Belügyminisztérium felügyeleti és szervezeti rendszeréhez illeszkedő olyan tudományos közleményeket fogad be és jelentet meg, amelyek elsősorban a rendvédelemmel, a közrenddel és a közbiztonsággal, a biztonságpolitikával, az önkormányzatisággal összefüggő kérdésekkel, a társadalmi devianciákkal, valamint a rendészet kérdéseit kriminológiai, kriminálszociológiai, büntetőjogi és rendészeti szempontból elemzi és értékeli.

A Belügyi Szemle az Open Journal Systems folyóirat-szerkesztő rendszer alkalmazáson keresztül fogadja a szerzőktől a kéziratokat.

A beküldött közlemény visszaigazolása során a Szerkesztőség tájékoztatja a szerzőket a beküldött kézirat befogadásáról és várható megjelentetéséről. A Szerkesztőség a beérkezett kéziratokat szakmai és tudományos szempontokból lektoráltatja, és fenntartja a jogot a kéziratok stilizálására, korrigálására, tipografizálására.

A Szerkesztőség másodközlést nem vállal.

A Belügyi Szemlében megjelent cikkek nem feltétlenül tükrözik a Szerkesztőség álláspontját, azok tartalmáért való felelősség minden esetben a szerzőket terheli. A lap egésze, az egyes cikkeket is beleértve, szerzői jogilag védett, ezeknek a szerzői jogi törvény keretein kívül történő bármilyen felhasználása jogellenes és büntetendő.

A cikkek a Creative Commons Attribution 4.0 International License (CC BY-NC-ND 2.0) (<https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/2.0/>) feltételei szerint publikált Open Access közlemények, melynek szellemében a cikkek bármilyen médiumban szabadon felhasználhatók, megoszthatók és újraközölhetők, feltéve, hogy az eredeti szerző és a közlés helye, illetve a CC License linkje feltüntetésre kerülnek.

A folyóirat megrendelhető a Szerkesztőség e-mail címén vagy telefonon.

Telefonszám: +36 (26) 795-900 / 24-600

Email: szerkesztoseg@belugyiszemle.hu

Web: www.belugyiszemle.hu

OJS: ojs.mtak.hu/index.php/belugyiszemle/index

Ára: 530 Ft

